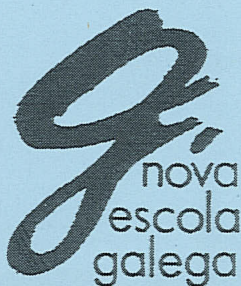

NOVA ESCOLA GALEGA

UNHA ESCOLA
PARA VIVIR

1983 - 1993

GALICIA

NOVA ESCOLA GALEGA

UNHA ESCOLA PARA VIVIR

1983 - 1993

O noso recoñecemento a:

Consellería de Educación

Dirección Xeral de Cultura

Vicerrectorado de Política Cultural. Univ. de Santiago

Instituto de Ciencias da Educación

Escola de Maxisterio de Santiago

Grupo Sargadelos

GALICIA

Edita: NOVA ESCOLA GALEGA

Maquetación: Cores, Composición y Diseño

Imprime: Tórculo Artes Gráficas, S.A.L.
Plaza de Mazarelos, 14 bajo - Santiago

Depósito Legal: C-573-93

ÍNDICE

Crónica de nós	5
O modelo de Escola Pública	23
Ante a reforma educativa	35
Normalización e galeguización do ensino	51
A formación do profesorado	71
A territorialización do ensino	77
A participación social na educación	83
O tempo escolar	87
A escola rural en Galicia	95
Educación nos valores da paz	101
A educación infantil	109
O contexto ambiental da educación	111
Unha pedagogía da imaxe	115
A educación dos adultos	117
Publicacións periódicas	121
Revista Galega de Educación	125
Que florezan cen escolas novas	141

CRÓNICA DE NÓS

O DESENVOLVEMENTO DA RENOVACIÓN PEDAGÓXICA EN GALICIA

1. Datos para unha historia

A partir da Escola d'Estiu de 1974, promovida pola asociación de ensinantes *Rosa Sensat* en Cataluña, desencadeouse un proceso de debates e de elaboración dun discurso educativo propositivo e alternativo, con transcendencia en todo o estado español, e como reflexo dunha certa maduración de debates previos que núcleos moi restrinxidos de ensinantes viñan realizando desde anos antes.

O proceso de debate continuado na Escola de 1975 concluíu, nunha primeira fase, coa aprobación colectiva nese ano do documento *Per una Escola Pública Catalana*. A el séguelles o documento tamén aprobado *Una alternativa para la enseñanza*, elaborado polo Colexio de Doutores e Licenciados de Madrid, antes da morea de documentos elaborados en defensa dunha outra concepción escolar á imperante naqueles momentos.

Tamén en 1974 diversos colectivos de profesores, na súa maioría de educación básica, e de diversos puntos de todo o estado, culminaban un proceso de coordinación coa constitución formal da *Asociación para a Correspondencia e a Imprenta Escolar* (ACIES), que era o grupo de Pedagogía Freinet, como primeira experiencia seria de coordinación de vontades de traballo pedagóxico alternativo fóra do espazo catalán, á que co tempo seguirían diversas plataformas de profesores en todo o conxunto español.

As tres iniciativas sinaladas son o resultado da contestación da ideoloxía e das prácticas escolares tradicionais promovidas polo franquismo por parte de profesores dispostos a seguir as novas orientacións psico-pedagóxicas e baixo a influencia dun discurso sociolóxico sobre a educación, de orientación progresista.

É, nestes momentos e circunstancias, onde imos encadrar aquilo que irá pasar en Galicia no terreo do desenvolvemento do movemento de renovación pedagóxica.

Nos anos 1972 e 1973 o colexio privado -anótese- *Rosalía de Castro*, de Vigo, convocará durante os respectivos veráns varios seminarios de formación pedagóxica para profesores pertencentes ao colectivo *Rosa Sensat* de Cataluña. É un dato para entender a aproximación dalgúns profesores galegos a algunhas das novas realidades e plantexa-

mentos que se estaban elaborando en Cataluña, feito este que tería consecuencias no proceso que se estaba a comezar de aparición e desenvolvemento do movemento de renovación pedagóxica en Galicia.

En 1976, cando xa existían núcleos de ensinantes ligados a posicións políticas (UPG, PSG, MCG, PCG) difúndese o *Manifesto dos Ensinantes Galegos*, elaborado substancialmente desde posicións nacionalistas e non convincente totalmente para o conxunto daqueles núcleos.

É o momento no que parte daqueles ensinantes politizados están avanzando na conformación do primeiro colectivo galego actual de renovación pedagóxica (ACIES-Galicia), no medio dunha positiva expectativa, como se puido observar xa na súa presentación nas Ias. Xornadas do Ensino organizadas en Maceda (Ourense) en setembro de 1976, a través dunha comisión do Colexio de Doutores e Licenciados. Xornadas aquelas nas que se rexistra unha forte e agria disputa ideolóxica entre posicións político-sindicais preconizadas por organizacións de esquerda, nacionalistas unhas e de dependencia estatal outras, marcándose unha importante fractura entre a vangarda dos ensinantes progresistas galegos.

Non sen problemas, ligados en parte ao anterior e en parte ás propias circunstancias de desenvolvemento adverso dunha pedagogía de orientación freinetiana, a asociación ACIES, organizada territorialmente en Galicia, irá aportar novas experiencias pedagóxicas realizadas polos seus asociados, notables experiencias de galeguización escolar, de integración da escola no contorno, e unha cualificación da función pedagóxica daqueles profesores dotados dunha inválida formación normalista.

A fractura ideolóxico-organizativa, da que falamos, volvería presentarse ante o intento de organización dunhas Ias. Xornadas do Ensino Unitarias e no tempo do seu debate durante o curso 1977-78. Chega a ACIES, onde se rexistra a baixa como asociados da maioría dos que formaban parte da UTEG, cara ao seu encadramento no novo colectivo que ía nacer (a *Asociación Sócio-Pedagóxica Galega*) por impulso político da UPG, organización da que fundamentalmente depende, en colaboración coa UTEG, a celebración das Ias. Xornadas do Ensino no verán de 1978.

Naquel verán celebraríanse tamén en Santiago o Vº Congreso Estatal da Escola Popular, organizado na ocasión por ACIES-Galicia e un Encontro Pedagóxico organizado polos ensinantes da CSUT, aportando a novidade dunha plataforma sindical organizar directamente un encontro pedagóxico, ao que seguiría no mesmo ano a Ia. Escola de Verán organizada en Vigo polos núcleos sindicais do ensino de CC.OO. e FETE-UGT.

Tanto as Xornadas coma a Escola de Verán converteríanse durante dúas, tres anualidades, en círculos pechados entre si, e en espazos de difusión de dúas alternativas contradictorias en distintos puntos: se uns defenden a Escola Estatal -Galega-, preconizada asemade pola UTEG e pola ASPG, os outros defenderán a alternativa da Escola Pública, aínda que sen aportarlle a suficiente reflexión e concreción en atención ao específico marco galego.

Entremedias daquela incomunicación, á beira dunha ACIES-Galicia, que pasará a denominarse *Movemento Cooperativo da Escola Popular Galega* (MCEPG) e que comezará a editar, tamén en 1978, a primeira revista pedagóxica galega en galego -*As Roladas-2-*, empezaron a nacer e a manifestarse diversos colectivos pedagóxicos sectoriais, todos eles polo xeral dunha reducida dimensión no número dos seus asociados: o *Colectivo de mestres de Bergantiños* -inspirado por asociados do *Movemento Cooperativo* e algúns outros, como o colectivo *Picariños*, que tiñan participado nos anos 1975-76 nas actividades pedagóxicas e societarias organizadas desde ou ao amparo da *Asociación Católica de Mestres*-, *Albe-Galicia* -de profesores de ciencias naturais de ensino medio-, *Vacaloura* -de profesores de Matemáticas de BUP-, *XEGA* -de profesores de xeografía de ensino medio-, *Preescolar na Casa* -inspirado desde Cáritas lucense-, *Xilbarbeira* -de profesores de ciencias naturais de ensino medio-, *Escola Aberta* -con atención ao novo ensino das ciencias sociais no EXB, aínda que tamén cunha dimensión editorial e cultural máis ampla-, *Avantar* -de profesores de EXB para a elaboración de material didáctico para o ensino da lingua galega e a galeguización do ensino-, *Trasancos* -de profesores de latín-. Realizan un traballo eficaz en canto á formación didáctica do profesorado e en canto á creación de material didáctico adoito para un ensino galego renovado.

Xa no verán do 79, xunto ás Xornadas do Ensino e á Escola de Verán, que encontran un apreciable eco entre os ensinantes galegos progresistas, aparecen tamén a Escola de Verán de Lugo -potenciada desde o *Colexio Fingoi* coa colaboración de

ensinantes *Rosa Sensat* e de *Acción Educativa*, de Cataluña e de Madrid respectivamente-, a Ia. Universidade Popular de Corcubión, cunha certa incidencia entre os ensinantes fisterráns, e as Xornadas Pedagóxicas Municipais de Mugardos, ben recibidas entre os profesores de educación básica de Ferrolterra e particularmente atentas ás experiencias e plantexamentos didácticos.

Este panorama é mostra da diversificación das plataformas de extensión/desenvolvemento do movemento de renovación pedagóxica en Galicia, como tamén da aminoración paulatina da incomunicación e da polarización anterior entre as plataformas de encontro de profesores, proceso influenciado polos asociados do *Movemento Cooperativo*, en resposta tanto á negativa valoración da incomunicación, como tamén á conveniencia de propiciar encontros comarcais de profesores; con este senso apareceron tamén os, sen embargo, fugaces encontros de Bergantiños.

A derrota das posicións electorais da esquerda, o clima de desencanto, o esgotamento de debates e de fórmulas organizativas insatisfactorias, constitúen, pola súa parte, un nó que vai provocar unha visible paralización no proceso de renovación pedagóxica en Galicia nos anos 1980-81; xa había unha tempada que morrera a revista *Vagalume*, que se fora nutrindo de materiais procedentes de escolas en camiño de renovación e galeguización, contribuíndo ela mesma a eses obxectivos; agora, no Día das Letras Galegas do 81, saía á rúa o último número -iso si, mellorado e con suplemento-, o 10, de *As Roladas*, aínda que, pola contra, facía pouco que aparecera *O Ensino*, editada pola ASPG; no ano 1982 chega mesmo a división no seo dos organizadores da Escola de Verán e, así, os ensinantes ligados á FETE organizarán en Pontevedra as Xornadas Pedagóxicas *Escola Viva*, denominación que logo se lle daría tamén ao colectivo de renovación pedagóxica nacido nos inicios de 1984; mentres, pola súa parte, aqueles ligados a CC.OO. invitan a varios colectivos -os sectoriais e o *Movemento Cooperativo*- a formar parte da Escola de Verán, se ben finalizada esta o grupo organizador entrará tamén en crise. Pola súa parte, o *Movemento Cooperativo*, moi mermado no número dos seus asociados e cun moi escaso entramado organizativo, case desaparece, de non ser o traballo pedagóxico desenvolvido por parte dos seus asociados.

No mesmo 1982 téntase por parte de varios colectivos a edición conxunta dunha publicación pedagóxica, coa denominación *Revista Galega de Educación*, mais a pesar das reunións, das xestións, dos esbozos, vai ser a denominación o único que se

vai salvar do proxecto, se ben serve para afianzar as relacións entre os colectivos e para revelar tal incapacidade algunhas das pistas que se haberían seguir no futuro.

Revisado o panorama polos asociados do *Movemento Cooperativo* (MCEPG) nos comezos de 1983, baixo o influxo do proceso de constitución de MRPs no estado español e da súa Va. Asemblea Anual de Coordinación celebrada en Salamanca naqueles momentos -á que asisitirán representantes da ASPG e do MCEPG-, tómasse a decisión de invitar aos colectivos sectoriais a debater a necesidade e orientacións dunha posible nova asociación pedagóxica que refundira desde as perspectivas da construción dunha escola pública, galega e democrática, o mellor das experiencias e aportacións nadas no conxunto do movemento galego de renovación pedagóxica e abrira novas perspectivas e canles de agregación para todos aqueles profesionais comprometidos ou interesados na renovación e galeguización educativa, para o que a nova asociación debería construírse como un instrumento fondamente democrático, dialogante e plural. Comezado o proceso, entre incertidumes e non altas ilusións, mantéñense conversas infructuosas coa ASPG para tal empresa común, e sensibilízase a un alto número de ensinantes, logo do que se procede en xuño de 1983 á celebración en Santiago da Asemblea Fundacional do que se decide denominar *Nova Escola Galega*, á que se incorporan como fundadores a maioría dos colectivos sectoriais existentes -e sostenedores do proceso- e paulatinamente tamén un considerable número de ensinantes, que comezaban en moitos casos a súa primeira experiencia de coordinación pedagóxica.

Desde o inicio funciona regularmente a estrutura organizativa para a coordinación e a toma de decisións sobre os diversos asuntos e iniciativas que a asociación vai emprender: creación de grupos de traballo, celebración de asembleas comarcais e nacionais, preparación de materiais didácticos, celebración de encontros de debate pedagóxico ou de intercambio entre grupos didácticos, celebración de actos como mesas redondas, conferencias e outros para a sensibilización de ensinantes en torno á educación para a paz, organización de encontros para unha didáctica do preescolar, e de outros sobre a escola rural en Galicia, apertura dunha colección editorial, inicio da publicación da *Revista Galega de Educación*, finalmente, a partir de xaneiro de 1986; colaboracións cos departamentos municipais de educación, con editoriais, con federacións de asociacións de pais -aínda que en escala reducida- para a promoción da reno-

vación e da galeguización educativa; actuación do exercicio crítico e reivindicativo e búsqueda dunha incidencia social das nosas propostas as través dos medios de comunicación; establecemento de relacións con outros movementos a nivel estatal e internacional, coa pertencia en consecuencia á *Coordinadora Estatal de Movimentos de Renovación Pedagóxica* (MRPs) e á *Federación Internacional de Movimentos de Escola Moderna* (FIMEM)...., chegando así, na actualidade, á existencia dunha relativa diversificación dos espazos de debate, de encontro e de coordinación.

2. Nova Escola Galega como Movemento de Renovación Pedagóxica

2.1. Definición e obxectivos

Nova Escola Galega é un Movemento de Renovación Pedagóxica, é dicir, un movemento educativo de base ou colectivo que trata de aglutinar aos profesionais do ensino que pretendan levar a cabo actividades relacionadas coa transformación do sistema educativo en Galicia, na perspectiva da construción dunha Escola Pública Galega no marco dunha sociedade democrática.

Nova Escola Galega centra os seus labores fundamentais na investigación, na formación, no intercambio e difusión pedagóxicos, na análise crítica das situacións e na elaboración de alternativas educativas, a través dunha metodoloxía cooperativa, tanto entre os asociados como a través da búsqueda de conexións con aqueles outros sectores educativos e sociais interesados na transformación democrática da educación. Así aparece indicado no art. 3 dos Estatutos:

Nova Escola Galega nace coa finalidade xeral de impulsar o traballo de renovación pedagóxica e de galeguización lingüística e curricular do sistema educativo de Galicia, por medio da agrupación e da cooperación de todos aqueles ensinantes galegos de calquera nivel educativo e de tódolos socios e colaboradores que pretenden contribuír coa súa acción e reflexión á renovación pedagóxica da educación e á construción dun sistema educativo GALEGO, PÚBLICO E DEMOCRÁTICO.

(ESTATUTOS, Art. 3).

2.2. Características do colectivo

a) É un colectivo baseado e potenciador da democracia, a cooperación -como expoñente do clima ou atmósfera e como metodoloxía-, a participación e a comunicación entre tódolos seus asociados.

b) É un colectivo ideoloxicamente plural, aco-lledor de aportacións e aberto a tódalas persoas relacionadas coa actividade educativa, desde o respecto aos Estatutos e demais acordos xerais tomados nas Asembleas Xerais da Asociación. Un colectivo que, ao non dispoñer dunha única análise socio-política, non formula unha estratexia delimitada -como o faría unha forza política- para a transformación da escola e da sociedade.

c) Un colectivo que favorece o traballo, a comunicación e a relación en pequenos grupos, desde unha concepción de conxunto, aberta ao exterior e lonxana de calquera concepción vangardista, distante da confrontación cultural e metodolóxica e da complexa realidade escolar e do profesorado, na que *Nova Escola Galega* se quere situar.

d) Un colectivo de renovación pedagóxica, entendida esta como un concepto global e diferente dos conceptos de mero perfeccionamento e reciclaxe sectorial. Un colectivo que entende a renovación como *“o froito dun traballo serio, constante, humilde, paciente e cientificamente plantexado, o que non necesita necesariamente que teña que ser científico”*, segundo dicía Tamagnini en 1962.

e) Un colectivo vinculado territorialmente co contexto galego e aínda con contextos menores, como expresión da vontade de incidir socialmente e de construír unha educación ligada ao medio socio-cultural e natural, o que comporta, ademais, unha vontade de intervención positiva nas institucións escolares do seu ámbito, en orde á construción do novo modelo escolar e educativo, concreta- do en cada caso.

f) Un colectivo con plena autonomía e independencia a respecto de calquera outra institución ou organización pública ou privada, que aspira a dotarse dunha estrutura organizativa áxil e eficaz.

g) Un colectivo no que as perspectivas sectorializantes e nalgún caso aparentemente neutras, tanto organizativas como curriculares, se integran en posicións e orientacións globais, coordinadas e interdisciplinarias, tentado ofrecer, deste modo, alternativas e propostas globais ante a problemática e a política educativa actuais.

h) Un instrumento que quere estar baseado no protagonismo formativo directo dos ensinantes e no conxunto da actividade dos asociados; que quere servir de orientación e coordinación para todos aqueles que se recoñecen en posicións sociais e educativas de carácter democrático e progresista, coa pretensión de formular modelos pedagóxicos e de manter un traballo continuado no tempo, para o desenvolvemento das perspectivas de traballo pedagóxico.

2.3. Actividades.

Os Estatutos da asociación trazan un amplo abano de posibles actividades:

- 1.- Contribuír á formación, perfeccionamento e actualización pedagóxica.
- 2.- Coordinar as entidades, grupos e persoas no estudio de tódolos aspectos relacionados coa renovación pedagóxica.
- 3.- Promover e apoiar as iniciativas de experimentación e intercambio pedagóxicos.
- 4.- Formar e expresar opinións sobre os problemas do ensino e estudar unha liña pedagóxica acorde cun modelo educativo científico e democrático.
- 5.- Constituír grupos de traballo de estudio sobre a mellora da educación, normalización lingüística e cultural.
- 6.- Organizar cursos, seminarios, congresos, certames e outras formas de intercomunicación pedagóxica.
- 7.- Publicar e difundir as actividades, constituír arquivos de documentación.
- 8.- Asesorar ás asociacións, organismos e outras entidades en cuestións pedagóxicas.
- 9.- Manter relacións con outras entidades de obxectivos semellantes.
- 10.- Colaborar con criterios de independencia con entidades relacionadas coa educación.

Como mecanismos para favorecer a participación e a formación dos asociados, *Nova Escola Galega* vén promovendo os grupos de traballo de zona, os encontros asemblearios de zona e galegos, os encontros de debate e os de intercambio didáctico.

Como instrumentos de comunicación escrita e de influencia das nosas orientacións empregamos asemade o *Boletín Interno* da asociación, a *Revista Galega de Educación*, o sostemento de suplementos de prensa educativa como *A Pizarra* e *Na Escola*, e unha deliberada presenza e intervención en varias das coleccións editoriais de material didáctico en galego.

Propiciamos tamén os Encontros e as Xornadas: diversidade de conferencias, mesas redondas, cursos e seminarios; xornadas de preescolar e ciclo inicial; xornadas de escola rural; xornadas de educación para a paz e de educadores pola paz; xornadas de normalización lingüística; encontros de equipos didácticos, escola de verán e xornadas de educación ambiental e de pedagogía da imaxe, entre outras.

Como contribución a un clima social favorable á renovación e á galeguización educativa participamos en encontros e actividades organizadas por

outras instancias e colectivos, apoiámos plataformas sociais defensoras da calidade do ensino, actuamos a través de servicios municipais de educación, realizamos reivindicacións e matemos unha acción de incidencia a través dos medios de información -prensa, radio, tv.-, participamos en Consellos Municipais de Educación, relacionámonos con federacións de APAs de centros públicos e con outros colectivos de renovación pedagóxica galegos, do estado e a escala internacional.

Como liñas de acción e elaboración pedagóxica, singularmente cultivadas polos asociados, debemos citar: a elaboración de libros de texto, monografías e materiais de apoio para o ensino-aprendizaxe da lingua galega, como tamén dos campos socio-naturais, tanto na educación básica como no ensino medio; a dimensión da educación para a paz; o emprego do vídeo ao servizo do ensino; a pedagogía da lectura e o apoio á difusión e pulo da literatura infantil e xuvenil en Galicia; a elaboración de propostas para unha nova escola rural galega e a elaboración dunha didáctica e de materiais para a educación infantil.

2.4. A búsqueda dun novo modelo social escolar e pedagógico

As actividades e orientacións de *Nova Escola Galega* atopan o seu senso na perspectiva da construción dunha sociedade galega máis xusta, libre, solidaria, creativa, reconciliada coa súa lingua e cultura e con horizontes abertos, como manifestación de homes e mulleres con novas actitudes, valores e patróns comportamentais.

En tal perspectiva, como indicou Alfieri *"o fin da educación (configúrase) como a conquista daqueles coñecementos e daquelas estruturas mentais que lles son necesarias aos individuos para contribuír activamente á consecución dun contexto natural e socio-económico tal que garanta a cada un a máxima realización de si mesmo"*.

Esta filosofía insértase nun novo modelo escolar caracterizado por:

a) Unha escola pública con gratuidade total, planificación e xestión democrática, con autonomía, organización curricular cíclica e corpo único de ensinantes.

b) Unha escola cooperativa, laica, plural, non sexista, antiautoritaria.

c) Unhas bases pedagóxicas distintas:

- Escola para todos: integradora da diversidade, non selectiva e compensadora das diferencias.

- Escola participativa: cun proxecto pedagógico, coa libre expresión de cada un e cunha organización da aula e da aprendizaxe de modo participativo.

- Unha escola que contemple aos alumnos na súa totalidade activa e constructiva, enraizada no medio físico, social e histórico, creativa e investigadora, integradora do traballo manual e intelectual.

Este modelo vai, á súa volta, ligado a un novo modelo didáctico, pois toda práctica escolar ten como referencia sempre -explícita ou implicitamente- un modelo didáctico. Nós queremos escoller modelos capaces de desenvolver os procesos cognitivos e a personalidade integral dos educandos -modelos baseados na psicoloxía constructivista e na pedagogía da existencia-, coidando que non é a acumulación de coñecementos, como se o proceso de aprendizaxe fose liñal e como se os contidos fosen produtos terminados a asimilar, senón o desenvolvemento dos procesos de coñecemento, que son procesos de investigación, de creatividade, de reflexión, o que debemos preconizar. A través dos contidos culturais e da súa captación e comprensión, en base a unha metodoloxía científica naqueles casos precisos, entendendo a aprendizaxe como un proceso dialéctico entre os nenos, os propios contidos e os medios, é como poderemos desenvolver as estruturas mentais dos nosos alumnos.

Partidarios tamén do desenvolvemento da personalidade integral deles, cremos tamén necesario potenciar os distintos modos de comunicación verbal e non verbal fronte á exclusiva linguaxe lóxico-abstracta; a intuición como medio do coñecemento da realidade e non só a dedución; partidarios de impulsar a imaxinación, os diversos modos de percepción e de sensación e o desenvolvemento de todo o corporal fronte ao desenvolvemento único das capacidades intelectuais, así como de potenciar tamén as actitudes afectivas, solidarias e cooperativas fronte ás autoritarias, xerárquicas, competitivas e individualistas. É dicir, somos partidarios dun cambio dos valores e actitudes que tradicionalmente veñen primando na educación escolar.

IV Escola de Verán de Nova Escola Galega

O pasado día 11 de Novembro de 1.989 quedou constituída a Comisión Organizadora da IV Escola de Verán de Nova Escola Galega. A Comisión iniciou xa os seus traballos de preparación do programa que será presentado para a súa aprobación na Asemblea do 3 de Febreiro. A Comisión acordou que esta IV Escola de Verán se realizará do 2 ó 6 de xullo de 1990 en Santiago.

BLOQUES DE TRABALO

O programa que está preparando a Comisión Organizadora xirará o redor de seis bloques de traballo: Seminarios, Experiencias, Conferencias e Debates, Itinerarios, Semana de Cine e Presentación de Materiais e Exposicións.

OS SEMINARIOS

Nesta IV edición da Escola os Seminarios abordarán monograficamente a cuestión do "CENTRO COMO UNIDADE DE RENOVACIÓN PEDAGÓGICA". Organizaranse en tres grandes opcións:

- * A elaboración do proxecto educativo de centro.
- * A coordinación pedagóxica dentro do centro.
- * A globalización como forma de organización do currículo.

AS EXPERIENCIAS

O bloque de experiencias consistirá na presentación de alomenos tres experiencias diarias, en base a tres grandes opcións:

- * De educación infantil e primeiro ciclo de primaria.
- * De educación medioambiental.
- * De equipos docentes de centro.

CONFERENCIAS E DEBATES

Preténdese que no seo da Escola de Verán haxa posibilidade de confrontación e debate pedagóxico de altura. Para iso prepararanse tres debates sobre cuestións de actualidade na renovación pedagóxica en Galicia, do tipo de: Condicións para a escolarización ós tres anos, ou Materiais para unha escola nova, libros de texto versus materiais alternativos.

Realizaranse dúas conferencias, unha de inauguración e outra de peche da Escola. Preténdese contar coa participación de Gonzalo Anaya e de Gimeno San cristán.

ITINERARIOS

Realizaranse dous itinerarios. Un por Santiago (posiblemente pola Alameda) e outro pola zona de San Sadurniño, coa visita ó Museo Etnográfico do Colexio Público de A Capela-Caveiro.

SEMANA DE CINE

Como actividade en paralelo á celebración da Escola preténdese organizar unha Semana de Cine ó aire libre, coa temática da Infancia e da Xuventude. Esta actividade realizaríase en colaboración co Concello de Santiago.

PRESENTACION DE MATERIAIS E EXPOSICIONS

O longo da Escola realizaranse diversas presentacións de materiais didácticos, unidades didácticas, vídeos, métodos de lectoescritura... Preténdese que se realicen Exposicións abertas ó público en xeral, como a da Percepción do Instituto de Bacharelato de Cangas.

O TRABALLO DA COMISION ORGANIZADORA

A Comisión Organizadora está traballando nestes momentos na confección do borrador do programa para ser aprobado na Asemblea da Asociación. Posteriormente pénsase que poida ser presentado ós medios de comunicación a principios do mes de maio.

O presuposto estimado da Escola de Verán supera o millón ducentas mil pesetas. A Comisión Organizadora solicita a colaboración dos asociados/as, e as súas suxerencias para facer da Escola de Verán a cita anual de intercambio e reflexión pedagóxica da Asociación.

Resolucións

O remate da Asemblea aprobáronse, ademais da Resolución sobre ESCOLA PÚBLICA, outras tres: sobre o modelo de normalización lingüística no ensino; sobre a utilización dun linguaxe non sexista por parte da Asociación e sobre o Ano Internacional da Alfabetización.

MODELO DE NORMALIZACION LINGUISTICA PARA O ENSINO

"A VII Asemblea Ordinaria de Nova Escola Galega acordou:

- 1.- Congratularse de que dentro dunha das múltiples actividades a prol da Normalización Lingüística, unha iniciativa de NOVA ESCOLA GALEGA, as Xornadas de Normalización Lingüística realizadas nos anos 1988 e 1989, desembocaron na redacción dun documento de consenso da importancia do "MODELO DE NORMALIZACION LINGUISTICA PARA O ENSINO".
- 2.- Refrendar a sinatura do "MODELO DE NORMALIZACION LINGUISTICA PARA O ENSINO" realizada polo Secretariado Nacional en Compostela o 30 de xuño 1989, por consideralo un paso adiante fundamental no proceso de galeguización paulatina neste eido e indispensable para unha normalización real do noso idioma.
- 3.- Instar á Administración a que aporte os medios humanos, materiais e organizativos, necesarios para a posta en práctica deste Modelo ó longo deste ano 1990.
- 4.- Requerir da sociedade galega a súa cooperación activa no proceso de normalización lingüística".

ANO INTERNACIONAL DE ALFABETIZACION

"Sendo o presente o ANO INTERNACIONAL DA ALFABETIZACION baixo o impulso da UNESCO, a Asociación Pedagóxica NOVA ESCOLA GALEGA urxe das autoridades educativas de Galicia o deseño e desenvolvemento dun PROGRAMA GALEGO DE ALFABETIZACION encadrado na óptica da educación permanente e das orientacións internacionais e planificado dende a participación dos sectores afectados".

UTILIZACION DE LINGUAXE NON SEXISTA

NOVA ESCOLA GALEGA defende unha escola non sexista e coeducativa (documento de Escola Pública, aprobado na VI Asemblea Anual). En coherencia con este planteamento cremos necesario introducir unha serie de consideracións sobre a utilización da linguaxe na vida da asociación.

1.- O uso da lingua na que nacemos, medramos, pensamos e vivimos ten un conxunto de normas que dificultan a identificación das mulleres, non responden ás necesidades de representación simbólica dun conxunto de persoas que pretenden acadar unha escola non sexista e coeducativa.

Se seguemos a manter unhas normas lingüísticas establecidas dende unha perspectiva androcéntrica pericadamos directamente ás mulleres, e indirectamente o conxunto da asociación e a sociedade.

2.- Co obxectivo de ir modificando esta situación propomos entre outras, as seguintes medidas:

2.1.- Substitución da palabra "HOME" e "HOMES" (nun sentido universal), por SER HUMANO, HUMANIDADE, HOMES e MULLERES, ou MULLERES e HOMES sen lle dar preferencia na orde ó masculino e feminino.

2.2.- Deseñar evita-lo uso do masculino en sentido omnicomprensivo cando se fala de pobos, categorías, clases, grupos, etc., utilizando nestes AMBITOS DOUS XENEROS E OUTRAS FORMAS QUE REPRESENTEN MELLOR A IDEA DE CONXUNTO.

2.3.- Utilizar sempre o tratamento de "SEÑORA" cando nos referimos a unha muller independentemente do seu estado civil.

2.4.- Utilización do feminino e masculino para referirse a profesións, oficios, titulacións...segundo a persoa que o desempeña, independentemente do prestixio social asociado tradicionalmente a estos.

Actividades 1.990

Na VII Asemblea aprobouse por unanimidade o seguinte plan de actividades para o presente ano.

OBXECTIVOS

1. Posicionarse no debate sobre o Deseño Curricular.
2. Profundizar sobre os seguintes aspectos da Alternativa pola Escola Pública:
 - Territorialización Educativa.
 - Proxecto Educativo.
 - Formación do Profesorado.
3. Aborda-la celebración do Ano Internacional da Alfabetización.
4. Consolida-las liñas de publicacións.
5. Fomenta-lo intercambio de experiencias e o labor dos Grupos de Traballo.

ACTIVIDADES A REALIZAR

O Plan de actividades do ano 90 caracterízase pola realización de encontros de experiencias sobre temáticas aínda non abordadas sistematicamente pola Asociación: educación mediambiental, de adultos, de didáctica da lingua e coeducación. O debate sobre a Reforma Educativa organizarase ó longo de todo o curso, en tres xornadas. Complétase o plan coa realización da escola e Encontros de Verán.

IV ENCONTROS DE EDUCADORES POLA PAZ

Datas: 10 e 11 de Marzo.

Lugar: Lugo.

Organiza: Educadores pola Paz.

III XORNADAS DA REFORMA

Datas: - 31 de Marzo: Deseño Curricular Base.

- 11 e 12 de Maio: Educación Secundaria Obrigatoria.
- 28 e 29 de Setembro: Ed. Infantil e Primaria.

Lugar: Santiago.

Organiza: Grupo da Reforma.

I ENCONTROS DE EDUCACION MEDIOAMBIENTAL

Datas: 28 e 29 de Abril.

Lugar: Vilagarcía.

Organiza: Grupo de Zona do Salnés.

I ENCONTROS DE EDUCACION DE ADULTOS

Datas: Mes de Maio.

Lugar: Santiago.

Organiza: Grupo Educación de Adultos.

I ENCONTROS DE DIDACTICA DA LINGUA

Datas: 1 e 2 de Xuño.

Lugar: Santiago.

Organiza: Grupo de Galeguización.

IV ESCOLA DE VERAN

Datas: 2 ó 6 de Xullo.

Lugar: Santiago.

Organiza: Grupo Escola de Verán.

IV ENCONTROS DE ENSEINANTES DO MORRAZO

Datas: mes de Setembro.

Lugar: Morrazo.

Organiza: Grupo de Zona de O Morrazo.

VIII ENCONTRO DE DEBATE DE NOVA ESCOLA GALEGA

Data: 6 de Outubro.

Lugar: Santiago.

Organiza: Secretariado Galego.

IV XORNADAS DE ESCOLA RURAL

Data: 9 e 10 de Novembro.

Lugar: Santiago.

Organiza: Grupo Escola Rural.

ENCONTROS SOBRE COEDUCACION

Data: 14 e 15 de Decembro.

Lugar: Santiago.

Organiza: Grupo de Coeducación.

VIII ASSEMBLEA ANUAL DE NOVA ESCOLA GALEGA

Data: 26 de Xaneiro de 1991.

Lugar: Santiago.

A este programa de actividades hai que engadirle as actividades previstas polos Grupos de Zona e o da Comisión de Publicacións.

Santiago, 3 de febreiro de 1.990

NOVA ESCOLA GALEGA

Novas da Asociación

FERROL: ENCONTROS PEDAGOGICOS DE FERROLTERRA

Do 12 ó 16 de Febreiro realizáronse no Colexio Público Manuel Masías de Ferrol os ENCONTROS PEDAGOGICOS DE FERROLTERRA, organizados por ASPG, NOVA ESCOLA GALEGA, coa colaboración de UTEG-INTG.

Para a realización destes Encontros contou coa axuda dos Concellos de Ferrol, Ares, Cabanas, Mugardos, Narón e Fene, e coa colaboración de Caixa Galicia.

Os Encontros consistiron na realización de diversos talleres (Xogando coas matemáticas, Pancho Fontenla; Papiroflexia, Antón Cortizas; Didáctica da Lingua, Pablo Velleiro; e Plástica, Sabela Díaz Fandiño), e de coloquios sobre temática profesional e pedagóxica (catalogación de postos de traballo, equiparación, reforma educativa, modelo de normalización lingüística e tópicos sobre o ensino da xeografía).

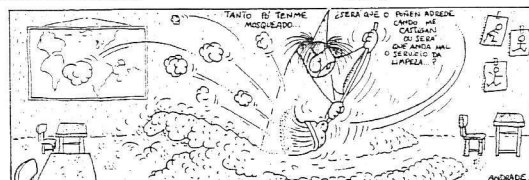
OURENSE: III XORNADAS DE EDUCACION PARA A PAZ

Do 23 ó 25 de xaneiro realizáronse no Salón de Actos da Aula de Cultura de Caixa Galicia de Ourense as III XORNADAS DE EDUCACION PARA A PAZ. As xornadas foron subvencionadas por Caixa Galicia e o Concello de Ourense.

O tema central das xornadas foi A FORMACION DO PROFESORADO E A EDUCACION PARA A PAZ. A xornada inaugural correu a cargo de Carmen Romiá Agosti, profesora da Escola Universitaria de Formación do Profesorado de Barcelona, que deu unha conferencia sobre a educación para a paz e a formación do profesorado.

A segunda xornada xirou sobre a utilidade dos MEDIOS AUDIOVISUAIS na educación para a paz, e correu a cargo de Calo Iglesias de Anxeles Mourzena. Presentouse o vídeo "Los mercaderes de la muerte" e a montaxe de diapositivas do xefe indio Settle.

Pechou as xornadas a intervención de Xesús R. Jares cunha conferencia sobre o O TRABALLO DE EDUCACION PARA A PAZ NA AULA.

SALNES: O DESEÑO CURRICULAR BASE DE EDUCACION PRIMARIA

O día 13 de febreiro o Grupo de Nova Escola Galega do Salnés organizou no Auditorio da Caixa Vigo de Vilagarcía de Arousa unha charla coloquio sobre o deseño curricular base de educación primaria. Esta charla forma parte do ciclo que sobre a Reforma ven desenvolvendo este Grupo territorial.

ESCOLA DE VERAN

Os traballos de preparación da IV ESCOLA DE VERAN (2 ó 6 de xullo) están moi adiantados. O programa está case perfilado. Aqueles persoas que queiran presentar algunha experiencia ou material poden porse en contacto, urxentemente, con Antón Rozas (Apartado 14, Cambados, 981-507816, colex).

GRUPO COEDUCACION

Estase formando dentro da Asociación un Grupo de Traballo sobre COEDUCACION (está previsto realizar un Encontro de experiencias no mes de decembro). As persoas interesadas porse en contacto con Carme Soto, (981-357053, noites).

ADULTOS

Elixio Villaverde, (Instituto de Ensino Secundario e Profesional de A Pobra do Caramiñal, A Coruña) está preparando os PRIMEIROS ENCONTROS DE EDUCACION DE ADULTOS, que Nova Escola Galega celebrará no mes de Maio. As persoas interesadas en participar, aportando experiencias ou materiais, porse en contacto con el.

VIDEOTECA DE EDUCACION PARA A PAZ

O Grupo de Educadores pola Paz de Vigo dispón dunha VIDEOTECA SOBRE EDUCACION PARA A PAZ. As persoas interesadas no préstamo destes materiais porse en contacto con Xesús R. Jares (986-438584).

INFORMATICA EDUCATIVA

Estase formando en Vigo, un GRUPO DE INFORMATICA EDUCATIVA (linguaxe LOGO). As persoas interesadas porse en contacto con Xurxo Martínez, (986-373144).

GABARILINO

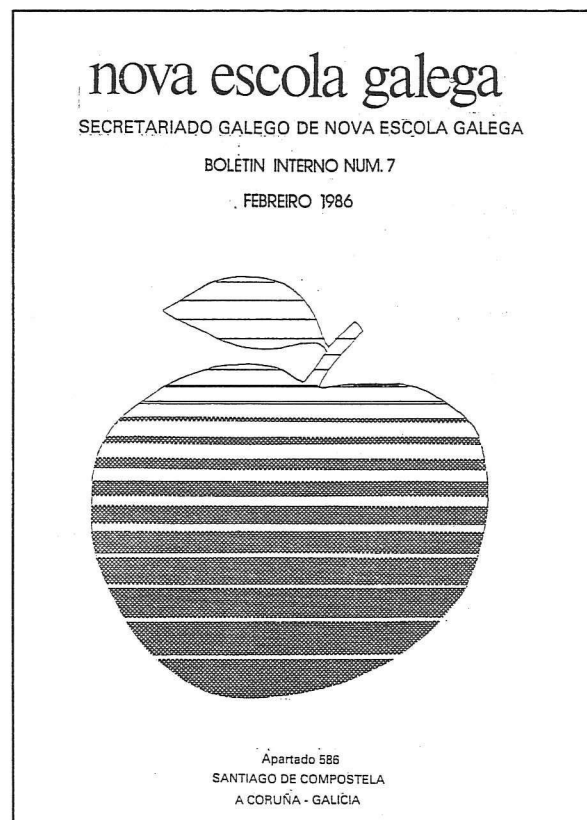
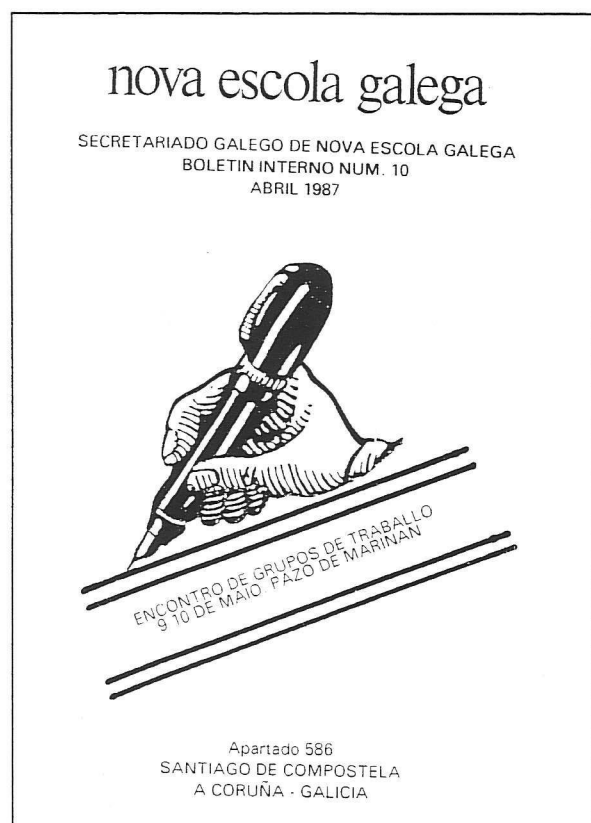
NOVA ESCOLA GALEGA

ESTATUTOS DA ASOCIACIÓN NOVA ESCOLA GALEGA. (Extractos).

I. DENOMINACIÓN, FINALIDADES E DOMICILIO.-

Artigo 3.- A Asociación NOVA ESCOLA GALEGA nace coa finalidade xeral de impulsar o traballo de renovación pedagóxica e de galeguización lingüística e curricular do sistema educativo de Galicia, por medio da agrupación e da cooperación de todos aqueles ensinantes galegos de calquera nivel do sistema educativo e de todos os socios e colaboradores que pretendan contribuír coa súa acción e reflexión á renovación pedagóxica da educación e á construción dun sistema educativo galego, público e democrático. E para tal de acadar as finalidades indicadas, a Asociación desenvolverá as seguintes actividades:

- a) Contribuír á formación, perfeccionamento e actualización pedagóxica a través do traballo en equipo dos asociados e da promoción doutras iniciativas de formación.
- b) Coordinar as entidades, grupos e persoas interesadas no estudo de todos os aspectos relacionados coa renovación pedagóxica: teorías psicopedagógicas e sociolóxicas da educación, didáctica e metodoloxía das distintas áreas do ensino, organización dos centros de ensino e dos grupos de alumnos.

- c) Promover e apoiar as iniciativas de experimentación pedagóxica e intercambiar experiencias escolares en xeral.
- d) Formar e expresar opinións sobre os problemas do ensino e estudar unha liña pedagóxica acorde cun modelo educativo democrático e científico.
- e) Constituír grupos de traballo e de estudo sobre temas referentes á mellora da educación e á normalización lingüística e cultural no ensino.
- f) Organizar cursos, seminarios, debates, congresos e certames pedagóxicos, así como calquera outra forma de intercomunicación de temas relacionados cos fins desta Asociación.
- g) Publicar e difundir as actividades a Asociación, especialmente os resultados dos grupos de traballo, así como a constitución de arquivos de documentación pertinentes aos efectos das actividades a realizar.
- h) Asesorar ás asociacións, organismos e outras entidades en relación coas cuestións pedagóxicas.
- i) Manter relacións con outras organizacións, grupos de traballo ou entidades que comparten obxectivos semellantes.
- l) Colaborar, desde criterios de independencia, cos organismos pedagóxicos da Administración Autonómica (e no seu caso estatal) e da adminis-

tración local, co ICE e outros centros universitarios relacionados coa formación de persoal docente, cos sindicatos de traballadores e funcionarios do ensino nas súas actividades de formación cultural e pedagóxica.

- m) Outras que conleven unha integración dinámica da educación e dos ensinantes no seo dunha sociedade galega máis de seu, máis democrática e culta.

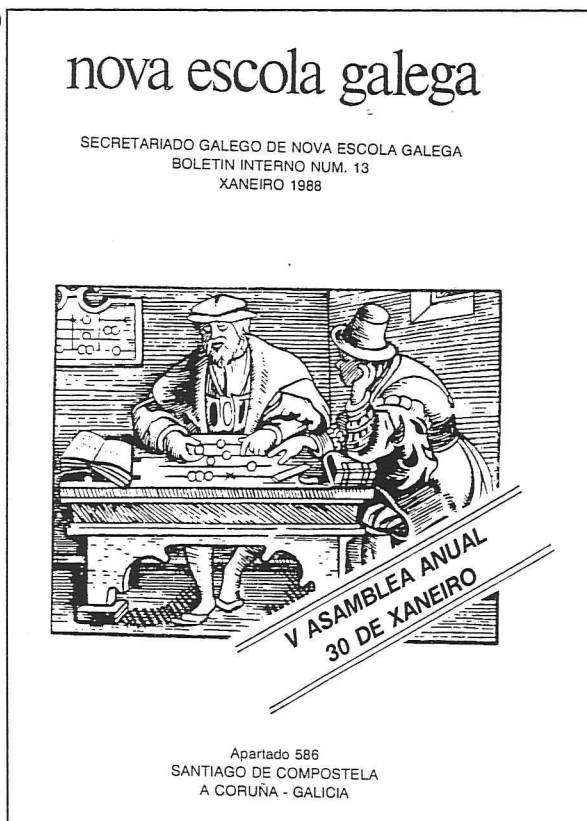
II.- SOCIOS.-

Artigo 5.- A Asociación estará integrada polos educadores, ensinantes e profesionais vencellados ao sistema educativo que formalicen a súa inscrición.

Artigo 6.- Son dereitos do socio:

- Participar nas actividades internas e públicas da Asociación para cumprir os obxectivos do artigo 3.
- Empregar os servizos da Asociación e tomar parte nas súas actividades.
- Exercer o dereito de voz e voto nas Asembleas da Asociación.
- Elixir e ser elixido para os órganos de decisión e de representación da Asociación.
- Ser informado das actividades da Asociación e dos acordos tomados por todos os seus órganos.
- Dirixirse ao Secretariado e á Asemblea Xeral cando coide oportuno.
- Impugnar os acordos conforme á lexislación vixente.

h)

Demitir de calquera cargo que ostente na Asociación.

- i) Todos os outros que prevén os presentes Estatutos e a lexislación vixente.

Artigo 7.- Son obrigas do socio:

- Cumprir estes Estatutos e os acordos válidos que tome a Asemblea Xeral e o Secretariado Galego.
 - Cumprir as obrigas do cargo que ostente e da función que teña aceptada.
 - Pagar a cuota periódica acordada pola Asemblea.
- d) Manter unha actuación profesional na liña dos principios e obxectivos da Asociación.

III.- GOBERNO E ADMINISTRACIÓN.-

Artigo 10.- A Asociación réxese pola Asemblea Xeral e polo Secretariado Galego.

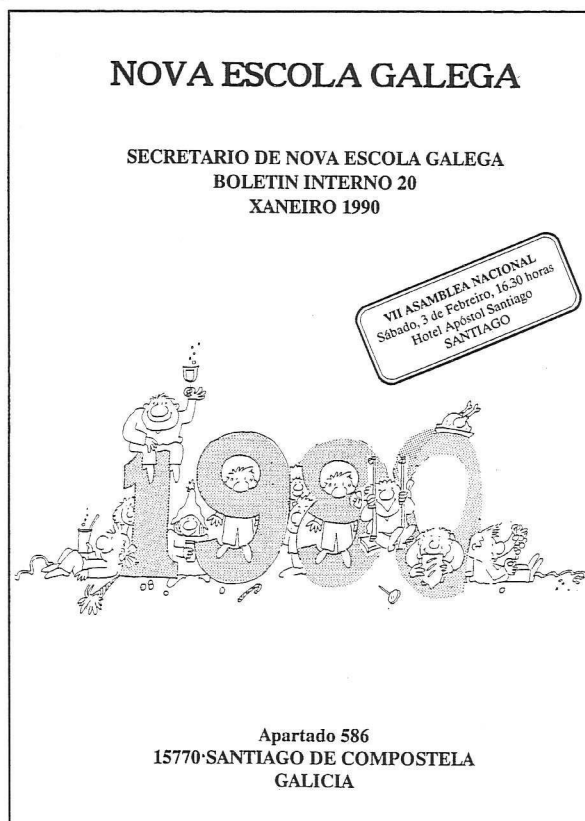
Artigo 11.- 1. A Asemblea Xeral é o órgano supremo de decisión da Asociación e nela terán dereito a voz e a voto todos os asociados presentes.

2.- A Asemblea Xeral pode ser Ordinaria e Extraordinaria.

Cap. 1.- Asembleas xerais ordinarias e extraordinarias.-

Artigo 12.- 1. A Asemblea Xeral reunirse obrigadamente polo menos unha vez ao ano.

2. A

Asemblea Xeral será convocada polo Secretariado Galego con dez días de antelación, indicando a Orde do Día e o lugar e hora da mesma. Farao por propia iniciativa, en colaboración cos Secretariados de Zona ou un tercio dos asociados.

3. A Asemblea Xeral considerárase constituída en primeira convocatoria coa maioría simple dos asociados; en segunda convocatoria, media hora máis tarde, cos socios presentes. Adoptaranse os acordos por maioría simple de votos, se se trata-se dunha Asemblea Ordinaria e, caso de ser Extraordinaria, os acordos adoptaranse por maioría dos dous tercios dos presentes con dereito a voto.
4. As decisións dunha Asemblea Xeral só poderán ser modificadas por outra Asemblea Xeral.

Artigo 13.- Serán funcións da Asemblea Xeral Ordinaria:

- a) Aprobar a memoria de actividades do curso e presupostos de ingresos e gastos do curso seguinte.
- b) Aprobar o programa básico de actuación da Asociación para o novo curso.
- c) Aprobar a liña pedagóxica da Asociación.
- d) Ratificar a constitución de agrupacións de zona e colectivos sectoriais da Asociación.
- e) Elixir os cargos para o Secretariado e ratificar os Secretariados de Zona segundo o previsto no artigo 16.
- f) Coñecer, valorar e, no seu caso, aprobar todo aquilo que toque á vida da Asociación e atender todas as demandas realizadas polos asociados no

uso dos seus dereitos e no marco dos presentes Estatutos.

Artigo 14.- Serán funcións da Asemblea Xeral Extraordinaria:

- a) A elección do Secretariado Galego, cando o esixa algunha circunstancia anormal.
- b) A modificación dos Estatutos da Asociación.
- c) A adhesión ou separación de Colectivos.
- d) A disposición ou enaxenación de bens.
- e) A solicitude de declaración de utilidade pública.
- f) A consecución de obrigas de creto e préstamo.
- g) A disolución ou fusión da Asociación.

Cap. 2.- Secretariado e grupos de traballo.-

Artigo 15.- 1. O Secretariado Galego é o órgano executivo máximo da Asociación en atención ao programa de actuación aprobado pola Asemblea Xeral, á que deberá dar conta da súa xestión. A escala de zona territorial, o Secretariado de Zona será tamén o órgano executivo máximo en coordinación co Secretariado Galego.

2. Son funcións do Secretariado Galego:

- a) Tomar as decisións precisas para executar o programa e actuacións aprobadas pola Asemblea Xeral.
- b) Tomar calquera outro tipo de decisións operativas de acordo coas finalidades da Asociación e actuacións aprobadas pola Asemblea Xeral, previa consulta e debate por parte dos asociados e Secretariados de Zona nos casos precisos e contando coa reserva de competencias que lles corresponda ás Asembleas Xerais.

c)

NOVA ESCOLA GALEGA

BOLETIN INTERNO 23
XANEIRO 1991

SUMARIO

Editorial
Temos LONXE
Un ano de política educativa
Os Equipos de Normalización
Participación
N.E.G. e a formación do profesorado
IV Escola de Verán
Coordenadora Galega de M.R.P.S.
Xornadas de Normalización e Didáctica da Lingua
Novas da Asociación

VIII Asemblea Anual: 2 de Febreiro de 1991
HOTEL APOSTOL SANTIAGO, 11 HORAS.

11-14 horas:	Debate de ponencias - N.E.G. e a formación do profesorado. - N.E.G. nos anos noventa. - Un modelo de organización para os M.R.P.S. de Galicia. xantar (sobre 1.500 pesetas).
14-16 horas:	Debate e Aprobación da memoria de Actividades, 1990.
16-17 horas:	Debate e Aprobación da memoria Económica, 1990.
17-18 horas:	- Elección da nova Xunta Directiva. - Debate e aprobación de Resolucións.

NOVA ESCOLA GALEGA

BOLETIN INTERNO 27
NOVEMBRO 1992

SUMARIO

Editorial: Imos para os dez anos
Diante do inicio do curso
A implantación da ESO
IV Xornadas de Normalización Lingüística
Garabullíño
En pé de Imaxe / A educación infantil
Os MRP's. reflexionan
Novas
Móvense os MRP's de Cataluña
A Revista Galega de Educación
Publicacións periódicas de Nova Escola

En tempos de Reforma...

REVISTA GALEGA DE EDUCACIÓN

Subscrebe ós amigos / as

Coordenar os grupos de traballo e promover iniciativas de ámbito xeral.

d) Coordinar as actuacións das agrupacións de zona e dos colectivos sectoriais.

e) Convocar a Asemblea Xeral.

f) Designar as Comisións Técnicas necesarias e determinar as súas funcións e forma de funcionamento, así como supervisar o seu traballo.

g) Esixir o cumprimento das obrigas a todos os socios.

h) Elaborar a memoria e presupostos de ingresos e gastos.

Artigo 16.- O Secretariado Galego está composto por un Presidente, un Secretario, un Vicesecretario de Actas, un Responsable de Implantación Territorial, un Responsable de Relacións Externas e Medios de Comunicación, un Tesoureiro, dous responsables de cada zona territorial elixidos en Asemblea Xeral, e un coordinador por cada un dos colectivos pedagóxicos sectoriais existentes. Os Secretariados de Zona estarán compostos por aqueles cargos e responsabilidades precisos para garantir o traballo eficaz da Asociación a escala de zona, elixíndose os seus compoñentes de entre os asociados da zona a reserva de dous elixidos na Asemblea Xeral por parte dos asociados da zona, para formaren parte do Secretariado Galego.

Artigo 17.- 1. Os cargos do Secretariado Galego serán renovables anualmente, podendo seren reelixidos por dous períodos anuais consecutivos.

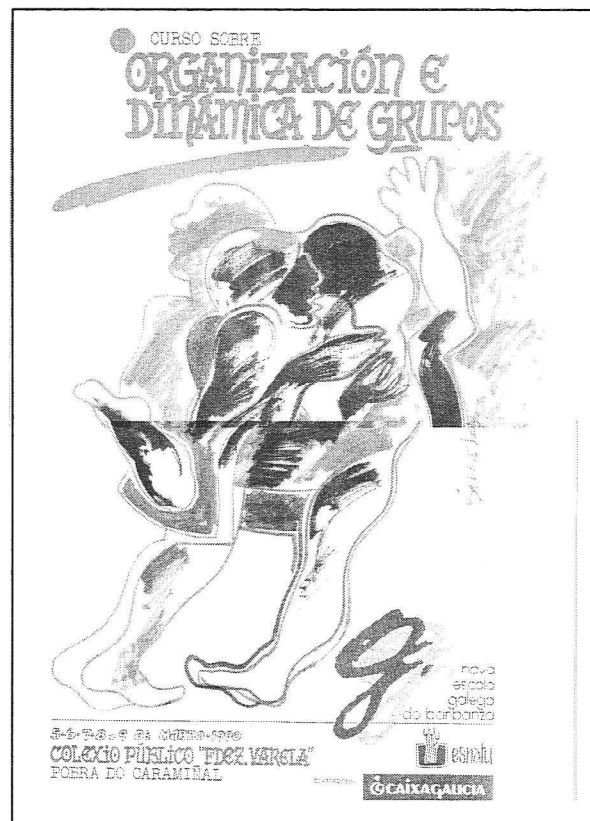
2. Os candidatos poderán ser presentados por un mínimo de cinco socios para ser representante das zonas no Secretariado Galego, e por un mínimo de dez para os outros cargos. Deberán ter, polo menos, un ano de antigüidade na Asociación, agás na primeira elección dos cargos.

3. Os candidatos serán elixidos por votación pública ou secreta, segundo indique o regulamento, por parte dos socios en Asemblea Xeral, como prevén os presentes Estatutos.

4. Se existisen vacantes entre os membros do Secretariado Galego en número menor a un tercio dos seus componentes, as súas funcións serán cubertas interinamente ata a próxima Asemblea Xeral por parte doutros membros do Secretariado elixidos por votación entre eles.

5. Os membros do Secretariado elixirán os coordinadores de Administración, Biblioteca, Publicacións, Revistas, Cursos e Asesoramento e outros servicios que consideren oportunos, de entre os responsables de zona e sectoriais presentes no mesmo.

6. O Secretariado reunirse con periodicidade mensual, ou por petición de tres dos seus membros. Actuará por maioría de votos e levantarase actas, manténdose tamén ao día os demais libros. A convocatoria dunha reunión realizarase na reunión anterior, fixándose nela a orde do día, a reserva de novas cuestións que poidan xurdir no entanto.

Artigo 18.- 1. Poderán e deberán constituírse agrupacións de zona da Asociación, que se rexerán por un regulamento aprobado en Asemblea de Zona polos asociados en acordo cos presentes Estatutos e co visto e praxe do Secretariado Galego. Cada agrupación dotarase dun Secretariado.

2. Cada colectivo ou agrupación de zona terá autonomía plena no seu funcionamento, debendo respectar soamente os presentes Estatutos e as decisións aprobadas en Asemblea Xeral da Asociación. Co fin de coordinar toda a actuación da Asociación, respectaranse as decisións do Secretariado Galego, no que deberán estar representados todos os colectivos e agrupacións de zona. A Asemblea será o seu órgano supremo no seu ámbito territorial.

3. O Secretariado Galego poderá autorizar provisionalmente a creación de agrupacións de zona, obtendo a ratificación definitiva na Asemblea Xeral. Ata o momento da Asemblea, unha nova agrupación ou colectivo poderá enviar un representante seu ao Secretariado Galego, con voz pero sen voto.

4. Os colectivos usarán, canda súa denominación, a de NOVA ESCOLA GALEGA.

Artigo 19.- 1. Poderán constituírse grupos de traballo polos socios que se propoñan calquera actividade pedagóxica incluída nas finalidades da Asociación, previo coñecemento por parte do Secretariado do funcionamento, obxectivos e outras características. Os colectivos indicados no limiar poderán constituírse en grupos de traballo sectoriais e neles e noutros poderán integrarse novos socios.

Nova Escola Galega e os anos noventa

NACEMENTO E FORMULACIÓN

En momentos de forte ilusión profesional entre os diversos colectivos de profesores progresistas de todo o Estado Español e despois de valorar criticamente a desarticulación que en Galicia vivía o pequeno conglomerado de sectores que, desde mediados da década dos anos setenta, viña apostando por unha práctica docente encadardada xenericamente no que demos en chamar todos "renovación pedagóxica", un grupo amplo de profesores de toda Galicia constitúe en 1983 o movemento de renovación pedagóxica NOVA ESCOLA GALEGA.

Estabamos ás portas do inicio dunha parcial política autonómica, que nacía, porén, de costas e alonxada das nosas perspectivas escolares construídas ou intuídas; tampouco o Ministerio de Educación ata o daquela acollera as reivindicacións progresistas e alternativas sobre a construción dunha escola e unha educación pública, democrática e ligada ao medio contextual, e mesmo outros ámbitos sociais e institucionais resultaban ser aínda moi impermeábeis ás nosas propostas de reforma educativa e progresiva.

Naquei marco e tendo moi presente a desarticulación do sector de ensinantes preocupados en Galicia por construír unha nova pedagogía nace NOVA ESCOLA GALEGA, como un lugar de encontro, de reflexión, de intercambio e de elaboración de propostas para unha educación renovada pedagoxicamente e socialmente progresista, querendo ser tamén un medio de acción conxunta, de cooperación e unha instancia crítica e de denuncia fronte ao modelo escolar dominante e fronte as actitudes e conductas político-administrativas desfavorables para coa nosa orientación de aspiración alternativa.

Efectivamente NOVA ESCOLA GALEGA, atendendo ao conxunto de primeiros datos do seu nacemento e expresión social, nacera oportunamente, viña a articular notabelmente un colectivo de profesores significativo, crea un clima motivador e de acción e contribúe a afirmar socialmente unha liña de reforma educativa centrada en Galicia, ao tempo que coas fiestras ben

abertas aos bos aires de fora.

Ata o presente, NOVA ESCOLA GALEGA vai consolidando a concepción de escola pública galega renovada, a súa defensa do protagonismo dos ensinantes, un proxecto e estratexia de normalización lingüística da vida educativa, o entendemento de que a reforma educativa vai ligada á participación democrática nos diversos niveis e instancias desde as que compre formular a xestión e o control democrático dos proxectos educativos públicos, e unha actitude que quere ser crítica e de diálogo coas distintas instancias sociais e políticas vencelladas ao mundo do ensino.

Noutra orde de cousas vén a constitución de grupos de traballo e de seminarios na medida do posíbel, a preparación de material didáctico, a programación de cursos, encontros, xornadas e escolas de verán, entre dificultades, algunha precariedade, e non sempre coa estabilidade, corrección e bó funcionamento que fora de desexar. Con todo, o balanço resulta ser positivo.

Ao longo do período, NOVA ESCOLA GALEGA vai afirmando sinais de identidade: a intención de ser un movemento educativo renovador, atento a actualidade, cobizoso de dar resposta a algunhas das preocupacións dos sectores renovadores no ensino, que propicia unha metodoloxía de traballo asentada na participación, na cooperación, no clima aberto; un colectivo ideoloxicamente plural, con autonomía e independencia organizativa e programática, que promove a renovación pedagóxica como un concepto global, que pretende integrar os reciclaxes e as propostas sectoriais nunha orientación global e con vontade de continuidade no tempo.

UN DIAGNÓSTICO SOBRE O PRESENTE MOMENTO DE NOVA ESCOLA GALEGA

O escenario socio-educativo inicial existente cando nace NOVA ESCOLA GALEGA vai modificándose parcialmente no transcurso destes últimos anos. Así, sendo a sociedade, as instancias da administración educativa (administración do Estado, autonómica e nalgúns casos a administración

local), o mundo do libro e do audiovisual... paulatinamente permeábeis ás propostas da renovación e da reforma educativa, acontece unha perda da centralidade relativa da asociación ou movemento de renovación pedagóxica como ámbito ou referente de acción e reflexión para un número significativo dos asociados e mesmo para outros ensinantes ou sectores expectantes e atraídos pola dinámica de traballo de NOVA ESCOLA GALEGA. Isto vai ligado a unha relativa presenza e intervención social de ensinantes de NOVA ESCOLA GALEGA nos distintos escenarios nos que se xoga na vida diaria o avance -a miúdo contradictorio e con luces e sombras- das nosas propostas pedagóxicas.

En certo modo, as transformacións e os cambios, por máis que contradictorios e claramente insuficientes, evolucionan máis rapidamente do que a capacidade de resposta e intervención da propia asociación, o que leva nalgúns casos a afirmar ou intuír que a Asociación perde relevancia para a resolución dos problemas pedagóxicos.

Neste contexto, a Asociación, desde unha vontade de intervención nas transformacións educativas e de continuidade e mellora plantéase unha revisión diagnóstica, co concurso e a participación no debate dos asociados.

Os iniciais resultados das distintas valoracións individuais e grupais realizadas por un número non superior a 30 asociados, permiten afirmar o seguinte:

a) Valoración da vitalidade e do funcionamento da Asociación.

Analizadas diversas cuestións nunha escala de 1 a 10, valórase "Bastante Ben" á Asociación en canto que medio valioso de información pedagóxica, a súa programación de xornadas e encontros, o funcionamento do Secretariado Galego e a súa loita pola escola pública e a democratización e a participación. Un "Bastante Ben" máis consolidado recíbena a liña de publicacións e información (*Boletín, Revista Galega de Educación*), e a expresión da autonomía e independencia da Asociación. Un "Ben" recíbena a organización e programación da Escola de Verán e a consideración da asociación como medio de formación

pedagóxica. Reciben unha consideración "deficiente" o grao de presenza e intervención social e o funcionamento dos grupos de traballo e de zona, todo isto expresado desde graos que polo xeral -agás casos particulares- que se consideran de baixa ou insuficiente implicación personal.

A "insuficiente" implicación personal que se observa na vida da Asociación, podería enlazar coa consideración xeral de que a dinámica global da Asociación era máis sólida en momentos anteriores, rexistrándose unha relativa perda da dimensión colectiva e baixa participación, unida a un insuficiente grao de cohesión, de integración e de identificación do conxunto dos asociados sentíndose parte dun proxecto socio-pedagóxico conxunto.

Considérase, en todo caso, que esta valoración cómpre inscribila nun contexto global de desmovilización, para comprendela obxectivamente, pois esa perda de dimensión colectiva non é privativa de NOVA ESCOLA GALEGA.

Óllase con preocupación relativa, como un sinal de desarticulación do movemento social de transformación escolar e porque afecta negativamente á perda de soportes activos da Asociación.

Hai outras explicacións para esta mirada crítica: o cansanzo e a frustración que se sente por anos de loita contracorrente, o clima de frustración e desmovilización constructiva e proxectiva no conxunto de docentes -baixo número de proxectos e de equipos de centro, con falla de profundización nos valores da escola pública galega renovada-, novas escalas de valores entre ensinantes máis novos, presenza de asociados en postos de traballo que esixen unha moi forte adicación profesional, ocupacións familiares e doutro tipo, maior protagonismo da Administración e dos seus programas e institucións ao servizo da formación do profesorado, e menor grao de identificación con actitudes de voluntarismo transformador. Alúdese nalgún caso a que o protagonismo duns poucos pode anular a participación dos máis.

Desde as consideracións previas afirmase de forma xeneralizada a existencia dunha falta de interés pola reflexión teórica e a construción dunha alternativa global educativa, o que se explica sendo como é o entramado educativo unha parte e expresión da sociedade, anque puidera ser tamén debido a unha falta de reinterpretación de sobre qué cuestións compre debater e reflexionar.

PERSPECTIVAS DA ASOCIACIÓN NOVA ESCOLA GALEGA

Estando "xeneralizadamente dacordo" cos seus sinais de identidade e valorando que na actualidade cumpre con dificultades as súas funcións como movemento de renovación pedagóxica, sen embargo e tamén solidamente xeralizada a valoración de que NOVA ESCOLA GALEGA **debe seguir sendo** un instrumento colectivo de acción e de expresión pedagóxica, en particular porque se considera que son necesarios espazos ou "lugares" onde se poida pensar pedagóxica e didacticamente sobre as institucións escolares e a educación en Galicia; espazos desde onde afrontar problemas educativos dun xeito crítico, sendo por todo isto e aquí en Galicia un lugar propicio a nosa asociación.

Na convicción de que existen outros espazos parcialmente similares en Galicia, parece bó e positivo manter relacións de colaboración e discusión cos outros colectivos pedagóxicos existentes no País -por suposto manter as relacións cos exteriores a Galicia- e mesmo cos sindicatos de profesores, sen marcar preferencias, e, actuando pois, desde a independencia e a pluralidade e desde a plena autonomía de cada quen, conducta válida ante as relacións con outros organismos sociais.

Se NOVA ESCOLA GALEGA **pode e debe seguir sendo ese instrumento colectivo e acolledor**, débense adoptar para elo ou reforzar conductas organizativas do seguinte teor:

- Cómpre recuperar / fortalecer os momentos de reflexión e intercambio sobre as prácticas pedagóxicas de aula e de centro educativo.
- Cómpre impulsar a descentralización zonal de actividades.
- Cómpre prestar atención desde as zonas aos asociados: en que traballan, que demandan, que poden aportar...
- Cómpre promover actividades que "enganchen" máis co conxunto dos asociados.
- Cómpre manter a información aos asociados e atender en particular aos novos asociados.
- Cómpre acadar maior sistematización nas liñas de traballo e mellorar o funcionamento das Secretarías de zona, sen caer na burocratización.
- Cómpre fortalecer o pluralismo e a independencia da Asociación, con actuación coidada por parte de aqueles que detentan responsabilidades representativas da Asociación.

- Cómpre impulsar a creación de grupos de traballo, **atendendo** á súa dinámica.
- Cómpre ter actuacións puntuais de denuncia e de intervención nos problemas desde o noso ámbito, estando máis vencellados á dinámica educativa real, coordinándose con outros movementos sociais nos casos precisos.
- Cómpre divulgar socialmente o noso espazo de traballo, con maior atención informativa para os non asociados.
- Cómpre abrirse a niveis distintos do Preescolar e EXB.
- Cómpre coidar a calidade das xornadas e encontrose a orixinalidade e corrección das propostas que se realicen.
- Cómpre finalmente manter un clima de cooperación sen protagonismos fútiles.

AS GRANDES LIÑAS E ORIENTACIÓNS DUN PROGRAMA DE TRABALLO

Conscientes das valoracións que anteceden, como do papel dun movemento de renovación pedagóxica en Galicia na actualidade, parece que as grandes liñas e orientacións dun Programa de traballo deben se-las seguintes:

- Promociona-lo intercambio (exposicións, debates, confrontacións) de experiencias didáctico-pedagóxicas entre o profesorado.
- Promociona-lo debate e a reflexión global sobre a educación, escollendo ao efecto temas transversais.
- Fomenta-la realización de actividades con carácter comarcalizado: constitución de grupos propios, realización de encontros específicos, realización de intercambios en áreas específicas.
- Promover o coñecemento e a realización de experiencias de desenvolvemento curricular e de proxectos educativos de centro.
- Fomenta-lo coñecemento de materiais documentais de educación.
- Fomenta-lo debate sobre a problemática xeral da educación.
- Promover momentos de formación e de intercambio con variedade de calado: seminario, encontro, Escola de Verán, posta en común, conferencia...
- Intervir pública e institucionalmente nos asuntos relativos á formación do profesorado e demais cuestións do debate e a construción educativa.

CODA PROVISORA

Cómprenos como Asociación ter unha liñas programáticas, tomar nota das demandas do conxunto dos asociados marcando unha páutas de con-

NOVA ESCOLA GALEGA

ducta organizativa para o conxunto, dispoñer dun diagnóstico obxectivo, máis, tamén, asumir prácticas de colaboración e de participación, coa conciencia de que a Asociación fana os asociados coa súa acción mútua, pro-

tagonista e interventora no seo da Asociación. A vitalidade ven tamén da acción solidaria: é unha das condicións, para evitar o sobre esforzo minoritario e o voluntarismo.

Sen dúbida, temos como NOVA

ESCOLA GALEGA un horizonte de desenvolvemento e confianza na corrección global das nosas propostas contributivas á reforma democrática da educación en Galicia. Sendo así podemos e debemos camiñar avanzando.

Modelo de organización dos MRPS de Galicia

Próximo a celebrarse o *Primeiro Encontro Galego de M.R.P.S.*, no que deberán establecerse as bases de relación e colaboración entre os diferentes colectivos de renovación pedagóxica, Nova Escola Galega na súa *VIII Asemblea Anual*, do 2 de Febreiro de 1991, realiza a seguinte reflexión sobre a organización dos MRPS de Galicia.

O que caracteriza ós M.R.P.S.

Os MRPS caracterízanse pola súa autonomía, independencia, pluralismo e organización territorializada.

Independencia da Administración e de calquera organización, institución ou entidade pública ou privada. A nosa autonomía con respecto á Administración e a calquera outra organización debe ser respectada e defendida coma un dos nosos sinais de identidade.

Pluralismo interno, tanto referido ás distintas concepcións ideolóxicas coma de correntes pedagóxicas, como outra das características que nos diferencia e enriquece.

A territorialidade dos MRPS, que non quere dicir outra cousa que o MRP é único no seu territorio, é consecuente cunhas características do modelo de Escola Pública Galega que defendemos: o enraizamento da escola no medio socio-cultural ó que pertence. Isto non exclúe as relacións entre MRPS de diferentes territorios (localidades ou comarcas) senón que lles dá outra dimensión. Con esta relación buscamos o intercambio de reflexións e prácticas, para acadarmos o consenso no que nos é común, enriquecérmolos mutuamente e asumirmos a diversidade.

Intensifica-la colaboración entre os M.R.P.S. de Galicia

A realidade actual dos M.R.P.S. de Galicia non se atén aínda a este modelo que caracteriza ós outros M.R.P.S. do Estado. A renovación pedagóxica en Galicia tivo unhas características e un desenvolvemento propio que non é este o lugar de analizar.

As relacións entre os M.R.P.S. de Galicia caracterizáronse, nalgúns momentos, pola competencia e incomunicación entre os diferentes colectivos, situación que felizmente remeti e está a ser superada.

O funcionamento da *Mesa Galega de MRPS*, durante os tres últimos anos, serviu para acadar un recoñecemento institucional por parte dos movementos que se traduce na súa presenza no *Consello Escolar de Galicia* e na *Comisión de reparto de axudas para actividades de verán e inverno* (cunha convocatoria propia para os MRPS, e unha maior comunicación e confianza entre tódolos seus membros.

Sen embargo, a actual situación de frustración do profesorado ante a inminente reforma, o deterioro actual da escola pública e a propia maduración dos diferentes colectivos galegos de renovación pedagóxica aconsellan dar un decidido paso adiante e intensifica-las relacións de colaboración e confluencia entre os colectivos pedagóxicos máis dinámicos e renovadores.

A curto prazo suporía avanzar no proceso de *coordinación real* leva-las seguintes medidas:

- Intercambio e comunicación constante entre os colectivos (presencia dos asociados/as nas actividades dos

outros colectivos, tanto como ponentes como asistentes; comunicación entre as directivas...).

- Non interferencia de actividades (a ter moi presente na confección dos calendarios de actividades, tanto de verán como de inverno).

- Organización conxunta de actividades en zonas e localidades (tal como se vén facendo xa no caso do Morrazo e Ferrol).

- Realización conxunta de actividades monográficas (normalización lingüística, educación das persoas adultas, educación infantil...).

- Coordina-las iniciativas dos MRPS, respectando a autonomía de cada MRP, para chegar a posicionamentos comúns ante a Administración.

- Funcionamento por consenso, ata o nivel máximo posible, na toma das decisións no seo da *Mesa Galega de MRPS*.

- Asumi-la representación naqueles órganos nos que a teñamos (Consello Escolar de Galicia, Consellos Escolares Municipais).

- Asumi-la representación dos MRPS galegos na *Coordinadora Estatal*.

A medio/longo prazo:

A necesaria colaboración e coñecemento mutuo entre os colectivos de renovación pedagóxica de Galicia debe desembocar, no futuro, na creación dunha *Federación Galega de M.R.P.S* caracterizada pola independencia, autonomía, pluralismo e territorialización de cada un dos seus integrantes. A *Federación* sería un instrumento que aúna esforzos, coordínase experiencias e fixera posible os nosos obxectivos dentro dun proxecto de sociedade galega máis xusta e igualitaria.

Santiago, 2 de Febreiro de 1991

A NECESARIA COLABORACIÓN ENTRE SINDICATOS DO ENSINO E OS MOVEMENTOS DE RENOVACION PEDAGOXICA

(Documento de debate e de posición da Nova Escola Galega. Secretariado Galego, Febreiro de 1993)

Tradicionalmente, as políticas educativas emprendidas no Estado Español mantivéronse distantes das orientacións sinaladas pola investigación pedagóxica e pola reflexión educativa teórico-práctica.

Distantes tamén do recoñecemento do protagonismo profesional docente, ollando nos docentes en todo caso novos aplicadores de normas legais e administrativas.

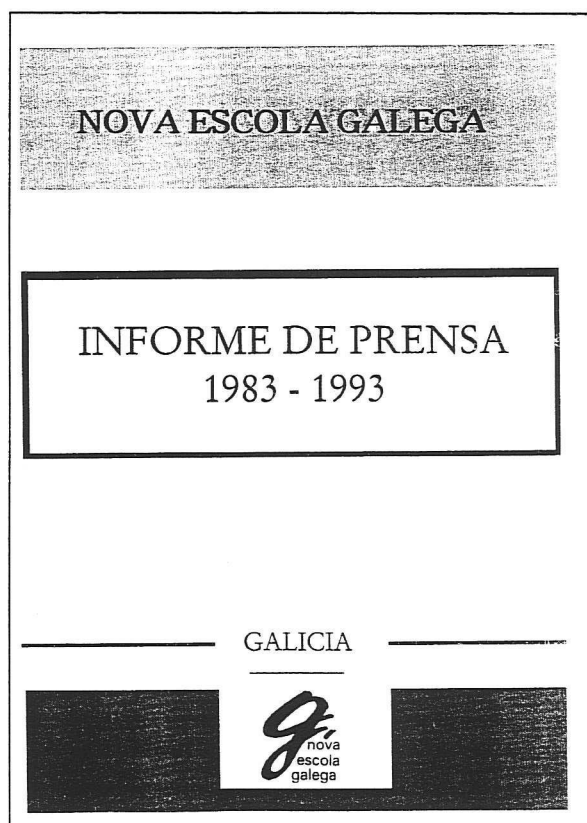
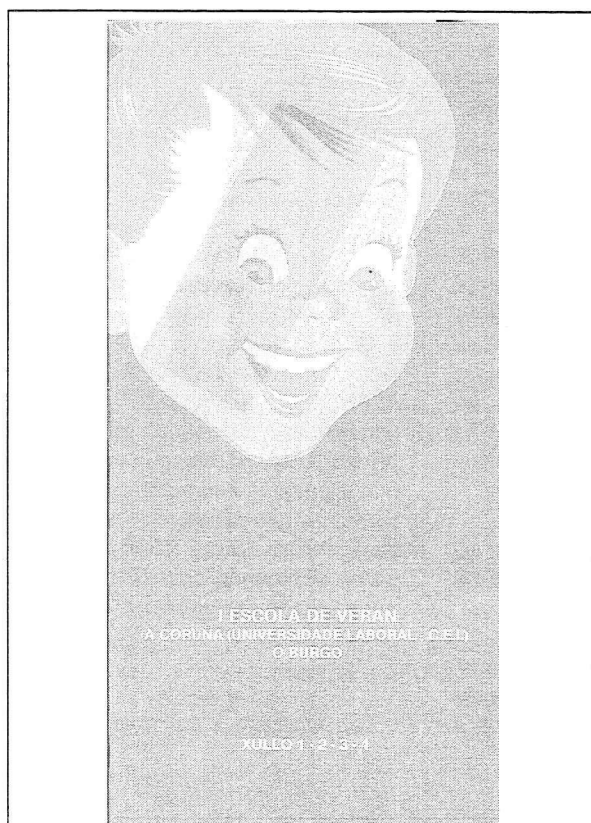
Contradiciendo esta forma de actuación e formando tamén parte dunha conducta xa tradicional, os sectores máis dinámicos e innovadores entre os profesores, viñeron enprendendo iniciativas favorables ao seu protagonismo tanto como técnicos responsables no plano didáctico, como técnicos responsables no plano didáctico, como en calidade de sector profesional con demandas, expectativas e reivindicacións relacionadas coas súas condicións

laborais, con criterios de actuación corporativa e co recoñecemento público da súa función social.

Tal protagonismo expresouse unhas veces con maior atención ás cuestións científico-profesionais da súa función de intervención social, e outras atendendo máis aos aspectos laborais, con expresións asociativas diversas segundo os supostos de base que alimenta tal protagonismo.

No contexto dunha sociedade galega en proceso de recuperación das súas liberdades renaceron pois hai anos as dúas grandes modalidades de asociación docente, unha pedagoxica e outra sindical, con considerables entrecruzamentos entre os docentes incorporados a tales manifestacións do seu protagonismo.

Ámbalasduas orientacións e experiencias de asociación viñeron desenvolvendo ata o presente un traballo de reflexión, de elaboración e de organización realmente valioso.

Con todo, non foi sen limitacións, en parte debidas á relativa incomunicación existente entre ambas dúas modalidades organizativas, un período, por outra parte, de densos debates e notables modificacións no campo da política educativa e das prácticas pedagóxicas.

Así, Nova Escola Galega como espacio organizativo integrador propicio para a elaboración pedagóxico-educativa desde a concepción dun modelo de escola pública, democrática, progresista, galega e galeguizadora, viu mermada parcialmente a súa capacidade de intervención desde a súa especialidade, a pesar das dinámicas desenvolvidas, nun contexto de cambio de escenarios e de cambios na amplitude e complexidade das accións a desenvolver, e todo isto fundamentalmente debido ás limitacións na súa capacidade operativa.

De modo similar, aínda existindo diversas estruturas sindicais propulsoras dun modo escolar semellante ás limitacións propias de cada organización para responder ás esixencias de desenvolvemento de tal modelo, a súa focalización nas reivindicacións sindicais máis sentidas e a falta dun espacio non competitivo de debate e de elaboración común viñeron tamén limitando facticamente as súas capacidades e a calidade técnica das súas contribucións e da súa intervención social.

Por todo isto, recoñecendo que existen momentos específicos de intervención, máis que conviven con campos de interese mutuo entre estruturas organizativas do profesorado que asumen un modelo similar, cómpre, xa que logo, afirmar a colaboración.

Os sindicatos de Traballadores do Ensino coñecen que para o desenvolvemento de tal modelo escolar cómpre unha constante elaboración teórico-práctica, a realizar desde criterios cientificamente avaliados, contando coas aportacións e conclusións das ciencias da educación, preferentemente sometendo a exame e investigación psico-pedagóxica as prácticas didácticas e recursos que lle dan corpo, polo que e por tratarse dun proxecto que non ten a adecuada acollida dentro da política educativa oficial actual, consideran pertinente a existencia dun espazo docente organizado específico e integrador, para a formación, o debate, a reflexión e a elaboración pedagóxica desde tales criterios.

Desde Nova Escola Galega recoñecemos a transcendencia das organizacións democráticas do profesorado, por medio de estruturas sindicais. Os docentes deben poder expresarse como tal e de forma articulada. Expresar os seus puntos de vista e demandas como traballadores especializados e como axentes de conformación dos coñecementos, valores e destrezas pertinentes á renovación de toda a sociedade. Así o recoñecemos singularmente para o caso de Galicia.

Recoñecemos en varias organizacións sindicais de Galicia polas súas finalidades e concepción da educación, instancias solidarias para o desenvolvemento das nosas actividades.

Conxuntamente queremos afirmar o protagonismo técnico docente e investigador dos profesionais da educación, de tal modo que reclamamos a presenza na formulación e aplicación das políticas educativas e da súa tradución didáctico-operativa.

Do mesmo modo que as estruturas sindicais permiten elevar unha voz pública coas nosas demandas e reivindicacións, recoñecendo a especificidade e requisitos técnicos do labor pedagóxico, é do caso apoiar os espazos de elaboración pedagóxica autónoma dos profesionais da educación, nunha posición non subalterna en relación ás orientacións políticas ou mesmo sindicais que, podendo ser lexítimas e democráticas, non teñen porque ser as máis correctas desde os criterios da elaboración pedagóxica.

Porque queremos construír unha orientación escolar e pedagóxica actualmente non inserta centralmente na política educativa oficial coidamos na necesidade de tales espazos.

Sindicatos e M.R.P. queremos aportar unha reflexión e poñer en pé unha formación permanente e unhas prácticas pedagóxicas alén de pretendidas solucións meramente "técnicas".

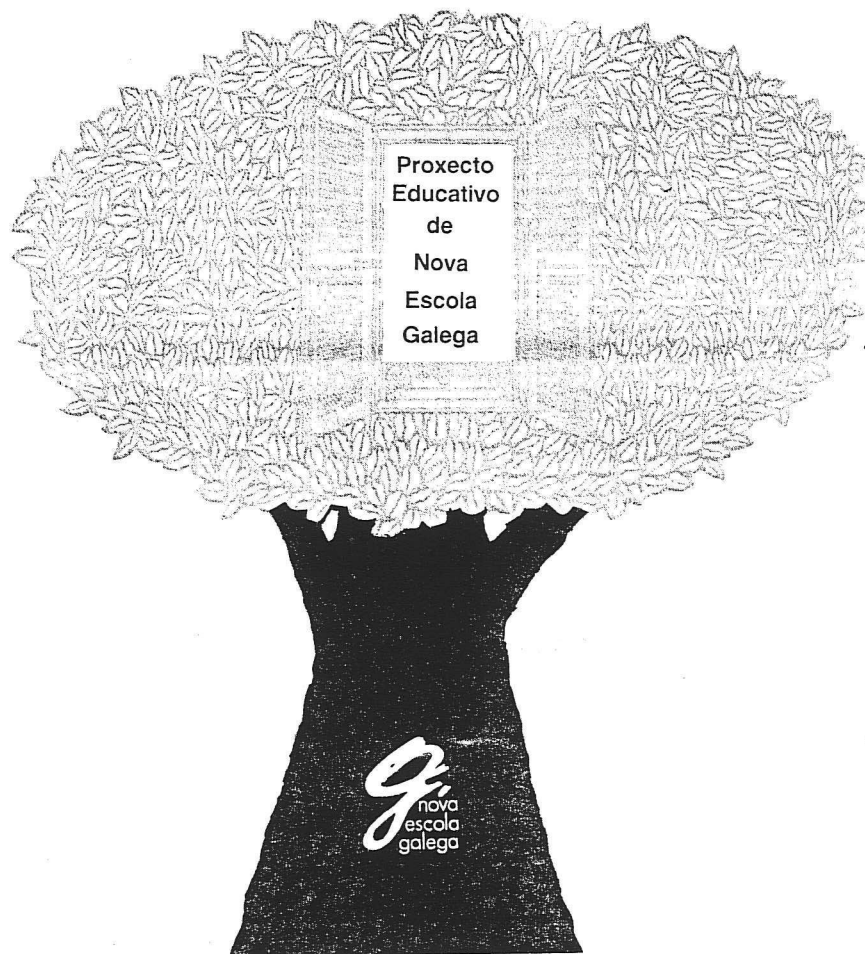
Estimable é o que temos conquistado. As estruturas de apoio ás escolas e aos docentes e as dinámicas favorables á calidade da educación en Galicia son froitos conquistados con esforzo.

Mais debemos ir alén do presente, porque coidamos que é posible un modelo pedagóxico superior e máis adecuado que o actualmente existente.

É por isto que decidimos aunar esforzos, e para iso procederemos a estreitar os lazos de colaboración.

UNHA ESCOLA

PUBLICA GALEGA

O MODELO DE ESCOLA PÚBLICA

UNHA ESCOLA PÚBLICA GALEGA

Proxecto Educativo de Nova Escola Galega

LIMIAR

Durante os anos 1987 e 1988 no seo de NOVA ESCOLA GALEGA elaborouse un documento de carácter estratéxico que servise para redefini-lo proxecto de ESCOLA PÚBLICA GALEGA que como M.R.P. vimos defendendo dende a nosa fundación . Froito deste traballo é o documento que presentamos.

A necesidade de redefini-lo noso proxecto

NOVA ESCOLA GALEGA estima que despois de varios anos de traballo do noso M.R.P.(formado en 1983) pola converxencia de diversos colectivos pedagóxicos sectoriais , cómpria defini-lo noso proxecto educativo estratéxico de cara a acadar unha escola pública galega de calidade.

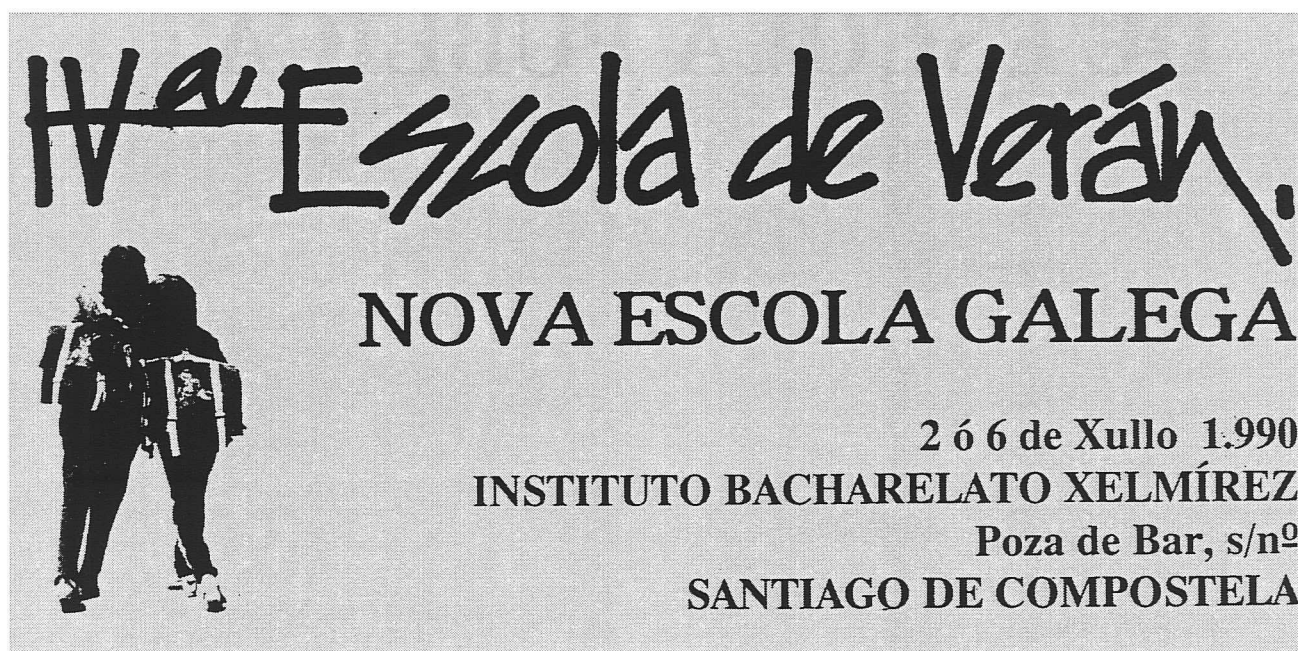
Creemos que a propia realización deste documento contribuiu a unha maior maduración do noso colectivo , desprazando as nosas actividades cara un terreo de maior incidencia na política educativa e de maior rigor e fundamentación teórica das nosas prácticas escolares .

Esperamos que este documento redunde nun Documento de Síntese que sexa apoiado masivamente por tódolos colectivos favorables á renovación pedagó-

xica : MRPS , Sindicatos de Ensinantes , Federacións de APAS , Asociacións Estudiantis ,Partidos políticos e outras asociacións . Servindo de referencia para todos aqueles que en Galicia queremos , salvando os nosos diferentes prantexamentos ideolóxicos , políticos e sindicais , ou meramente coiunturais , unha ESCOLA PÚBLICA GALEGA .

DEFINICIÓN XERAL DO MODELO DE ESCOLA PÚBLICA GALEGA

O modelo de Escola Pública Galega que se propón quere ser unha alternativa ás institucións e ó modelo educativo selectivo e discriminatorio actual , caracterizado , entre outras notas , pola dicotomía de escolas estatais e privadas existentes hogano . É este un fenómeno que -en contra do mito da igualdade de oportunidades educativas- resulta ser unha expresión visible da función social reproductora da desigualdade social e cultural que o sistema educativo veu desempeñando . É tamén expresión visible da intervención dos actuais sectores hexemónicos con vistas a asegurarse a súa propia hexemonía social e ideolóxica no contexto dunha

IV Escola de Verán.

NOVA ESCOLA GALEGA

2 ó 6 de Xullo 1.990
INSTITUTO BACHARELATO XELMÍREZ
Poza de Bar, s/nº
SANTIAGO DE COMPOSTELA

sociedade segregada , feblemente democrática e globalmente inxusta .

Consideramos que o Sistema educativo é un **servicio público** de fundamental importancia para todos , polo que o ensino non pode ser considerado coma unha fonte de beneficio particular , nin como un instrumento de control ideolóxico ou social , contrario ó desenvolvemento expansivo da democracia con alcance para tódolos cidadáns . O proxecto de **Escola Pública** que definimos quere opórse ó papel reproductor da desigualitaria e inxusta estrutura social como ata hoxe e implicitamente se lle asigna ó sistema educativo.

Definímo-la escola pública como:

Servicio fundamental de educación que os poderes públicos estruturan e administran para garantir o dereito de tódolos cidadáns a recibir unha educación de calidade , para permitir e posibilita-lo seu óptimo desenvolvemento integral no marco dos seus específicos contextos .

Consideramos que as características irrenunciabes do modelo de **ESCOLA PÚBLICA GALEGA** son : **gratuita, pluralista, científica e crítica, xestionada democraticamente, galeguizada**, estruturada nun tronco único curricularmente unificado , e impartida por un **corpo único** de ensinantes .

1.- Escola Gratuita

Entendemos por escola gratuita aquela que asegura unha escolarización total e de calidade para tódolos cidadáns galegos dende o nacemento ata , alomenos , os dezaseis anos.

A mellora da calidade do ensino público esixe medios económicos suficientes para compensa-lo abandono no que estivo e segue a estar a rede escolar pública , tanto en equipamentos , como en material e medios didácticos e tamén para emprende-las oportunas accións encamiñadas á progresiva superación dos desequilibrios territoriais hoxe existentes na oferta escolar .

Os fondos públicos deben ser para a escola pública. A gratuidade no só se refire á escolarización senón a tódolos elementos necesarios para levar unha práctica educativa de calidade : material escolar , libros , transporte e comedores escolares ...

Non podemos aceptar como principio de actuación pública o desvío de fondos públicos a centros privados , como fórmula establecida de xeito definitivo pola LODE , que concede financiación a fondo perdido e sen contrapartida algunha referida á inserción progresiva dos centros concertados na rede escolar pública . Non podemos aceptar que con fondos públicos se patrocinen investimentos ideolóxicos privados . A escola que defendemos rexeita calquera imposición de idearios ou “caracteres propios” en tanto que patrón ou modelo axiolóxico , interpretativo e educativo único , contra-

posto ó concepto de **proxecto educativo** , deseñado dende o pluralismo desexable para todo centro escolar .

Consideramos que a escola pública é un **modelo educativo** de superior valor para todos . Non é un simple modelo subsidiario da iniciativa privada , nin tampouco unha fórmula asistencial para os alumnos/as de zonas ou sectores socialmente máis desfavorecidos .

No futuro deberá haber unha única rede escolar . A concertación escolar deberá desaparecer , integrándose os seus centros nunha **única rede escolar pública** . Polo mesmo , consideramos que deberá facilitarse con urxencia , o acceso dos centros privados , que cumpran unhas condicións de calidade homologables e teñan vontade de integración , na rede escolar pública . Baixo ningunha condición deberá establecerse unha segunda rede escolar pública .

2.- Escola Pluralista

Entendemos por escola pluralista aquela que introduce ós alumnos na realidade social , dende a análise crítica e o respecto ás distintas e válidas filosofías interpretativas e de actuación .

Nunha sociedade democrática a escola fará coñecer ós alumnos/as as diferentes visións e opcións e ha de darlles progresivamente a metodoloxía para analiza-la realidade social , co que poder así transformala , dende comportamentos conscentes e autónomos .

Consideramos que a escola deberá estimular no alumno/a os valores propios dunha sociedade democrática : a solidariedade , o respecto polo outro/a , as actitudes de diálogo , o espírito crítico , a cooperación , a responsabilidade . Valores todos eles que en ningún caso son delegables .

A escola haberá de estar vencellada á realidade social e cultural da nosa nación e por tanto deberá transmitir uns contidos e estimular a xeración de contidos , valores e actitudes propicios para formar persoas que se sintan dignamente orgullosos de ser cidadáns galegos e posuidores dunha específica identidade colectiva e recrearse no día a día e no concerto da pluralidade cultural mundial .

Unha escola pluralista é tamén unha escola **laica** , onde no se poderá educar na fe relixiosa , o que non debe impedir , senón todo o contrario , informar e formar nos aspectos socio-culturais pertencentes á historia e cultura das relixións , para que os alumnos/as acaden a precisa capacidade interpretativa cultural e social , tanto en relación co pasado coma o presente .

Unha escola pluralista garantirá a liberdade de expresión dos alumnos/as e dos profesores/as (a súa liberdade de cátedra) . Os docentes han de poder traslucirlas súas ideas políticas , sociais ou relixiosas e a súa axioloxía , sen por isto adoutrinar . Ningún ensinante será discriminado por mor das súas conviccións , sem-

pre que fosen manifestadas con respecto para os outros/as e particularmente para os alumnos/as en formación, o que esixe sempre unha posición de relativización. Os alumnos/as han de poder ter medios e oportunidades reais para o exercicio da súa expresión libre. Só as actitudes e concepcións antidemocráticas han de ser afastadas da escola.

Unha escola pluralista **non é unha escola neutral**. É unha escola que **educa na paz e para a paz**. Que potencia a análise e a crítica social. Contraria xa que logo a toda manifestación de violencia real ou simbólica, contraria, pois, a toda manifestación de marxinação. Contraria, por isto tamén, á violencia lingüística por mor do exercicio da comunicación e expresión en galego.

É tamén unha **escola non sexista e coeducativa**, potenciadora do desenvolvemento das persoas e que polo tanto combate os roles sexuais establecidos pola sociedade patriarcal. A escola pública debe emprender unha acción **coeducadora** no camiño de supera-la discriminación das mulleres: que non contribúa a crear diferentes expectativas para nenos e nenas; que non faga unha xerarquía entre valores "masculinos" e "femininos", recollendo, ó contrario, o que teñen ambos dous de positivo para os dous sexos; será así unha escola que posibilibite unha verdadeira **educación para a igualdade**.

Unha escola pluralista é **integradora da diversidade**, que loita contra a marxinação e todo tipo de discriminacións sociais, que acepta no só as diferenzas senón que promove o respecto cara a **singularidade**. Unha escola pluralista e non discriminatoria poderá ser un mecanismo "compensador de desigualdades", presentando obxectivos comúns para todos, con xeitos diversos de acadalos, asegurando uns mínimos para todos/as.

Unha escola pluralista deberá de asumir e valorar-las diferenzas, xa que a formación dos cidadáns para unha sociedade pluralista esixe que a escola tamén o sexa.

A escola pública deberá de estar aberta a potencia-la **integración** normalizada dos nenos e nenas que presentan diminucións físicas, psíquicas ou sensoriais, dándolles unha resposta educativa dentro da súa comunidade de residencia, garantíndolles alí un posto escolar, dentro do seu grupo de idade. A implicación de toda a comunidade educativa nesta resposta debe asegurarse desde o proxecto educativo de centro.

3.- Escola científica e crítica

Unha escola que proporcione ós rapaces e rapazas galegos/as unha formación que lles permita, en tanto individuos, acceder en condicións dignas á sociedade contemporánea, e, complementariamente, aspire a que Galiza estea en condicións de supera-la súa actual situa-

ción de país cultural e economicamente dependente, deberá proporcionar un ensino **científico e crítico**.

É indiscutible que hoxendía os coñecementos científico-técnicos determinan nunha alta medida o desenvolvemento económico, social e mesmo cultural dos diferentes países. En consecuencia, un sistema educativo que non se dote de medios axeitados para renovar permanentemente os contidos dos seus currícula, a formación dos seus profesores/as, os recursos didácticos e metodolóxicos e a infraestrutura dos seus centros de ensino, de acordo coas novas adquisicións dos diferentes campos científicos e da innovación tecnolóxica, é un sistema educativo que condena ó país ó atraso económico e á dependencia política.

Non obstante, o recoñecemento desta importancia fundamental que a ciencia ten nas sociedades industriais contemporáneas, non nos debe facer esquecer que os saberes científicos e o desenvolvemento tecnolóxico non proporcionan verdades infalibles nin marcan vieiros inevitables ou definitivos. A ciencia e a técnica non constitúen campos neutros, senón espazos onde, como en calquera outros, interveñen factores ideolóxicos e intereses de clase.

Na actualidade, cando o desenvolvemento científico-técnico, a máis das indiscutibles vantaxes que ten procurado en orde á mellora das condicións de vida da humanidade en xeral, conleva implicacións como a ameaza nuclear ou a crise ecolóxica, potenciar unha visión crítica, non dogmática, da investigación e o saber científico constitúe unha condición esencial para formar cidadáns libres. Cidadáns que sexan quen de optar responsablemente entre varias opcións e que non se atopen desarmados diante dos intentos de lles impór decisións, que respostan a intereses de clase ou grupos sociais concretos, como necesidades "técnicas" ou esixencias "científicas".

Unha escola científica e crítica, pois, será unha escola que:

- Concibe a educación como unha ciencia interdisciplinar e, xa que logo, estimula a investigación nos diversos campos científicos (psicoloxía, socioloxía, epistemoloxía, didáctica...) relacionados coa práctica educativa, e procura pó-los medios para que os resultados desas investigacións revirtan nunha mellora real desa práctica.
- Selecciona os contidos dos currícula de acordo coas esixencias dunha formación científica e actualizada dos alumnos/as.
- Instrumenta sistemas de formación do profesorado que lles garantiza unha permanente actualización científica na área ou materia da súa especialidade.
- Potencia o traballo do profesor/a como un/unha investigador/a na aula, proporcionándolle os

medios para levar adiante coherentemente ese labor.

- e) Difunde unha imaxe non dogmática da ciencia , o que conleva o uso de métodos activos de aprendizaxe que eviten a mera transmisión do coñecemento científico como saberes pechados e definitivos .
- f) Rexeita a introducción na escola de informacións ou contidos manifestamente contradictorios cos postulados fundamentais da ciencia contemporánea .
- g) Estimula o debate e a reflexión crítica sobre as implicacións éticas , socio-económicas e políticas das innovacións científico-técnicas .

Consideramos que é preciso ter en conta que defender unha escola científica non significa someter ós alumnos/as a programas construídos a partir do modelo dos currícula universitarios das diferentes ciencias . Pola contra , en canto procura a formación integral das persoas , atenderá ó seu desenvolvemento tanto afectivo como psicomotriz , potenciará o enriquecemento da súa sensibilidade estética , e coidará de que os currícula das diversas áreas ou materias directamente relacionadas con campos científicos específicos se deseñen en función non só das esixencias da coherencia lóxica intrínseca ós devanditos campos , senón tamén das características derivadas do nivel de desenvolvemento evolutivo no que se atopen os alumnos/as ós que van destinadas.

4.- Escola democrática

A garantía dunha escola pluralista radica na súa organización , control e xestión democrática .

A escola pública que queremos ha de estar xestionada democraticamente polas respectivas comunidades educativas . Profesores e profesoras , persoal non docente , alumnos e alumnas , pais e nais , e mesmo outros sectores , segundo os casos , deben participar na súa planificación , xestión e control , tanto do económico como das tarefas realizadas dentro do sistema educativo e das súas institucións .

Para que esta planificación sexa real é de fundamental importancia que o modelo de escola pública se concrete en cada territorio .

A escola pública require a autonomía de cada centro para organizar e xestionar os seus recursos , o que esixe a máxima participación de tódolos estamentos implicados , o autocontrol e a administración dos recursos de cada centro .

Unha escola democrática é unha escola **participativa** . A participación dos diferentes estamentos é o instrumento que conforma a **comunidade educativa** . A escola **participativa** presupón:

- **corresponsabilidade**: tódolos membros da comunidade sintense responsables da tarefa común ,

dende os aspectos máis particulares (a actividade da aula ou grupo-clase) ós máis xerais (a elaboración do proxecto educativo e do plan anual). Esta corresponsabilidade non debe de presupoñer que tódolos membros da comunidade educativa interveñen no proceso escolar co mesmo grao de responsabilidade : non xoga o mesmo papel o profesor/a có alumno/a ou có pai ou nai.

- **cooperación**: partindo da elaboración dun proxecto educativo consensuado , todos están dispostos a adicarlle os seus esforzos para velo cumprido . Nesta liña débese saber recoñecer as aportacións de cada un para que non sexan excluíntes .
- **coordenación**: como toda acción dun grupo ha de estar encauzada para acadar unha unidade de acción cara o obxectivo común . Emprobeceríase moito o concepto de coordinación se se deixa nun simple nivel de intercambio de información sobre o que fai cada estamento .

Unha escola democrática ten graos elevados de **autonomía**: para a xestión dos seus **recursos económicos** , para a xestión do seu **persoal** , para a elaboración e aprobación do seu **proxecto educativo** , para a súa **organización interna** e a súa relación co seu **contexto próximo** .

4.1.- O Proxecto Educativo de Centro

Cómpre que no ámbito pedagóxico institucional , cada escola teña a posibilidade de concreta-lo seu **Proxecto Educativo** específico , orientado cara os valores democráticos , pola súa propia estrutura organizativa e polo seu contexto .

No proxecto educativo explicitáranse os obxectivos , os valores , as formas de relación interpersoal , os aspectos organizativos e pedagóxicos básicos que configuran a actividade escolar , con respecto , en todo caso , a súa articulación e integración no sistema educativo propio de Galicia e tamén da estrutura curricular común vixente e homologada pola sociedade .

Consideramos que corresponde ó **Consello Escolar** , como órgano de representación de toda a comunidade educativa , a aprobación deste proxecto educativo , que debe ser debatido e asumido por tódolos sectores da comunidade educativa . O proxecto educativo debe ser froito do **consenso** de diversas opinións e sensibilidades , de xeito que respete o pluralismo , e poda ser asumido polo conxunto dos implicados.

O proxecto educativo dun centro non pode ser ideolóxico , pero si debe definir , respetando o pluralismo interno , as opcións e valores que se tratan de promover . A escola pública , como xa se apuntou , é laica pero non neutra .

Do proxecto educativo derívanse o **Plan Anual do Centro** e o **Regulamento de Convivencia**.

4.2.- Autonomía na xestión do persoal

A autonomía na xestión do persoal é fundamental para asegura-la autonomía do centro e a continuidade do proxecto educativo . As formas de articular esta autonomía están por discutir e moito terán que dicir sobre isto os sindicatos de profesores .

Como criterio inicial , cremos que sempre se deberán antepoñer as necesidades pedagóxicas dos centros escolares ós privilexios posibles dos funcionarios docentes . De contado , nesta liña , haberá que modifica-lo sistema de adscrición dos profesores ós centros públicos , promovendo novos sistemas como os concursos por **equipos pedagóxicos**. Este é un problema complexo que deberá ser máis perfilado no futuro.

4.3.- Autonomía na xestión dos recursos económicos

Os centros deben ter capacidade para elaborar un **presuposto anual**, que debe ser asumido pola Administración .

A autonomía financeira é outro recurso co que conta o centro para asegura-la viabilidade do seu proxecto educativo. A pesar da autonomía , a Administración Educativa debe asegurar unha transparencia estricta na xestión económica de cada centro , función da que se debe ocupa-lo consello escolar .

4.4.- Autonomía do centro na súa organización interna

Derívase do proxecto educativo de cada centro . Creemos imprescindible unha flexibilidade dos modelos organizativos. Neste senso rexeitámo-lo modelo uniforme que propón a LODE, que debe ser superado .

Especial interese ten pular pola constitución de verdadeiros **equipos docentes** , en canto motores dun determinado proxecto educativo . Rexeitámo-lo modelo proposto pola LODE , por destaca-la figura do Director , como órgano unipersoal , cunhas funcións xerárquicas moi importantes , e por non ter contempladas outras posibilidades para o exercicio da dirección e do liderazgo nos centros educativos .

4.5. Territorialidade

O modelo de escola pública esixe unha nova organización da administración educativa . Creemos que na procura da escola pública a Administración Educativa galega habería de atender a :

Presencia dun aparato central desconcentrado e organizado desde un enfoque de departamentalización funcional.

Proceso paulatino de descentralización , co recoñecemento do positivo papel que podan xogar as **Administracións Locais** e a propia administración dos centros escolares.

Activación dos procesos de participación e xestión social democrática.

Nesta orientación cremos que a territorialización da Administración Educativa esixe que a participación social se estableza a diversos niveis: a nivel nacional, **Consello Escolar de Galicia** ; a nivel comarcal , **Consellos Escolares Territoriais**; e a nivel municipal, **Consellos Escolares Municipais** . A esta estrutura participativa engadiríamo-la **coordinación pedagóxica entre os centros próximos** , como un elemento complementario a súa autonomía .

Creemos que é imprescindible unha redistribución do equipamento escolar , de xeito que se axuste ás peculiaridades xeográficas e sociais da nosa Comunidade , con especial incidencia e atención cara a **Escola Rural** , que constitúe en si un verdadeiro **subsistema educativo** . Sen resolve-lo problema da escola rural en Galiza non se democratizará definitivamente o sistema educativo .

A descentralización da Administración Educativa deberá acometerse acorde coa nova ordenación territorial de Galiza. Será imprescindible a creación de novas unidades administrativas (**zonas ou distritos escolares**) dotadas dos recursos persoais e económicos suficientes , capaces de proporcionar unha visión das necesidades educativas e pedagóxicas , como tamén de realizar unha xestión que lles permita coordinar tódolos recursos educativos (Equipos psicopedagóxicos , Centros de Recursos , Centros de Formación de Profesores , Inspección Educativa...) , mellora-los servicios e proporcionar canles de participación ós cidadáns .

4.6.- A Comunidade Educativa

Entendemos que a comunidade educativa está formada por aquelas persoas que están implicadas e participan no proceso educativo : os alumnos e alumnas , os profesores e profesoras , os pais e nais , o persoal non docente , a comunidade na que está inserto o centro -barrio, municipio ou comarca- , e a comunidade cultural máis ampla da que forma parte .

Considerámo-la comunidade educativa coma un conxunto do que forman parte os membros dos estamentos anteriores , aínda que uns e outros teñan importancia diferente , en función da maior ou menor implicación directa co traballo especificamente educativo .

4.6.1.- A participación dos alumnos e alumnas

Entendemos que o grupo-clase de alumnos e alumnas é a **primeira comunidade educativa** . A participación dos alumnos/as constitúe , en si mesmo, un feito educativo , unha parte da súa formación como cidadáns.

A participación dos alumnos non debe abranguer só a súa presenza no Consello Escolar de Centro (actualmente restrinxida , tanto cuantitativa como cualitativamente, e que no futuro deberá ser ampliada e potenciada), senón tamén na activade educativa e no movemento asociativo .

Esta potenciación da participación dos alumnos/as debe pasar pola potenciación das súas Asociacións e pola creación de novas estruturas participativas dentro do centro (como ben poden se-los **Plenarios** de delegados de alumnos e dos seus representantes no Consello escolar de Centro).

O fundamental na participación dos alumnos/as é entender que esa participación é algo real e non gratuito , e que debe estar regulada , de xeito que non dependa das veleidades ou benevolencias dos adultos .

4.6.2.-A participación dos pais e nais

Consideramos necesario potencia-la participación dos pais e nais dentro da escola . Cuestión esta que en Galiza non foi sempre ben entendida por diversos sectores do profesorado . Asumindo que hai e haberá contradicións en diversas cuestións , isto non debe impedir , en absoluto, a súa participación na xestión dos centros, como un xeito de asegura-la continuidade educativa entre o centro e o seu entorno . Xunto a isto cremos que de xeito xeral , á vez que flexible, na prioridade da defensa do Proxecto educativo elaborado polo claustro , e debatido e aprobado por toda a Comunidade Educativa .

Haberá que vence-los recelos mutuos entre pais/nais e profesores/as , que non amosan máis ca incapacidade que a escola tivo de adoptar un modelo de intervención sobre as actitudes de ambolos dous colectivos . Haberá que facer un esforzo por chegar a unha linguaxe común , a uns puntos de converxencia . Entre os dous colectivos non debe haber temas vedados , senón distintos niveis de participación na execución das decisións , sen que isto menoscabe , por outra banda , a necesaria conquista da autonomía por parte dos estudantes e a propia autonomía docente , en canto que exercicio socialmente recoñecido e sometido a dereito público .

A participación dos pais e nais debe abranguer tamén o nivel do grupo-clase, considerando esta nova orientación coma unha ferramenta de dinamización pedagóxica de primeiro orde .

4.6.3.- Centro e Comunidade

As relacións entre o centro e a súa comunidade , tradicionalmente , se lle concedeu pouca importancia . No futuro haberá que invertir esta tendencia . Para isto poderíase:

- Facer que cada centro se convirtn nun foco cultural que potencie todo tipo de actividades de e para a comunidade .
- Ter en conta o medio como obxecto de estudio , favorecendo unha visión crítica do mesmo que axude a que os rapaces e rapazas que viven alí o coñezan en profundidade e teñan , polo tanto , capacidade de transformalo .

- Colaborar con outros colectivos que existan na Comunidade (asociacións de diverso tipo : cívicas, culturais , de lecer..)

5.- A estrutura de tronco único

O modelo de Escola Pública Galega propón un **tronco único** de escolaridade obrigatoria , dende o nacemento ata , alomenos, os dezaseis anos , cunha única titulación o seu remate .

Consideramos que deberán ser requisitos deste tronco único:

A unificación dun sistema pedagoxicamente **coherente** en tódolos seus períodos educativos e que non introduza seleccións intermedias .

O tronco único deberá respecta-las diferencias dos alumnos/as e a autonomía dos centros , de acordo cos criterios de **flexibilidade** (en canto á organización interna dos centros); **único** (non deberán existir subsistemas paralelos); **progresivo e non selectivo**; que respete a **evolución madurativa** dos alumnos/as e considere as súas condicións sociais; **coherente** (en canto ó desenvolvemento das capacidades) e **ordenado** (en canto ós procesos a desenvolver.

Consideramos que o tronco único obrigatorio do ensino público galego non debe ter carácter propedéutico , ó non estar ordenado nin ser dependente dos contidos e obxectivos dos niveis educativos non obrigatorios.

Este tronco único debería estruturarse , a súa vez , en catro ciclos de carácter terminal : 0-3 anos, 3-8, 8-12 e 12-16 . Estes ciclos respostan a ciclos evolutivos e permiten unha adaptación e unha maior flexibilidade con respecto das capacidades de aprendizaxe dos alumnos/as.

6.- Corpo Unico

O modelo de Escola Pública Galega aspira a que o Tronco Unico do ensino obrigatorio sexa impártido por un **corpo único de ensinantes** .

Consideramos que para acadalo tódolos profesores haberán de recibir unha mesma formación universitaria , na que se combinen axeitadamente a dimensión científico-cultural coa pedagóxica , ademáis de establecerse un novo sistema de acceso común .

Cómpre adquirir unha nova visión social sobre o rol ou función social dos profesores/as , independentemente do ciclo de formación no que desenvolvan a súa profesionalidade.

Nesta mesma perspectiva , cobra un vigor renovado a necesidade dunha eficaz e cualificada formación permanente e en servizo do profesorado , como condición xustamente da plasmación do novo Proxecto de Escola Pública Galega .

A formación permanente do profesorado habería de responder prioritariamente ós seguintes criterios:

Os Plans de formación deben ter un carácter territorial (ó nivel de zona ou distrito escolar) e vencellados á elaboración dos proxectos educativos de centro .

A formación permanente haberá de realizarse dentro do horario lectivo laboral do profesorado.

Os profesores deberán poder participar na xestión da súa propia formación .

Conecta-la formación inicial coa permanente.

Coordena-la oferta de formación de difentes instancias e institucións (Consellería, Concellos, Universidades, MRPS) de xeito que en cada distrito ou zona escolar haxa un único **Plan de Formación**.

Contar co apoio de recursos humanos e materiais da Universidade .

Deben primarse as actividades encamiñadas a favorecer-lo contacto entre grupos e colectivos de profesores de cara ó desenvolvemento de actividades de formación horizontal (reflexión colectiva, intercambio e difusión de experiencias pedagóxicas...), do tipo de seminarios, grupos de traballo , encontros ou xornadas...

7.- Escola galega

Da tradicional situación da máis absoluta marxina-ción da lingua galega socialmente e así tamén no ensino pasamos a un tempo de recoñecemento legal anque insuficiente que aconsella como imprescindible a elaboración dun modelo procesual e das estratexias precisas e planificadas , para poder camiñar cara á normalización do sistema educativo galego .

A normalización lingüística no ensino é un obxectivo imprescindible para a consecución dunha escola democrática e integradora . Esa normalización non se vai acadar dun xeito espontáneo ou voluntarista ; precisa dunha planificación , deseñada e asumida polo sistema educativo . Precisa dun modelo de normalización.

Este modelo debe ter en conta a complexidade da realidade actual , e nel deben estar contempladas as grandes liñas polas que debe discorrer-lo proceso normalizador , así como a temporalización das mesmas.

Se de verdade se quere conseguir que o sistema educativo faga ós alumnos competentes nas dúas linguas oficiais , paso imprescindible para a normalización lingüística , é preciso que haxa unha forte discriminación

positiva a favor da lingua socialmente minusvalorada , posición que , na nosa sociedade diglósica , é ocupada polo galego . E esa discriminación positiva precisa dun modelo oficial normalizador , que debe incluír , as estratexias necesarias para a súa aplicación , e ademais as grandes liñas de actuación social destinadas ó conxunto da sociedade , buscando unha actuación pedagóxico-divulgativa sobre a necesidade do modelo . Actuación que , ó tempo , serviría para contrarrestar tódolos aprioris e falsos conceptos que a situación diglósica relaciona coa nosa lingua e , por extensión , coa súa utilización no ensino .

Porque non hai que esquecer , finalmente , que só na medida en que unha comunidade lingüística e cultural estea disposta a mante-la súa identidade a pesar de se integrar nunha estrutura social e cultural máis ampla , poderá establecer e facer seu un sistema educativo no que o tratamento das linguas non poña en perigo a súa propia identidade , senón que favoreza o seu mantemento e consolidación .

Entendemos que en Galiza coonsegui-la normalización lingüística no ensino supón chegar a unha situación na que , a partir dunha certa idade , a lingua de instalación no ámbito escolar sexa o galego . Isto presupón que a competencia lingüística de tódolos seus membros , alomenos a partir de esa idade , é suficiente para permitir esa situación .

Esta consideración da lingua galega como lingua de **instalación** debe verse complementada pola adquisición do dominio do castelán por parte de tódolos escolares , como lingua de relación no Estado español . Asimesmo , o sistema educativo terá que garantir a aprendizaxe dunha terceira lingua , en atención ó logro dunha educación plurilingüe demandada pola realidade e o contexto social .

Consideramos que a galeguización do ensino é un proceso , e como tal debe atender á realidade sociolingüística presente na sociedade , e que debe ter unha cuidadosa planificación e aplicación de acordo cun modelo de normalización , que sirva como modelo teórico do proceso .

Vla Asamblea Anual de NOVA ESCOLA GALEGA

Santiago 28 xaneiro 1989

NOVA ESCOLA GALEGA

MARZO 1990

Medidas para mellora-la Escola Pública Galega

A Asociación Pedagóxica NOVA ESCOLA GALEGA é un movemento de renovación pedagóxica (M.R.P.) que ven pulando pola renovación pedagóxica e a galeguización do sistema educativo.

NOVA ESCOLA GALEGA ven significándose por unha continua actividade e promoción de diferentes iniciativas (encontros, xornadas, Escola de Verán, REVISTA GALEGA DE EDUCACION, publicacións monográficas, etc., enmarcadas toda elas, pola defensa e construción do modelo de ESCOLA PUBLICA GALEGA, como sinal de identidade e proxecto educativo dos MOVEMENTOS DE RENOVACION PEDAGOXICA.

NOVA ESCOLA GALEGA entende que a ESCOLA PUBLICA é o servizo fundamental de educación que os poderes públicos estruturan e administran para garanti-lo dereito de tódolos cidadáns a recibir unha educación de calidade, para permitir e posibilita-lo seu óptimo desenvolvemento integral no marco dos seus específicos contextos.

Este modelo de ESCOLA PUBLICA caracterízase pola súa GRATUIDADE; PLURALISMO; XESTION DEMOCRATICA, PARTICIPATIVA e respecto á AUTO-

NOMIA de cada centro; ensino CIENTIFICO e CRITICO; TERRITORIALIZACION dos servizos educativos; TRONCO UNICO de organización do sistema educativo; CORPO UNICO do profesorado non universitario; GALEGUIZACION CULTURAL e NORMALIZACION LINGUISTICA do sistema educativo galego.

Para avanzar na procura deste modelo, a VII ASEMBLEA ANUAL de NOVA ESCOLA GALEGA aprobou un extenso documento no que se recollen 67 medidas para MELLORA-LA ESCOLA PUBLICA GALEGA.

NOVA ESCOLA GALEGA pretende ó redor deste documento acadar un amplo consenso social, para o desenvolvemento do sistema educativo público, na perspectiva dunha escola de calidade.

NOVA ESCOLA GALEGA envía este documento a tódolos sectores da Comunidade Educativa coa intención de que sexa coñecido por tódolos claustros, asociacións de pais e nais, de estudantes, sindicatos, M.R.P.S., colectivos de normalización... para contribuir ó necesario debate e reivindicación dunha mellor ESCOLA PUBLICA GALEGA.

Medidas para mellora-la

Son os anteriores considerandos os que nos levan a enunciar as seguintes medidas que estimamos necesarias para avanzar, nos vindeiros anos, na procura dunha mellor escola pública galega:

MEDIDAS SOBRE INFRAESTRUCTURA E MEDIOS

A actual situación de deterioro da infraestrutura escolar da rede de ensino público galego, valorada en alomenos vinte e seis mil millóns de pesetas, como as carencias de recursos e medios didácticos esixe:

1.- Desenvolvemento da lexislación sobre condicións mínimas que deben reunir os centros de ensino previsto na LODE.

2.- Realización do "Mapa de Infraestrutura escolar de Galicia" que dea lugar a un Plan Plurianual de Reforma e Mellora dos Colexios Públicos, seguindo criterios de racionalidade e prioridade para rematar coa nefasta situación de deterioro actual.

3.- Plan de eliminación dos déficits funcionais nos Colexios Públicos.

4.- Adecuación de tódolos centros escolares á normativa sobre seguridade, sinalización e hixiene.

5.- No arranxo ou construción de centros escolares deberán terse en conta as condicións climáticas e ambientais do noso país, introducindo as novas condicións arquitectónicas sobre os espazos escolares (axardinamento, iluminación, creación de espazos atractivos e humanizados)

6.- Plan de eliminación de barreiras arquitectónicas dos centros escolares.

7.- Creación de servizos comarcais de mantemento dos centros, mediante o convenio entre os Concellos, a Xunta e o INEM, promovendo deste xeito unha racional e eficaz conservación da infraestrutura escolar e a promoción do emprego.

8.- Programa de dotación de patios cubertos, pistas polideportivas e ximnasios ós centros públicos que carecen destes equipamentos.

9.- Programa de renovación do mobiliario escolar, coa inmediata adaptación ás idades dos alumnos/as nos múltiples casos existentes de desadequación.

10.- Racionalización e aumento das dotacións de material didáctico ós centros, garantindo un mínimo por centro (para educación infantil, laboratorios, audiovisuais, informática, área tecnolóxica...)

11.- Plan de adecuación e dotación de Bibliotecas escolares, coordinando os recursos das distintas administracións e entidades privadas.

12.- Elaboración dun rigoroso "Mapa escolar dinámico de Galicia", de forma territorializada, mediante a creación da oficina do Mapa Escolar de Galicia e a coordinación cos Concellos. Nel estableceranse as previsións de reordenamento dos centros públicos non universitarios de acordo coas orientacións organizativas que traza o Libro Branco.

13.- Aumento da dotación para gastos de funcionamento dos centros públicos.

14.- Creación de centros para acoller-la nova oferta de educación permanente de adultos, dende alfabetización a ensinos secundarios.

15.- Plan plurianual de desconcentración escolar, con apertura de escolas parroquias, en función de criterios de zonalización educativa.

MEDIDAS DE AMPLIACIÓN DA OFERTA EDUCATIVA

A procura dunha única rede de escolarización pública e a ampliación da escolarización que supón a próxima Reforma Educativa esixe:

16.- No camiño da construción dunha única rede escolar, urxímo-lo desenvolvemento normativo que permita a integración dos centros privados, con vontade de ser públicos, na rede escolar pública.

17.- Desenvolvemento normativo que impida a desaparición de centros privados -particularmente nas cidades- que están a cubrir necesidades de escolarización, mediante a reconversión das súas instalacións como centros públicos.

18.- Plan bianual de ampliación da oferta escolar pública en educación infantil, a partir dos 3 anos, contemplando a adecuación das instalacións, a dotación dos recursos das novas aulas e o desenvolvemento curricular deste período.

19.- Ampliación da oferta educativa dos 14 ós 16 anos, coa construción dos centros precisos para acoller ó 100 % da poboación escolar destas idades.

20.- Integración a tódolos efectos da rede de "Garderías Laborais" no sistema educativo.

21.- Creación da modalidade de Educación Permanente de Adultos a tódolos niveis educativos e de xeito presencial.

22.- Posta en práctica por parte dos Concellos e da Consellería de Educación das medidas necesarias para controlar as condicións hixiénico-sanitarias e pedagóxicas das chamadas "garderías" de carácter privado que están a escolarizar a alumnado de 0 a 5 anos.

23.- Redución do número de alumnos por aula en

NOVA ESCOLA GALEGA

Escola Pública Galega

tódolos niveis do sistema educativo. Cremos que o número máximo, aceptable neste momento, en cada tramo sería:

0 - 1 anos :	5
1 - 2 " :	10
2 - 3 " :	14
3 - 8 " :	20
8 - 16 " :	25

MEDIDAS DE REFORMA DA ADMINISTRACIÓN EDUCATIVA

A reforma da actual Administración Educativa Galega, en base ós criterios de descentralización e zonificación educativa esixe:

24.- Definición dun modelo descentralizado da Administración Educativa que contemple como unidade administrativa e de xestión básica a comarca, e que integre a actuación educativa dos Concellos. Estas unidades básicas contarán cos servizos de apoio á escola: Centro de Formación continuada do Profesorado, recursos, psicopedagóxico, mantemento de centros, dinamización educativa e oficina de xestión.

25.- Definición, incremento e racionalización das competencias municipais en materia educativa, integrando os Concellos no modelo de administración educativa descentralizada.

26.- Reordenamento dos servizos centrais da Consellería de Educación, en base a súa departamentalización funcional e dando o pertinente realce as tarefas da Reforma Educativa.

27.- Eliminación do actual papel represor da Inspección Educativa de EXB e EE.Medias.

MEDIDAS SOBRE O PROFESORADO

A dignificación social da función docente e a profesionalización do seu labor esixe:

28.- Aprobación do Estatuto do Profesorado apropiado para a dignificación da profesión docente.

29.- Incremento xeral do profesorado de cada centro público de EXB (alomenos un profesor/a por cada oito unidades), co obxecto de diminuí-las súas horas lectivas e facilita-lo traballo dos equipos docentes.

30.- Asunción por parte da Administración Educativa da responsabilidade civil dos actos profesionais do profesorado e reforma da lexislación pertinente.

31.- Aplicación e desenvolvemento do Plan plurianual institucional de formación permanente do profesorado galego.

32.- Ampliación e claro regulamento do programa de licencias por estudos, investigación e innovación educativa.

33.- Dotación de persoal administrativo para cada centro de EXB.

MEDIDAS SOBRE RENOVACION E INNOVACION EDUCATIVA

Na procura dunha mellora da calidade do servizo público educativo e da renovación pedagóxica deben emprenderse as seguintes actuacións:

34.- Plan de experimentación dos novos deseños curriculares, que supoña a creación de novos materiais e recursos didácticos e a formación e asesoría do profesorado que os experimenta.

35.- Realización de estudos e investigacións sobre os resultados da experimentación dos novos deseños.

36.- Creación dos servizos comarcais de dinamización educativa en colaboración cos concellos, que desenvolvan programas de innovación nos campos da expresión dramática, música, educación física, educación sanitaria, para o consumo, audiovisual, coñecemento do entorno...Previsión presupostaria para estes programas e fomento de investigación de equipos docentes nestas áreas.

37.- Articulación de mecanismos legais e financiamento para que colectivos como os M.R.P.S. elaboren alternativas globais para a posta en práctica dos Deseños Curriculares, se ofrecen garantías para facelos, para pólos a disposición dos Centros e do Profesorado, para facilitar así o 2º e 3º nivel de concreción curricular.

38.- Desenvolvemento dos programas de integración de alumnos con necesidades educativas especiais e de compensatoria.

39.- Fomento da produción editorial de materiais didácticos e libros de apoio en lingua galega.

40.- Posta en práctica de actuacións da Administración para a eliminación de elementos sexistas e discriminatorios nos contidos dos materiais didácticos.

41.- Desenvolvemento de programas de coeducación, de educación para a paz e de educación medioambiental.

42.- Programa de apoio á coordinación entre centros escolares próximos, especialmente no medio rural.

43.- Plan de axudas a proxectos de innovación educativa presentados por equipos docentes.

44.- Programa de formación nos propios centros.

45.- Aumento das axudas para os M.R.P.S., extendéndoas tamén ó mantemento da súa infraestrutura.

46.- Financiamento específico para os grupos de traballo dos M.R.P.S., ou doutros grupos pedagóxicos, para que elaboren materiais e traballos no marco da reforma educativa.

47.- Convenios entre a Administración Educativa e os M.R.P.S. para a realización de prácticas educativas, seguemento por parte de profesores-tutores e a súa avaliación.

48.- Desenvolvemento do programa de prácticas en alternancia, con control pedagóxico por parte da Administración e dos Centros de F.P. das condicións laborais nas que se realizan, que evite o seu aproveitamento fraudulento polas empresas.

49.- Creación do Instituto Galego de Educación de Adultos e dun Centro de Recursos específico de Educación de Adultos.

50.- Elaboración dun deseño curricular de educación de adultos, que teña en conta a triple perspectiva (sociolóxica, psicolóxica e pedagóxica) que esta modalidade de ensino demanda. Reconversión progresiva dos centros de EPA.

MEDIDAS SOBRE NORMALIZACION LINGUISTICA

51.- Asignación da Dirección Xeral de Política Lingüística á Consellería da Presidencia e creación dun Equipo de Normalización Lingüística para o Ensino de carácter nacional.

52.- Posta en práctica do Modelo de Normalización Lingüística para o ensino, asinado en Compostela en Maio de 1989, por diversas organizacións sociais e políticas.

53.- Programa de creación de Equipos de Normalización Lingüística nos centros.

MEDIDAS SOBRE PARTICIPACION

54.- Activación do Consello Escolar de Galicia, coa posta en marcha das súas comisións e ponencias. Inmediata elaboración do seu regulamento e planificación xeral do seu traballo, respetando a súa necesaria autonomía perante a Administración activa.

55.- Constitución dos Consellos Escolares Municipais e/ou comarcais.

56.- Programa de desenvolvemento de Escolas Activas de Pais.

57.- Fomento e apoio das Asociacións de Estudiantes.

MEDIDAS SOBRE OS SERVICIOS

58.- Consideración dos comedores escolares como servizos básicos, imprescindibles para a calidade de vida do alumnado, coa creación dunha rede de comedores profesionalizada, de carácter comarcal ou municipal que atenda ás necesidades asistenciais e alimenticias dos escolares, rachando coa actual situación de abandono e desordenada xestión.

59.- Plan de Transporte Escolar que contemple a racionalización dos traxectos (en función do resto da planificación e do equipamento escolar), a modernización da frota e a posta en marcha de medidas de seguridade vial.

60.- Aumento dos presupostos adicados a bolsas de axuda individualizada para estudantes, e previsión de mecanismos de control social (Consellos Escolares) da súa distribución.

OUTRAS MEDIDAS

61.- Deseño e posta en marcha de programas integrais de atención a menores desescolarizados e procedentes de minorías marxinadas, seguindo o criterio de apoio social e integración plena.

62.- Supresión da publicidade de xoguete en T.V., para acabar coa indefensión e manipulación da infancia neste terreo.

63.- Creación de equipamentos educativos públicos (Graxas-Escolas, Aulas de Natureza) que permitan o contacto sistematizado do alumnado con ambientes distintos ó seu medio habitual, o coñecemento do mundo rural e o fomento dos hábitos e valores de traballo e convivencia. Estes equipamentos realizaranse aproveitando a rehabilitación do noso patrimonio arquitectónico (pazos, casas solariegas, rectorais, etc., evitando así a súa desaparición por abandono).

64.- Creación de centros públicos de interpretación do mundo urbano.

65.- Fomento do turismo e intercambios escolares dentro da nosa comunidade, mediante programas promovidos pola Administración Autonómica.

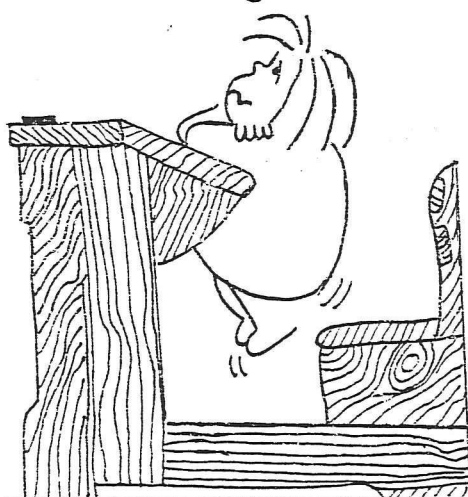
66.- Convenios entre Concellos e Centros Escolares para garantir que a existencia de gran número de actividades, hoxe extracurriculares, non consoliden unha dobre oferta discriminatoria no ensino público, máxime nos centros que contan con xornada continuada.

67.- Dotación de escolas deportivas con criterios participativos e non competitivos, con carácter comarcalizado ou municipal, con persoal e financiamento públicos.

*VII Asamblea Anual de NOVA ESCOLA GALEGA
Santiago, 3 de febreiro de 1.990*

NOVA ESCOLA GALEGA

Conclusións do
IV encontro de debate de
Nova Escola Galega
“A Reforma
a debate”

ANTE A REFORMA EDUCATIVA

Nova Escola Galega

Ficha técnica

Lugar de celebración:	Santiago
Data real de celebración:	12-13 de marzo 88
Horas de debate:	15
Número de asistentes:	75
Número de ponentes:	6
Perfis das actividades:	Debate en grupos e paneis
Perfis dos asistentes:	Ensinantes dos ciclos non universitarios
Repercusión social do debate:	Escasa, maior atención da parte dos medios públicos de Galicia.

- A posta en marcha do Proxecto de Reforma esixe previamente a atención ós graves déficits e carencias que o sistema educativo mantén. Necesidade de empregar medidas encamiñadas a acondiciona-lo sistema educativo actual: ampliación da oferta educativa, mellora das condicións infraestruturais dos centros educativos (mobiliario, dotacións didácticas...), territorialización da Administración Educativa.
- Cuestionan a credibilidade do Proxecto da Reforma Educativa sen unha Lei de Financiación complementaria.
- Consideran que debe potenciarse a Educación Infantil do mesmo xeito que se fai coa ensinanza obrigatoria, extendéndoa ata os 16 anos.
- O fracaso escolar debe afrontarse desde a perspectiva dunha atención individualizada co alumno, a partir das súas aptitudes, avaliando o proceso docente e cunha formación específica e capacitada do profesorado.
- Constitución, de forma totalmente transparente, de grupos de traballo que elaboren as adaptacións curriculares de tódalas áreas.
- Intercambios de experiencias potenciadas pola Administración.
- Consensuar un sistema de avaliación externa do Proxecto.

Opinións xerais

Educación Infantil

- Etapa de gran importancia debido ó desenvolvemento destes nenos.
- Debe ser compensadora dos desequilibrios socio-culturais posibles e pretenderá unha función de desenvolvemento psicológico, cultural e de socialización.
- Non debe concebirse como preparadora da ensinanza primaria, nin como recurso asistencial ou como factor de desarraigo familiar
- Concíbena de 0-8 anos, dividida en dous ciclos 0-3/4, 3/4-8, co mínimo censo "escolar" e impartida nun clima tranquilo e de acollemento das diferencias.
- Obrigatoria, polo menos desde os tres anos.
- Unha única rede de centros públicos educación infantil, debendo as Administracións locais asumir competencias na súa creación.
- O profesorado deberá estar especializado, sendo a relación media profesor/alumno menor de vinte.
- Non parece conveniente que existan áreas curriculares neste nivel.
- Garantizada a tódolos nenos pola Administración Pública coa colaboración das Administracións Locais con competencias propias e cunha cobertura a nivel de rede pública en centros próximos ós nenos.
- Elección: opcionalidades (modelo catalán) - integración (modelo MEC); problema para debate.

Educación Primaria

- Comenzo ós 8 anos.
- Coordinada cos niveis anterior e posterior
- Estructurada por ciclos.
- Inicio da 2ª Etapa de EXB ós 12-13 anos, en lugar de ós 11.
- Garanti-la concepción de ciclo para a Educación Primaria.
- Forte carácter instrumental para tódolos/as alumnos/as.
- Favorecer unha renovación metodolóxica que impulse actividades autónomas, agrupamentos flexibles, segundo as necesidades individuais, por medio de adaptacións cu-

rriculares rexidas polo seguemento dos procesos de aprendizaxe de alumnos/as.

- Necesidade de concreta-las funcións do profesor de apoio.
 - Tratamento prioritario da lingua galega, para acadar que sexa a lingua de instalación escolar.
 - Necesidade de garanti-la autonomía dos centros, tanto na xestión dos seus recursos como na elaboración do seu proxecto educativo.
-
- Etapa única con valor propio dotada de unidade de centro e profesorado especialista.
 - Existencia xustificada pola característica propia na evolución dos individuos.
 - Non forzosamente dividida en etapas.
 - Comentan "bacharelización" máis que "exebización".
 - Ensinanza fundamentalmente comprensiva.
 - Impartida en centros e por profesorado adecuados.
 - Parece excesiva a enumeración de materias a impartir no ensino secundario obrigatorio.
 - O modelo de ensinanza comprensiva e integradora require substituí-la estrutura curricular fundamentada nun modelo disciplinar por unha estrutura organizada en áreas de coñecemento e áreas de experiencias.
 - A área responde mellor que a disciplina ós intereses dos tres eixos que constitúen as fontes fundamentais da organización curricular:
 - intereses dos alumnos/as.
 - esixencias intrínsecas dos coñecementos que deben ser aprendidos.
 - intereses da sociedade.
-
- Impartida en intachables condicións de escolarización.
 - Especialidades requeridas polo desenvolvemento global e óptimo da sociedade e da economía galegas.

Educación Secundaria Obrigatoria

Ensinanzas Técnico-Profesionais

Deseño Curricular

- Recuperación dos alumnos de FP1 a través dunha formación compensatoria específica.
- Defensores do currículo aberto, con todo o que conleva.
- A Relixión consideran que non debe formar parte dos currículos escolares.
- Deberá incluír orientacións metodolóxicas verbo dos obxectivos, temporalización e revisión das adaptacións curriculares.
- Currículo por desenvolvemento: os centros deben dispor de proxectos educativos, aprobados no marco dos consellos escolares, e como marco contextual inmediato dos proxectos curriculares.
- Cambio nas concepcións e na metodoloxía da avaliación. A avaliación de procesos fronte ó modelo de avaliación selectiva.
- Adaptacións curriculares: insuficiente e indefinida, falta de adaptacións metodolóxicas, de orientacións sobre tempos e obxectivos e de garantía dun seguemento. Formación específica do profesorado neste tema. Asunción completa pola Administración deste tema.

Formación do Profesorado

- Educación Infantil impartida por profesionais do ensino, fronte a outro tipo de profesionais nesta etapa.
- Educación Primaria: mestre xeralista, integrado en equipos de ciclo. Programas de adecuación dos profesores en función das necesidades plantexadas polo centro e do seu proxecto educativo.
- Secundaria Obrigatoria: profesor especialista. Pronúncianse polo Corpo Unico de Profesores. De integrarse outros corpos, serán formados co mesmo criterio.
- Formación do Profesorado: necesidade de unificar a categoría profesional. Uns pensan nunha formación común, aínda que tendo en conta as diferencias entre o profesor xeralista e o profesor especialista. Outros pensan nunha variedade de créditos que poderían ser diferentes para as especialidades ou ben establecerse a partir do 2º ciclo, sendo o primeiro común.

- Opción de mobilidade dentro dos distintos niveis educativos.
- Imprescindible unha formación metodolóxica e didáctica, antes que de contidos.
- A nivel académico o ensinante debe "saber" a súa materia, e incorporar habilidades metodolóxicas para trasladalas á escola.
- Completa-la formación pasando polos centros escolares en períodos de prácticas (6-8 meses).
- Fomenta-la investigación e a formación permanente, esta centrada nos CEPS.
- Non parece moi adecuado o modelo de curso de Formación de Formadores. Optan porque a formación se leve ós centros.
- Formación do profesorado baseada na reflexión e na investigación sobre a propia práctica educativa cotiá.
- Actividades de perfeccionamento dentro do horario lectivo laboral dos profesores/as.
- Os plans de formación deberán ter un carácter territorializado (ó nivel de sector escolar) e vencellados á elaboración dos proxectos educativos de centro.
- Os plans de formación en cada sector deben ser únicos: coordinando a oferta de diferentes instancias e institucións (CEPS, Concellos, Universidade, MRPS).
- Deben primarse as actividades encamiñadas a favorece-lo contante grupos e colectivos de profesores/as de cara ó desenvolvemento de actividades de formación horizontal (reflexión colectiva, intercambio e difusión de experiencias pedagóxicas), do tipo de seminarios, grupos de traballo, encontros ou xornadas.
- Recoñecer e comprometerse a crear Equipos Psicopedagóxicos de Apoio completo, por sector.
- Análise institucional e estudo situacional das relacións interpersoais no seo da escola, por parte dos E.P. de A.
- Coordinación entre os E.P. de A. e outros servizos similares de institucións administrativas.

Orientación e Equipos de Apoio

Educación Especial

- Tema para debate: Departamento de Orientación-E.P de A.
- Departamentos de orientación en tódolos centros, incardinando a súa actividade no proxecto educativo de centro e no conxunto das actividades educativas.
- Non queda claro no Proxecto cómo ós tres tipos de currículos se engadirán a integración total, parcial ou combinada.
- Necesidade de que, entre os períodos de avaliación propostos dun ano, algúns mecanismos aseguren o seguimento, avaliación, e adaptación continua dos currículos ás necesidades dos nenos.
- Formular novos criterios para que as escolas de Educación Infantil e Rurais poidan acceder a ter profesorado de apoio.
- Colaboración da Administración con institucións idóneas.
- A integración educativa dos alumnos/as con necesidades educativas especiais require:
 - dotación de recursos materiais e persoais do centro e de servicios a nivel de sector;
 - formación e asesoramento continuado do profesorado;
 - actividades de estímulo e fomento de experiencias de integración.
- O asesoramento do E.P.A. debe implicar a toda a comunidade escolar, e non só ós/ás alumnos/as con necesidades educativas especiais e no mestre/a de educación especial.

A Reforma en Galicia

- Galicia debe poder intervenir no DCB (Deseño Curricular Base).
- Necesidade de ampliar as competencias educativas.
- Necesidade de que a Consellería de Educación intensifique o diálogo entre os diferentes sectores sobre a reforma educativa e a súa implantación.
- Galicia debe planificar o seu proceso e ritmo de aplicación da reforma.

- Necesidade de reorganización da Administración educativa:
 - presenza dun aparato central desconcentrado e organizado desde un enfoque de departamentalización funcional;
 - creación de novas unidades administrativas (sectores territoriais);
 - activación dos procesos de participación e xestión democrática do ensino.
- cada sector territorial estará dotado dos servizos básicos de documentación, intercambio de materiais e experiencias didáctico - metodolóxicas, formación do profesorado e asistencia psicopedagóxica.
- Intervención dos ensinantes na organización, xestión e avaliación dos servizos de cada sector territorial.
- Necesidade de valorar a aportación que poidan facer os concellos na coordinación de todas as actividades que teñen relación co ámbito educativo.

Outros temas

NOVA ESCOLA GALEGA

ANTE A REFORMA EDUCATIVA

Unha apretada síntese de conclusións sobre a cuestión, cando xa se rematou de algún modo o debate social sobre a proposta de reforma e logo de dous Encontros de Debate sobre a Reforma realizados por Nova Escola Galega ao longo do ano 1988, inclúe as seguintes indicacións e valoracións:

1.- Hai abondosos aspectos da Proposta de Reforma que valoramos positivamente, como tamén así aparece no escenario social. Trátase, por outra parte, de aspectos presentes nas reivindicacións e na alternativa de Escola Pública, que defendemo-los movementos de renovación pedagóxica desde a década dos setenta, e que agora aparecen por vez primeira acollidos nun texto de reforma, por parte de Administración Educativa.

2.- A posta en marcha do proxecto de reforma estrutural e curricular do sistema educativo esixe previamente e de forma moi nidia a atención pública aos graves déficits e carencias que o sistema educativo mantén. Carencias de calidade infraestructural e pedagóxica que afectan particularmente e polo xeral aos centros que atenden aos nenos rurais e fillos de secto-

res populares. Unha volta máis cómpre salientar que a solución desta problemática se converte nunha condición previa para unha racional posta en marcha da reforma, antecedida ela mesma do plan financeiro que lle dea a precisa credibilidade.

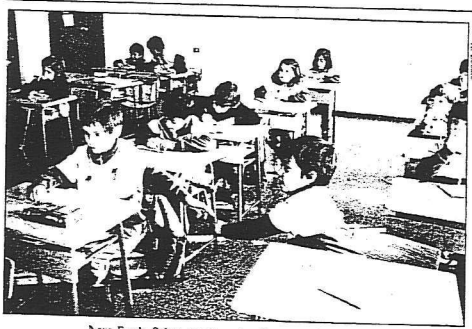
3.- A educación infantil debe ser obrigatoria, cando menos desde os tres anos de idade, sendo conveniente a existencia dunha única rede de centros públicos de educación infantil, debendo as Administracións Locais asumir competencias na creación de tal rede. O seu profesorado deberá estar especializado, sendo a relación media profesor/alumno menor de 20.

4.- O ensino primario debe ter un forte carácter instrumental para tódolos alumnos/as. Debe fortalecerse a idea de ciclo, favorecendo unha renovación metodolóxica que impulse actividades autónomas, agrupamentos flexibles, segundo as necesidades individuais, por medio das adaptacións curriculares fexidas polo seguimento dos procesos de aprendizaxe dos alumnos.

5.- A educación secundaria obrigatoria debe concebirse como etapa única, con valor propio, para o que cómpre dotala de unidade de centro e de profesorado,

GALICIA

La Voz de Galicia, jueves, 25 de febrero de 1989

Nova Escola Galega trabaja en la galegrización de la docencia

Durante los próximos días 12 y 13 de marzo, en un colegio de Santiago

Nova Escola Galega debatirá la reforma de la enseñanza elaborada por el Ministerio

Santiago (Redacción). El colectivo de renovación pedagógica Nova Escola Galega, anuncia a sus más de 350 asociados mediante una circular, la celebración de un debate sobre la reforma de la enseñanza, dentro de su línea habitual de afrontar los temas que configuran la realidad de la escuela y clarifican o noso papel dentro de la.

Este debate está previsto para los días 12 y 13 del próximo mes de marzo en el hotel Santiago Apostol de Compostela.

Dinámica de grupo

La misma circular, enviada con carácter de urgencia al dejar para más tarde el envío del número 14 del boletín interno de la asociación, en el que llama a los socios a participar en un curso sobre «Dinámica e animación do grupo de traballo» que se celebrará entre los días 4 al 6 de marzo.

Dicha circular está dirigida especialmente a los profesores con responsabilidades de dirección y coordinación de grupos, así como para satisfacer las demandas en torno a problemas y dificultades sobre el diseño y el avance de los trabajos de grupo.

El número de participantes a este curso está limitado a 30. Se desarrollará en base a una metodología experiencial e inductiva, así como por medio de exposiciones concretas.

Estará impartido por miembros del grupo vasco Enatu, especialista en estos temas y con una larga experiencia.

Asamblea extraordinaria

También para el 12 de marzo anuncian los responsables de Nova Escola Galega la celebración de la asamblea extraordinaria en la que se procederá a la renovación del secretariado, algo que ya estaba previsto llevarse a cabo en la V Asamblea anual del colectivo, el pasado 30 de enero.

A tal efecto se están haciendo las correspondientes consultas entre los asociados para preparar las posibles candidaturas que puedan presentarse a la elección, a fin de renovar dicha secretaría.

que debe ser especialista, con predominio do carácter comprensivo, ofrecendo, pois, unha formación fundamentalmente atenta ás necesidades culturais dos adolescentes.

6.- Cómpre crear sectores territoriais definidos segundo criterios xeográficos e de densidade de centros, continuada e áxil. Os servizos básicos contemplarían documentación, intercambios de materiais e experiencias didáctico-metodolóxicas, formación do profesorado e asistencia psico-pedagóxica. Na organización, xestión e avaliación deben intervir directamente profesores de tódolos centros da zona ou sector. En Galicia ten de darse unha coidada territorialización dos servizos e das súas infraestructuras e medios, evitando as discriminacións que as zonas rurais puidesen padecer, no tocante tamén á existencia de opcións e de especializacións.

7.- A Educación técnico-Profesional debe ofrecerse desde intachables condicións de escolarización, coa gama de especialidades requiridas polo desenvolvemento global e óptimo da sociedade e da economía galegas.

8.- O Deseño Curricular Base deberá incluír orientacións metodolóxicas respecto dos obxectivos, temporalización e revisión das adaptacións curriculares. A elaboración farana os profesores co asesoramento oportuno a nivel de clase, ciclo ou departamento. Para unha posta en funcionamento é imprescindible a dotación de recursos persoais e materiais por medio da rede de sectores educativos territorializados.

9.- Na perspectiva da elaboración de currículos por desenvolvemento é mester unha constante formación do profesorado, baseada na reflexión e na investigación sobre a propia práctica educativa cotiá, así como o mantemento do diálogo e do consenso dentro dos equipos pedagóxicos, como medio de avance dos proxectos curriculares, de transformación da escola e de asegura-la autonomía do centro. Estes deben dispor de Proxectos Educativos, aprobados no marco dos Consellos Escolares, e como marco contextual inmediato dos proxectos curriculares.

10.- É mester un radical cambio nas concepcións e na metodoloxía actual de avaliación de procesos fronte ao modelo de avaliación selectiva e unha orientación sobre a que será preciso incidir amplamente desde os programas de formación do profesorado.

11.- As actividades de perfeccionamento que se deseñen no Plano Galego de Formación do Profesorado que hai que por en marcha de contado, deben realizarse preferentemente dentro do horario lectivo dos profesores.

12.- Os Equipos Psico-Pedagóxicos de Apoio deben atender a zonas territoriais de extensión reducida. En tódolos centros debe haber departamentos de

orientación convenientemente dotados, debendo incardinar a súa actividade no proxecto educativo do centro e no conxunto das actividades educativas.

13.- O emprego da lingua galega como lingua de aprendizaxe e vehicular no conxunto do sistema educativo é unha lexítima e pedagogicamente correcta orientación a perseguir, cara a conquistar, integradoramente, unha plena galeguización educativa.

14.- O concepto de integración das diferencias, desde o principio da individualización didáctica para o pleno desenvolvemento de cada escolar, ten a máxima relevancia como signo de aplicación das finalidades de reforma educativa.

A integración educativa dos alumnos con necesidades educativas especiais para facerse real necesita:

- a dotación de recursos materiais e persoais no centro e de servizos no sector, acorde coas necesidades amplamente plantexadas e aínda non cubertas, polas experiencias de integración.

- unha formación e asesoramento continuado do profesorado.

- unha actividade de estímulo e fomento de experiencias de integración

A resposta educativa aos alumnos con necesidades educativas especiais nos centros ordinarios, necesita ser definida desde os Proxectos Educativos de centro, implicando a tódolos profesores desde a propia aula. Para conseguilo, o asesoramento dos Equipos Psico-Pedagóxicos de Apoio debe implicar a toda a comunidade escolar, máis que centrarse só nos alumnos con necesidades educativas especiais e no mestre de educación especial.

15.- En virtude de todo o anterior, a Comunidade Autónoma de Galicia debe intervir na elaboración do Deseño Curricular Base. Preciso é por outra parte ampliar as competencias educativas para poder afrontalo conxunto da reforma do sistema educativo en Galicia, con plenas garantías de adecuación contextual, social e cultural.

16.- A Consellería de Educación deberá intensificar tódolos esforzos propios, políticos, técnicos e administrativos, conducentes á implantación racional da reforma educativa, en diálogo aberto e transparente cos sectores sociais protagonistas do desenvolvemento da educación.

17.- NOVA ESCOLA GALEGA entende que debe aportar unha permanente contribución teórico-práctica para a máis fonda reforma educativa, por medio de iniciativas diversas (a nivel de centros e dos ensinantes, de publicacións, de debates...), na procura da consecución dunha Escola Pública Galega.

Santiago, VIª Asamblea Anual de Nova Escola Galega.
Xaneiro/1989.

N. E. G. e a Lei Xeral de Ordenamento do Sistema Educativo

LIMLAR: UNHA REFORMA INAPRAZABLE

A asociación pedagóxica NOVA ESCOLA GALEGA como movemento de renovación pedagóxica comprometido na transformación e galeguización da escola participou con interese e dedicación en todo o proceso de debate sobre a Reforma Educativa.

Consideramos en si mesmo como positivo o feito de que ó redor das propostas de Reforma do Ministerio de Educación e Ciencia se artellase nos tres últimos anos un rico debate no seo da Comunidade Educativa.

Sen embargo entendemos que este debate fracasou parcialmente ó non acadarse un consenso entre as diferentes Administracións Educativas competentes do Estado e abrir unha perigosa fendidura, que pode levar a unha nova frustración do profesorado, entre as expectativas que abriu o proceso de reforma e a decepcionante realidade cotiá da escola pública.

NOVA ESCOLA GALEGA non pode deixar de insistir na necesidade e urxencia de acometer unha reforma radical, dado o profundo deterioro físico, humano, material e curricular o que ten chegado o sistema educativo actual, deseñado pola caduca e inservible Lei Xeral de Educación de 1970.

Coincidimos coa diagnose que do actual sistema educativo se realiza na "Exposición de Motivos" do proxecto de Lei da LOXSE. A reforma educativa é necesaria e inaprazable porque o actual sistema educativo se caracteriza por:

- * contar cunha educación preescolar, dos 0 ós 6 anos, insuficientemente regulada e ordenada;
- * contar cunha dobre titulación, ó remate da EXB, de carácter discriminatorio e segregador;
- * contar cun alto índice de fracaso escolar;
- * desvalorizar os estudos de formación profesional, entendidos como unha segunda rama de escolarización, cun carácter excesivamente académico e desvinculados do mundo productivo, destinada para os fracasados do sistema;
- * contar cun bacharelato de carácter academicista e propedeutico;
- * existir escasa flexibilidade no sistema educativo para dar unha resposta axeitada ás novas demandas educativas que a sociedade, ás

portas do ano 2.000, esixe.

Para NOVA ESCOLA GALEGA, como movemento de renovación pedagóxica que é, a reforma do sistema educativo non universitario a acometer debería ir enmarcada no modelo de ESCOLA PÚBLICA que defendemos: escola gratuita, participativa, respetuosa coa autonomía dos centros, xestionada democraticamente, científica e crítica, galeguizada, organizada nun tronco único de ensinanzas e impartida por un corpo único de ensinantes.

AS NOSAS COINCIDENCIAS

NOVA ESCOLA GALEGA atopa no proxecto de Lei da LOXSE aspectos xeralmente positivos que recollen algúns dos prantexamentos que os movementos de renovación pedagóxica viñemos defendendo nos últimos anos e que recolleemos na nosa alternativa pola Escola Pública.

Entre estes aspectos que consideramos satisfactorios sinalaríamos:

- * a organización dun tronco común de ensino obrigatorio ata os dezaseis anos;
- * o recoñecemento do carácter educativo da Educación Infantil, dos cero ós seis anos;
- * o carácter comprensivo da educación secundaria obrigatoria, dos 12 ós 16 anos;
- * a existencia dunha formación profesional de base que cursará todo o alumnado ata os dezaseis anos e dunha formación profesional específica de carácter terminal;
- * o recoñecemento de que a formación permanente do profesorado é o tempo que un dereito e unha obriga cunha responsabilidade das Administracións Educativas.

Sen embargo estes aspectos positivos non agachan outras notables insuficiencias que fan deste proxecto de LOXSE unha proposta que debe ser modificada na procura do modelo de Escola Pública Galega que defende NOVA ESCOLA GALEGA.

NOTABLES INSUFICIENCIAS

A efectos expositivos agruparémolos aspectos insatisfactorios do actual proxecto de lei da LOXSE en tres grandes apartados: pedagóxicos, financeiros e competenciais.

NOVA ESCOLA GALEGA

ASPECTOS PEDAGOGICOS INSATISFACTORIOS

Verbo do Ordenamento Xeral do Sistema Educativo

* Na redacción dos fins do sistema educativo (artigo 1) tódolos aspectos están relacionados co carácter reproductivo da escola.

NOVA ESCOLA GALEGA entende que a escola debe ser un lugar de creación de persoas que sexan capaces de modifica-la súa sociedade. Se non se explicita esta intención para participar “crítica e activamente na vida social e cultural”, o carácter transformador que propoñemos no se reflexará nos diferentes deseños curriculares.

* Seguimos reivindicando que debe existir unha única rede de escolarización pública dos 0 ós 18 anos.

* Defendemos que a etapa de educación infantil chegue ata os oito anos.

Parécenos insuficiente e xenérica a regulamentación que se realiza da da educación infantil.

Non se asegura a gratuidade do primeiro ciclo desta etapa (dos cero ós tres anos). No artigo 7, apartado 2, debería substituírse o termo de que os poderes públicos “promoverán” a existencia dun número de prazas suficientes para asegura-la satisfacción da demanda escolar por “garantizarán”.....

O artigo 11, apartado 2, deixa formalmente aberta a porta á colaboración (¿concertación?) con entidades privadas.

* Cremos que a promoción, no ensino obrigatorio, debe ser automática. Isto esixirá unha nova organización do traballo pedagóxico nos centros, referido ós ciclos, agrupamentos flexibles, etc. Se hai apoios suficientes ó tratamento da diversidade (adaptacións curriculares) non deben existir repeticións.

A existencia de mestres especialistas na educación primaria (artigo 16) é contradictoria co principio de globalización, característico desta etapa. Entendemos que os dez anos que se establecen para a xeralización dos especialistas en música, educación física e idiomas (Adicional decimo-segunda) son suficientes para reciclar a todo o profesorado xeralista nestas materias. Con todo, admitimos que mentres isto non se consiga se establezan apoios transitorios nestas materias.

NOVA ESCOLA GALEGA

* Non se garantiza que a Administración Educativa asegure uns mínimos de optatividade na Educación Secundaria Obrigatoria para tódolos centros (artigo 21, apartados 2 e 3). Entendemos que se non se asegura a optatividade para tódolos centros, esta se convirte nun mecanismo segregador.

A pesar do esforzo do proxecto de lei por negalo (na súa “Exposición de Motivos”) conságrase unha dobre titulación (artigo 23), xa que existirá o Graduado de Educación Secundaria, xunto coa acreditación das calificacións expedida por cada centro. Por riba, a dobre titulación profesional ó remate da escolaridade obrigatoria é máis clara entre os que cursen formación profesional de grao medio e os que cursen o ano de garantía social.

Cremos que o proxecto de lei establece unha selección máis traumática para os fracasados, creando ese ano de garantía social que os expulsa do sistema educativo (artigo 23, apartado 2). Móntase unha especie de FP1, residual, sen saída académica e veremos se laboral (o nivel de cualificación máis baixo). Hai pouca concreción deste “ano de garantía social”, tanto no referido a condicións como medios.

* En tódolos centros nos que se imparta o Bacharelato deben garantizarse tódalas modalidades. (artigo 27).

Deséñase un bacharelato claramente propedéutico, encorsetado pola “proba de acceso” ós estudos universitarios (artigo 29, apartado 2) que debe ser suprimida. Esta proba de selectividade cuestiona a credibilidade da avaliación continua e do funcionamento do conxunto do sistema.

NOVA ESCOLA GALEGA, sen embargo, reclama que exista un control externo ó sistema educativo que evite a discriminación entre os títulos dos centros privados e dos públicos.

* A oferta de formación profesional específica debe ter un carácter compensatorio, asegurándose a súa calidade.

A Administración Educativa debe garantir que as prácticas nas empresas cumpran a súa función formativa, e non se convirtan para elas en man de obra barata.

Verbo do Profesorado

Este é na nosa opinión un dos aspectos máis insatisfactorios do proxecto de lei.

* Crea tres corpos docentes (Adicional novena), dividindo máis ó profesorado. Desvaloriza a educación nas primeiras etapas (infantil e primaria), introducindo o concepto de mobilidade. Para NOVA ESCOLA GALEGA é un grave retroceso respecto a prantexamentos anteriores que contemplaban dous únicos corpos docentes e, mesmo, perspectivas de unificación entre eles.

NOVA ESCOLA GALEGA continuará reivindicando o CORPO UNICO de PROFESORADO, cunha única formación inicial, con carácter de licenciatura universitaria para tódolos niveis educativos. A creación dun corpo único do profesorado reconecería a importancia social de tódolos niveis educativos por igual.

O non recoñecemento do corpo único supón que tampouco se asegura a homoxeneización das condicións de traballo de tódolos docentes dos diferentes niveis educativos.

A posibilidade de mobilidade do profesorado (adicional decimoquinta) facilitará a competitividade entre o profesorado de secundaria (resucitando a condición de “catedrático” para o 30 % dos membros deste corpo, con carácter persoal e como mérito docente específico), e suporá, sen dúbida, que se lles reservará de facto a docencia no bacharelato, fuxindo da E.S.O., o nivel máis comprometido da futura ordenación académica.

A posibilidade de mobilidade dos mestres/as-licenciados/as ó corpo de profesores de secundaria por medio das reservas do 50 %, delega a posibilidade de mellora das condicións de exercicio profesional nunha vontade individual e non nun dereito colectivo.

* Debe especificarse que se entende por “profesionais coa debida cualificación” (artigo 10) para traballar no primeiro ciclo da educación infantil. NOVA ESCOLA GALEGA entende que na liña de corpo único que defendemos todo o persoal que exerce un labor educativo debe ter a mesma titulación académica.

* E insuficiente o regulamentado para a formación inicial do profesorado de secundaria, a “especialización didáctica” á que se refire o artigo 25 do

proxecto. Séguese aceptando a calquer titulado para docente, e non se establece a formación profesional específica para o exercicio desta profesión.

* A formación permanente do profesorado (artigo 56) non se garantiza que se realice en horario laboral.

* Botamos en falta un compromiso de creación de centros de formación do profesorado. No artigo 56, apartado 4, a Administración só se compromete a “fomentalos”.

Verbo das medidas de mellora da calidade educativa

* No título IV do proxecto referido ós factores que favorecen a calidade e mellora do ensino, engadiríamos a participación da comunidade educativa.

* Estes factores que se citan, en forma de boas intencións, deberían ser concretados en medidas a emprender antes da posta en marcha da reforma, para asumir compromisos específicos (Ve-lo apartado referido a condicións para a reforma).

Verbo da Avaliación

* E decepcionante a consolidación que da actual Inspección educativa se realiza no proxecto (artigo 61). Dende os M.R.P. somos moi escépticos do seu papel na “mellora da práctica docente... e na renovación educativa” (artigo 61, apartado a/).

Sen embargo, apostamos, nun sistema educativo de carácter comprensivo como o que se deseña e cun currículo aberto, por evitar as discriminacións entre o alumnado e os centros, para o que é necesario unha forte avaliación externa do funcionamento de todo o sistema.

* A propia denominación de “Instituto Nacional de Avaliación” (artigo 62, apartado 3) xa é sobradamente indicativa da visión centralista que destila todo o proxecto de lei. Non dubidamos da súa necesidade, que antes sinalamos, sen embargo córrese o risco tamén de constituírse nun factor que peche mías o currículo.

Verbo da autonomía dos centros

* A pesar dos cambios introducidos no proxecto de lei, respecto do borrador, séguenos
NOVA ESCOLA GALEGA

parecendo innecesaria a figura do "Administrador"(artigo 58, apartado 4). A xestión dos medios humanos e materiais" é unha competencia moi superior ás dos actuais secretarios dos centros (dos que asumirá, teoricamente, as súas competencias). Parécenos máis preocupante, aínda, que a este Administrador non se lle requira cualificación como docente.

Frente a esta nova figura cremos necesario anteponer-la do persoal administrativo, da que aínda carecen os centros de EXB.

* NOVA ESCOLA GALEGA aposta pola autonomía do centro na súa organización interna, potenciando o traballo de equipos directivos e da participación de tódolos sectores da comunidade educativa.

* Botamos en falta no artigo 58, referido a que os centros estarán dotados dos recursos humanos e necesarios "para garantir un ensino de calidade", un compromiso de aumento do plantel do profesorado en cada centro, a diminución da xornada lectiva do profesorado de educación infantil e primaria. O mesmo poderíamos dicir dos recursos materiais e medios didácticos.

Verbo da educación das persoas adultas

* No proxecto falta concreción respecto do tipo de profesorado que debe impartir este tipo de ensinanzas.

* Debería remarcarse o seu carácter permanente, integrando modalidades formativas que están fóra do sistema educativo (programas de incorporación ó traballo..)

Verbo da relixión como área do currículo

* A área de relixión, dende o punto de vista do modelo de escola pública que defendemos, non ten sitio no currículo.

ASPECTOS COMPETENCIAIS

* NOVA ESCOLA GALEGA entende que un requisito imprescindible para que a reforma sexa viable é a concertación e autonomía entre as diferentes Administracións Educativas competentes do Estado. Só deste xeito se poderá ser respetuoso co marco competencial das CC.AA. con competencias plenas en materia educativa, como é o caso de Galicia.
NOVA ESCOLA GALEGA

* O regulamento das ensinanzas mínimas que se reserva para o Estado, polo artigo 140.1 da Constitución, non debe supoñer en ningún caso que quedan reservadas ó Goberno Central. NOVA ESCOLA GALEGA cre que tódalas administracións educativas competentes deben consensualas ensinanzas mínimas (ás que se refire o artigo 4 do proxecto) de xeito que se asegure que o currículo quede aberto.

* Estas ensinanzas mínimas consensuadas formarán parte do D.C.B., onde a Administración Educativa Galega concretará as súas intencións educativas. Rexeitámo-lo modelo centralista e homoxeneizador do proxecto de lei que pretende que o "Goberno Central" defina a actividade educativa básica en todos e cada un dos centros docentes do Estado.

O PROBLEMA DO FINANCIAMENTO

* Sen financiamento suficiente non hai reforma educativa posible.

* A LOXSE debía ir acompañada dunha Lei de Financiamento, que amosaría a vontade política de face-la reforma educativa viable.

* Para calcula-los custes da Reforma non sirve aplicar un coeficiente matemático extraído do estudio financeiro realizado para o territorio MEC (e que aparece no Libro Branco). Noutras comunidades este cálculo xa se amosou errado, producindo importantes desviacións.

* En Galicia cómpre de contado realizar un estudio da rede de centros para avalia-las necesidades presupostarias da implantación da reforma en Galicia.

* Na financiación da Reforma educativa debe contarse coa débeda histórica coas Administracións Locais que se ocupan do mantemento das instalacións dos centros escolares, con poucos recursos.

CONDICIONS PARA A REFORMA

NOVA ESCOLA GALEGA como movemento de renovación pedagóxica comprometido coa transformación e galeguización da escola estima necesario que para que a reforma de educativa sexa viable en Galicia, ademais de modificarse os aspectos insatisfactorios do proxecto de lei que se teñen citado, cómpre emprender de contado unha serie de medidas de mellora da escola pública e de dignificación da profesión docente.

Estas medidas de mellora da escola pública galega

foron aprobadas pola VII a. Asemblea Anual de NEG, no mes de febreiro pasado , e recollen as aspiracións máis inmediatas do noso movemento.

1. Medidas sobre infraestrutura e medios da Escola Pública Galega:

- Desenvolvemento do decreto de condicións mínimas dos centros públicos.
- Realización do Mapa Escolar de Galicia de carácter dinámico, onde se recolla a futura rede de centros públicos coa implantación da Reforma educativa.
- Plan de eliminación de déficits funcionais e barreiras arquitectónicas nos centros públicos.
- Programa de renovación de mobiliario escolar e dotación de recursos didácticos nos centros públicos.
- Aumento da dotación de gastos de funcionamento para os centros públicos.

2. Medidas de ampliación da oferta educativa pública:

- Ampliación da oferta educativa dos 14 ós 16 anos.
- Integración das "Garderías Laborais" no sistema educativo.
- Plan de ampliación da oferta escolar de educación infantil a partir dos tres anos.
- Redución de alumnado por aula , en tódolos niveis do sistema educativo.
- Plan de centros privados en crise, que cubran necesidades de escolarización.

3. Medidas de reforma da administración educativa:

- Definición dun modelo descentralizado de Administración Educativa que contemple como unidade administrativa e de xestión básica á comarca e na que se integren tódolos recursos humanos e materiais e de apoio á escola.
- Racionalización das competencias municipais en materia educativa.
- Reordenamento dos servicios centrais da Consellería de Educación.

4. Medidas sobre o profesorado:

- Aprobación do estatuto do Profesorado apropiado para a dignificación da profesión docente.
- Incremento xeral do profesorado en cada centro, co obxecto de diminuí-las súas horas lectivas e facilita-lo traballo dos equipos docentes.
- Asunción por parte da Administración Educativa da responsabilidade civil dos docentes.
- Aplicación do Plan Institucional de

Formación do Profesorado.

- Dotación de persoal administrativo nos centros de EXB.

5. Medidas sobre renovación e innovación educativa:

- Plan de experimentación dos novos deseños curriculares.
- Realización de estudos e investigacións sobre os resultados da experimentación dos novos deseños.
- Creación de servicios comarcais de dinamización educativa.
- Desenvolvemento de programas de integración de alumnado con necesidades educativas especiais.
- Fomento da produción editorial de materiais didácticos en lingua galega.
- Programas de coeducación, educación para a paz e educación medioambiental.
- Programas de formación nos propios centros.
- Aumento de axudas para os M.R.P.S.
- Programas de prácticas en alternancia para centros de F.P.
- Creación do Instituto Galego de Educación de Adultos.
- Programa de apoio á coordinación entre centros escolares próximos, especialmente no medio rural.

6. Medidas sobre normalización lingüística:

- Posta en práctica do Modelo de Normalización Lingüística para o Ensino.
- Creación dun Equipo de Normalización Lingüística a nivel nacional.
- Creación de Equipos de Normalización Lingüística nos centros.

7. Medidas sobre participación:

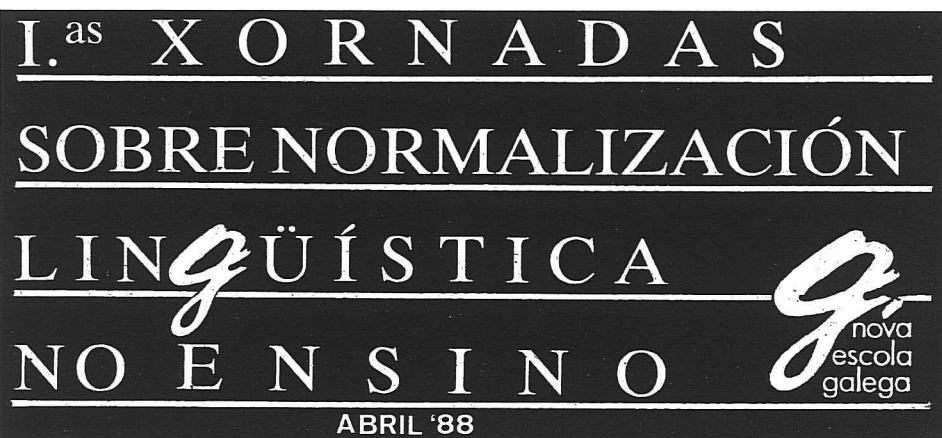
- Activación do Consello escolar de Galicia.
- Constitución de Consellos Escolares Municipais e /ou comarcais.

8. Medidas sobre os servicios:

- Creación dunha rede de comedores escolares profesionalizada.
- Plan de transporte escolar.
- Aumento do presuposto adicado a bolsas de axuda para estudantes de ensino postobrigatorio.

**VIII° Encontro de Debate de
NOVA ESCOLA GALEGA
Santiago, 12 de maio de 1.990**

NOVA ESCOLA GALEGA

NORMALIZACION E GALEGUIZACION DO ENSINO

EN DEFENSA DO GALEGO

! QUE SE FALE E ESCRIBA EN GALEGO DEPENDE DE TI !

- 1.- Fala en galego sempre que podas, coa familia, cos amigos e coñecidos. Fai o propósito de falar galego aos que sabes que te entenden, aínda que até agora lles falases en castellano.
- 2.- Sé respeitoso con todo aquel que fale outra lingua, mais esixe que os outros sexan tamén respetuosos coa tua.
- 3.- Dirixe-te en galego a todos: na rua, por teléfono, no centro de ensino, no traballo. Verás que te entenden. Sigue-lles falando en galego aínda que che respondan noutro idioma.
- 4.- Aos teus coñecidos que entenden o galego coloquial, pero mostran curiosidade por algun termo que ignoran, explica-lles o significado desas palabras axudando-lles a ampliar o vocabulario.
Se ves que alguén se esforza en falar o noso idioma, axuda-lle e demostra-lle que valoras o seu comportamento.
- 5.- Respetas as diferencias locais da lingua. Coñece as particularidades de cada zona. Esta é a riqueza do galego, como a de todas as linguas.
- 6.- Toma a decisión de escribir todos os apuntes, notas e cartas en galego. A partir de hoxe pon sempre o teu nome en galego. Fai cambiar os teus papeis: impresos, rótulos, etc., sería ben triste que por aforrar uns pequenos gastos deixásemos de contribuir á expansión do noso idioma.
- 7.- Fai-te suscriptor de revistas e xornais escritos total ou en boa parte en galego. Lé libros, asiste a espectáculos, escoita e visiona emisións de R. T. V. na nosa lingua.
- 8.- Esixe de todos, mesmo das institucións máis rutinarias, que che escriban en galego. Fai-no amabelmente. Non perdas o tempo e os nervos en pelexas cos inimigos declarados da lingua do País. Deixa-os de lado, ignora-os.
- 9.- Se tes como lingua familiar o castellano interesa-te pola nosa lingua. Loita contra a inxusticia fomentada durante a Dictadura. Toda represión dunha lingua é un acto de barbarie. E sobre todo intenta fala-lo e escribe-lo porque a mellor defensa dun idioma é o seu uso.
- 10.- Se te sentes bloqueado psicolóxicamente, como soe ocorrer para pasar a falar o galego con persoas e en ambientes en que sempre falaches castellano, empeza por usa-lo cos descoñecidos, a practica-lo en situacións novas para i-lo introducindo logo na tua esfera habitual. Non te avergoñes dos defectos de pronuncia ou escrita, respetar o galego pero a distancia "sen rompe-lo nen deixa-lo" iso si que deteriora o idioma.
- 11.- Se es profesor e non impartes as aulas en galego, propón-te comenzar para este curso vindeiro. O tempo que queda é suficiente para poñer-se ao día. Cun pequeno esforzo contribuirás dun xeito moi importante á normalización do noso idioma.

TODA PERSOA QUE DEFENDA A SUA PROPIA LINGUA SEN AGREDIR A NINGUEN TEN A RAZON DA SUA PARTE

(Adaptación dun texto ideado polo Dr. Tilbert D. Stegmann da Universidade de Frankfurt)

MESA POLA NORMALIZACION LINGÜISTICA

CC.OO. DO ENSINO, S.G.T.E., NOVA ESCOLA GALEGA, C.X.T.G., C. A. F. ASOCIACION DE PROFESORES EN LINGUA GALEGA, A.S.-P.G., U.T.E.G.-I.N.T.G.

UN MODELO DE NORMALIZACION LINGÜÍSTICA PARA O SISTEMA EDUCATIVO GALEGO

1. TRES CONSIDERACIONES PREVIAS

1.1.- ANALISE DA SITUACION ACTUAL

A) A realidade lingüística de Galicia

A observación da realidade galega actual permítenos constatar que hoxe existen na nosa sociedade dúas linguas en contacto: o galego e o castelán.(1)

O galego é a lingua propia do noso país, a que naceu nesta terra ó tempo que o facían as outras linguas romances nas diversas rexións do que fora o imperio romano.(2)

O castelán é de introducción moito máis serodia (finais do século XV) e foi cuantitativamente moi minoritario ata datas ben recentes (a década dos corenta).(3)

A distribución actual das dúas linguas dentro da sociedade é moi complexa, incidindo nela factores como a distribución territorial, a idade dos falantes, o nivel cultural, o estatus socio-económico, etc.

Pódese dicir que hoxe todavía é maioría a xente deste país que ten o galego como lingua de instalación,(4) inda que faga un uso maior ou menor, en función das diferentes circunstancias sociais, da outra lingua.

A tendencia actual, de persisti-las condicións que a continuación analizamos, indica unha progresiva diminución das persoas galego-falantes, coa paralela asimilación por parte do castelán.

A situación sociolingüística en Galicia pode calificarse, no esencial, como unha situación diglósica.(5)

Esta diglosia é doadamente constatable nos comportamentos lingüísticos dunha boa parte da poboación galega, que non fai un mesmo uso das dúas linguas.

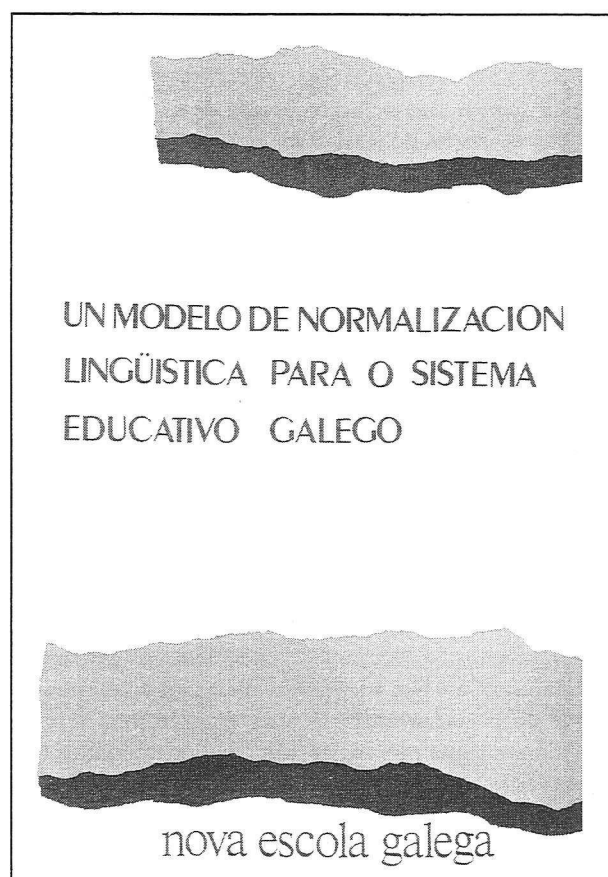
Pero trátase dunha diglosia inestable, non cristalizada, o que xera unha situación de conflito lingüístico.(6)

Isto lévanos a considera-lo equivocado do término "bilingüismo" para caracteriza-la situación actual. E sobre todo por dúas razóns: a primeira, porque dende unha perspectiva científica o término "bilingüismo" nunca ten unha dimensión social, senón individual: non existen sociedades bilingües, inda que si poden existir individuos bilingües; a segunda, porque inda tendo en conta a primeira razón, os comportamentos individuais das persoas que en Galicia utilizan as dúas linguas só se poden calificar de bilingües en moi contadas ocasións; na meirande parte dos casos teñen unha dimensión diglósica.

O conflito lingüístico ven dado porque existen hoxe amplos grupos sociais que, dun xeito máis ou menos intenso, teñen unha vontade de normaliza-la lingua propia do país, o que implica a ruptura da situación diglósica. Pola contra, outros sectores (minoritarios, pero cualitativamente importantes, polas plataformas públicas ás que teñen acceso) son partidarios da desaparición da lingua galega, coa conseguinte asimilación lingüística por parte do castelán (obviamente, non dun xeito traumático, senón deixando que se consolide a situación diglósica actual).(7)

Tres son os grandes sectores que cómpre considerarmos á hora de trata-lo tema da normalización: o eido político (concretado na lexislación sobre o tema), o eido educativo e o eido dos medios de comunicación. Dado que os dous primeiros se tratan nos seguintes apartados, cómpre dicir aquí unhas palabras sobre os mass-media.(8)

Os medios de comunicación existentes na sociedade galega son, en xeral, non normalizadores. Hai algúns plenamente antinormalizadores (é dicir, que manteñen

unha actitude combativa diante da normalización) e outros que, en maior ou menor medida, manifestan un morno apoio ó labor normalizador.

No que fai referencia ó idioma empregado, hai que salientar que nos medios escritos a presenza do galego é abertamente minoritaria.(9) Nos medios audiovisuais, a aparición da RTVG en 1985 veu modificar un panorama que, se se exceptúan estes medios de titularidade pública, é moi semellante ó dos medios escritos.

Esta non normalización por parte dos mass-media é un factor que incide poderosamente en todo o entramado social.

B) O marco legal.

O secular non recoñecemento legal que padeceu o galego rematou coa transformación política posterior ó remate da dictadura, en 1975. O recoñecemento de dereitos e liberdades, consustancial a todo réxime democrático, fixo que se tivese en conta, alomenos nalgunha medida, a necesidade de recoñecer-la realidade lingüística. Así, na Constitución (1978) e no Estatuto de Autonomía (1981), aparece o recoñecemento da lingua galega como propia e oficial de Galicia:

“A lingua propia de Galicia é o galego” (art. 5)

“É competencia exclusiva da Comunidade Autónoma de Galicia a promoción e o ensino da lingua galega” (art. 27.20).

O desenvolvemento legal máis importante foi o que fixo o Parlamento de Galicia ó aproba-la Lei de Normalización Lingüística (xuño, 1983). Aí xa se concretaban importantes preceptos legais, que poderían servir -de haber vontade de levalos á práctica- para camiñar cara á normalización efectiva da lingua:

“O galego, como lingua propia de Galicia, é tamén lingua oficial no ensino en tódolos niveis educativos”.

“Os nenos teñen dereito a recibir-lo primeiro ensino na súa lingua materna”.(10)

“As autoridades educativas da Comunidade Autónoma de Galicia arbitrarán as medidas encamiñadas a promover-lo uso progresivo do galego no ensino”.

“As autoridades educativas da Comunidade Autónoma garantirán que ó remate dos ciclos en que o ensino do galego é obrigatorio, os alumnos coñezan este, nos seus niveis oral e escrito, en igualdade co castelán”.

Ata o momento presente, isto concretouse nalgúns Decretos e nalgunhas Ordes que son claramente insuficientes. Case seis anos despois da aprobación da Lei hai que dicir que son moi escasos os avances no proceso de normalización e que a intervención a prol da mesma por parte do poder político é abertamente insuficiente. Entendemos que non existe unha auténtica política normalizadora, nin por parte da Xunta de Galicia e a súa Administración, nin tampouco por parte das outras administracións públicas de Galicia. No seu lugar exis-

ten situacións voluntaristas, precarias, discontinuas e descoordinadas.

C) A lingua galega no ensino: lexislación e datos da realidade.

A Lei de Normalización Lingüística, no que fai referencia ó ensino, desenvolveuse a través dun Decreto e dunha Orde (setembro 83). Neste desenvolvemento se promulgaba, con carácter xeralizado, o estudio obrigatorio da lingua galega nos niveis educativos básico e medio (estudio que xa viña dos anos do chamado Decreto de Bilingüismo, en 1979)(11) e deixábase a porta aberta para que, voluntariamente, se puidese utilizar total ou parcialmente o galego como lingua vehicular.

En agosto de 1986 houbo, dende a Dirección Xeral de Política Lingüística, un intento de avanzar un paso máis no camiño normalizador, promulgando un Decreto no que se xeralizaba a obrigatoriedade de impartir en galego a área de Sociais nos Ciclos Medio e Superior de EXB e de dúas asignaturas no Ensino Medio.

Este Decreto -que non facía máis que intentar iniciar-lo camiño sinalado pola Lei de Normalización- foi contestado por sectores minoritarios da sociedade galega e recurrido diante do Tribunal Constitucional, que introduciu certos matices nesa obrigatoriedade.

Na actualidade, o grao de cumprimento deste Decreto, así como doutros apartados da Orde do 83, é só parcial, inda que a tendencia é ó medre.

De calquera xeito, hai que sinalar que a situación dos Centros no que fai referencia á normalización é moi diversa, e vai dende Centros nos que a Lingua Galega é tratada como unha área de “baixo estatus”, incumplindo mesmo a normativa legal, ata Centros nos que se constata unha clara vontade normalizadora por parte dos membros da comunidade educativa, e que se traduce na utilización do galego como lingua vehicular na maioría das actividades escolares. (12)

Dende a Administración, a través da Dirección Xeral de Política Lingüística, houbo un conxunto de actuacións con resultados e valoracións moi desiguais: cursos de galego para profesores dos distintos niveis e de diferentes materias, elaboración dalgúns materiais, apoio a diversos proxectos de investigación, promoción de xornadas, edición de diferentes textos, etc. Pero, máis alá do esforzo voluntarista da Dirección Xeral, batemos coa pouquedade de medios materiais e humanos con que está dotada e que fai imposible unha acción plena e eficaz.

De todos xeitos, hai que dicir que o máis salientable, dende unha perspectiva legal, é a ausencia dunha planificación procesual encamiñada a conseguir unhas meirandes cotas de normalización no ensino.

A experiencia obtida despois destes anos de aplicación das normativas sobre o ensino “do” e “en” galego, con todo o que levou aparelado (a capacitación do profesorado, os programas legais, os libros de texto e outros materiais, etc) aconsellan como imprescindible a

elaboración dese modelo procesual e das estratexias precisas e planificadas, para podermos camiñar cara á normalización do sistema educativo galego.

Hai que ter en conta, ademais, que a consideración social de carácter diglósico existente na nosa sociedade, asociando a lingua galega a imaxes de rémora antimodernizadora, de subdesenvolvemento e de ruralismo, incide efectivamente nese escaso alcance normalizador(13). Por iso, o tratamento de simple equiparación formalizante do galego co castelán, na actual situación social das dúas linguas, non propicia -senón todo o contrario- a normalización.(14)

1.2.- UNHA APROXIMACION OS MODELOS DE EDUCACION BILINGÜE EN MEDIOS DIGLOSICOS.

A) Os programas de ensino bilingüe.

Nos últimos vintecinco anos incrementouse notablemente a literatura científica sobre o tema dos modelos de educación bilingüe e/ou multicultural. (15)

Eses estudos, inda que fan referencia a outros países con situacións ben diferentes da nosa (distinto nivel económico, diferente evolución histórica, diferentes contextos políticos, etc), teñen en común con nós o feito de tratarse de medios sociolingüísticamente diglósicos: coexisten dúas linguas, de maneira que unha ten un

meirande prestixio social e outra ten escaso prestixio -ou mesmo claro desprestixio- social. E isto, obviamente, con independencia de que linguas sexan, xa que -como se sabe- a valoración social non é algo inherente ás linguas e unha mesma lingua pode se-la de prestixio nunha sociedade e, ó tempo, se-la minusvalorada noutra. (16)

Non imos pretender aquí pasar revista a todo o moi numeroso corpus científico existente sobre o tema, xa que non é este o lugar para iso nin, por outra banda, está todo el á nosa disposición. Pero si tentaremos extraer-las ideas fundamentais que, ó longo desta décadas, foron sendo maioritariamente aceptadas como válidas e xeralizables ás diversas situacións.

Así, parécenos do meirande interese comezar indicando unha interesante premisa: o deseño de calquera programa de ensino bilingüe non pode facer abstracción da realidade social das linguas en cuestión, xa que esta realidade é unha das variables que máis significativamente incide nos resultados do programa.

Nun programa de ensino bilingüe é fundamental a definición do obxectivo último a acadar, que pode ser un destes dous: ou ben un programa destinado a asimilar ós falantes da lingua de baixo estatus, para integralos na lingua de estatus alto, ou ben un programa destinado a normaliza-la lingua de baixo estatus, rematando coa situación diglósica. Esta normalización pode ter como obxectivo a consecución dunha sociedade multicultural e multilingüe ou ben a consecución dunha sociedade na que esa lingua pase a se-la de instalación da xeralidade

XORNADAS DE DIDACTICA DA LINGUA 22,23 e 24 de Xaneiro de 1991

Escola de Maxisterio,
Avenida Buenos Aires s/n °
Pontevedra

Organizan:

dos seus membros, facendo a(s) outra(s) lingua(s) o papel de lingua(s) de relación.

Os programas de ensino bilingüe que buscan a asimilación foron estudados por Fishman e Lovas, que os definiron cos nomes de “bilingüismo de transición” e “bilingüismo complementario”.

Nos primeiros -os de “transición”- o obxectivo final é que as persoas que teñan como L₁ (17) a lingua de baixo estatus sexan escolarizadas nos primeiros anos na súa lingua, para logo pasar posteriormente a recibilo ensino na lingua “alta”, favorecendo así unha asimilación rápida e non traumática.(18)

Nos segundos -os de carácter “complementario”- empréganse no ensino as dúas linguas, pero a “baixa” só para asignaturas de carácter culturalista, deixando a “alta” para as asignaturas científicas. Refórzase así a diglosia e, a longo prazo, conséguese a asimilación.

B) O bilingüismo aditivo e os programas de inmersión.

Os estudos de meirande interese, dentro do eido que estamos a considerar, son os de Lambert, no Canadá francófono. A el lle debémos-lle os termos de “bilingüismo aditivo” e “bilingüismo sustractivo”, claves para entender o tema que nos ocupa.(19)

De acordo con isto, o bilingüismo é de carácter aditivo cando unha persoa que ten unha determinada L₁ aprende outra lingua diferente como L₂, sen por iso perder competencia ningunha na súa L₁. Pola contra, o bilingüismo é de carácter sustractivo cando unha persoa que ten unha determinada L₁, ó ser escolarizado noutra lingua diferente, perde competencia na súa L₁ e tampouco acadará unha competencia plena na L₂ utilizada no ensino.

Para entender o porqué destes diferentes resultados hai que considerala situación social das linguas. Así, o bilingüismo será de carácter aditivo nos seguintes casos:

- A) Cando unha persoa que ten como L₁ a lingua de prestixio recibe o seu ensino a través da L₂, de menor prestixio social.
- B) Cando unha persoa que ten como L₁ a de menor prestixio social recibe o ensino nesa lingua e só se lle introduce a L₂ cando ten a súa competencia na L₁ plenamente consolidada, sen abandonar nunca a utilización escolar da L₁.

Enténdese que se dá a situación de bilingüismo sustractivo cando unha persoa que ten como L₁ a de menor prestixio é escolarizada nun sistema no que se utiliza para o ensino a lingua de alto estatus, total ou parcialmente. Nestes casos, o que se consegue é que se perda competencia na lingua propia, con sentimentos diglósicos hacia ela, e non se acadará tampouco unha plena competencia na lingua de prestixio, xa que para adquirir competencia nunha segunda lingua é condición imprescindible acadala previamente na propia. A esta última situación, que non nos resulta descoñecida en Galicia, chamoulle Lambert semilingüismo.

Resulta evidente a consecuencia práctica que se

deduce das consideracións anteriores e que constitúe o núcleo fundamental das aportacións de Lambert: naquelas comunidades nas que haxa un amplo e consciente desexo de conseguir unha sociedade bilingüe, debe darse prioridade a aquelas linguas que teñen máis posibilidade de se deixar descoidadas.(20)

Proposta que ven coincidir con algo evidente: non se pode tratar con igualdade a dúas linguas que teñen unha situación desigual e, en consecuencia, hai que exercer unha forte discriminación positiva en favor da lingua que ten unha máis baixa valoración social.

A plasmación práctica destas ideas enunciadas por Lambert foron os programas de inmersión, que naceron coa pretensión de axudar a corrixir a situación diglósica posibilitando a consecución dun bilingüismo aditivo por parte dos nenos e nenas que se integraba neses programas.

Estes programas, nos que os nenos e nenas que tiñan como L₁ a lingua socialmente prestixiada iniciaban a súa escolarización na L₂, situación que se prolongaba durante os primeiros anos de escolaridade, reveláronse como o camiño ideal para conseguir persoas competentes nas dúas linguas. Nefeuto, eses nenos e nenas non perdían competencia na súa L₁, xa que a seguían consolidando a través da familia e da sociedade, e ademais adquirían unha competencia plena na L₂ en que foran escolarizados. E todo isto tendo en conta que se trataba de linguas moi desemeillantes, como é o caso do francés e o inglés (resulta obvio que os mesmos resultados se acadarían con menores esforzos de seren dúas linguas máis cercanas, como poden se-lo galego e o castelán).

Os programas de inmersión, que xa se experimentaron noutras situacións e que se están a aplicar desde hai poucos anos en Cataluña, son a mellor maneira de conseguir que os nenos e nenas castelán falantes (referíndonos xa ó noso caso) acaden unha competencia plena na lingua galega sen por iso perderla súa competencia no castelán.

Tense dito, en ocasións, que algo parecido foi o que se fixo cos nenos e nenas galegos cando se lles escolarizou (ou se lles escolariza) en castelán, razonando entón que ese proceso non debe ser tan malo.

Pero un programa así non se chama de inmersión, senón de submersión. Porque os programas de submersión son aqueles que escolarizan a nenos que teñen como L₁ a lingua non prestixiada, a través dun ensino no que se utiliza como lingua vehicular a socialmente prestixiada. Os resultados, como dixemos anteriormente, son radicalmente opostos ós dos programas de inmersión: pérdese competencia na lingua propia, reforzando ademais os sentimentos de valoración negativa hacia ela, e non se acadará tampouco unha boa competencia na lingua utilizada no ensino.

Os programas de inmersión e os de submersión, por tanto, sendo superficialmente semellantes, son radicalmente opostos e conducen a resultados diverxentes.

Os traballos doutros sociolingüistas, como é o caso de Cummins, veñen complementar e aportar nova forza ás teses de Lambert. Segundo Cummins, se o neno que

asiste á escola pertence a unha familia ou grupo social que minusvaloriza a súa propia lingua e se lle impele a usa-la lingua de prestixio, e só esta lingua, para as funcións cognitivas, o que se fai é coarta-lo seu desenvolvemento lingüístico, con resultados negativos para as dúas linguas. Ocorre que, faltar de estímulos, non desenvolve axeitadamente as estruturas lingüístico-cognitivas na lingua propia e, por non ter ese apoio previo, non chega a estruturar tampouco a segunda lingua.

Noutras palabras, se a educación bilingüe pode favorecer en principio a flexibilidade cognitiva, a creatividade, o pensamento diverxente e o conxunto de habilidades lingüísticas, en contextos sociolingüísticos semellantes ó noso téñense detectado consecuencias cognitivas e lingüísticas negativas pola implementación dunha educación infantil pretendidamente bilingüe (pero que esqueceu a valoración social das linguas), producindo fallos na competencia lingüística, con repercusións observables nas dificultades de aprendizaxe e no desenvolvemento emocional e da personalidade.

Hai unha constante que se repite en tódolos estudos sobre educación bilingüe e que fai referencia á importancia da motivación, decisiva para o éxito dos programas. O desexo, por parte dos que teñen como L1 a lingua de prestixio, de aprender-la lingua que está socialmente minusvalorada, é un factor decisivo para que se consiga ese obxectivo. Nos que teñen como L1 a lingua minusvalorada, a motivación para a aprendizaxe da outra lingua xa adoita aparecer espontaneamente, pola presión social.

Por iso, en calquera programa de educación bilingüe que se deseñe, os aspectos motivacionais e a superación de estereotipos negativos e prexuícios respecto á lingua considerada inferior teñen unha importancia decisiva, polo que urxe a existencia dunha planificación para a superación dos mesmos.(21)

1.3.- A NECESIDADE DO DESEÑO DUN MODELO DE NORMALIZACIÓN

Resulta evidente, logo de tódalas consideracións precedentes, que a normalización lingüística no noso sistema educativo é un obxectivo imprescindible para a consecución dunha escola democrática e socialmente integradora. E parece evidente tamén que esa normalización lingüística non se vai acadar dun xeito espontáneo e voluntarista. Precisa dunha planificación, deseñada e asumida polo sistema educativo; é dicir, precisa dun modelo de normalización.

Ese modelo debe ter en conta a complexidade da realidade actual, e nel deben estar contempladas as grandes liñas polas que debe discorrer-lo proceso normalizador, así como a temporalización das diferentes etapas.

Porque, hoxe por hoxe, o modelo non existe, alomenos dunha forma explícita. Existen, iso si, os grandes obxectivos marcados pola Lei de Normalización, pero non están deseñados os camiños para facelos efectivos

na práctica. E resulta claro, se se teñen en conta os estudos sobre o tema ós que nos vimos de referir e a constatación práctica do feito nestes anos, que o ensino da lingua galega e a utilización moi restrinxida da mesma como lingua vehicular, só pode levar a uns resultados moi semellantes ós do bilingüismo de transición e complementario, por usa-la terminoloxía de Fishman. Pero nunca a conseguir persoas competentes nas dúas linguas, condición imprescindible para unha normalización efectiva.

Así, se de verdade se quere conseguir que o sistema educativo faga ós alumnos e ás alumnas competentes nas dúas linguas, paso imprescindible para a normalización lingüística, é preciso que haxa unha discriminación positiva en favor da lingua socialmente minusvalorada, que -na nosa sociedade diglósica- non é outra que o galego.

E esa discriminación positiva precisa dun modelo normalizador oficial, que debe incluír, como dixemos anteriormente, as estratexias necesarias para a súa aplicación, ademais das grandes liñas de actuación social destinadas ó conxunto da sociedade, buscando unha actuación pedagóxico-divulgativa sobre a necesidade do modelo. Actuación que, ó mesmo tempo, serviría para contrarrestar tódolos aprioris e falsos conceptos que a situación diglósica relaciona coa nosa lingua e, por extensión, coa súa utilización no ensino.

Porque non hai que esquecer, finalmente, que só na medida en que unha comunidade cunha lingua e unha cultura de seu estea disposta a mante-la súa identidade a pesar de se integrar nunha estrutura social e cultural máis ampla, poderá establecer e facer seu un sistema educativo no que o tratamento das linguas non poña en perigo a súa propia identidade, senón que favoreza o seu mantemento e consolidación.

2.- O QUE ENTENDEMOS POR NORMALIZACIÓN LINGÜÍSTICA NO ENSINO

Pódese dicir que existiría unha situación de normalización lingüística no ensino cando a lingua de instalación (é dicir, a empregada en tódolos contextos e en tódalas situacións) fose o galego, en tódolos niveis educativos.

Se temos en conta que, na actualidade, se dan na sociedade galega un amplo abano de diferentes situacións lingüísticas que é mester ter en conta, entendemos que conseguí-la normalización lingüística no ensino supón chegar a unha situación na que, a partir dunha certa idade dos alumnos, a lingua de instalación no ámbito escolar sexa o galego. Isto presupón que a competencia lingüística de tódolos alumnos, alomenos a partir desa idade, é suficiente para facer posible esa situación.

Esta consideración da lingua galega como lingua de instalación debe verse complementada coa adquisición

e dominio do castelán por parte de tódolos escolares, como lingua de relación no Estado español. Asimesmo, o sistema educativo terá que garantiza-la aprendizaxe dunha terceira lingua, en atención ó logro dunha educación plurilingüe demandada pola realidade e o contexto social.

A normalización lingüística no ensino non é algo que se poida conseguir dun día para outro. É mester considerar un proceso, que debe atender á realidade sociolingüística presente na sociedade, e que debe ter unha cuidadosa planificación e aplicación, sempre de acordo cun modelo de normalización, soporte teórico do proceso, que é o que expoñemos nas páxinas seguintes.

3.- AS LIÑAS OU EIXES FUNDAMENTAIS DO MODELO

Velaquí, enunciados dun xeito sintético, os eixes fundamentais sobre os cales se articula o noso modelo:

1.- En primeiro lugar, o modelo debe de contemplar todo o sistema educativo galego, tendo unha dimensión xeralizadora. Isto implica que debe ser asumido como tal pola Consellería de Educación e, máis alá, polo Goberno de Galicia e o Parlamento Galego. Este é o único xeito de que estea garantizada a necesaria coherencia do modelo e a continuidade do mesmo, así como o desenvolvemento lexislativo complementario e os precisos recursos humanos e materiais necesarios para a súa posta en práctica.

2.- O modelo, tanto nas súas bases teóricas como nas súas estratexias de aplicación, debe ter unha dimensión científica contrastada.

Inda que somos conscientes de que as dificultades actuais no proceso normalizador non proveñen dunha insuficiencia científica, nin tan sequera dunha ausencia de modelo, senón da falta de vontade política para impulsalo e dotalo dos medios necesarios, cremos que é fundamental que todo o proceso se realice con criterios científicos.

Neste sentido, hai que dicir que son numerosos os traballos teóricos e prácticos, referidos a contextos moi semellantes ó noso, que nos proporcionan unha experiencia suficientemente contrastada e que debemos ter en conta.

3.- O modelo debe contemplar, ademais do contexto social en que se vai desenvolver, e que vimos de analizar sucintamente no primeiro apartado deste Documento, as distintas realidades lingüísticas existentes entre os nosos nenos e nenas.

Neste sentido, inda que cremos que se podería facer unha tipoloxía máis complexa, entendemos que esas realidades poden clasificarse en catro grandes apartados:

A) Monolingües en galego: nel estarían aqueles que falan habitualmente en galego, inda que entenden ben o castelán, podendo expresarse oralmente nel

(con maior ou menor corrección, en función de diferentes factores).

B) Monolingües en castelán: serían aqueles que falan habitualmente en castelán, sendo practicamente incapaces de se expresar cun mínimo de competencia en galego.

C) Castelán falantes aparentes (con pais galego falantes): entendemos que pertencen a este grupo aqueles nenos e nenas que falan en galego “traducido”, ou sexa, nese peculiar “castelán” con estruturas sintácticas galegas.

Obviamente, estes nenos e nenas son o froito da actitude lingüística duns pais que, tendo o galego como lingua propia, lles falan en “castelán” ós seus fillos.

D) Castelán falantes aparentes (con pais que tamén son castelán falantes aparentes): este grupo, como se observa, é moi semellante ó anterior. A diferenza está en que o abandono do galego como lingua habitual xa se deu na xeración dos pais.(22)

4.- O modelo, no seu deseño, debe fixar un punto terminal normalizador. É dicir, un modelo temporal no que se entende que tódolos alumnos acadaron a competencia lingüística necesaria para facer posible que o galego pase a se-la lingua de instalación.

Ese momento cremos que debera ser ós 12 anos, coincidindo co inicio do que, na proxectada Reforma Educativa, será a Secundaria Obrigatoria.

Naturalmente, naqueles Centros nos que ese punto normalizador se poida acadar con anterioridade (haberá, como veremos posteriormente, Centros nos que o momento normalizador se poida contemplar incluso dende o inicio mesmo da escolaridade), non será necesario agardar a ese momento fixado nos 12 anos, que se debe entender como o momento temporal máis dilatado a considerar.

5.- Do punto anterior dedúcese que, nas etapas previas á Secundaria Obrigatoria (Educación Infantil, Educación Primaria) debe darse unha liña de normalización progresiva que, partindo das distintas situacións iniciais consideradas, teña como obxectivo camiñar cara a ese punto terminal normalizador xa citado.

6.- O modelo debe contemplar asimesmo as situacións de transición que se darán ata o momento de aplicación plena do mesmo. Haberá, xa que logo, que considerar unha estratexia específica para os nenos e nenas que xa estean no sistema educativo no momento marcado para o inicio do modelo.

7.- A comunidade educativa de cada Centro (alumnado, profesorado, pais e nais, representantes sociais) xoga un importante papel neste proceso normalizador. Crems que debe participar activamente na definición, elaboración e posta en práctica das estratexias que leven, a partir da súa situación específica, ó punto terminal normalizador.

O seu papel será básico, por tanto, á hora de decidir os peculiares ritmos de aplicación que se consideren

para o seu caso concreto. Neste sentido, vemos necesario que cada Centro defina o seu Plan de Normalización, enmarcado no correspondente Proxecto Educativo de Centro e que se verá plasmado practicamente no Plan Xeral Anual de Centro.

- 8.- De todo o dito ata aquí dedúcese que propugnamos un modelo que non contemple estratexias ríxidas na súa aplicación. As diferentes estratexias estarán adaptadas ás diversas e peculiares circunstancias de cada Centro e/ou zona.

4.- PROCESO A SEGUIR PARA A POSTA EN PRACTICA DO MODELO

4.1.-O papel da Administración Educativa.

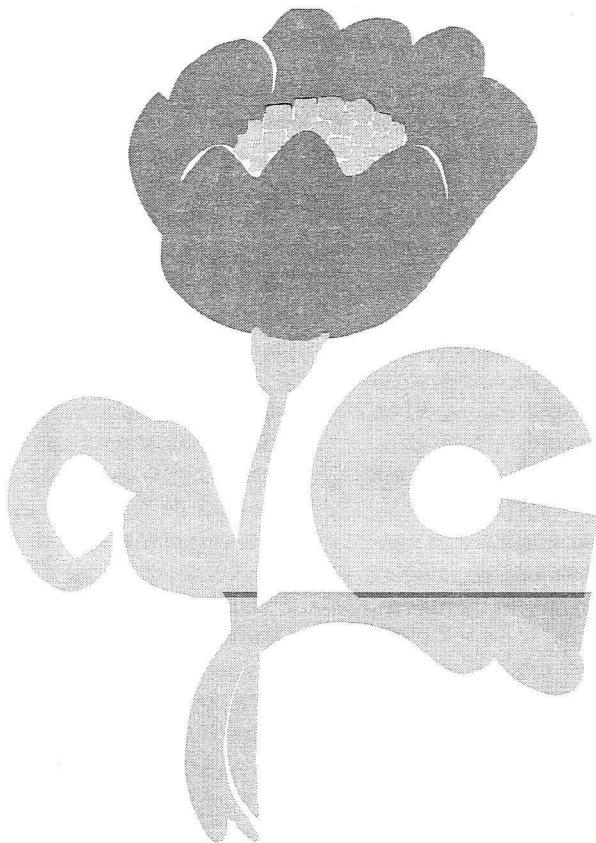
A Administración Educativa, de acordo coa plena asunción do modelo, tal como antes dixemos, deberá face-la oferta deste modelo á sociedade galega en xeral,

ás distintas comunidades educativas, ó profesorado e ó conxunto de organizacións que estean relacionadas co ensino, buscando unha real implicación de tódolos sectores afectados.

Esta oferta do modelo debe incluír, ademais dos obxectivos básicos a acadar e das grandes liñas que vimos de enunciar, unha ampla información sobre o proceso a seguir e os medios para levalo á práctica. Asimesmo, esa información debe ser específica e adaptada a cada un dos sectores ós que vaia dirixida.

A Administración, con vistas á aplicación do modelo, debe crear unha estrutura descentralizada, na que se integrarán os distintos elementos do que chamaremos Equipo de Normalización no Ensino. Este Equipo de Normalización (de carácter pluridisciplinar, formado maioritariamente por persoas que se seleccionarían entre o profesorado) tería unha implantación zonal en toda Galicia, de maneira que o seu labor se desenvolvese en estreita interrelación coa aplicación práctica do modelo.

Este Equipo de Normalización, a través dos seus distintos grupos, sería o encargado de orientar, explicar, controlar e avaliar todo o proceso de normalización, en

NAS AULAS EN GALEGO

MESA POLA NORMALIZACION LINGÜISTICA

COLABORAN NESTA CAMPAÑA:

Asociación Sócio-Pedagóxica Galega (A.S.-P.G.)

Comisións Obreiras do Ensino (C.O.O.)

Síndacato Galego do Ensino e a Investigación (S.G.E.-I.N.)

Estudantes Revolucionarios Galegos (E.R.G.A.)

Unión de Traballadores do Ensino Galego (U.T.E.G.-I.N.T.G.)

Novas Escolas Galegas

Síndacato de Estudantes de Galiza

Síndacato Galego de Traballadores do Ensino (S.G.T.E.)

estreita colaboración cos Seminarios de Normalización de zona, creados a tal efecto, que á súa vez estarían en contacto cos Seminarios de Normalización existentes en cada un dos Centros.

Todo isto, obviamente, supón un forte incremento de recursos, humanos e materiais, imprescindible para unha efectiva posta en práctica do modelo.

A Administración deberá favorecer, asimesmo, todas as experiencias puntuais que supoñan un avance no proceso de normalización marcado polo modelo, potenciándoas na medida do posible.

Dentro deste favorecemento, entra a necesaria garantía da continuidade destas experiencias, o que leva á necesidade de considerar este factor á hora da asignación das correspondentes plantillas de persoal docente.

Interesará crear, dentro da estrutura do modelo, as chamadas “Zonas Intensivas de Normalización”, entendendo por tales aquelas en que a vontade dos membros das comunidades educativas existentes nelas e a súa realidade sociolingüística fan posible a axilización e a redución temporal do proceso normalizador xeral que se establece.

A Administración deberá estar en condicións de ofertar programas específicos de inmersión a aquelas comunidades que os soliciten. Naturalmente, isto implica a realización dunha oferta previa, de carácter divulgativo, que explique as múltiples vantaxes destes programas.

Cremos que estes programas de inmersión, de probada eficacia, deben ter unha forte presenza dentro do conxunto do modelo. Como xa se dixo, trátase duns programas que se utilizan para, no noso caso, facilita-la instalación lingüística no galego, dentro do ámbito escolar, dos nenos e nenas de medios castelán falantes. O resultado é a adquisición dunha boa competencia no galego sen por iso merma-la súa competencia no castelán. As dúas premisas básicas destes programas é que se deben desenvolver ó longo dos primeiros anos da escolaridade e que é necesario que o contexto familiar do neno ou nena sexa favorable ós obxectivos do programa.(23)

A Administración debe considerar ademais, no contexto do modelo, unha serie de factores imprescindibles para a aplicación con éxito do mesmo. Salientamos, entre outros, estes:

- Un rigoroso plan de formación do profesorado, que se debe realizar sempre cos meirandes recursos humanos e técnicos e coa máxima proximidade á realidade e ó contexto docente dos implicados.(24)
- Un plan para a creación e difusión dos necesarios recursos e materiais didácticos que se prevean necesarios e que a realidade vaia demandando.
- A necesaria difusión e intercambio de toda a información que a aplicación do modelo vaia xerando, coa correspondente avaliación. O tempo, a difusión de todas as informacións e experiencias que se están a facer en ámbitos lingüísticos semellantes ó noso.

Tamén deberá a Administración, para a aplicación do modelo, implicar ás diversas Administracións Locais existentes, coordinando o seu labor educativo nesta

dirección. Cremos que os Concellos galegos están chamados a xogar un importante papel na efectiva posta en práctica do modelo.

4.2.-A aplicación do modelo nos primeiros anos da escolaridade.

Entendemos por “primeiros anos da escolaridade” aqueles que abranguen a actual Educación Preescolar e o Ciclo Inicial de EXB, é dicir, o período que vai dende o comezo da escolaridade ata os 8 anos.

Para a aplicación do modelo nestes anos pártese da evidencia de que en cada Centro existe unha situación sociolingüística específica. O Equipo de Normalización, en coordinación co Seminario de Zona e o propio Seminario de Normalización do Centro, será o encargado de definir cal é esa realidade sociolingüística do Centro, en colaboración coa comunidade educativa.

Así, cada ano se elaborará un estudio sociolingüístico do alumnado de novo ingreso no Centro. A pertinencia do carácter anual deste estudio ven dada porque se referirá sempre ós alumnos concretos que ingresan e porque se presupón que a realidade experimentará cambios dun ano para outro.(25)

A vista dos datos obtidos nese estudio, o Equipo de Normalización, en unión do Consello Escolar, determinará cal é a estratexia a seguir no Centro concreto, definindo os correspondentes obxectivos parciais, ritmos e características das actividades a realizar en cada curso, conformando así o correspondente Plan de Normalización (que formará parte do Plan Anual de Centro), plan que estará sempre enmarcado dentro dos grandes obxectivos definidos polo modelo de normalización.

Será posible, en determinadas circunstancias, a elaboración dunha estratexia común para varios Centros dunha mesma zona, que teñan características sociolingüísticas moi semellantes. Aparece así a posibilidade dun Plan de Normalización de Zona que, en calquera caso, respetaría sempre as particulares adaptacións a cada Centro concreto.

De calquera xeito, a estratexia que defina cada Centro hai que entendela enmarcada non só nas grandes liñas definidas polo Modelo de Normalización aplicado, senón tamén polos grandes principios de carácter psicopedagóxico nos que se fundamenta.

Así, podemos partir do principio -xeralmente aceptado- de que é preferible e desexable que o ensino sexa na lingua “materna” (ou L1) durante os primeiros anos da escolaridade. Pero este principio recibiu nos últimos anos numerosas matizacións (lémbrense os estudos de Lambert), en función dos obxectivos lingüísticos que se pretendan acadar e do estatus social de cada lingua. No noso caso, entendemos que estamos a falar dentro dun contexto no que se pretende acadar cidadáns que sexan competentes nas dúas linguas oficiais, que é un dos obxectivos fundamentais sinalados na Lei de Normalización.

Dunha maneira sintética, diremos que o ensino na lingua materna é imprescindible cando esa lingua se atopa nunha situación minorizada socialmente (caso do galego). De non facerse así, produciríase unha situación de empobrecemento e minusvaloración afectiva da propia lingua, que conduciría ó abandono da mesma e á non adquisición correcta da lingua máis prestixiada socialmente que se utilizase no ensino (o castelán, no noso caso).

Pola contra, tódolos estudos indican que a situación é moi distinta no caso dos nenos e nenas que teñan como lingua “materna” (ou L1) unha lingua que está socialmente prestixiada. Neste caso, propúgnase o ensino na lingua “materna” ata que os nenos teñan adquirida unha competencia normal na mesma (é dicir, cando se trata de nenos que presentan inicialmente serios déficits lingüísticos, situación propia dos que proceden de ambientes desfavorecidos). No caso dos nenos que entran na escola cunha competencia normal na súa propia lingua (a maioría deles), o ensino utilizando unha lingua distinta da “materna” non só non é perxudicial senón que é beneficioso, xa que permite manter uns niveis normais de competencia na lingua propia e ademais adquirirla competencia necesaria na lingua da escola. De aí a importancia da divulgación e extensión dos programas de inmersión.

Cinguíndonos xa ás catro realidades sociolingüísticas que definimos con anterioridade, vemos que:

-Para os nenos e nenas do apartado A) -galego falantes- o ensino nestes anos debe ser na súa lingua, cunha iniciación no castelán (non se debe esquecer que estes nenos xa acadan unha aceptable competencia en castelán pola maioritaria presenza social do mesmo).

-Para os nenos e nenas do apartado B) -castelán falantes- cremos que no modelo caben dúas posibilidades: ou ben recibilo ensino na súa lingua materna, cunha progresiva introducción da lingua galega, ou ben seguir un programa de inmersión que favoreza a súa competencia no galego. A primeira opción parece recomendable sobre todo para aqueles nenos que teñan algun déficit cultural e lingüístico.

Non hai que esquecer, de todos xeitos, que corresponderá ás familias dos alumnos deste apartado B) decidir sobre unha ou outra opción. Porque convén lembrar que unha das premisas dos programas de inmersión é a valoración positiva do mesmo por parte da familia.

-Para os nenos e nenas dos apartados C) e D) -castelán falantes aparentes, nos dous casos- é evidente que, dende o punto de vista psicopedagóxico, o ensino en galego se revela como o máis aconsellable.

A última decisión, de calquera maneira, debe ser tomada pola comunidade educativa. Pero é nestes dous apartados onde se ve máis necesario un labor pedagóxico previo por parte dos Equipos de Normalización, dirixido ós membros desa comunidade educativa (en especial ás familias), explicando a racionalidade e as vantaxes pedagóxicas dunha

plena escolarización en galego.

O remate do Ciclo Inicial, por parte daqueles nenos e nenas que tiveron o galego como segunda lingua, débese ter conseguida unha certa competencia na mesma, que garantice un suficiente nivel de comprensión, necesario para que sexa posible a introducción dalgunhas materias en galego nos outros dous ciclos da Educación Primaria (dos 8 ós 11 anos).

4.3.- A aplicación do modelo nos restantes anos da Educación Primaria.

Entendemos que esta etapa fai referencia ó período que vai dos 8 ós 12 anos, que será a que na futura Reforma do ensino corresponda co Segundo (8-10) e Terceiro Ciclo (10-12) da Educación Primaria.

Para a aplicación do modelo nestes anos haberá que distinguir dous casos ben diferenciados:

-Os nenos e nenas que tiveron o ensino en galego nos primeiros anos, ben fose porque era a súa lingua “materna” ou ben porque, sendo castelán falantes, seguiron programas de inmersión.

-Os nenos e nenas que tiveron durante os primeiros anos un ensino que se desenvolveu en castelán, cunha progresiva introducción no estudo do galego.

No primeiro caso, durante os restantes anos da Educación Primaria consolidarase ese ensino en galego, coa introducción sistemática do castelán.

No segundo caso, inda que o castelán sega a ter importancia como lingua vehicular, o galego será obxecto de estudo específico e usarse como lingua vehicular nun determinado número de materias.

Este número de materias irase incrementando ó longo dos sucesivos cursos. Inda que non parece aconsellable delimitalo número nin as características desas materias, si parece conveniente iniciar a súa introducción con aquelas materias máis ligadas á área de experiencias, buscando unha meirande ligazón motivacional.

En calquera caso, non se debe esquecer, á hora de deseñar as estratexias normalizadoras para esta etapa, que ó remate da mesma (12 anos) débese estar xa en disposición de pasar á etapa na que o galego estea xa normalizado no ensino, tal e como se indicou ó describi-las liñas básicas do modelo.

Cómpre sinalar tamén, xa que terá importancia dentro das estratexias didácticas a utilizar, que é nestes anos cando está previsto que se introduza unha terceira lingua (estranxeira), de maneira que haberá unha primeira iniciación nos anos do Segundo Ciclo (8-10 anos) e un estudio máis profundo nos anos do Terceiro Ciclo (10-12 anos).

4.4.- A aplicación do modelo na Etapa Secundaria Obrigatoria.

Usamos xa a terminoloxía propia da nova estruturação prevista na vindeira Reforma do sistema educati-

vo. Como se sabe, a etapa da Secundaria Obrigatoria abranguerá dos 12 ós 16 anos, subdividida en dous ciclos: 12-14 e 14-16. A Secundaria Obrigatoria, por tanto, integra os dous últimos cursos da actual EXB (7º e 8º) e os dous primeiros cursos do actual Ensino Medio (Bacharelato e Formación Profesional).

Acadada xa na anterior etapa a competencia lingüística suficiente por tódolos membros da comunidade educativa, de acordo coas estratexias que vimos de explicar, nesta etapa o ensino desenvolverase totalmente en galego.

Esta utilización do galego como lingua vehicular estará complementada polo estudio sistemático do castelán, que xoga un importante papel como lingua de relación.

Do mesmo xeito, o estudio da terceira lingua, que xa se iniciara nos dous últimos ciclos da Educación Primaria, vese reforzado neste último tramo do ensino obrigatorio.

De todos xeitos, poderá ocorrer que ó chegar ó punto terminal definido (12 anos), haxa Centros nos que os alumnos non teñan unha competencia lingüística consolidada, que non sexa suficiente. Nesos casos haberá que prever que, durante o primeiro ciclo da Secundaria Obrigatoria (12-14 anos), o ensino se desenvolva utilizando como vehiculares as dúas linguas e refrozando progresivamente aquela das linguas na que haxa problemas de afianzamento (galego ou castelán). Enténdese que, incluso no máis lento dos casos, ó remate deste primeiro ciclo de Secundaria estaría acadado o punto terminal plenamente normalizador.

Do mesmo xeito, na etapa da Secundaria Post-obrigatoria (Bacharelato e Ensinanzas Técnico-Profesionais), que abrangue dos 16 ós 18 anos, xa non debe existir ningún problema obxectivo que faga inviable a normalización lingüística no ensino, que estará xa plenamente consolidada. O labor, nesta etapa, orientarase máis á necesaria formación complementaria do profesorado e á confección dos materiais didácticos precisos.

4.5.- Estratexia a seguir durante a etapa de transición.

Dado que o Plan que poña en práctica o modelo que vimos de enunciar empezará a aplicarse sistematicamente cos nenos e nenas que ingresen por primeira vez no sistema educativo, dende o momento en que se decida a súa implantación, haberá varios cursos de alumnos (os que xa estean integrados nos diferentes niveis educativos no momento do inicio do Plan) que non se poderán beneficiar plenamente do mesmo.

Será función dos Equipos de Normalización, en coordinación coas comunidades educativas dos Centros, o defini-las estratexias a seguir en cada caso, logo de analizadas as circunstancias concretas de cada un deles.

De calquera maneira, esta estratexia sempre haberá de ter en conta o punto de partida (maior ou menor grado de normalización acadado ata aquel momento) e

as liñas globais do modelo definido, de xeito que se buscarán aquelas adaptacións que fagan posible o meirande achegamento ás pautas definidas polo modelo.

Así, nos actuais Preescolar e Ciclo Inicial, respetando o camiño xa andado, tenderase a solucións semellantes ás propostas anteriormente, inda que non se conte co necesario estudio sociolingüístico de partida (que se substituirá por informes baseados na observación da realidade).

No actual Ciclo Medio, debe afondarse na liña iniciada xa na actualidade, consolidando o galego como lingua vehicular alomenos en toda a área de Experiencias.

Na actual Segunda Etapa débese afondar no que vimos de propoñer para o Ciclo Medio, incorporando o galego como lingua vehicular noutras áreas, ademais da de Experiencias.

En calquera caso deberá tenderse a unha progresiva galeguización, curso a curso, que permita conseguir o máis axiña posible ese momento terminal normalizador.

Esta mesma filosofía normalizadora é a que deberá guiar tamén o proceso nos actuais niveis de Ensino Medio (Bacharelato e Formación Profesional).

NOTAS:

- (1) Como se ve, evitamos usa-lo término “bilingüismo” para a descrición da nosa realidade lingüística, polas razóns que se dan máis adiante.
- (2) Non ven ó caso entrarmos aquí nunha historia da lingua galega, pero si convén lembrar que o galego-portugués foise configurando como específica lingua romance entre os séculos VII e IX e que se falaba en toda a parte noroccidental da península ibérica. Foi no século XV cando, por factores de tipo político (Portugal acada a súa independencia, mentres que Galicia queda baixo a hexemonía política de Castela), se produce un afastamento que leva a que a lingua común falada a unha e outra banda do Miño corra unha sorte ben diferente e, como consecuencia, evolucione tamén dun xeito diverso.
- (3) Cómpre ampliarmos máis esta consideración, xa que en ocasións batemos con interesadas tarxiver-sacións da realidade histórica.
Porque, se ben é certo que a introducción do castelán se produce durante o século XV, cando Galicia perde o seu poder político e se produce a “doma e castración” impulsada polos Reis Católicos (contando así as posibilidades de desenvolvemento cultural da lingua galega, nuns anos decisivos -non esquezamos que Gutenberg crea a imprenta en 1456, facendo posible a difusión dos manuscritos-), igualmente certo é que a case totalidade da poboación galega seguiu a falar na súa lingua ata datas ben recentes.
Porque nos anos que van dende o século XV ata as primeiras décadas do século XX (e motivado

tamén polo atraso cultural a que Galicia se veu sometida, cun sistema escolar moi deficiente), o castelán só era falado en ámbitos moi restrinxidos da sociedade, inda que cualitativamente importante, dado que eran as clases dirixentes e as que detentaban o poder (político, relixioso, económico).

Só a partir dos anos corenta deste século se pode falar dunha penetración masiva do castelán na sociedade galega, e iso como consecuencia, entre outros, de dous factores básicos:

- a victoria das forzas políticas que se sublevaron contra a Segunda República e a conseguinte instauración da Dictadura do Xeneral Franco, que perseguíu sañudamente -sobre todo nos primeiros tempos- todo o que significase un intento de normalizar socialmente a lingua e a cultura, difundindo ademais a idea de que o patriota, culto e moderno era falar castelán.

- a aparición dos mass-media de carácter audiovisual (a radio nas décadas 40-50 e a televisión nas décadas 60-70), que introduciron o castelán ata nos últimos recunchos do país, asociándoo ademais cos valores e formas de vida que propugnaba a sociedade de consumo que por aqueles anos nacía e se ía consolidando no conxunto do Estado.

- (4) O concepto “lingua de instalación”, que se opón ó seu parello “lingua de relación”, defínese lingüísticamente do seguinte xeito:

A lingua de instalación dun falante é aquela que sente como máis intimamente súa e que emprega na meirande parte das situacións da vida cotidián (agás nos ámbitos sociais en que, por razóns diglósicas, non estea ben vista a utilización da mesma).

A carón da nosa lingua de instalación, tódolos falantes podemos ter competencia noutra ou noutras linguas, que serán para nós linguas de relación.

- (5) Coñécese por “diglosia”, a situación sociolingüística que se produce cando nunha comunidade na que existen dúas linguas (ou dúas variedades dunha mesma lingua), se utiliza unha ou outra en función dos contextos socialmente diferenciados. Isto leva á valoración das dúas linguas en función do status social: lingua A ou lingua B, de maneira que a lingua A é a que se asocia ás funcións consideradas “altas” (administrativas, intelectuais, relixiosas, etc) e a lingua B para as consideradas “baixas” (coloquiais, familiares, burlas, etc).
- (6) Esta inestabilidade fíxose patente, sobre todo, dende mediados da década dos sesenta, cando se empezou a manifestar socialmente unha recuperación cultural da lingua (logo da desfeita da guerra civil) e unha reivindicación normalizadora. Iso que fai que dende aquela, e máis hoxe, non se poida falar dunha diglosia “aceptada” socialmente, senón que haxa un estimable sector da poboación

que se revela contra as normas implícitas da diglosia e tenta modificalas, co conseguinte cambio na valoración social das linguas. De aí o conflito lingüístico que hoxe se manifesta na nosa sociedade.

- (7) A práctica lingüística das persoas partidarias da non normalización do galego ten variado moito. Dende as octavillas lanzadas en varias cidades galegas en 1955 (“Hable bien. Sea patriota. No sea bárbaro. Es de cumplido caballero que usted hable nuestro idioma oficial, o sea, el castellano. Es ser patriota. Viva España y la disciplina y nuestro idioma cervantino. ¡¡Arriba España!!”) ata a actualidade, as cousas cambiaron moito, alomenos nas formas. E hoxe eses sectores son sabedores de que chega con conservar a situación sociolingüística tal como está, mesmo adobiada con louvanzas retóricas a favor do galego, para que en poucas décadas o uso do galego quede restrinxido ás actuacións de carácter “latinista”.

- (8) Palabras necesariamente breves, dado que os medios non constitúen o obxecto de estudo deste documento, inda que teñan unha importancia decisiva e estean estreitamente relacionados con moito do que máis adiante se enunciará.

Para quen desexa profundizar neste tema, dende a nosa perspectiva galega, son de obrigada consulta as ponencias recollidas no volume “Cultura e medios de comunicación en sociedades dependentes” (1982). Edicións do Castro.

- (9) Agás no caso do semanario “A Nosa Terra” e algunha prensa de carácter comarcal.
- (10) Repárese na ambigüidade do término “lingua materna”, necesitado de amplas precisións. Sen entrarmos agora nelas, repárese só nun exemplo que os profesores atopamos a cotío nas nosas aulas: ¿cal é a lingua “materna” dun neno que se expresa nalgo que para entendernos imos chamar “castelán”, pero que ten uns pais que se expresan sempre en galego, agás cando falan co neno, que o fan nese galego traducido que convivimos en chamar “castelán”? ¿A lingua materna será o galego que fala a nai a cotío e que está decote presente nas relacións familiares? ¿A lingua que se fala na casa? ¿O deficiente castelán que lle animan a utilizar? ¿A lingua da comunidade na que vive?
- (11) O Decreto de Bilingüismo, promulgado en 1979 polo Goberno de UCD, nos tempos da chamada “preautonomía”, foi unha arma de dous fíos fortemente contestada polos sectores sociais partidarios da normalización. Se ben con ese Decreto se fixo posible a incorporación legal -inda que moi restrinxida- do galego ó ensino, tamén é certo que na práctica foi utilizado para tentar reprimir a aqueles sectores de ensinantes que tentaban algo máis que das clases “de galego” e o utilizaban como lingua vehicular.
- (12) Isto merecería un comentario máis amplo, pero deixemos aquí alomenos a constancia de que a

variedade no grao de cumprimento é moita e que adoita estar ligada ó maior ou menor voluntarismo de pais e profesorado, podendo variar moitísimo dun ano para outro.

Non hai dende a Administración, ademais, unha vontade de estimular eses avances. A esa eiva hai que lle engadir tamén a ausencia dos necesarios materiais escolares para unha escolarización en galego: a iniciativa privada retráese polos altos custos e a incerta rentabilidade, e a Administración non cubre ese evidente oco.

- (13) Resulta cando menos chocante a persistencia de certos mitos e valoracións adheridos á lingua galega por parte dos seus detractores, e que van dende o tópico de que o galego non nos serve, xa que non o podemos utilizar máis alá de Pedrafita, ata o que asocia á lingua coa incapacidade de trascendelo entorno máis inmediato, impedíndonos así o coñecemento doutras culturas. Mitos e tópicos sen base ningunha, doadamente desmontables todos eles, pero que seguen a ser utilizados hoxendía.
- (14) Porque, e isto é tan obvio que non debera de haber que dicilo, non se pode tratar con igualdade a quen son desiguais.
- (15) Enténdese, na terminoloxía científica sobre este tema, que un programa de educación bilingüe é aquel no que se utilizan dúas linguas como vehículo do ensino. Por tanto, un programa que unicamente considere o estudo dunha segunda lingua, sen que se empregue como vehicular, non entra dentro desta consideración.
- (16) Repárese, por citar dous exemplos ben coñecidos, no caso do español (que no noso país é a lingua de prestixio mentres que en Puerto Rico é a minusvalorada, xa que a de prestixio é o inglés) ou do francés (que, por exemplo, é a lingua B no Canadá francófono).
- (17) Aparece aquí por primeira vez o término L1, co seu complementario L2, empregado polos sociolingüistas que estudian o medio educativo, para defini-la lingua que a persoa trae da familia e coa que entra na escola. Esa sería a L1, mentres que a L2 sería aqueloutra que posteriormente pode aprender na escola.
Repárese nas vantaxes desta terminoloxía L1 (lingua primeira ou familiar)/L2 (lingua segunda), que non ten connotación valorativa de ningunha clase e que, ademais, é de carácter individual, porque fai referencia á orde temporal en que a persoa entra en contacto coas dúas linguas.
- (18) Este foi o sistema utilizado, ó parecer con grande éxito asimilador, en EE.UU. coas persoas de raza india que falaban nas linguas propias da súa cultura, para integralas sen traumas no inglés.
- (19) Wallace Lambert desenvolveu tódolos seus traballos, teóricos e prácticos, na provincia canadense de Quebec. Alí, o francés funcionaba como lingua “baixa” (inda sendo maioritaria), mentres que a do prestixio era o inglés.

(20) A conclusións semellantes se chegou noutras experiencias posteriores, coma as feitas pola lingüista danesa Skutnaab-Kangas.

(21) Repárese na transcendencia deste aspecto no caso galego. Hoxe a nosa lingua está socialmente minusvalorada e iso fai que en certos ambientes se considere inútil, cando non perxudicial e frustrante, a súa aprendizaxe. Que se advirta esa valoración en nenos e nenas non é máis que constatación da existencia de ambientes adultos nos que esa valoración está vixente.

A vista disto, parece evidente que haberá que corrixi-lo mediante unha intensa campaña social que desmonte e elimine os prexudicios e tópicos que os moitos anos de abandono e represión asociaron ó galego, incorporando os valores positivos que a nosa lingua ten como principal sinal de identidade do noso país.

- (22) Parécenos importante esta distinción entre os grupos C) e D), pertinente sobre todo en cidades e grandes vilas. E non afondamos máis aló da xeración dos avós porque cremos que en Galicia a práctica totalidade da poboación ten o galego como lingua de instalación ben na xeración de seus pais ou, como moito, na de seus avós (se se exceptúa, obviamente, a escasa porcentaxe da poboación provinte de fóra de Galicia, incluída xa no apartado B)).
- (23) Do dito sobre os programas de inmersión resulta evidente que debe haber un traballo previo sobre a natureza dos mesmos e a súa utilidade. Porque, se se ten en conta que no noso país existen unha serie de tópicos e complexos que fan que a xente non considere o beneficio de aprende-lo galego (e mesmo, en certos sectores, pense que é perxudicial), como consecuencia da diglosia social existente, hai que levar antes a cabo o necesario labor social que contrarreste eses tópicos e complexos.
- (24) Este apartado referido á formación do profesorado resulta transcendental. Debe enmarcarse dentro dun máis global Programa Galego de Formación do Profesorado e debe atender a dúas vertentes complementarias: a necesaria formación científica e metodolóxica dos ensinantes e a axuda para a solución dos problemas pedagóxicos, sociolingüísticos, organizativos, etc, que na práctica diaria se presentan.
- (25) Repárese -e isto parécenos fundamental-en que non propugnamos un mapa lingüístico de carácter territorial, que cremos ofrecería unha imaxe distorsionadora e enganosa da realidade. Nunha mesma zona, actualmente, poden coexistir persoas que correspondan ós diferentes apartados lingüísticos que consideramos. E esa realidade innegable non pode ser recollida por un mapa que divídese, sempre con carácter xeralizador, a Galicia en diferentes zonas lingüísticas.

Equipos de Normalización Lingüística

NOVA ESCOLA GALEGA fixo público no mes de Novembro o seu posicionamento sobre a creación dos Equipos de Normalización Lingüística dos Centros, creados ó abeiro da Orde de 26 de Xullo de 1990, manifestando a súa posición discrepante en atención ós criterios que abaixo se relacionan.

1.- Constitúense Equipos de Normalización de Centro sen que a Administración Educativa asumira un Plan de Normalización Lingüística para o conxunto do sistema educativo galego, que aportase unha liña de actuación xeral, a pesar de que se lle presentou o Modelo de Normalización Lingüística para o Ensino, consensuado e asinado por 19 instancias pedagóxicas, culturais e socio-políticas. E así que a actual normativa da Consellería de Educación pode desembocar en actuacións concretas, contradictorias entre si.

2.- As tarefas que a Orde sinala non pode realizarse nos centros de educación con racionalidade cos medios humanos e materiais do que actualmente se dispón. É imprescindible que a Administración Educativa aporte recursos especiais, asesoramento técnico e profesorado de apoio.

3.- A pretensión de analiza-la situación sociolingüística do centro é inviable cos actuais medios dos que se dispoñen no centro. A elaboración "estimativa" impediría unha análise global da situación a escala galega, e podería provocar disfuncións e problemas.

Resulta contradictorio que a Administración encargue esta tarefa ós Equipos de Normalización de cada centro, a realizar no mes de Setembro, cando institucións de prestixio, como o

ICE ou o ILGA, necesitan varios anos para completa-los seus estudos. Cómpre salientar que a Administración Educativa conta cun recente estudio da División de Bilingüismo do ICE sobre *A Situación Lingüística no ensino Básico e Medio*, estudio subvencionado cun millón de pesetas, do que deberían tirarse algunhas directrices xerais.

4.- Non aparece na Orde a existencia dun Equipo de Normalización a nivel galego que elabore unhas directrices ou estratexias e coordene o labor dos Equipos de Centro, nin tampouco se contempla a posibilidade de colaboración entre os centros a escala comarcal.

5.- A pesar de todo o anteriormente exposto, NOVA ESCOLA GALEGA, desexa facer saber ó profesorado e a

sociedade en xeral, que recomenda a participación da comunidade escolar nos Equipos de Normalización, por considerar que, con todo, a súa creación pode ser un paso adiante no proceso normalizador e unha canle para denunciar e intentar solucionar as eivas antes citadas, demandando da Consellería de educación o afrontamento decidido e racional de tódalas insuficiencias sinaladas.

6.- NOVA ESCOLA GALEGA dá o seu público apoio á proposición non de lei presentada o día 14 de Novembro polas organizacións políticas parlamentarias BNG, PSG-EG e CG a prol de que a Consellería de Educación e a Xunta de Galicia emprendan unha política real de galeguización escolar e tomen en consideración o *Modelo de Normalización Lingüística para o Ensino*. Neste senso invitamos a renovar e ampliar-lo apoio social a estas iniciativas.

7.- NOVA ESCOLA GALEGA promoverá, co consenso das organizacións asinantes do Modelo de Normalización Lingüística para o Ensino, unha Xornada de Debate, o vindeiro 19 de xaneiro de 1991, coa finalidade de abordar o que deben ser as competencias, tarefas e funcións da Administración Autonómica e dos centros educativos, tocante á dinámica e acción dos Equipos de Normalización.

Os Equipos de Normalización Lingüística

Como consecuencia das "III Xornadas de Normalización Lingüística no Ensino" organizadas por NOVA ESCOLA GALEGA en Santiago o 19 de Xaneiro de 1991, nas que o tema a debate era OS EQUIPOS DE NORMALIZACIÓN DE CENTRO, xurdiu un equipo plural (Colectivo Fírgula) que se encargou de redactar un novo documento de consenso que sirva de base tanto ós equipos de normalización de centro no seu labor como ós colectivos implicados na normalización lingüística do país evitando así un retroceso no proceso normalizador

INTRODUCCIÓN

A análise da actuación da Administración en prol da Normalización Lingüística así como a situación da normalización lingüística a nivel xeral pode resumirse en:

- Actualmente apréciase un retroceso normalizador por parte da Admón. que é incapaz de facer cumprir a súa propia lexislación ó respecto.

- A Administración non debe actuar únicamente no ensino senón que debe existir unha acción normalizadora sobre o conxunto da sociedade. O ensino non é unha illa na sociedade.

- Necesidade de realizar campañas de sensibilización da comunidade educativa (dirixidas especificamente ós diversos sectores: nais/país, profesorado, alumnado, inspección educativa e persoal non docente).

- A Administración debe asumir un Plan Normalizador Xeral e un Plan Normalizador do Ensino que sirvan de marco ó seu labor normalizador.

- O "Modelo de Normalización Lingüística para o Ensino" xurdido das II Xornadas de Normalización organizadas por Nova Escola Galega e asumido por 19 organizacións serve de marco referencial a este Documento-Base sobre Equipos de Normalización por consideralo o máis axeitado á realidade galega. Hai que instar á Admón. a que o asuma.

- A Administración debe asumir as súas funcións normalizadoras. O proceso normalizador non pode estar supeditado á existencia de "voluntarismos".

- Actualmente a Admón. non aporta todos os medios legais, humanos e materiais necesarios para a normalización lingüística do país.

- Apréciase unha falla de formación do profesorado polo que sería preciso que os cursos de galego se

adecuasen ós diversos niveis de ensino evitando un exceso de gramaticalismo e fomentando unha mellora nos aspectos didácticos así como garantir que todo o profesorado do país realice estes cursos.

- Necesidade dunha motivación positiva do profesorado.

- Existe confusiónismo en torno ó concepto de "Normalización Lingüística". Algúns sectores non normalizadores identificano coa "Clase de galego". Recordar que a "Normalización Lingüística" non é dar clases de galego senón conseguir que a lingua galega sexa a lingua de uso habitual en todos os lugares do país e en todas as situacións. É preciso realizar campañas de clarificación ó respecto.

- Posibilidade de utilizar a inmersión inicial nas zonas máis castellanizadas precedida e acompañada dunha forte campaña de concienciación normalizadora na sociedade e na comunidade educativa.

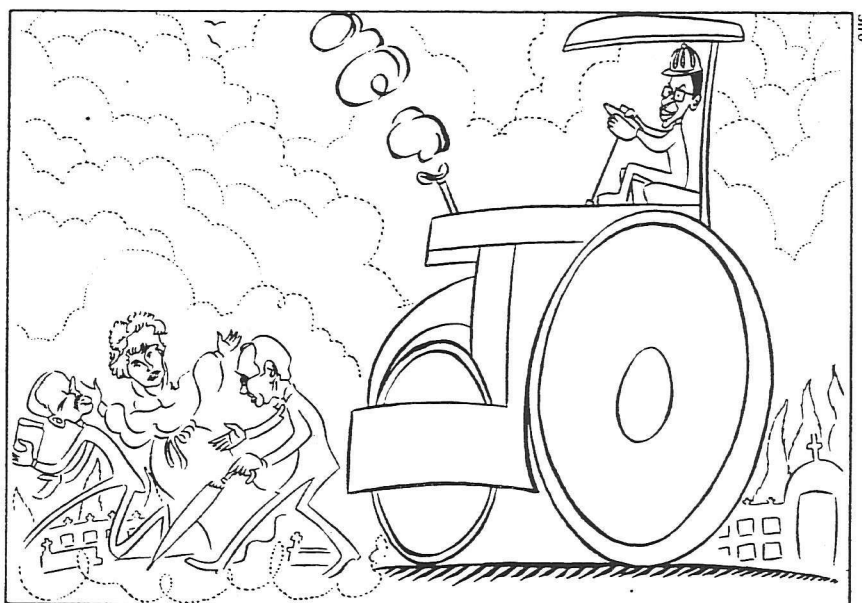
- Non existe, en galego, unha oferta variada e suficiente de materiais de apoio e libros de texto das diversas áreas e niveis. A administración debería promover e subvencionar estes materiais, por exemplo, liberando equipos de profesoras/es para a súa elaboración pois, favorecería indirectamente, a normalización lingüística.

- Na orde de creación dos equipos de normalización lingüística no ensino non universitario apréciase un confusiónismo en canto ás funcións dos equipos, facendo recaer nos mesmos competencias da propia Admón. polo cal é preciso clarificalas e diferencialas.

1. A ADMINISTRACIÓN E A NORMALIZACIÓN LINGÜÍSTICA. FUNCIÓNS.

1.1. ADMINISTRACIÓN AUTÓNOMICA. Funcións.

- A Admón. debe elaborar ou

O «rodillo» lingüístico non respecta nin o camposanto

asumir un Plan Normalizador Xeral e un Plan Normalizador do Ensino.

- A Admón debe aportar os medios legais, humanos e materiais para a posta en práctica do Plan Normalizador Xeral e o Plan Normalizador do Ensino e garantir a súa continuidade.

Algunhas das funcións concretas referidas ó apartado anterior serían:

- Creación dun Equipo Normalizador a nivel nacional encargado de potenciar o labor normalizador no ensino conforme ó Plan de Normalización, deseñar materiais e estratexias de actuación, coordinar o labor dos equipos de normalización de centro, avaliar e establecer os mecanismos correctores necesarios.

- Dotación orzamentaria dos Equipos de Normalización de centro.

- Suministrar ós centros IER-PAS, RAE, Boletíns de notas, etc. xa normalizados ou un orzamento especial que permita ós centros abordar este desembolso inicial.

- Capacitar ó profesorado e ó resto da comunidade educativa (inspección, persoal non docente...) para abordar a normalización lingüística do país.

- Garantir, mediante o proceso de adscrición do profesorado, a continuidade do ensino en galego.

- Modificar o catálogo de postos de traballo de xeito que permita que todo o profesorado integrante do equipo normalizador dispoña de tempo para o seu labor (non só os coordinadores/as senón tamén os demais membros).

- Realizar campañas de concienciación da sociedade en xeral e dos diversos sectores (país/nais, profesorado, inspección educativa, medios de comunicación de masas, comercio...) a prol da normalización lingüística.

- Realizar e subvencionar Encontro ou Xornadas de intercambio de experiencias normalizadoras.

- Potenciar a realización de materiais de apoio e libros de texto en lingua galega mediante a subvención ou liberación de equipos de profesoras/es. O apoio, subvención e distribución de material didáctico abranxará toda a produción en galego utilizable para estes fins.

- Cumplir a súa propia lexislación.

1.2. ADMINISTRACIÓN LO-

CAL (CONCELLO/DEPUTACIÓN).

Funcións.

- Favorecer e potenciar o uso da lingua galega.

- Subvencionar a publicidade en lingua galega (rótulos...).

- Subvencionar actos e actividades culturais en galego.

- Contratar animadores socio-culturais que potencien a realización de actividades culturais en galego.

- Campañas de sensibilización a prol da normalización lingüística entre o seu funcionariado.

- Garantir a capacitación lingüística do funcionariado.

- Normalización lingüística da toponimia.

- Normalización lingüística da documentación empregada.

- Contratar persoal que dinamice o proceso normalizador.

- Potenciar o uso do galego na comunidade escolar a través da/ do representante do concello nos consellos escolares dos centros do seu ámbito.

- Creación do Consello Escolar Municipal que potencie, como obxectivo prioritario, a normalización lingüística.

- Priorizar ou potenciar os fondos bibliográficos en lingua galega nas bibliotecas públicas ou subvencionadas total ou parcialmente con fondos públicos.

- Potenciación do uso do galego nos medios de comunicación de masas (emisoras de radio municipais, tv municipal, revistas...)

- Coordinación coas diversas concellerías na realización de campañas de divulgación sanitaria, consumo, etc. en lingua galega.

- Creación dun Departamento de Educación que, entre outras funcións, preste o seu apoio ós Plans Normalizadores de Centro a nivel de medios (locais, subvencións, publicacións, asesoramento...).

- As Deputacións tamén organizarían plans de actuación, coordinarían o labor dos concellos, prestarían apoio orzamentario...

2. OS EQUIPOS DE NORMALIZACIÓN. TIPOS E FUNCIÓNS.

2.1. EQUIPO NORMALIZADOR NACIONAL. Funcións.

Formado por dúas instancias (de representación social e técnica). O

equipo técnico sería interdisciplinar en canto á formación dos seus membros para facilitar o seu labor asesor. O seu nomeamento, por concurso público, sería por dous anos. Tamén se garnitaría, cando menos, a existencia de representantes dos MRP, dos sindicatos e das Admóns. que cooperarían no seguimento do seu labor normalizador aportando as experiencias e inquietudes dos colectivos ós que representan.

Algunhas das súas funcións serían:

- Asumir o Plan Normalizador. Potencialo.

- Elaborar modelos de materiais (enquisas, tests indirectos...).

- Difundir materiais e modelos de materiais entre os equipos de normalización de centro.

- Diagnose da situación sociolingüística.

- Dar pautas de actuación ós equipos de centro e bisbarra.

- Asesorar tecnicamente ós equipos de normalización.

- Coordinar o labor dos equipos de centro entre si e coas diversas administracións.

- Elaborar diversas alternativas ou modelos de plans de normalización de centro que sirvan de orientación ós equipos de centro.

- Realizar o seguimento do labor normalizador, avalialo e establecer os mecanismos correctores necesarios.

- Realizar o labor de coordinación entre a Admón. e os equipos de centro, reclamar da Admón, os medios legais, materiais e humanos necesarios para levar a cabo o labor normalizador.

- Establecer estratexias de actuación.

2.2. EQUIPO NORMALIZADOR A NIVEL DE BISBARRA. Funcións.

- O perfil deste equipo debería estar formado polos coordinadores/as dos equipos de centro da bisbarra que se reunirían, como mínimo, trimestralmente.

- As súas funcións deberían ser:
 - Coordinar o labor dos diversos equipos de centro no seu ámbito territorial.

- Organizar plans de actuación a nivel de bisbarra.

- Fomentar a creación e o inter-

IV^{as} XORNADAS

SOBRE NORMALIZACIÓN

LINGÜÍSTICA

NO ENSINO

XUÑO '92

cambio de materiais e experiencias normalizadoras.

- Fomentar a colaboración e coordinación entre os equipos de centro e a Admón. Local (Deputación e Concellos).

2.3. EQUIPO NORMALIZADOR DE CENTRO,

2.3.1. Funcións:

1. Fomentar a normalización lingüística da comunidade educativa.
2. Definir a situación inicial do alumnado de novo ingreso no centro dende o punto de vista idiomático, aplicando os materiais elaborados polo equipo normalizador nacional.
3. Elaborar o Plan de Normalización de Centro.
4. Seguimento, avaliación e establecemento de medidas correctoras do Plan de Normalización de Centro coa axuda dos equipos de bisbarra e nacional.
5. Determinar cales son os medios necesarios para o funcionamento do equipo. Elaborar os seus orzamentos.
6. Coordinar o labor normalizador dos diversos ciclos e departamentos.
7. Asesorar tecnicamente á comunidade educativa e elaborar estratexias de actuación coa axuda dos equipos de bisbarra e nacional.
8. Fomentar a realización de materiais de apoio ó ensino en lingua galega. Potenciar a súa divulgación.

2.3.2. Medios:

O equipo de centro debe dispor, garantizándollo a Admón., dos medios legais, materiais e humanos necesarios que permitan a posta en práctica do Plan Normalizador e a súa continuidade.

Infraestrutura:

- Local, material de oficina (armarios, mesas de reunión, cadeiras, archivadores, estanterías), ofimática (terminal de ordenador conectado coa base de datos do equipo nacional, fax, impresora...).

Medios materiais:

- Material de escritorio (folios...)
- Biblioteca de consulta:
 - * Lexislación.
 - * Psicoloxía e Pedagogía
 - * Lingua
 - * Proceso normalizador
 - * Varios
- Materiais de apoio para as distintas áreas.
- Ficheiros:
 - Libros de biblioteca.
 - Materiais de texto e apoio.
 - Fichas de animación á lectura
- Modelos de Actas de Reunión e Libro de Actas.
- Orzamento específico para o funcionamento do equipo.
- Orzamento extraordinario para aqueles centros que aínda non normalizaron os seus impresos e carimbos ou envío dos mesmos xa normali-

zados.

Medios temporais:

- Reducción horaria para todos/as os/as integrantes do equipo.

- EXB:

- Reducción horaria entre 2 e 4 horas lectivas semanais.
- Recoñecemento do tempo invertido como pertencente á sexta hora aínda que por necesidade do servizo non se poida realizar no centro (reunións do equipo, con outros colectivos, cos equipos de bisbarra ou nacional,...)

- EEMM:

- Reducción horaria entre 1 e 3 horas lectivas semanais.
- Exención de gardas e titoría.
- Realización de cursos de formación e actualización obrigatorios en tempo laboral.

2.3.3. Perfil dos/as integrantes do equipo:

En todos os casos o/a coordinador/a sería escollido polo equipo.

As escolas unitarias consideraríanse a estes efectos como unha unidade adscrita a un dos centros da súa zona educativa ou -caso de ser número insuficiente- como centro rural agrupado.

- Nos centros de EXB de 12 unidades ou menos -agás unitarias- o equipo estaría formado por:

- Profesorado: Un representante por cada ciclo, tendo un deles o curso de perfeccionamento en lingua galega e sendo os outros, preferentemente, de distintas especialidades.

- Alumnado: Un representante (Ciclo Superior).

- Nos centros de EXB de máis de 12 unidades estaría formado por:

- Profesorado: Un especialista en l. galega, un representante por cada ciclo procurando que sexan de distintas especialidades.

- Alumnado: Dous representantes (Ciclo Superior).

- Nos centros de Ensino Medios:
- Profesorado: Un representante de lingua galega e tres máis de distintas especialidades.

- Alumnado: Tres representantes.

- Persoal non docente: Un representante.

Os equipos de centro poderán solicitar a participación de membros doutros colectivos da comunidade escolar (pais/nais, persoal non docente).

2.3.4. Estratexias de actuación:

- Estableceríanse coordenadamente cos demais centros da bisbarra aínda que atendendo ás características de cada centro e seguindo as pautas do Equipo Nacional.

- Apoiase a posibilidade de utilizar a inmersión inicial nas zonas máis castelánizadas precedida e acompañada dunha forte campaña de concienciación normalizadora na sociedade e na comunidade educativa.

- Campañas de concienciación entre a comunidade educativa en cooperación coa Admón Xeral e Local.

- Potenciar o coñecemento teórico das bases de normalización lingüística entre a comunidade educativa (profesorado...)

Santiago a 15 de Xullo de 1991

COLECTIVO FÍRGULA

ANEXO I

A modo orientativo aparece aquí unha relación de libros e materiais que consideramos deben formar a dotación inicial da Biblioteca de Consula dun Equipo de Normalización Lingüística de Centro.

1. LEXISLACIÓN:

- VARIOS. "Lexislación actualizada sobre a lingua galega". Xunta de Galicia. Santiago 1989.

- A Constitución Española de 1978.

- O Estatuto de Autonomía de Galicia.

Textos íntegros de todas as disposicións relacionadas coa lingua galega.

2. CIENCIAS DA EDUCACIÓN.

2.1. Psicoloxía.

- COLL SALVADOR, C. "Psicología y currículo". Laia, Barna, 1987.

- VIGOTSKI, L.S. "Hía. del desarrollo de las funciones psíquicas superiores". Científico-técnica. La Habana 1987.

- VIGOTSKI, L.S. "Pensamiento y lenguaje". La Pléyade. B. Aires, 1985.

2.2. Pedagogía.

- VARIOS. "Reforma y currículo". Cuader. de Pedagogía n.º 168.

- VARIOS. "Lengua y literatura". Cuadernos de Pedagogía n.º 181.

- VARIOS. "Construir los aprendizajes. Reforma, currículo y constructivismo". Cuadernos de Pedagogía n.º 188.

2.3. Didáctica.

- VARIOS. "Marco curricular. Reforma educativa de Galicia". Xunta de Galicia. Santiago 1989.

- VARIOS. "Expresión oral". Biblioteca de Recursos Didácticos Alhambra. Madrid 1987.

- ESPINO M.; SANCHEZ, H. "Aprender palabras e significados". Vía Láctea. A Coruña 1990.

- OGANDO, V.; GONZALEZ, A. "Ejercicios de Lengua". Vía Láctea. A Coruña 1987.

- VARIOS. "Actividades de Léxico". Bahía Ed. A Coruña 1990.

Todos os manuais e materiais que sobre lingua galega vaian aparecendo.

3. LINGUA:

- Normas Ortográficas da Lingua Galega.

- CRESPO POZO, JS. "Nueva contribución a un vocabulario castellano/gallego con indicación de fuentes e inclusión del gallego literario (galico-portugués). La Región. Ourense 1972.

- Todos os dicionarios e vocabularios galego e galego/castelán editados.

4. PROCESO NORMALIZADOR:

- ALONSO MONTERO, X. "Informe dramático sobre a Lingua Galega". Akal. Madrid.

- ALONSO MONTERO, X. "Informe(s) sobre a lingua galega (presente e pasado)". Edicións do Cumio. Madrid. 1991.

- ALVAREZ CACCAMO, C. "Cara unha caracterización da diglósia galega". Grial 79. Galaxia. Vigo.

- ALVAREZ CACCAMO, C. "Fala, bilingüismo, poder social". Agália, 10, AGAL. A Coruña 1987.

- ARIAS LOPEZ V. "A lingua galega na escola". Grial n.º 29.

- BOCHMANN, K. "Problemas de normalización" da lingua galega". Grial 91.

- CALVET, LJ. "La guerre des langues et les politiques linguistiques". Ed. Payot. París 1987.

- COSTA RICO, A. "O ensino en Galicia". Ed. do Cerne. Santiago. 1980.

- DURÁN, C. "Encol do ensino do galego como lingua materna". Grial 29.

- FERNÁNDEZ RODRÍGUEZ, M. "Bilingüismos y diglosia". Verba 5. Univ. Santiago 1978.

- FERNÁNDEZ RODRÍGUEZ, M. "Mantenimento y cambio de lengua en Galicia: el ritmo de la desagaleguización en los últimos cincuenta años". Verba 10. Santiago 1983.

- FERNÁNDEZ REY, F. "Nacionalismo e dignificación da lingua galega no período 1972-80". A trabe de ouro. Ed. Sotelo-Blanco. Santiago 1990.

- GARCÍA DURÁN, J. "O bilingüismo infantil e a formación da personalidade". Grial n.º 19. Vigo 1968.

- GARCÍA NEGRO, P. "O galego e as leis. Aproximación sociolingüística". Ed. do Cumio. Madrid 1991.

- PÉREZ PEREIRA, M. "A evolución da linguaxe en nenos de medio bilingüe". Comunicación presentada nas Xornadas Pedagóxicas de Normalización Lingüística. ICE. Santiago 1988.

- PÉREZ PARDO, M. "Efectos del bilingüismo sobre el rendimiento escolar en un municipio de la provincia de Pontevedra". En M. Siguán (comp.) "Enseñanza en dos lenguas y resultados escolares". Publicacións i Edicións de la Universitat de Barcelona. Barna 1985.

- PÉREZ VILARIÑO. "Ambitos escolares y usos lingüísticos entre los escolares gallegos". Revista de Educación N.º XXIX.

- PORTAS, M. "Lingua e sociedade na Galiza". Bahía Ed. A Coruña, 1991.

- RODRÍGUEZ SÁNCHEZ, F. "Conflicto lingüístico e ideoloxía en Galicia". Xistral. Monforte, 1976.

- RODRÍGUEZ SÁNCHEZ, F. "Filosofía lingüística da Constitución Española. Os decretos do ensino do catalán e do galego". Problemática das linguas sen normalizar. Situación do galego e alternativas. ASPG-Xistral. Ourense 80.

- ROJO SÁNCHEZ, G. "Aproximación a las actitudes lingüísticas del profesorado de E.G.B. en Galicia". ICE. Un. Santiago 1979.

- ROJO SÁNCHEZ, G. "Con-

ductas y actitudes lingüísticas en Galicia". Revista Española de Lingüística. Gredos. Madrid, 1981.

- RUBAL RODRÍGUEZ, X. "Patróns de uso lingüístico escolar no alumnado de Bacharelato en Galicia". *Materias Pedagógicas*, Santiago 85.

- RUBAL RODRÍGUEZ, X. "Os usos lingüísticos na publicidade da admón. como índice de normalización lingüística e como factor de educación informal. Primeiros resultados". *Revista de Administración Galega*. Santiago 1985.

- RUBAL RODRÍGUEZ, X.

"O galego no ensino público non universitario". Consello da Cultura. Santiago 1987.

- SIGUAN, M. "Educación y Bilingüismo". Ed. Santillana.

- SIGUAN, M. "Bilingüismo y sociología". RSEL. n.º 4. Madrid 76.

- SÁNCHEZ CARRIÓN, J.M. "Bilingüismo. Diglosia. Contacto de lenguas". Anuario del Seminario de Filología vasca Julio de Urquijo. Bilbao 74.

- TUSÓN, J. "Mal de lenguas". Edicións Positivas, Santiago 1990.

- VARIOS: "Aspectos socio-

lingüísticos do bilingüismo en Galicia segundo os alumnos da 2ª etapa de E.X.B.". Xunta de Galicia. Santiago 1986.

- VARIOS: "Modelo de Normalización Lingüística para o Ensino".

- VARIOS: "Proxecto de carta europea das linguas rexionais ou minoritarias. Comentarios e informes". Xunta de Galicia. Santiago 1988.

- VARIOS: "Situación lingüística do ensino. Preescolar e EXB". División de Estudos sobre Bilingüismo. ICE-Santiago. Santiago 1990.

Nesta semana celebra en Compostela as segundas xornadas sobre o tema:

Nova Escola Galega convoca de novo o mundo do ensino en busca dun modelo de normalización lingüística

Santiago (Redacción, por X.G.). Os días 2 e 3 de xuño celébranse en Santiago unhas xornadas de normalización lingüística no ensino, organizadas por Nova Escola Galega. Nas sesións de traballo debátese sobre un modelo para lograr tal normalización, que elaboraron os membros deste movemento de renovación pedagóxica. «Nos non nos quedamos ben iso de que o bilingüismo ben entendido é o 50 por cento en galego e o 50 por cento en castelano; iso pedagóxicamente non se sustenta», explican. As primeiras xornadas, celebradas tamén en Compostela, supuxeron plantexar o problema, e as liñas básicas sobre as que traballaron durante o último ano, ata aprobar o documento, xa amplamente distribuído.

Políticos, sindicatos, grupos parlamentarios, forzas extraparlamentarias, a Consellería de Educación, Universidade, asociacións de pais, Escolas de Mesteiros, Mesa pola Normalización Lingüística, Instituto de Ciencias da Educación, e organismos de carácter científico e académico recibiron o modelo que propón Nova Escola. As aportacións que se fagan serán obxecto de discusión nestas novas xornadas.

Como movemento de renovación pedagóxica que é, Nova Escola trata de atender especialmente o proceso de normalización lingüística no sistema educativo en Galicia. «Observábase —din— a carencia dun modelo para lograla. Os asuntos de galeguización do ensino están sendo abordados por unha parte desde unha raquítica lexislación moi administrativa; e por outra parte sobre a base de ensinantes convencidos da necesidade de galeguizar as prácticas educativas de aula e de centro».

«Por outra parte, sabemos que en Cataluña, e en distintas experiencias internacionais, realízanse estudos e investigacións relativas á aprendizaxe e lingua en situación de interferencia e de conflito. E nós o que quixemos foi acercar a nós mesmos esas reflexións internacionais, achegar tamén aos ensinantes galegos as experiencias producidas mesmo no caso de Cataluña. Foi isto o que nos levou a realización das primeiras xornadas de normalización lingüística no

ensino celebradas vai para un ano. Naquel momento fixemos xa por unha parte un diagnóstico do grado e do momento da normalización lingüística».

Unha lexislación insuficiente

«O sistema educativo non está aínda normalizado en Galicia. E mesmo case non o está o propio proceso de normalización; en canto que as medidas dadas para a aplicación da Lei de Normalización Lingüística deixan bastante que desexar no que se refire a abrir a un proceso continuo, planificado e constante e que conduza claramente a esa normalización e galeguización da lingua galega no sistema educativo, segundo os responsables de Nova Escola.

«Isto —indican— querería dicir nun futuro que a lingua de uso normal e de instalación normal para o conxunto dos escolares galegos deba ser a lingua galega. E por iso polo que despois de realizar un diagnóstico conclúen que as medidas administrativas, o decreto 135, a orde que o desenvolve, son instrumentos deficientes que deben ser reexaminados e rectificados para o seu mellor servizo no mesmo cumprimento da Lei de Normalización».

Unha ampla participación

«En todo caso —engaden— o que si entendemos é que as comunidades escolares deben participar na definición da rapidez ou da menor rapidez do proceso de incorporación. Nós sinalamos que os sectores sociais deben ser participes de fixar os obxectivos. En tódolos centros educativos, tanto nos públicos como nos privados concertados, cando menos, deberase definir tódolos anos os obxectivos de normalización a conquistar».

Propoñen dentro dese proceso de normalización, distintas estratexias para diversas situacións. O proceso é diferente no ensino básico do que vai ser a etapa de ensino secundario entre os 12 e os 16 anos. E sinalan que hai que distinguir diferentes situacións sociolingüísticas e en atención a elas defenden tamén a necesidade de «inmersión lingüística» dos que non son galego-falantes, como se está a facer no caso de Cataluña.

Veinte organizaciones presentan un modelo para normalizar el gallego en la enseñanza

Santiago (Redacción). Un modelo para conseguir la normalización lingüística del gallego en la enseñanza, a partir de los once años, avalado por una veintena de organizaciones científicas, profesionales y políticas, fue presentado ayer al conselleiro de Educación, Amiceto Núñez; al director general de Política Lingüística, Adolfo de Abel Vilela; a los grupos parlamentarios del Gobierno; y al presidente del Parlamento, Tomás Pérez Vidal, por los miembros de la comisión redactora del documento, que cuenta con el apoyo del Departamento de Filología de la Universidad, el Instituto da Lingua Galega, ICE, Facultad de Filosofía, Mesa pola Normalización Lingüística; Nova Escola Galega, Asociación de Profesores de Lingua e Literatura Galega, Asociación Sociopedagógica Galega, los sindicatos CC OO, INTG y CXTG, así como las organizaciones políticas MCG, BNG y PSG-EG.

En una conferencia de prensa, los firmantes del documento constataron la existencia de una situación «aínda moi deficitaria da presenza vehicular do galego nos diferentes niveis educativos», así como una «falta de vontade política clara» por parte de la Administración para efectuar esta necesidad, que es, además, un mandato legal.

Parten del reconocimiento de que en Galicia existe una población escolar ambientalmente gallego-hablante, y otra ambientalmente español-hablante. Indican que la proximidad de uno y otro idioma y el conocimiento, cuando menos pasivo, que la mayoría de los escolares tienen del gallego, posibilita la aplicación de un modelo como el presente, para que se cumpla el objetivo de galeguización paulatina en este campo, que es indispensable para una normalización real del idioma.

«Entendemos por normalización lingüística —aclaran— o proceso que teña como resultado o que o noso idioma acadará unha situación normal, como lingua de uso de toda a poboación galega en todo tipo de situacións». Afirmen que en la actualidad se produce una infravaloración de la propia lengua gallega que representa una

de las mayores dificultades en este sentido.

Dentro de este panorama «resulta evidente —dicen— que a normalización lingüística do noso sistema educativo é un obxectivo imprescindible para a consecución dunha escola renovada, democrática e socialmente integradora».

Aseguran que la situación del gallego en la enseñanza, constatada por estudios realizados por diferentes instancias en los últimos tiempos, muestra unas bajas cotas de normalización, lo mismo que se observa en la sociedad en general, y añaden que los avances realizados hasta ahora en este proceso son insuficientes y producto de iniciativas individuales o de grupos, no del impulso administrativo o político, al no existir objetivos procesuales marcados en el camino normalizador, ni siquiera en los fines marcados por la propia legislación.

Lineas del proyecto

El modelo de normalización lingüística propuesto está concebido para todo el universo de la enseñanza. Indican sus promotores que es preciso que sea asumido por la Consellería de Educación,

el Gobierno y el Parlamento. Considera como una «misión colectiva» la «restauración do galego» en nuevos ámbitos de uso y nuevos hablantes, fijando como momento en que se entiende que todos los niños y niñas, con independencia de su procedencia idiomática, deben estar en disposición de realizar la enseñanza en gallego, la edad de 11-12 años, coincidiendo con el comienzo de la educación secundaria obligatoria en la futura reforma educativa, o el equivalente en el sistema actual.

Con anterioridad a ese momento, y partiendo de las distintas situaciones iniciales, los autores de este modelo indican que debe darse, en todo caso, una línea de normalización progresiva que tenga como objetivo caminar hacia esa normalización.

El desarrollo del modelo se concibe a partir de la creación de equipos de normalización con criterios de determinación de programas, comprendiendo tres etapas de desarrollo, desde la educación infantil a la enseñanza universitaria.

La propuesta incluye una etapa de transición, con una duración máxima de cinco años.

(1984) Actualización ... ¡já fin!

A FORMACION DO PROFESORADO

NOVA ESCOLA GALEGA VALORA NEGATIVAMENTE O PROGRAMA DE ACTIVIDADES DO PLANO PONTE DE FORMACION DO PROFESORADO

O Secretariado do Movemento de Renovación Pedagóxica NOVA ESCOLA GALEGA, na súa primeira reunión de traballo do curso 1989-90 estudiou o "Programa de Actividades do Plano Ponte de Formación do Profesorado" que presentou a Consellería de Educación para o primeiro trimestre deste curso.

NOVA ESCOLA GALEGA quere denuncia-la descorresía da Administración Educativa para cos MRPs, ós que nin tan sequera informou deste programa de actividades, como colectivos que son vencellados de moitos anos para acó coas actividades de formación e perfeccionamento do profesorado. Esta falta de consideración cara os MRPs é interpretada por NOVA ESCOLA GALEGA como unha actitude negativa da Consellería cara a uns colectivos que se por algo se viñeron destacando foi polo seu esforzo teimudo e calado por supli-las carencias de perfeccionamento e reciclaxe do profesorado, que a Administración non soubo nin quixo abordar ata hoxe.

Con todo, NOVA ESCOLA GALEGA alédase de que por fin a Consellería de Educación asuma de facto, e non só de palabra, que ten que formar ó profesorado. Porén, o programa de actividades presentado pola mesma non acada os niveis mínimos do que deberá ser un auténtico Plano de Formación Permanente, adoeecendo de graves eivas, tanto do contido das actividades como da súa organización.

NOVA ESCOLA GALEGA quere denunciar que para a elaboración deste programa non se contou co profesorado, nin coas demandas dos centros escolares e dos MRPs...

Carece dunha verdadeira oferta territorializada, imprescindible para facer efectivo o dereito de tódolos docentes á súa formación e para harmonizala coas necesidades dos centros escolares e das súas comunidades educativas.

As actividades realizaranse fóra do horario lectivo do profesorado, e sen contar con axuda para o desprazamento de aqueles docentes que o precisen, contradicindo unha das reivindicacións históricas do profesorado verbo da formación en exercicio.

O programa cerece dun fío conductor que lle proporcione consistencia, reducíndose a unha proliza relación de cursos e encontros, sen relación uns con outros, e cos propios traballos do Gabinete da Reforma Educativa que parece camiñar por outros vieiros.

Non hai dentro do programa actividade algunha referida á normalización lingüística e á galeguización do sistema educativo.

NOVA ESCOLA GALEGA reitera a necesidade dunha eficaz e cualificada formación permanente e en ser-

vicio do profesorado como plasmación dun novo xeito de entende-lo papel do profesor nunha escola renovada.

Para NOVA ESCOLA GALEGA a formación permanente é un dereito e un deber de todo o profesorado, debendo correr a cargo da Administración Educativa.

Os Planos de Formación deben ter un carácter territorial (a nivel de zona ou distrito escolar), e vencellados á elaboración dos diferentes proxectos educativos e curriculares dos centros. Só deste xeito poderá recuperarse o protagonismo dos docentes e evita-lo directivismo de figuras, tan atípicas, como as dos formadores de formadores.

As actividades contidas nestes Planos deben realizarse en horario lectivo do profesorado, coordinando a oferta formativa da Administración Educativa coa doutras institucións que teñan vontade de intervir neste eido (Concellos, Universidade e os propios MRPs), nun único Plano de Formación, a nivel de cada zona escolar.

Nestes Planos deben priorizarse as actividades de formación horizontal, do tipo de seminarios, encontros ou grupos de traballo, sobre as máis tradicionais de cursiños presenciais, como xeito de estimular o intercambio de experiencias e reflexións sobre a renovación da escola.

NOVA ESCOLA GALEGA chama ós claustros de profesores dos diferentes centros para que formulen as súas necesidades de formación e as eleven á Administración Educativa, como xeito de recupera-lo protagonismo do profesorado na súa propia formación.

SECRETARIO DE NOVA ESCOLA GALEGA
Santiago de Compostela, 2 de outubro de 1.989.

A formación do profesorado

Perspectiva do M.R.P. NOVA ESCOLA GALEGA

A cuestión da formación do profesorado non universitario constitúe unha preocupación central dos Movementos de Renovación Pedagóxica, e por ende de NOVA ESCOLA GALEGA.

O presente documento, elaborado polo Secretariado da Asociación, constitúe unha reactualización dos posicionamentos de NOVA ESCOLA GALEGA sobre a cuestión da formación profesorado. Constituirá unha das ponencias de debate da VIII Asemblea Anual, a celebrar o día 2 de Febreiro de 1.991.

FORMACIÓN INICIAL E EN EXERCICIO

Os movementos de renovación pedagóxica témonos pronunciado en numerosas ocasións sobre o modelo de formación do profesorado que defendemos.

Unha formación que debe ser un continuo entre a formación inicial (F.I.P.) e a permanente (F.P.P.). O que supón deberá buscarse unha coherencia tanto nos modelos de formación do profesorado, nas prácticas pedagóxicas e nos enfoques metodolóxicos entre a formación antes e durante o exercicio profesional da docencia.

Nesta liña, NOVA ESCOLA GALEGA entende que a F.I.P. deberá proporcionar unha visión ampla e global das Ciencias da Educación e dos seus aspectos relevantes e da súa tradución no sistema educativo, cunha incursión consecuente, participativa e crítica na práctica educativa.

A F.P.P. deberá constituír unha reflexión concreta e científicamente fundada e construída sobre a práctica, ademais de complementar, e se fose preciso actualizar ou mesmo revisala propia Formación Inicial.

Este modelo continuo de formación do profesorado, esixe na opinión de NOVA ESCOLA GALEGA, articular medidas concretas que interrelación a F.I.P. e a F.P.P.

NOVA ESCOLA GALEGA

Como posibles medidas de interrelación propoñemos:

* Establecer un novo marco de relación entre o profesorado universitario vencellado á tarefa de formación de futuros profesores e en particular das Escolas Universitarias de Formación do Profesorado de EXB e a figura do profesor titor de prácticas, de modo que estes exemplifiquen na súa práctica os modelos didáctico-educativo de recoñecida corrección científica na área didáctica. Este tipo de traballo debería estar incluído dentro da F.P. dos profesores e profesoras titores.

* Establecer mecanismos de avaliación eficaces para que as prácticas da F.I.P. teñan unha consideración indispensable á hora do acceso á función docente.

* Establecer mecanismos de relación estable entre os centros encargados da formación inicial e os centros de formación permanente do profesorado.

* Establecer Plans de Formación e actualización do profesorado das Escolas Universitarias de Formación do Profesorado de EXB.

Todas estas medidas deben ter presente que baixo o noso punto de vista non se sostén a desigualdade actual e futura (porque así ven regulado na LOXSE) entre a F.I.P. do profesorado de educación infantil e primaria e a do ensino secundario. Temos insistido

A formación debe ser un continuo entre a formación inicial e a permanente

noutros documentos de N.E.G. (especialmente no noso posicionamento sobre a LOXSE) que está diferenciación debe ser superada na procura de establecer un Corpo Unico Docente, como xeito de asegurar unha F.I.P. de calidade para todo o profesorado de tódolos niveis educativos non universitarios. Unha formación inicial con carácter de licenciatura universitaria que prepare un modelo de profesorado investigador, reflexivo, creativo, motivador, posuídos dunha concepción global das institucións educativas, das súas funcións e potencialidades.

A FORMACIÓN INICIAL QUE QUEREMOS

NOVA ESCOLA GALEGA entende que a F.I.P. debería ter toda ela carácter universitario de 2º Ciclo, atendendo a

unha parte común ou básica e outra de carácter diversificada.

A formación inicial básica de todo o profesorado debería atender ós seguintes campos:

a/ Formación psicopedagóxica, centrando a atención nos procesos de desenvolvemento e aprendizaxe e nas características propias de cada etapae-volutiva e formativa.

b/ Período de prácticas, de carácter relevante, tanto pola súa duración e coherencia como pola transcendencia da súa avaliación (que debería contar á hora do acceso á función docente.)

c/ Formación didáctica específica, segundo a Etapa e Área da que se trate.

d/ Formación cultural ampla, capaz de proporcionar unha visión de carácter global e integrada na realidade concreta.

A Formación Inicial tamén debería ter outra parte diversificada, en función das diferentes etapas e áreas dos niveis educativos non universitarios.

Para facer viable este modelo entendemos que deba existir unha única institución universitaria encargada da F.I. do profesorado que denominaríamos como Facultade de Educación.

A pesar do establecido na LOXSE, cremos que cómpre insistir na conveniencia de relanza-lo debate sobre a reforma da F.I.P., xa que constitúe unha excepcional oportunidade de loitar a prol do Corpo Unico do Profesorado.

A formación inicial de todo o profesorado debe ter carácter de licenciatura universitaria

UN MODELO MIXTO DE FORMACION PERMANENTE

Os M.R.P.S. temos realizado tarefas de suplencia da Administración Educativa no eido da F.P.P.. Non é alleo a este fenómeno o éxito que acadaron, principalmente ó final dos 70, as Escolas de Verán que convocaban anualmente a un sector moi significativo do profesorado.

Este éxito non impediu que os Movements como Nova Escola Galega reflexionaran sobre a necesidade de reorienta-la finalidade e a oferta deste tipo de actividades e demandar da Administración Educativa que se fixera cargo da F.P.P., o que suporía a súa subseguinte institucionalización.

Defendimos e defendemos a institucionalización da F.P.P. porque cremos que só un modelo organizativo mixto de F.P.P. pode asegurar que sexa un dereito e un deber de todo o profesorado.

Un dereito que vimos esixindo teimosamente á Administración Educativa, para que se garantan non só as transformacións e actualizacións que necesita o sistema educativo (inmerso nun debate case permanente sobre a reforma educativa), senón tamén para facer posible un marco de infraestrutura material e humana, para poder levar adiante as iniciativas do profesorado. Marco este que non pode certamente recaer no traballo laborioso dos profesores e profesoras, membros dos grupos de renovación pedagóxica.

Cando falamos de modelo mixto de F.P.P. queremos dicir que a súa institucionalización non supón que desapareza o papel que vimos realizando os Movements de Renovación Pedagóxica. Papel impulsor de cambios escolares e da calidade educativa, a pesar do seu moi escaso recoñecemento.

A F.P.P. QUE QUEREMOS DA ADMINISTRACION

A Administración Educativa debe ofrecer unha oferta ampla e diversificada de F.P.P. que proporcione resposta ás necesidades de reciclaxe e actualización científico-didáctica do profesorado.

No momento presente, inmersos no

Os movementos de renovación pedagóxica deben se-los impulsores de cambios escolares e da calidade educativa

NOVA ESCOLA GALEGA

proceso de implantación da reforma educativa, a Administración Educativa debe preparar unha oferta formativa suficiente, próxima ás institucións educativas, e de contrastada calidade en aspectos de cualificación didáctica como:

- Novo modelo curricular da reforma educativa (Deseño Curricular Base, Deseños de Etapa e Área, Tratamento da diversidade, etc.).

- Especialización en áreas culturais e formativas ata o presente minusvaloradas, en contradición coas necesidades de formación.

- Novas tecnoloxías (informática e medios audiovisuais).

- Didáctica da Lingua Galega nun contexto procesual de normalización lingüística.

A oferta de F.P.P. de carácter institucional debe ter por suxeito preferente ó centro escolar, en función das necesidades formativas e dos proxectos educativos que formulen os diferentes claustros de profesores.

A oferta de F.P.P. debe ter como ámbito habitual de planificación e realización a comarca, na mesma liña de territorialización e coordinación dos servizos de apoio á escola que defendemos. A oferta institucional debe cubrir tódalas comarcas xeográficas do noso país, tanto os ámbitos urbanos coma os rurais.

A oferta de F.P.P. debe realizarse, alomenos, na xornada laboral do profesorado e nos programas de actualización didáctica dentro do hor-

ario lectivo (o que esixe a "liberación horaria" do profesorado durante determinados períodos). Deste xeito poderíase supera-lo voluntarismo e o esforzo individual do profesorado como único estímulo da súa formación en exercicio.

A oferta de F.P.P. de carácter institucional debe concretarse en Plans Plurianuais, onde se concreten os programas a desenvolver e os recursos humanos e materiais dos que se vai dispoñer.

A oferta de F.P.P. de carácter institucional debe ser canalizada dende os Centros de Formación Permanente que deben proporcionar a infraestrutura e os recursos para levar adiante os plans institucionais. Para N.E.G. é imprescindible que o profesorado participe na xestión destes centros.

A oferta de F.P.P. da Administración Educativa debe coordinarse coas iniciativas doutras institucións que teñen vontade de participar na F.P.P., sobranceiramente os Centros Universitarios e os Servizos de Educación da Administración Local.

No momento presente, a pesar de que se teñen dado formalmente pasos interesantes na liña de institucionalización da F.P.P., tales como a aprobación do "Plan de Formación Continuada do Profesorado de Niveis Non Universitarios na Comunidade Autónoma de Galicia" (previsto a desenvolver nos vindeiros seis anos) e a creación dos "CEFOCOS", a concreción político-administrativa que lles ten dado a actual Consellería de Educación é francamente insatisfactoria.

O programa de actividades de formación, elaborado pola Consellería de Educación previstas a realizar ata o mes de xaneiro presenta unha oferta insuficientemente territorializada e falta de criterios globais.

A rede de CEFOCOS non acaba de pórse en funcionamento, descoñecendo o seu sistema de xestión e área de influencia.

Os programas de especialización do profesorado de educación primaria, como os de educación física e música, entre outros, afectan a un sector do profesorado moi reducido.

O profesorado debe participar na xestión dos centros de formación permanente

O PAPEL QUE NOS CORRESPONDE OS M.R.P.S.

Os M.R.P.S. debemos seguir ocupándonos da F.P.P., pero non como ata hai pouco en que suplimos voluntariamente a falta de preocupación da Administración.

Entendemos como temos sinalado que é necesaria a institucionalización da F.P.P., pero cremos que tal institucionalización debe ser realizada coa participación protagonista do profesorado e dos M.R.P.S.

NOVA ESCOLA GALEGA e tódolos M.R.P.S. de Galicia non renunciaremos a incidirmos na Formación Institucional coa nosa presenza no seguimento e valoración das súas actividades. E tam pouco debemos caer na subsidiariedade naqueles lugares onde non cheguen as Administracións.

Cremos que os M.R.P.S. temos un campo específico de intervención na F.P.P. que situamos en aspectos transversais como os ligados á construción dunha educación democrática progresista, integradora e instrumento de loita contra toda caste de discriminacións socio-culturais.

Este campo específico obríganos a reorienta-lo tipo de actividades que organizamos, tanto as tradicionais Escolas de Verán, como as actividades de Inverno.

Neste senso, NOVA ESCOLA GALEGA considera preocupante a actual oferta de moitas das Escolas de Verán que se veñen realizando en Galicia nos últimos cursos, porque non difire sustancialmente da que se viñan ofrecendo tradicionalmente (baseada na realización de cursiños indiscriminadamente). Cremos que os colectivos pedagóxicos que teñen vontade de traballar como M.R.P.S. deben facer un

A oferta de formación permanente da administración debe ter por suxeito preferente o centro escolar

esforzo de adecuación da súa oferta ás novas necesidades tendo en conta o proceso de institucionalización da F.P.P.

NOVA ESCOLA GALEGA vén realizando, dende que organiza actividades de verán, este esforzo na dirección que indicamos. No futuro deberán reforzarse, aínda máis, as orientacións que vimos ensaiando nas últimas edicións, caracterizadas por:

- * Promociona-lo intercambio de experiencias entre o profesorado. Para isto deben ensaiarse novas fórmulas de presentación como son: exposicións de materiais de aula e audiovisuais, debates entre experiencias da mesma área ou etapa, confrontación de proxectos educativos de centro, etc.

- * Promociona-lo debate e reflexión global sobre a escola entre profesorado de tódolos niveis non universitarios, escollendo temas o máis transversais posibles: xestión democrática dos centros, educación en valores, investigación-acción, tratamento da diversidade, normalización lingüística, etc.

- * Promociona-lo coñecemento de novos materiais didácticos.

- * Fomenta-lo debate sobre a problemática xeral da Escola Pública, tanto nos aspectos político-administrativos, como os pedagóxicos e profesionais.

- * Fomenta-la realización de actividades con carácter comarcalizado, en función das necesidades educativas dos claustros de cada zona.

NOVA ESCOLA GALEGA entende que a realización de actividades de inverno é o único xeito de consolidalos M.R.P.S. e a súa incidencia real no

profesorado. Estas actividades deberán estar orientadas a fomentar:

- * A reflexión e o intercambio sobre aspectos e áreas máis particulares: realizando xornadas e encontros específicos.

- * O desenvolvemento curricular, dende ópticas de profundización na renovación e na alternativa de Escola Pública para así axudar a desenvolver os futuros proxectos curriculares que deberá realizar cada centro educativo.

- * O desenvolvemento de proxectos educativos de centro.

- * A creación de grupos de traballo e equipos pedagóxicos en cada centro.

- * A realización dun plan de formación propio para os seus membros.

Os M.R.P.S. tamén teñen a súa responsabilidade no seguimento dos Plans Institucionais de Formación das Administracións. NOVA ESCOLA GALEGA entende que deberá como M.R.P.:

- * Asesorar á Administración nos seus plans de formación.

- * Facer un seguimento e avaliación dos Plans de Formación Institucional.

- * Participar nas institucións de formación permanente (CEFOCOS).

O modelo mixto de F.P.P. esixe o recoñecemento por parte da Administración do papel específico que nos corresponde ós M.R.P.S.. Este recoñecemento debe supór:

- * Que sexamos consultados pola Consellería de Educación en tódolos temas relacionados coa F.P.P.

- * Que participemos nos órganos de xestión dos Centros de Formación Continuada do Profesorado (CEFOCOS).

- * Que contemos cos medios económicos (subvencións), humanos ("persoas liberadas") e infraestructurais suficientes para poder realiza-lo noso labor.

As escolas de verán deben ser reorientadas na liña de promoción-lo intercambio de experiencias e de debates sobre a situación da escola.

Os M.R.P.S. temos un campo específico de intervención na formación permanente

*Secretariado de
NOVA ESCOLA GALEGA
Santiago 15 de Decembro de 1990*

NOVA ESCOLA GALEGA

II ENCONTROS DE ENSINANTES DO MORRAZO

Instituto de F. Profesional - Moaña
Días 21 - 22 - 23 - 26 - 27 - 28 - 29
Setembro 1988

A TERRITORIALIZACION DO ENSINO

VIIº Encontro de Debate: A Territorialización

O día 25 de Novembro de 1989 celebrouse no Instituto Rosalía de Castro o VIIº Encontro de Debate de NOVA ESCOLA GALEGA, onde se abordou monograficamente o tema da territorialización.

As sesións de traballo foron coordinadas polas compañeiras María Dolores Candedo Gunturiz e Josefina Mosquera Roel. Sen chegarse a conclusións definitivas, abríronse interesantes liñas de reflexión que haberán no futuro de concretarse nun documento perfilado da Asociación sobre o tema.

A xeito indicativo reflexamos partes dos documentos de traballo que foron empregados no debate. Aquelas persoas que os queiran recibir poden solicitalos ó Apartado 586 de Santiago.

DAR RESPUESTA ÁS NECESIDADES EDUCATIVAS DE CADA COMUNIDADE.

Nun enfoque educativo territorializado cómpre articular os mecanismos que permitan elaborar, xestionar e avaliar os Plans de Desenvolvemento Comunitario, delimitando claramente o que corresponde ó plan educativo, en senso amplo, e á escola, en particular. Cómpre desmitificalo concepto de escola onnipotente para tódalas necesidades educativas da infancia e xuventude, polo que ten de irreal, á vez de frustrante.

A escola non pode: ocupar activamente tódolos momentos da vida dos seus alumnos; dotarse por si mesma de tódolos recursos materiais e humanos para axeitarse ós cambios actuais e previsibles; dobregarse a intereses particulares da procedencia que sexan.

Pola contra, a escola debe: coordinarse coherentemente con tódolos servizos educativos e sociais; pór en coñecemento doutras institucións os déficits detectados na comunidade para os que non ten resposta; dotarse do dinamismo que a permita adaptarse de xeito crítico ós constantes cambios; ter en conta as aportacións de tódolos membros da comunidade escolar.

Para facer isto, cómpre que a organización da comunidade veña dada por un concepto de pertenza dos membros dunha comunidade educativa a un pobo, barrio, cidade ou comarca, e non dende unha perspectiva de distribución numérica ou administrativa desconectada da realidade.

O sistema educativo debe axeitarse en cada lugar ás peculiaridades e necesidade do mesmo, contemplando tódolos tramos e sectores educativos que sexan necesarios para responder ó Proxecto Comunitario.

Para responder ás peculiaridades do medio comprirá efectuar

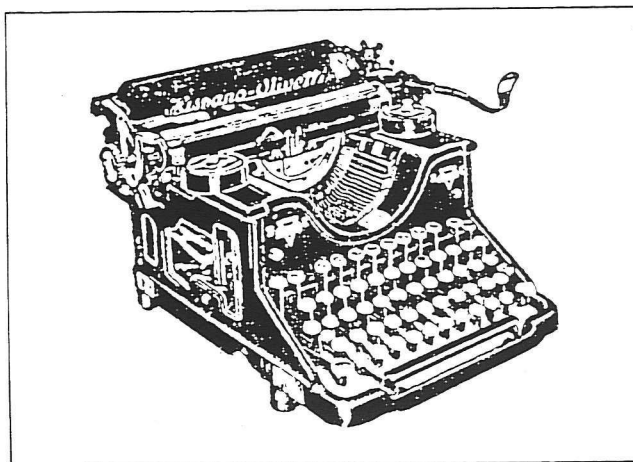
un estudio sociolóxico, económico e xeográfico da zona, elaborando un Mapa Escolar no que se potencie a elaboración, posta en práctica e avaliación de proxectos organizativos que respondan ó modelo de escola axeitado para cada lugar.

Para facer isto comprirá ter en conta algunhas ideas de equilibrio e equidade:

* **Compensación ou discriminación positiva:** as comunidades máis desfavorecidas teñen que ter mecanismos correctores das desigualdades de partida, sobre todo no que respecta a dotación de servizos, medios materiais e humanos.

* **Tratamento da diversidade:** cada comunidade, dentro do sistema educativo, debe articular os mecanismos que permitan tratar correctamente e con calidade educativa a toda a diversidade do alumnado, evitando prioritariamente adoptar medidas que segreguen alumnado do sistema ordinario.

* **Educación Permanente:** o sistema educativo ha de contemplar en cada Comunidade todas aquelas iniciativas educativas que melloren cualitativamente o nivel cultural e profesional da mesma.

UNHA NOVA ORDENACIÓN TERRITORIAL DO SISTEMA EDUCATIVO.

Cómpre unha redistribución do Territorio que posibila a organización do servizo público educativo coa máxima calidade, dotada de recursos persoais e económicos suficientes, capaces para dar unha resposta ás necesidades educativas globais do territorio e de facer posible unha xestión que permita coordinar tódolos recursos educativos, melloralos servizos e propicia a participación da poboación.

Nesta Ordenación Territorial do Sistema Educativo hai que

contempla-la diversidade de espazos e ámbitos existentes no territorio: rural, suburbial, urbano, e ordena-los subsistemas educativos específicos de cada un deles, con respostas concretas a cada realidade diferenciada e coa participación de toda a comunidade educativa.

UNHA NOVA ORGANIZACIÓN DOS SERVICIOS EDUCATIVOS.

Na organización dos servizos que precisa a comunidade debe partirse dos núcleos naturais de poboación. Cada comunidade natural deberá contar cos servizos básicos, debidamente coordinados.

En canto ós servizos escolares débese garanti-lo dereito á educación do neno na súa propia comunidade natural (pobo, parroquia, barrio...), a súa organización sen mobilidade do alumnado, nin supresión de escolas, e abrangendo o maior tramo educativo posible no entorno natural e próximo da comunidade: a educación infantil e primaria, como mínimo.

Teranse que utilizar criterios cualitativos diferentes (tipos de centros, ratios...) de acordo coas diferentes realidades que precisan tratamentos diversos, segundo sexa o medio: rural disperso, rural concentrado, urbano, urbano periférico...

NOVAS UNIDADES : ZONAS E SECTORES EDUCATIVOS.

Co obxecto de mellora-la calidade dos servizos e posibilitar así o desenvolvemento do proxecto comunitario, cada comunidade pode organizarse con outras, atendendo a súa situación xeográfica, económica, cultural...

No escolar, esta organización deberá garantir coa máxima

calidade posible o ensino obrigatorio (educación infantil, primaria e secundaria) para a Zona, co mínimo de mobilidade para o alumnado e o uso compartido de recursos, que permita tanto unha estruturación nun centro escolar cun proxecto educativo e un equipo pedagóxico, como que cada escola integrada na zona conserve as súas características propias, pero vencellada a nivel organizativo e pedagóxico coas outras escolas.

Cada zona deberá te-los seus órganos de participación e xestión que aseguren a participación da comunidade educativa na elaboración e desenvolvemento do proxecto educativo propio (no caso de centros agrupados) ou na coordinación dos proxectos dos distintos centros que a forman.

O que consideramos como terceiro nivel, no esquema de territorialización, podería denominarse Sector Educativo. Proponse como un novo modelo participativo con novas implicacións a fin de aproxima-la Administración ós administrados, en materia educativa.

As funcións que podería ter un sector educativo serían:

- * Participar xunto co resto das institucións sociais no desenvolvemento comunitario do ámbito do sector.
- * Coordinación dos diferentes proxectos educativos de centro e zona.
- * Formación permanente do profesorado e innovación educativa.
- * Elaboración de materiais curriculares alternativos.
- * Participar na Planificación educativa.
- * Coordinación dos diferentes servizos educativos.
- * Impulsar e apoiar-la organización de actividades educativas fóra do horario escolar en coordinación con diferentes entidades (deportivas, culturais, tempo libre...).

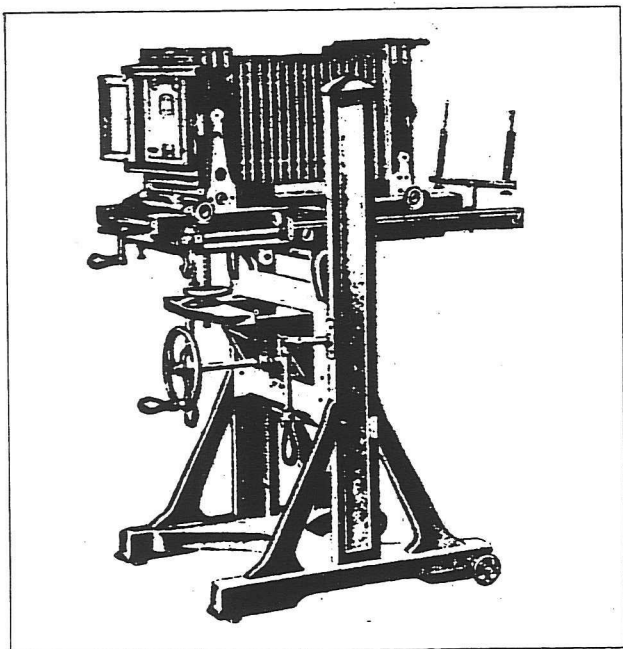
Consecuencias da Territorialización

Entendemos que de toda a proposta de territorialización educativa que facemos despréndense unha serie de actuacións a emprender sobre o sistema educativo galego.

ACTUACIONES SOBRE O PROFESORADO

Nunha proposta de territorialización educativa como a que fai NOVA ESCOLA GALEGA é prioritaria unha actuación sobre os planteis de profesorado. Na nosa opinión cómpre un cambio estrutural e funcional segundo os principios de democratización, flexibilidade, territorialización e compensación social. O que terá como consecuencia:

- * Unha normativa de planteis flexible que se adecúe ás necesidades educativas de cada territorio e ó proxecto educativo de centro.
- * Un incremento xeral do plantel de profesorado de cada centro, e non do profesorado de "apoio", xa que cremos que este termo pode condiciona-la súa propia función e a de todo o profesorado do centro.
- * Este aumento do plantel do profesorado debe permitir:
 - O mellor funcionamento dos departamentos de orientación e coordinación dentro do centro.
 - Maior atención ó labor tutorial e ó contacto cos pais.
 - A atención á diversidade e á flexibilización dos grupos.

- A formación permanente do profesorado dentro do horario lectivo.
- O mellor funcionamento dos servizos de biblioteca, laboratorio e audiovisuais de cada centro.
- A diminución das horas lectivas do profesorado.
- Funcións de animación interna, social e institucional dentro da Comunidade Educativa.
- A posibilidade de Agrupamento e Coordinación de Centros Próximos (Escolas Rurais Agrupadas...).
- Unha maior atención ás escolas rurais e ás zonas urbanas marxinadas.

ACTUACIONES SOBRE OS EQUIPOS DOCENTES

Cremos imprescindible para a realización de calquera proxecto educativo de centro, a existencia dun verdadeiro EQUIPO DOCENTE. A continua mobilidade do profesorado, dificulta enormemente a estabilidade destes equipos. Por esta razón, entendemos que se deben arbitrar as medidas para asegura-la permanencia do profesorado, sen menoscabo dos seus dereitos, e de que as vacantes que se produzan se cubran por especialidades.

ACTUACIONES SOBRE O AGRUPAMENTO DO ALUMNADO

Entendemos que este modelo territorializado que propomos necesita dunha redución do número de alumnos/as por aula. Cremos que o número óptimo sería:

- 0 - 1 anos..... 5
- 1 - 2 anos.....10
- 2 - 3 anos.....14
- 3 - 8 anos.....20
- 8 -16 anos.....25

No caso dos centros e/ou aulas que atendan alumnos/as con necesidades educativas especiais a relación debe verse reducida, así como tamén nos casos que se dean agrupamentos de niveis nunha mesma aula.

ACTUACIONES SOBRE O PERSOAL DE ADMINISTRACION E SERVICIOS

As tarefas administrativas e burocráticas nos centros públicos de E.I. e E.X.B., nun modelo territorializado, deben ser asumidas por persoal administrativo especializado.

ACTUACIONES SOBRE OS CENTROS

Un centro educativo debē ter unhas dimensións espaciais humanizadas. Nesta liña, cremos que os centros de educación xeral básica que acollan alumnos de 8 a 12 anos non deberían sobrepasa-los 250 alumnos.

Cómpre acercar o máximo posible o centro educativo ós seus destinatarios, a cada comunidade, sobre todo nos niveis de Educación Infantil e primeiro ciclo de Educación Primaria.

O deseño dos centros arquitectónicos haberá de responder acriterios de integración en cada comunidade, favorecendo a posibilidade de agrupamentos flexibles e a supresión das barreiras arquitectónicas.

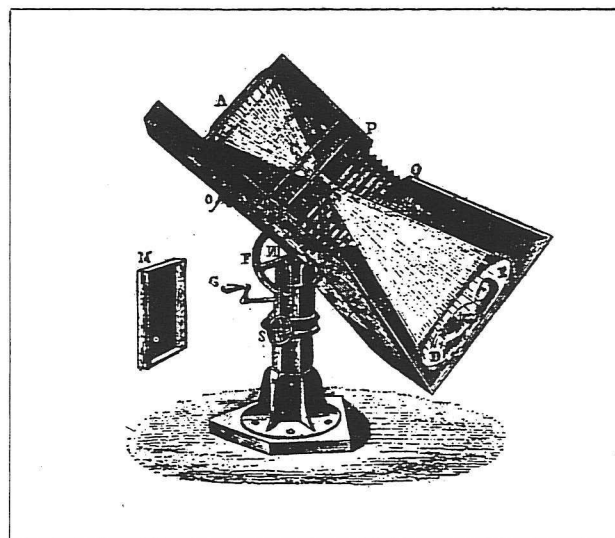
Tódolos espacios escolares haberán de reuni-las condicións hixiénicas, estéticas e infraestruturais precisas para abordar unha acción educadora de calidade.

ACTUACIONES SOBRE A FORMACION DO PROFESORADO

O modelo territorializado que propomos supón a necesidade de contar cun único Plan de Formación do profesorado en exercicio, a nivel de cada sector educativo, que coordene a oferta formativa de diferentes instancias e institucións (Administración Educativa, Concellos, MRPS e Universidade).

ACTUACIONES SOBRE OS SERVICIOS DE APOIO

O modelo territorializado supón a necesidade de coordena-la oferta de servizos de apoio á comunidade educativa a nivel

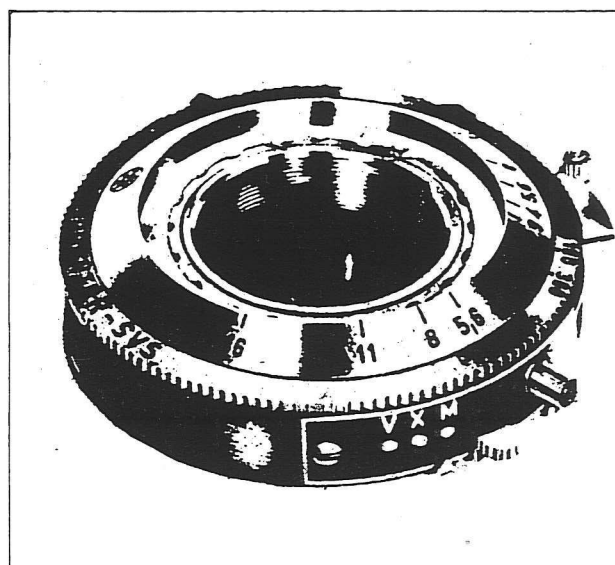
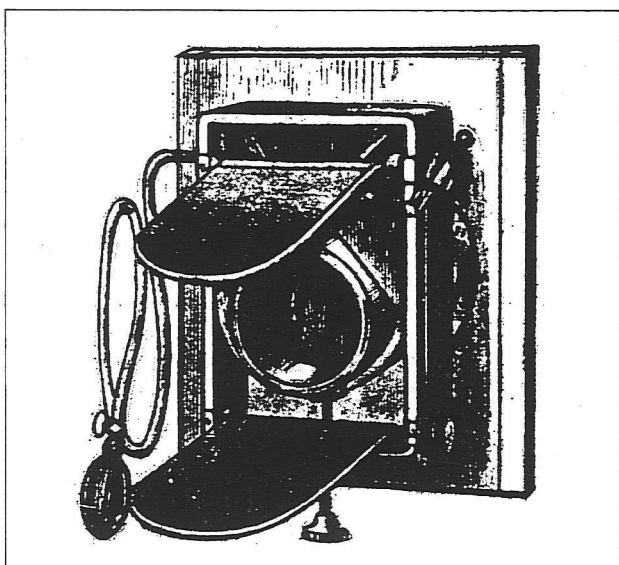

de cada sector educativo, tanto dos dependentes da Administración Educativa (Centros de Recursos, Equipos Psicopedagóxicos, Centros de Formación Continuada do Profesorado, Inspección Técnica, Servizos de Normalización Lingüística), como das Administracións Locais (Servizos Municipais de Educación, Departamentos de Educación, Institutos Municipais de Educación...).

ACTUACIONES SOBRE OS ORGANOS DE PARTICIPACION DA COMUNIDADE EDUCATIVA

O modelo territorializado que propomos supón a necesidade de activa-los procesos de participación da comunidade educativa e social.

O funcionamento a pleno rendemento do Consello Escolar de Galicia, dos Consellos Escolares Territoriais (a nivel de sector educativo) e dos Consellos Escolares Municipais é unha condición indispensable para asegura-lo correcto funcionamento do modelo que propoñemos.

La planificación y organización escolar será abordada por la Nova Escola Galega

Santiago (Redacción). Los «Encontros de Coordinación», organizados por la Nova Escola Galega, comienzan hoy en la Escuela de Magisterio de Santiago de Compostela con el fin de abordar los aspectos de planificación, de diseño y de organización escolar. El curso, que se prolongará hasta el próximo día ocho, busca una mayor coordinación pedagógica de las distintas actividades que pueden influir en el buen funcionamiento de los centros educativos y de sus miembros, sin olvidar que cada día tiene más importancia el entorno del propio centro.

Con un apretado horario de cuatro y media a siete y media de la tarde, estos encuentros de coordinación contarán en cada una de las tres jornadas con una exposición a cargo de algún profesor o responsable de educación del Ayuntamiento de la ciudad o de la Xunta de Galicia, con unos trabajos en grupo, un descanso diario de un cuarto de hora y de una puesta en común de las conclusiones y opiniones que se han presentado a lo largo de la jornada.

La escuela y su entorno

El curso se inicia hoy, a las cuatro y media de la tarde, con una exposición del profesor Agustín Lorenzo López sobre el Proyecto Educativo del Centro. El trabajo en grupo versará sobre los problemas y recursos para la elaboración del proyecto. La puesta en común abordará las iniciativas de coordinación de los centros. El miércoles intervendrá en la exposición el concejal de Educación del Ayuntamiento de Santiago, Víctor Ferreira, para, posteriormente, abordarse el tema, en los trabajos en grupo, de la escuela y su entorno, finalizando con la coordinación de las actividades extraescolares.

Los encuentros terminarán el jueves con la exposición de los planes de la Consellería de Educación para la formación del profesorado de educación básica. Los responsables de los cursos invitan a los claustros de profesores, Federación municipal de Apas, Inspección de Educación y otras personalidades y representantes de instituciones relacionadas con la educación para que asistan a estas jornadas, que pueden significar un paso importante de cara a la tan necesitada remodelación de las instituciones educativas de Galicia y de España.

Nova Escola Galega pide a Educación que conceda más competencias a los ayuntamientos en materia docente

Santiago (Redacción). Los primeros encuentros de coordinación, celebrados por iniciativa de la Nova Escola Galega desde el martes al jueves pasados, han sacado a la luz la falta de competencias de que gozan las administraciones locales, sobre todo en lo que atañe a la administración y servicios, en concreto de las «comisiones de escolarización». Esta es una de las conclusiones que se desprenden de los encuentros de coordinación, por lo que la Nova Escola ha pedido más competencias para los ayuntamientos, a la vez que han instado a los mismos y a la Coordinadora Galega de Concellos e Educación para que inicien o intensifiquen su labor en el terreno educativo.

En el caso concreto de Santiago, los asistentes a los encuentros han pedido del ayuntamiento que no se centralicen las actividades educativas en el casco urbano, sino que éstas se extiendan a los barrios y zonas rurales, utilizando las instalaciones existentes, principalmente en los colegios públicos. Por

otra parte, se iniciará una campaña de recogidas de firmas en la zona de Santiago, con posible extensión a toda Galicia, si así lo decidiera la Asamblea Xeral de Nova Escola, con el fin de solicitar la modificación de la legislación vigente en materia de responsabilidad civil y penal para el profesorado.

Nova Escola Galega pretende hacer ver a la Administración la ineficacia de muchas medidas legislativas sacadas a la luz pública sin tomar antes los medios necesarios para que se puedan llevar a cabo. Tal es el caso de la disposición de la jornada única que implicaría una adecuada infraestructura para llevar a cabo las actividades extraescolares y la dotación de medios humanos, que son actualmente mínimos, según el informe hecho público por los asistentes a los encuentros. También quieren hacer llegar a la opinión pública el hecho de que los niños necesitados de una educación especial por sus deficiencias físicas o psíquicas, necesitan una mayor dotación de recursos materiales y humanos.

Proyectar una enseñanza nueva

Los problemas y recursos para la elaboración de los Proyectos Educativos de los Centros de enseñanza, así como las diferentes iniciativas de coordinación de actividades escolares y extraescolares serán algunos de las cuestiones a debatir en el transcurso de unos encuentros de coordinación, planificación y diseño escolar, que se inaugurarán mañana en Santiago organizados por «Nova Escola Galega». Los encuentros, en los que participarán profesores y Asociaciones de padres de Alumnos, se expondrán los planes de la consellería de Educación para la formación del profesorado, y se analizarán las necesidades y exigencias tanto del alumnado como del profesorado. Otro de los temas incluidos en los encuentros, con los que Nova Escola Galega pretende que exista una mayor coordinación pedagógica para los diversos centros de enseñanza y sus miembros, se refiere a la escuela y su entorno. Entre los participantes en las jornadas se encuentran Agustín Lorenzo López, Víctor Ferreira, Xosé M. Rodríguez y un representante de la dirección xeral de Educación Básic de la consellería de Educación e Ordenación Universitaria.

DIARIO DE GALICIA, 7. IX. 1988

XAQUÍN MARÍN

**CONSTE, QUE OS QUE O PIDEN,
SON OS PAIS**

A PARTICIPACION SOCIAL NA EDUCACION

Participación nos Consellos Escolares

Con motivo das Eleccións ós Consellos Escolares dos centros non universitarios o secretariado da Asociación decidiu realizar unha campaña a prol da participación no proceso electoral, realizando un pronunciamento público, que reproducimos, e varios programas en RADIO ECCA sobre o funcionamento dos consellos escolares.

Próximas a realizarse nos centros escolares non universitarios as eleccións ós **CONSELLOS ESCOLARES**, o movemento de renovación pedagóxica **NOVA ESCOLA GALEGA** chama ós membros da comunidade educativa (profesorado, alumnado, pais e nais, e persoal non docente) a participar activamente no proceso electoral.

A pesar das insuficiencias do actual marco legal, no tocante á xestión dos centros escolares, **NOVA ESCOLA GALEGA** entende que estas eleccións son especialmente importantes para consolida-lo modelo de xestión participativa da comunidade escolar.

NOVA ESCOLA GALEGA reafirmase que unha escola democrática só será posible se é unha escola participativa. Isto supón a corresponsabilidade, cooperación e coordinación das iniciativas de tódolos sectores da comunidade educativa, que deben ter un obxectivo común, educar.

Para que unha escola funcione como unha auténtica comunidade educativa cómpre que tódolos seus membros traballen solidariamente tanto nos órganos participativos (consellos escolares); como na elaboración dos documentos que permitan planificar, organizar, seguir e avalia-lo funcionamento do centro co coñecemento e consenso de todos

(proxecto educativo e plan de centro); como no establecemento de canles de información e comunicación entre os diferentes colectivos.

NOVA ESCOLA GALEGA chama ó profesorado que vén defendendo o modelo de escola pública, a renovación e a galeguización da nosa escola a que se presente ás eleccións do Consello de Escolar do seu centro para colaborar dende alí, máis efectivamente, á mellora da calidade educativa de cada unha das escolas.

Ó tempo, **NOVA ESCOLA GALEGA** quere denunciar a pasividade da Administración Educativa da Xunta de Galicia para pór en verdadeiro funcionamento o **CONSELLO ESCOLAR DE GALICIA**, como órgano de participación na programación xeral do ensino do noso país. A pesar de quedar formalmente constituído na pasada lexislatura, O Consello Escolar de Galicia non se ten reunido no presente curso, estando pendentes importantes dictames no seu seo. **NOVA ESCOLA GALEGA** solicita que reinicie as súas actividades, dotándoo dos recursos necesarios para o funcionamento áxil e democrático que o noso sistema educativo precisa.

Vigo 9 de novembro de 1990

NOVA ESCOLA GALEGA

NOVA ESCOLA GALEGA ESIXE A PARTICIPACION DEMOCRATICA NA CONSTRUCCION DO SISTEMA EDUCATIVO

Ante a reconstitución do Consello Escolar de Galicia

A propósito da reconstitución do Consello Escolar de Galicia, o movemento de renovación pedagóxica NOVA ESCOLA GALEGA esixe da Consellería de Educación o respecto escrupuloso da Lei dos Consellos Escolares de Galicia e a promoción da participación social democrática na construción dun sistema educativo galego acaído ás necesidades culturais e educativas dunha Galicia que quere ter un horizonte culto e desenrolado.

Só a escasa consideración para co impulso da vida cívica democrática e da participación social, como vías de consolidación da vida civil, por parte dos anteriores Executivos galegos tanto do PP como do "Goberno de Progreso", explican que tén-dose aprobado a Lei dos consellos Escolares de Galicia o 18 de Decembro de 1986 houbera que agardar ao seu Decreto de desenvolvemento aparecido no DOG o 11 de Marzo de 1988 e aínda máis á primavera de 1989 para a constitución do Consello Escolar de Galicia nun acto de falseamento democrático, dito isto ante o "reparto político" de responsabilidades que naquel momento se fixo.

NOVA ESCOLA GALEGA esixe que aquel tipo de comportamentos non sexan reeditados polo actual Goberno da Xunta de Galicia, que leva xa un ano de retraso na reconstitución das canles de participación social, en momentos de extraordinaria importancia e transcendencia ante os procesos de reforma do sistema educativo galego.

É hora de realizar unha elección democrática entre os representantes do Consello Escolar de Galicia de todas aquelas responsabilidades precisas para o seu funcionamento, como son a Vicepresidencia e as Presidencias das súas comisións, á fronte das que non deberá haber Directores Xerais da Consellería de Educación, se se quere non falsear a democracia dunha instancia que, coma o Consello Escolar de Galicia, debe ser espe-llo de hábitos e conductas democráticas.

É hora de abordar con independencia a realiza-ción do diagnóstico do sistema educativo galego, explicitando así en voz alta e autorizada un neces-ario xuízo crítico sobre o actual momento da edu-caión en Galicia.

É hora de promover a posta en marcha dos Consellos Escolares Territoriais e tamén de poñer en marcha os Consellos Escolares Municipais, agora que os concellos galegos entran nun tempo de reinicio das actividades municipais, logo das recentes eleccións.

Estamos nun momento delicado para o sistema educativo en Galicia: son moitas as cuestións que non están a ter o preciso desenvolvemento e será mester un serio esforzo tamén de toda a sociedade e das distintas organizacións sociais implicadas a fin de recuperar un ritmo e unha orientación propicias á reforma e ao desenvolvemento dun sistema educati-vo público, galeguizado, integrador e de calidade.

DECLARACIÓN DE NOVA ESCOLA GALEGA.

Santiago a 22 de Xuño de 1991.

GARABULLINO

ANDRADE

«Nova Escola Galega» en desacuerdo con el proceso de elección del Consello Escolar

Vigo (Redacción). Una vez abierto el período de constitución del Consello Escolar Municipal de Vigo (CEMV), la Asociación de Renovación Pedagógica «Nova Escola Galega», expresa su protesta por considerar antidemocráticos los procesos de elección de los miembros de dicho Consello.

Afirma «Nova Escola Galega» que cuando son muchas las llamadas a la participación de todos los miembros de la comunidad escolar (profesores, alumnos y padres) en el funcionamiento de los centros escolares, y ya que nadie niega la necesidad y efectividad de articular formas directas de participación de todos los ciudadanos en este terreno, además de asesorar a los órganos municipales en los temas educativos, no entiende el proceso, que califica de claramente antidemocrático, que resulta de la aprobación por parte del pleno de la Corporación Municipal del Reglamento del CEMV.

Añade que, si bien reconoce que serán los padres, alumnos, maestros, sindicatos, organizaciones empresariales, profesionales de reconocido prestigio en el campo educativo, asociaciones culturales, corporativos y grupos de renovación pedagógica los que formarán el Consello, «Nova Escola galega» está en total desacuerdo con el principio de que su formación se realice por designación por parte del Ayuntamiento, entre una terna (para cada puesto) de los candidatos propuestos por profesores, padres y alumnos.

«Consideramos que estes procesos de designación -dice-, mais propios de tempos pasados que dunha sociedade democrática, son totalmente incompatibles co dereito que a Constitución recoñece ós cidadáns a participar nos asuntos públicos, directamente ou por medio de representantes. Creemos que só mediante a elección directa por parte de cada un dos sectores implicados, como acontece nos consellos escolares dos centros e na maior parte dos consellos escolares municipais constituídos ata hoxe, poderáse asegurar a eficacia e transparencia dun órgano, teóricamente creado para conseguir a máxima participación dos cidadáns e de todas as entidades interesadas no feito educativo».

Además expresa su extrañeza porque en el proceso electoral, el pasado día 8 de mayo, previo a la designación por parte del Ayuntamiento, no se reconocieran las normas de elección y designación de los distintos componentes, tal como establece la disposición transitoria del Reglamento aprobado por el pleno de la Corporación Municipal, ni que no se constituyera una mesa electoral, ni se identificaran los electores en el momento de la votación.

Finalmente, «Nova Escola Galega» exige la modificación de los «Estatutos y Reglamento del Consello Escolar Municipal», de forma que se asegure la elección directa de los representantes de cada uno de los sectores implicados, y que el Consello Escolar Municipal pueda constituirse en ese órgano de participación y asesoramiento al Ayuntamiento, en la planificación e intervención educativa, como los sectores progresistas de la educación vienen demandando.

LA VOZ DE GALICIA

16-5-86

O TEMPO ESCOLAR

NOVA ESCOLA GALEGA

ANTE A XORNADA ESCOLAR

Diante da existencia dun certo debate social e dun notable debate entre os ensinantes, a miúdo cunha toma de opcións xa moi definida arredor das posibles modalidades da xornada escolar na escola infantil, primaria e mesmo secundaria, Nova Escola Galega entendendo que estamos diante dunha cuestión relevante tanto desde o punto de vista pedagóxico como desde o social e en tanto que movemento de renovación pedagóxica avanza un conxunto de reflexións e posicións co animo de axudar a clarificar unha cuestión, con algunha frecuencia enturbiada na súa presentación.

A tal efecto, partimos do noso Proxecto Educativo asociativo exposto no documento **Unha Escola Pública Galega** (aprobado na VIª Asamblea Anual de Xaneiro de 1989), enriquecido posteriormente cos documentos tamén propios **Na procura dunha Escola Pública Galega e Medidas para mellora-la escola pública galega**; do mesmo modo tomamos en consideración as posicións aprobadas no IIª Congreso Estatal de MRPs (1990), tanto como diversas consideracións presentes na LOXSE e, por suposto, as conclusións científicas elaboradas dende as ciencias da educación e desde o recente Informe do ICE da Universidade de Santiago **A Xornada Escolar de Sesión Unica en Galicia 1992**.

A progresiva afirmación dun novo proxecto de educación

- 1.- A educación básica é un dereito de tódolos cidadáns a fin de posibilitar un desenvolvemento psicolóxico, intelectual, afectivo e social, que os dote dos coñecementos, instrumentos intelectuais, destrezas e valores por medio dos que poder incorporarse coa máxima igualdade de oportunidades e de forma activa, crítica e creativa aos contextos socio-culturais que os enmarcan.
- 2.- A complexidade de tal proceso individual e social e as garantías precisas para a súa realización, fan que a educación básica se conciba como proceso sistematizado de intervención educativa, por medio de institucións socialmente recoñecidas e amparadas e reguladas publicamente. Así, estableceñse orientacións legais e normativas que permiten ordenar a realización dos procesos de ensino - aprendizaxe nunha dobre coordenada espacio - temporal.
- 3.- Houbo historicamente variedade de fórmulas de ordenación desta dobre coordenada. O modelo didáctico da graduación foi impondo o concepto de aula como espacio emblemático de superior importancia a calisquer outro espacio posible. Foronse impondo tamén socialmente as xornadas lectivas de cinco / seis horas distribuídas case sempre en horario de mañán e tarde e en porcións de 45-50', tendo presentes criterios de rendemento e fatiga académica, xunto a outros referidos a xornada laboral dos profesores, co recoñecemento, por outra parte, das innegables funcións sociais das institucións escolares.
- 4.- Esta ordenación espacio - temporal foise xeneralizando no marco dos países europeos, anque con diversos matices relacionados co habitat, a ordenación da administración pública e o seu grao de centralización/descentralización, o contexto urbano / rural e os costumes locais.
- 5.- Sen embargo, a paulatina reforma do modelo didáctico graduado tradicional encorsetado polo modelo de aula, para ir afirmándose a diversificación das actuacións didácticas (traballo en grupo, ensino individualizado, a investigación) na búsqueda de estratexias cada vez máis óptimas ata aconsellar,

mesmo, a realización de procesos de ensino-aprendizaxe fora da aula e do marco estritamente escolar, ven rachar aquel modelo tradicional a favor da polivalencia e oportuna diversidade espacial, extremo éste que a súa volta induce tamén modificacións na tradicional ordenación e división do horario académico: ensino en grupo, traballo individualizado, dinámicas de investigación... que dificilmente cadran coa uniformidade horaria.

6.- Os novos modelos didácticos precisan unha flexibilidade horaria, que non permiten, aplicados con rixidez, os módulos horarios tradicionais.

7.- De acordo cos presupostos dunha nova didáctica debemos tomar en consideración un reparto máis equilibrado das materias de aprendizaxe, aportando unha maior racionalidade e flexibilidade na alternancia entre os tipos diversos de actividade escolar: intelectuais, manuais, físicas, musicais, sociais, artísticas... atendendo, doutra parte, á desexabilidade de modos diversificados e plurais na aprendizaxe: concreto, abstracto, auditivo, visual e experiencial, acadados por medio de modos tamén diversos de agrupamento do alumnado como se sinala no Informe do ICE da Univ. de Santiago.

8.- Debemos considerar, por outra banda, que as institucións escolares, en si mesmas consideradas, a pesar de que siguen tendo un papel moi relevante de índole cultural e educativo, viron reducida a súa función como fundamentais axencias de socialización.

A crecente complexidade cultural e científico-tecnolóxica, a intensa mobilidade social e xeográfica e a presenza cada vez maior das comunicacións multimedia como contexto vivencial das persoas pertencentes as nosas sociedades, teñen levado a unha profunda modificación do cadro básico de saberes e competencias precisas para unha satisfactoria socialización, cobrando un novo senso e complexidade o concepto de educación integral.

9.- E así que ante a parcial incapacidade da escola desde a súa tradicional consideración como axencia cultural-educativa formal, compre, pois, considerar e afrontar a potencialidade educativa que aportan as redes culturais non formais e informais, debendo asumir as institucións educativas formais pola súa maior adecuación social estas novas dimensións, mediante a parcial integración e coordinación de recursos e programas tanto formais, como non formais e informais.

10.- Baixo este suposto, modificaranse tamén algúns dos rasgos que viñeron caracterizando á profesión docente nas últimas décadas, cara a asunción de novas competencias de intervención docente, de novos perfiles nas profesións docentes. Esta perspectiva queda aberta a través da LOXSE e das novas especializacións na formación do profesorado: idiomas, educ. musical, educación artística, educación física, informática.

11.- Tendo unha crecente relevancia cultural e social o que imprecisamente se denominan como “actividades extraescolares ou extra-curriculares”, coa consciencia de que elas posúen unha notable potencialidade para o logro dunha educación integral e dada a súa contribución ao logro da calidade e do enriquecemento cultural de todos e particularmente de aqueles individuos en situación de privación cultural, negativa para a consecución dunha sociedade democrática, non podemos por menos de considerar que en medida significativa deben formar parte dos proxectos educativos e curriculares dos centros educativos como dimensión pública e dereito á calidade da educación e deben ser tamén en medida significativa os profesores, con novos e ampliados saberes e cualificacións, os profesionais máis adecuados para o seu tratamento.

Os máis adecuados pola súa preparación e coñecementos pedagóxicos, psicolóxicos e didácticos para a intervención educativa con respecto á poboación infantil e xuvenil.

12.- E por todo isto que sostemos a necesidade de flexibilizar, racionalizar e reordenar os

horarios escolares tradicionalmente atentos case en exclusiva a unha instrucción intelectual, máis disposta para unha selección meritocrática no marco dunha sociedade fundada sobre a desigualdade.

A conveniencia da racionalización dos horarios escolares

13.- A ordenación horaria escolar actual non é se cadra hoxe a máis oportuna e pertinente. Os ritmos sociais están cambiando. A modalidade laboral de xornada única está avanzando cada vez máis no marco dunha sociedade urbana, industrial e de servicios. ¿Deberán por elo axustarse os horarios escolares?, ¿reducindo ou ampliando os horarios de permanencia baixo a tutela do profesorado?, ¿de forma similar para todos os colectivos ou diferente atendendo a distintos grupos de edades e contextos? ¿baixo o modelo de Xornada Partida (X. P.) ou adoptando o da Xornada <214>nica?; estas son algunhas das cuestións que están na preocupación de diversos colectivos sociais, formados por profesores, ben que mesmo por pais e alumnos.

14.- A situación actual de Xornada Partida afecta de distinta forma aos colectivos infantís e xuvenís, pais e profesores, atendendo a unha maior proximidade ou distancia entre os centros escolares e as residencias familiares, tempos de permanencia no transporte escolar no caso do seu emprego, ambiente familiar, calidade das interrelacións culturais sociais coas que se confronta cada alumno, etc., etc. Así, o que como modelo horario (X. P.) pode ser a fórmula máis positiva e satisfactoria para uns, puidera ser perxudicial para outros (excesivo tempo ocupado pola xornada laboral e as súas implicacións, excesivo tempo distanciado do marco familiar, pouco descanso ou tempo de lecer...)

15.- Algo similar se podería predicar dunha xornada de cinco horas matutinas para todos, podendo levar a unha excesiva acumulación de materias nun horario condensado e a unha defectuosa integración de actividades de aprendizaxe formal, non formal e informal con descompensacións, sobre todo entre os ámbitos rural e urbano, problemas e limitacións a ter que ver coa existencia, uso, programación, coordinación de recursos culturais, deportivos e de lecer e mesmo coa orientación seguida, cando non carencia para uns das desexables actividades complementarias, en contradición coa súa abundancia para outros, tanto de forma pública como privada.

16.- A cuestión da desexable racionalización e pois complexa ante a diversidade de situacións, supostos de partida e hipóteses das que podemos partir para seleccionar conscientemente unha ou outras modalidades horarias de xornada escolar. É difícil, por non dicir imposible construír un modelo de racionalización uniforme e satisfactorio ante a tal diversidade.

17.- Neste contexto realizouse a investigación sobre a xornada escolar de sesión única en Galicia por parte do ICE da Universidade de Santiago e a pedido da Consellería de Educación, cara a facer un balance dunha iniciativa implantada en 81 centros de EXB e formalmente catalogada como experimental.

A ampla investigación tomou en consideración distintas perspectivas e planos de análise: o comparado, o sociolóxico, o psicopedagóxico, o médico - sanitario e o pedagóxico - organizativo, extraéndose del, entre outras, as seguintes indicacións:

Para un racional regulamento da xornada, a debater e decidir pola Comunidade Educativa, para recoller nos documentos

pertinentes do Centro, no Proxecto Educativo e no Regulamento de Réxime Interno, deberase diferenciar claramente entre:

- Xornada escolar dos alumnos, cos horarios das actividades, curriculares e complementarias, e de utilización dos servizos escolares.
- Xornada do profesorado, diferenciando a docencia directa, permanencia no centro e actividades fora do mesmo coas súas compensacións.
- Horario do Centro, cos momentos de apertura e peche, e a responsabilidade do funcionamento e cuidado en cada caso.

No contexto europeo abonda máis o horario de sesión dobre, iniciándose antes a xornada, con menor repouso a mediodía, e finalización tamén antes. No caso dalgún país con xornada de mañá ésta vai unida habitualmente coa inclusión do sábado a mañá como tempo lectivo.

En relación ao rendemento atencional e escolar, á fatiga e á adaptación aos horarios, os datos non son definitivos nin estatisticamente significativos, con respecto a unha ou outra fórmula, ben que os resultados son algo máis favorables para a Xornada Partida.

18.- Con todos estes antecedentes e considerando previos é hora de ir fixando xa un conxunto de posicións que desde Nova Escola Galega ofrecemos ao conxunto dos sectores implicados:

- a) Denantes dunha toma de decisión sobre a X.U. ou X.P., desde o Consello Escolar de Galicia, Mesa Sectorial de Educación e outras instancias representativas e directivas deberá reafirmarse o valor das orientación pedagóxico-didácticas favorables á práctica e construción dunha educación integral: a flexibilidade dos novos modelos didácticos, a necesidade

dun reparto equilibrado das materias de aprendizaxe de modo a atender aos modos diversificados e plurais de aprendizaxe e aos diversos tipos de actividade escolar, atendendo tamén á necesidade de flexibilizar e reordenar os horarios escolares e de integrar como tarefa educativa un conxunto notable de actividades educativas, culturais, recreativas e de lecer, hoxe agrupadas con indefinición no rótulo “actividades extraescolares ou extracurriculares ou complementarias”, co que supón isto de integración e coordinación de recursos e programas tanto formais como non formais e informais e a súa plena consideración e integración formando parte dos proxectos educativos ou mesmo curriculares dos centros.

- b) Ao mesmo tempo debe facerse unha revisión sobre as tarefas da profesión docente: ¿son elas as docentes tradicionais só?, ¿inclúen tamén ás de apoio didáctico escolar, como orientadores, psicopedagogos, expertos do curriculum, monitores de centros de recursos, coordinadores de centros de profesores...?, ¿inclúen tamén as de educación musical, as de idiomas e as de educación física?. Parece que si todo o anterior e así o prevé o lexislador. ¿E por que non tamen o monitor-profesor de educación dramática?, ¿o animador literario, o xedrecista, experto en educación lóxico-matemática? ¿por que tería que ser un monitor distinto dun profesor?, non será só porque aínda non o recolleu a lei; e mesmo ¿non habería que falar da polivalencia de cometidos do profesor de educación física?; sería bo que a este so se lle reservaran horarios de mañán para xogos cooperativos, mentres pola tarde acude ao centro escolar un monitor deportivo de baloncesto - sen formación pedagóxica -

que so buscara o triunfo en competicións do equipo de baloncesto do colexio, para o que escollería só a aqueles alumnos máis dotados e ofrecendo maiores seguridades cós de peores disposicións físicas?. non debería ser se cadra o horario laboral deste profesor só ou case só pola tarde?.

c) É dicir que, se estamos de acordo en integrar unha parte singular do que incorrectamente se denominan actividades extra-escolares dentro do proxecto e das tarefas educativo - curriculares e se ademáis consideramos que serán os docentes, a través de novos perfís e competencias de intervención con máis adecuados saberes e cualificacións didácticas, ás que hai que ir dando paso nos distintos centros superiores de formación do profesorado, os profesionais máis capacitados, obteremos a conclusión de que o tempo educativo é un tempo tanto de mañán como de tarde, debendo ser os profesores os que ordinariamente conducen, tanto pola mañán como pola tarde, tal horario, por máis que outros monitores deberán tamén participar nalgunha medida, cando menos para lograr a necesaria coherencia no funcionamento do Centro.

d) Agora ben, debemos considerar tamén dúas cuestións que complican o anterior esquema.

Dunha parte ofrecer una educación de calidade e falar dun tempo educativo de mañá e tarde para todos non nos debería levar forzosamente a “escolarizar” todo o proxecto educativo, podendo existir estruturas e servicios que ofertan determinados concellos - fundamentalmente urbanos ou semiurbanos - e que poden ser integrados positivamente dentro da programación educativa, polo que neste

caso haberíamos de falar de coordinación. Mesmo se pode dar a circunstancia de que moitas familias desexen e poidan optar a unha certa discrecionalidade no uso de tempo educativo dos fillos, atendendo ademáis á realidade crecente de horarios laborales de xornada única, o que daría pé a contemplar unha relativa diversidade de horarios escolares de tarde.

Por outra parte, sendo lexítima a reclamación dun horario laboral de xornada única por parte dos profesores, debería haber lugar a poder contemplalo, podendo ser neste caso segundo a especialización e programación didáctica un horario de mañán ou un horario de tarde, ou, no seu caso, unha combinación de ambos.

19.- Estamos diante dunha cuestión complexa, pola suma e interferencia de variables implicadas e temos o convencemento da conveniencia da revisión dos actuais horarios escolares.

Non son oportunas as decisións precipitadas. O lexítimo dereito laboral dos profesores debe ser contemplado no marco de novas posicións sobre o tempo educativo e as súas tarefas e actividades.

De adoptar posicións que supoñan innovacións haberá que facelo sobre a base da información, a participación e o consenso social e político; facelo con aplicación de criterios idénticos tanto para a escola pública como para a privada concertada; facelo desde a claridade normativa - actualmente non existente - e desde a planificación secuencializada, incluíndo a cuota parte de responsabilidades que deben ser asumidas polos distintos sectores e instancias administrativas.

Non debemos esquecer que as escolas como servicio público deben cumpri-los necesarios obxectivos de integración e de compensación socio-cultural para tódolos escolares

que así máis o precisen, polo que a adopción dunha innovación horaria debe ser seguida dunha atenta avaliación e das medidas compensatorias / correctoras dos posibles desaxustes.

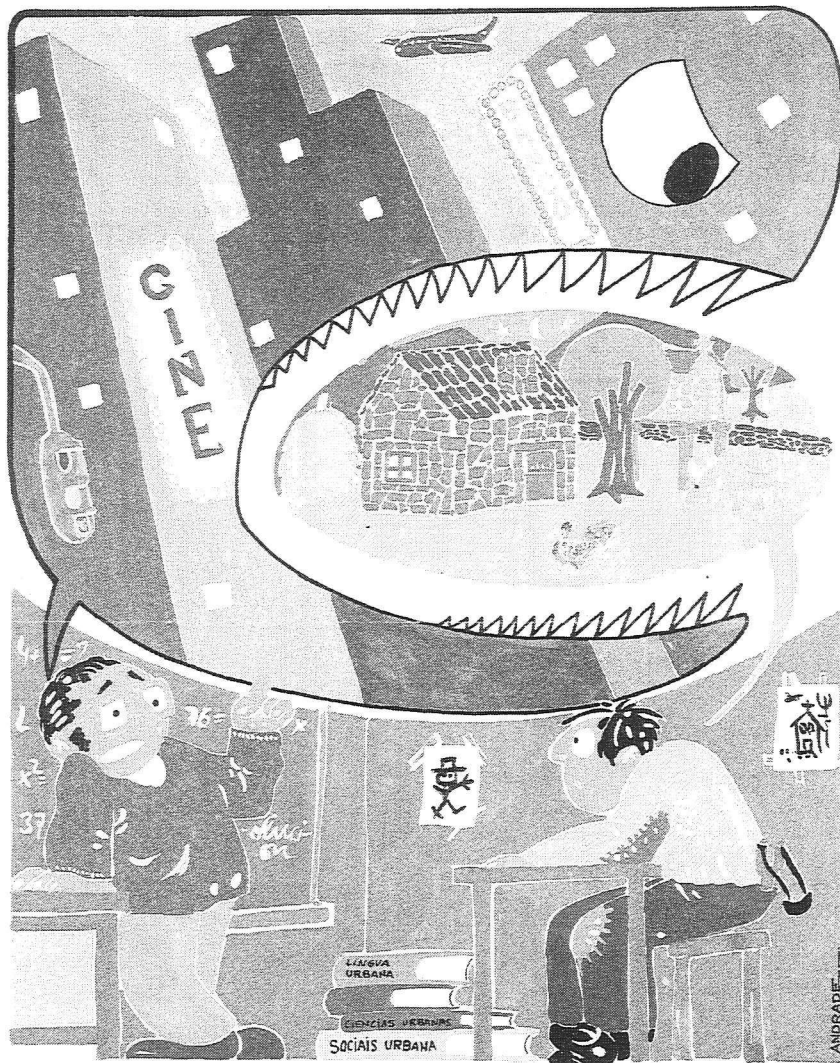
Un avance de conclusións

20.- En coherencia coa fundamentación e reflexións anteriores presentamos un posible avance de conclusións para un debate social ampliado:

- Compre revisar cara a súa racionalización o actual modelo uniforme de Xornada escolar partida en canto á súa rixidez horaria actual e en canto á súa uniformidade para todo o territorio de Galicia no marco dunha revisión mais ampla dos calendarios escolares, períodos vacacionais e tempo total docente e educativo ao longo dun curso.
- Compre revisar os actuais horarios escolares desde o punto de vista do que desexablemente debe ser o tempo educativo dos nenos e xóvenes na sociedade actual.
- Compre revisar a Xornada laboral do profesorado, procedendo a unha redución do horario diario lectivo en particular para os profesores de educación primaria, contemplando asemade os novos perfís profesionais docentes, os tempos de permanencia nos centros e o tempo desexable de ocupación distinta, a efectos de formación permanente, tarefas de preparación do traballo docente, etc., podendo ser unha fórmula posible a das 35 horas semanais distribuídas en docencia (15 a 18 horas), coordinación didáctica, planificación, avaliación, tutorías e atención a pais (de 7 a 10 horas) e outras para a formación permanente.
- Pode ser posible a adopción dun modelo de xornada única matinal para a atención ás materias denominadas “regladas”, sempre desde a súa planificación coordinada den-

tro do proxecto educativo e do proxecto curricular do centro - incluíndo as “extraescolares”, é dicir, no marco da programación do tempo educativo, co fin, por outra parte, de non recarga-lo horario, e podería pois haber profesores con horarios distintos de entrada e saída para a súa xornada laboral diaria, coa necesaria coincidencia de horario común para a indispensable coordinación. En todo caso esta posibilidade non debería ser concebida como un modelo uniforme para toda Galicia, debéndose falar pois dunha desexable descentralización na toma de decisións, para deste modo ter en conta a realidade concreta de cada comunidade escolar e a súa capacidade de protagonismo decisorio ao respecto. Este protagonismo non pode ser, por outra parte, absoluto dado o conxunto de circunstancias e servicios interrelacionados ante un posible cambio; debe estar enmarcado nas decisións de coordinación que efectúe o Consello Escolar Municipal e aínda e particularmente nos casos non urbanos, tamén nas decisións de coordinación do Consello Escolar Comarcal.

- Como modificación máis modesta do actual modelo de xornada partida sempre é posible iniciar antes a xornada laboral e educativa, reducir o horario de xantar e repouso do mediodía e así rematar antes no tempo da tarde, mediante un horario máis “europeo”. Tamén podería ser posible eliminar o horario de tarde dun ou dous días semanais para tódolos docentes, redistribuíndo nas outras xornadas tal período, a efectos tanto de facilita-lo descanso como a posibilidade de asistencia a cursos de formación.

III XORNADAS DE
ESCOLA RURAL

7-8 maio 1988
no Pazo de Mariñán

A ESCOLA RURAL EN GALICIA

Conclusións das Primeiras Xornadas da Escola Rural

Os preto de 100 profesionais da educación reunidos nas las. XORNADAS DA ESCOLA RURAL celebradas en Santiago de Compostela entre os días 23-25 de Maio de 1986, por convocatoria de NOVA ESCOLA GALEGA, despois de detidos debates, intercambios, coñecemento de experiencias e de análise da actual realidade das escolas rurais en Galiza, estiman oportuno elevar ante a sociedade galega e ante as instancias da Administración educativa implicadas as seguintes conclusións:

A SITUACIÓN ACTUAL DA ESCOLA RURAL

1.º.—Valoramos negativamente a eliminación e desaparición indiscriminada de varios milleiros de pequenas escolas rurais ao longo dos últimos 15 anos, como resultado da aplicación dunha lexislación educativa (L.X.E. de 1970), favorecedora da concentración de unidades escolares, baixo concepcións sociolóxico-administrativas favorables á urbanización, ao “desenrolismo”, á asimilación cultural e á destrución do patrimonio lingüístico-cultural galego e en base á instrumentación ideolóxica da igualdade de oportunidades. Tal desaparición de escolas ten deixado sen centros culturais aos núcleos ou entidades de poboación onde elas asentaban.

2.º.—Esta actuación político-administrativa vén sendo mantida sostancialmente pola actual Administración Educativa Autónoma de Galiza, ben que se puxeran en marcha algúns programas e iniciativas tendentes a aminorar os efectos sociais das anteriores e persistentes orientacións.

3.º.—Existe hoxe, con todo, algo máis dun milleiro de centros escolares públicos de educación básica con menos de oito unidades escolares situados no medio rural. Encóntanse na súa xeneralidade enfrontados a unha complexa problemática, que deberá ser solucionada en ben da calidade educativa e da realización do dereito á educación.

VICENTE

4.º.—Actualmente as escolas rurais por mor da maior atención presupostaria e financeira aos centros educativos de oito e máis unidades e polo seu esquecemento legal, enfrontan amplas carencias e deficiencias, entre as que se sinalan:

- a) En canto a instalacións e equipamentos: frecuente inexistencia de servizos hixiénicos dignos, desadaptación de locais, problemas de iluminación e soallamento, carencia de patio cuberto, de auga clozada, de calefacción, de despacho de tutoría/administración, de campo de deportes, de moblaxe complementaria (e ás veces básica).
- b) A miúdo, particularmente os centros dun menor número de unidades carecen total ou parcialmente dunha dotación básica de material didáctico adaptando á funcionalidade educativa a cumprir sendo centros de preescolar e ciclo inicial, véndose os profesores

obrigados a paliar tal extremo a través dun esforzo persoal e voluntarismo que non se corresponden cunhas esixencias obxectivas de profesionalidade docente.

- c) Rexístrase unha particular precariedade en canto á existencia de libros e outros materiais escritos e audiovisuais que deberán formar parte da biblioteca e recursos didácticos da aula.
- d) Dado que un importante número de escolas debe atender á iniciación e consolidación de aprendizaxes instrumentais, salientamos con especial preocupación as carencias de material educativo, axeitado, como tamén as deficiencias informativo-formativas que padecen os profesores.
- e) Existe unha carencia de medios institucionais de coordinación pedagóxica entre os profesores tanto dos centros incompletos entre si, como en relación aos colexios públicos.

- f) Encóntranse reais problemas que dificultan o avance dunha actuación pedagóxica cultural e lingüísticamente normalizadora, que é aínda feble. Existen rupturas programáticas e metodolóxicas entre a actuación curricular nas pequenas escolas rurais e nos colexios e concentracións escolares, debendo ser solucionadas.
- g) A dotación económica para gastos de funcionamento resulta insuficiente, debendo, por outra parte, mellorarse a súa distribución.
- h) Os alumnos carecen dos precisos seguros escolares, que deberían ser asegurados desde a Administración educativa, o que leva a algunhas situacións de indefensión e inseguridade xurídica por parte dos profesores, nos casos de accidentes escolares.
- i) Os ratios máximos de alumnos resultan frecuentemente abusivos, particularmente cando un profesor debe atender a pequenos grupos e alumnos de varias idades e de distintas situacións de aprendizaxe. Do mesmo xeito os horarios escolares haberían de ser flexibilizados.
- j) Existe un amplo conxunto de deficiencias ó redor da formación, perfeccionamento e facilitación da actuación profesional dos mestres: as Escolas de Maxisterio e outros centros de formación universitaria non atenden suficientemente á especificidade formativa para a actuación no medio rural; non se facilita como debera o perfeccionamento do profesorado, nin se dignifica a súa función en tal medio social; a carga docente resulta, a miúdo, excesiva, ante a diversidade de actuacións a realizar; existe rixidez nos concursos de traslado e acceso, impedindo a posibilidade de constitución de equipos docentes, con proxectos de actuación pedagóxica conxunta nas zonas rurais; non hai, tampouco, unha incentivación profesional que invite á permanencia e estabilidade en tal medio e que podería lograrse a través da existencia de vivenda digna, facilidades de perfeccionamento, coa agrupación de ho-

ras de adicación exclusiva, apoio administrativo e descentralización de tais servizos; axilización dos servizos de xestión e información, dietas de transporte para desprazamentos a centros de recursos ou de coordinación, facilitación de substitucións en caso de baixa temporal por enfermidade e outras.

- ll) Debe revisarse seriamente a política de transportes e comedores escolares, pois a actual situación está lastrada dun alto número de deficiencias.
- m) Cómpre garantir sempre un posto digno a tódolos alumnos e singularmente aos de preescolar.

ESCOLA RURAL E DESENVOLVEMENTO RURAL

5.º.—Consideramos como escola rural en Galiza a aquela que está inmersa nos seguintes parámetros:

- a) Un entorno socio-económico predominantemente agrícola-gandeiro e nalgúns casos pesqueiro.
- b) Un entorno, no que as vivencias, as actitudes, as crenzas, as pautas de comportamento, as normas de conducta..., en definitiva a cultura espiritual presenta características propias en canto ao xeito de enténdela vida.
- c) Unhas solucións históricas e comunmente aceptadas nos aspectos físico-vitais, é dicir, unha cultura material específica.

Na actualidade, e independentemente das súas eivas, habería que considerar como Escolas Rurais: os centros de Preescolar, Unitarias, Mixtas, Agrupacións, Colexios e Concentracións situados no marco rural e mesmo tamén os ubicados en vilas e medios urbanos, en tanto que o seu alumnado proceda maioritariamente dos núcleos rurais.

6.º.—Cómpre unha lexislación específica para as escolas rurais que contemple o conxunto de situacións particulares. Nesta perspectiva, a administración

local debe ser dotada dunha maior capacidade competencial e presupostaria e contemplar unha ordenación comarcal do territorio, para poder responder máis eficientemente ás concretas necesidades da escola rural.

7.º.—Unha nova perspectiva da escola rural debe integrarse nunha nova perspectiva de desenvolvemento rural, en oposición alternativa á actual depredación e non desenvolvemento endógeno. A sociedade rural hoxe está sometida, o mesmo que as súas modalidades de desenvolvemento económico a unha crecente dependencia de mecanismos exteriores que reducen a súa desexable autonomía e capacidades propias sobre os procesos de desenvolvemento.

8.º.—A escola debe contribuir eficazmente a ese desenvolvemento socio-económico: os coñecementos alí adquiridos deben poder ter aplicacións prácticas; debe abrirse ao medio e integrar as capacitacións profesionais e técnicas dos que como técnicos, médicos, veterinarios e outros axentes desenvolven no rural as súas profesións. A escola debe relacionar los distintos aportes científico-técnicos, en base ao estudo do medio, partindo da realidade dos nenos, imbuíndoos de senso de comunidade con recursos capaces para o seu progreso, a través do emprego de medios e metodoloxía activa e científica adecuada.

9.º.—Os profesores que exerzan a súa profesión en contextos rurais deberán estar integrados no medio, para o que parece oportuno, en liñas xerais, establece-la residencia na comunidade onde se exerce a función docente, entendendo que pode haber distintos graos de integración, segundo a asunción que cada un faga respecto do:

- a) entendemento das relacións socio-económicas do mundo rural,
- b) intervención na loita colectiva pola resolución da problemática existente alí onde se exerce,

c) comprensión, respecto e potenciación crítica da cultura material e espiritual do mundo rural.

10.º.—Cómpre unha real dignificación e potenciación da escola rural porque pode xogar un importante papel no desenvolvemento integral do mundo rural e na educación das súas xeneracións novas.

11.º.—A Administración Educativa galega e os centros de formación do profesorado deben procurar unha adecuada formación dos profesores que vaian traballar no mundo rural, facilitando os medios necesarios e unhas condicións de vida dignas.

12.º.—Deben revisarse os contidos e modelos de aprendizaxe seguidos hoxe nas escolas incompletas e nos colexios e concentracións, procurándose unha integración activa entre a aprendizaxe experiencial e formal, mais propia unha da cultura tradicional e outra da cultura urbana. Tense que ir á galeguización do ensino, cun curriculum integrado no medio e aberto a unha total normalización do idioma, superadora da actual situación diglósica.

A ZONALIZACIÓN E A COMARCALIZACIÓN ESCOLAR COMO ALTERNATIVA SOCIAL E EDUCATIVA.

Partindo da actual situación da escola rural, que podemos calificar como a de unha escola sen futuro, anclada en concepcións tradicionais e incapaz de preparar persoas que aporten a súa intelixencia creativa ás necesidades do Seculo XXI, propoñemos unha alternativa baseada na zonalización e comarcalización cara a unha educación integral e como contrapartida a un sistema educativo fundamentado nos conceptos de despersonalización, masificación, dicotomía mestre/alumno, aillante do medio, urbanizante e con contidos desaxustados á evolución psicobiolóxica e social do neno.

13.º.—Este prantexamento require un novo modelo de escola que definimos como **ESCOLA**

VICENTE

INTEGRADA: escola na comunidade, comunidade na escola. Unha escola insertada no entorno próximo ao neno, tanto fisicamente como a nivel de contidos basados nas súas vivencias e experiencias, nun coñecemento xeográfico e social do seu entorno. Este modelo de escola leva consigo revisa-lo concepto tradicional de aula e de nivel, polo que prantexamos un novo concepto de espazo escolar: espazos racionais e arquitectura funcional e lúdica, creación de espazos colectivos intergrupos polivalentes, espazos para pequenos grupos ou talleres móbiles, lugares que posibiliten o traballo simultáneo con diferentes grupos, adaptación do edificio á climatoloxía e ao medio, espazos cubertos e luminosos, calefacción, fosa séptica, luz, auga corrente, servizos...

14.º.—Este modelo de escola integrada concíbese sobor dunha metodoloxía de traballo en base a *proxectos pedagóxicos elaborados polos equipos docentes* dentro da zona e no propio centro. Isto leva consigo unha coordinación do profesorado nun proxecto globalizador. Dentro deste profesorado contaríase con mestres rotantes colaboradores que complementarían o traballo de coordinación, planificación,

elaboración de material e distribución deste. Este prantexamento conleva a creación de centros de *coordinación e planificación* que substituirían aos actuais centros de recursos, dado que as súas funcións serían moito máis amplas: planificación conxunta do traballo da zona e coordinación deste, investigación metodolóxica, elaboración do material adaptado á realidade e ós intereses dos nenos, depósito deste material e distribución do mesmo. Trátase, en suma, de axustarse ao máximo a unha educación personalizada para uns nenos concretos, para os que non sirven uns libros de texto estereotipados, polo que o material elaborado no centro de recursos require a existencia duns medios, como son audiovisuais, multicopista, temas elaborados, documentación sobre a comarca, biblioteca para mestres e alumnos, laboratorio de fotografía...

15.º.—Outro concepto implícito neste modelo é *o entorno como recurso*: utilización dos elementos naturais e sociais que forman parte do mundo do neno ademais doutros recursos didácticos preelaborados así como a dispoñibilidade dunha horta escolar, invernadeiro ou granxa que permita un traballo de experimentación.

16.º.—Ademais de integra-la escola na vida do neno, tense que integra-la dinámica interna da escola co obxectivo de potencia-la formación de homes e mulleres que respeten e desenvolvan o seu entorno dun xeito científico como paso previo para poder coñecer, respetar e assimilar entornos e coñecementos cun maior grao de abstracción, e desenvolver unha sensibilidade humana. Partindo deste concepto supoñemos que é enriquecedora a escola que non se cingue a niveis-tipos por idade, senón que abrangue a coeducación de nenos de diferentes idades, niveis e capacidades. O que leva a un modelo escolar de *interciclos*, no que entrarían os nenos con deficiencias que deica agora se foron marxinando na chamada educación especial, respetando deste xeito os ritmos individuais de evolución e aprendizaxe. Isto leva consigo o descarta-los sistemas de grupos prefixados de alumnos e en contrapartida configurar grupos flexibles en función de cada realidade, poñendo en todo caso limitacións ao número de nenos que ten que atender cada mestre para garantir unha aproximación efectiva ao neno: polo que propoñemos que cando existan máis de tres ciclos a ratio non pode ser superior a 15 alumnos.

17.º.—Asemade, a formación integral do neno non se cingirá ao recinto escolar, senón que,

na liña da promoción do medio rural, tendemos a unha educación da comunidade ofrecendo un medio ambiental que potencie o desenvolvemento autónomo das inque-danzas do neno e dos adultos: biblioteca, talleres de artesanía, plástica, dramatización, música..., actividades promovidas por animadores culturais rotantes pola comarca cun programa de dinamización da vida rural.

O concepto de transporte escolar varía totalmente posto que este tipo de escola precisa vehículos pequenos para recorridos pequenos.

Propoñemos que, no caso de existir, os comedores sexan pequenos, con poucos comensales e que faciliten a atención individualizada e a interrelación interpersonal.

Para poñer en marcha este proxecto de renovación precisase unha formación de pais e mestres para que atendan e asuman unha alternativa deica agora non promocionada.

18.º.—*Medidas inmediatas:*

- a) paralización dos actuais proxectos de ampliación das grandes concentracións,
- b) descentralización e desmasificación dos centros saturados,
- c) remodelación e ampliación dos centros e edificios aproveitables das actuais escolas unitarias,
- d) elaboración de mapas escolares a partir de:

* estudio da situación das actuais concentracións en cada zona,

* estudos prospectivos sobre a poboación, aspectos socio-económicos, servicios, comunicacións, dinámica de relación social...

* concreción de alternativas (proxecto de ubicación das escolas integradas e transformacións das agrupacións e escolas unitarias que se axil-ten a estes criterios).

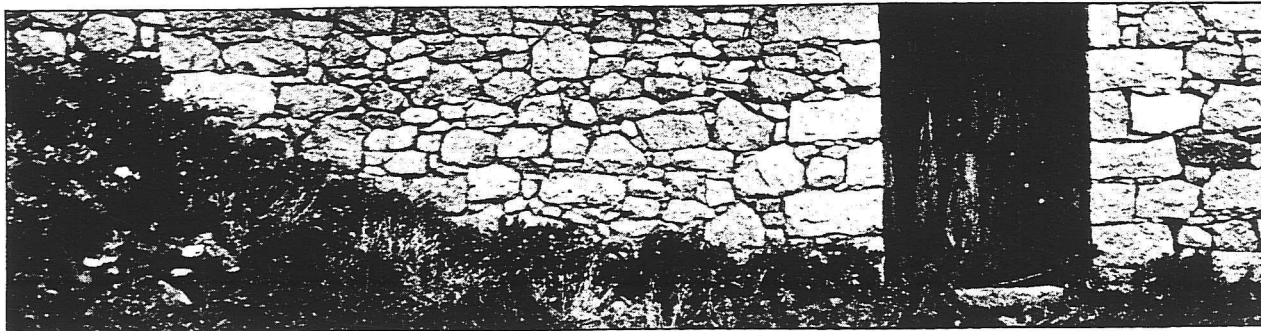
CODA

Os profesionais da educación reunidos nestas las. XORNADAS asumen nas súas liñas xerais os documentos de traballo presentados nelas: "A escola rural en Galicia", "Entre a vella e a posible escola rural galega" e "Consideracións e aportacións a unhas supostas reformas no mapa escolar para os concellos da Mancomunidade de Ordes (A Coruña)".

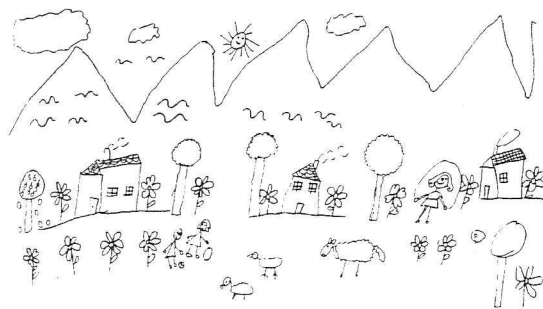
Co mesmo criterio adhírense as conclusións das xornadas Ilas. Estatís de Escola Rural (A Rioxa, 1986): proxecto de desenvolvemento integrado, a zonalización como alternativa á escola rural e Declaración final.

Finalmente, agradece-la presenza e intervencións de tódolos ponentes, quen, coa súa participación colaboraron a un debate necesario e á elaboración das presentes Conclusións.

VICENTE

**II^{as}. XORNADAS
DA ESCOLA RURAL
EN GALICIA**

SANTIAGO DE COMPOSTELA

5-6 Xuño/87

Organiza: NOVA ESCOLA GALEGA

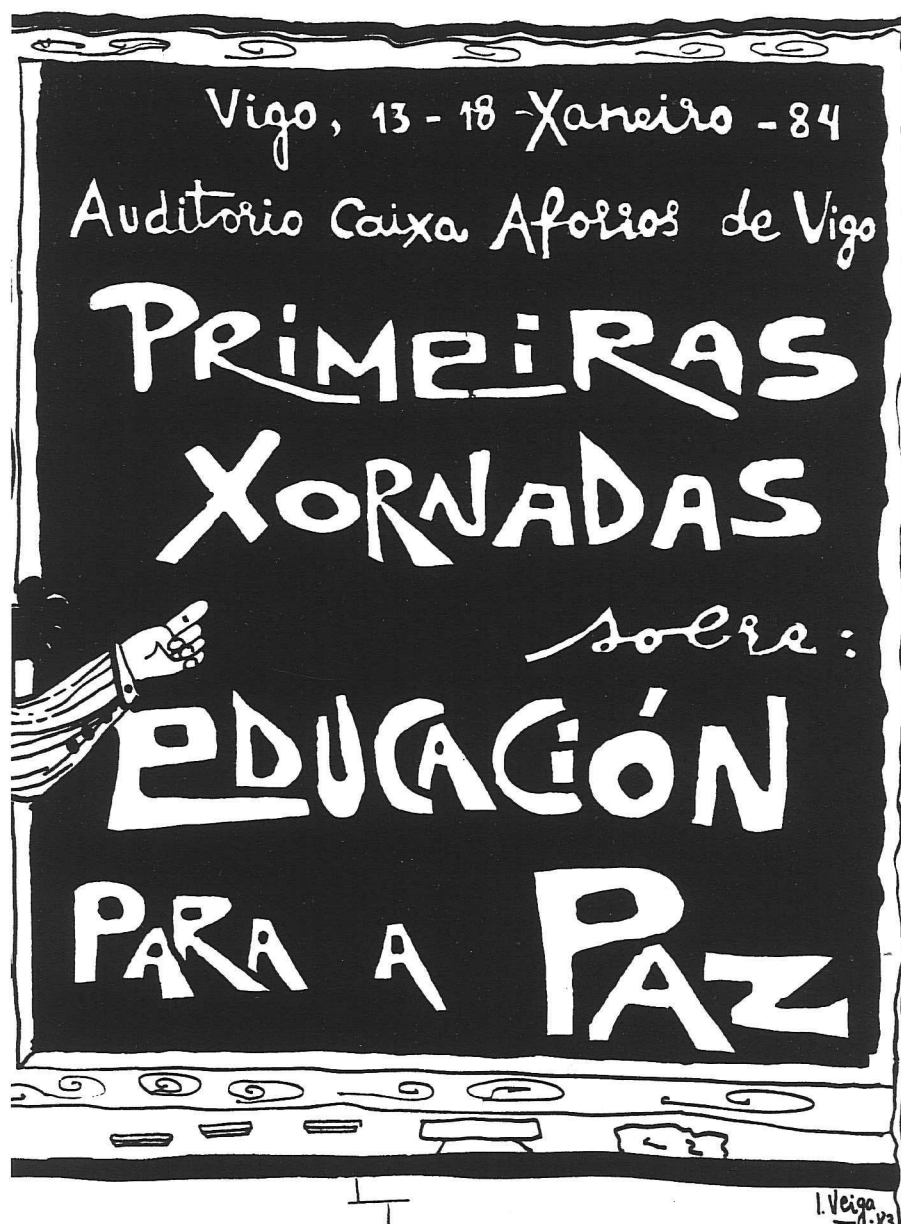
**I^{as} XORNADAS
DA ESCOLA RURAL
EN GALICIA**

SANTIAGO DE COMPOSTELA

23 - 25 Maio/86

Organiza: Nova Escola Galega

EDUCACION NOS
VALORES DA PAZ

MANIFESTO DOS ENSINANTES GALEGOS POLA PAZ E O DESARME

Na actualidade as grandes potencias teñen acumulado un caudal armamentístico suficiente, especialmente nuclear, para poñer fin á vida sobre o planeta. Sin embargo, os presupostos dedicados a rearme e investigación militar continúan incrementándose a un ritmo vertixinoso, -paradóxicamente inmersos na chamada 2ª Década do Desarme-, desatendendo as recomendacións de distintos organismos internacionais e inclumprindo os compromisos contraídos.

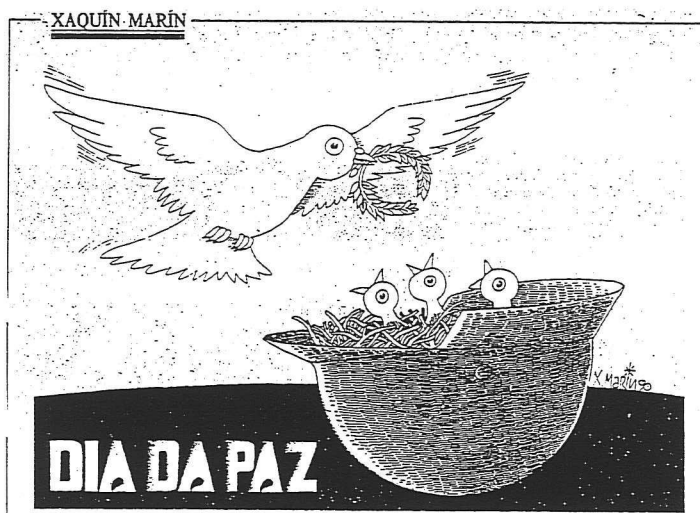
Ademais de constituír unha ameaza contra a supervivencia, a carreira armamentística contradícese coas fortes carencias e desigualdades económicas e socio-culturais que se están a dar no interior dos estados e nas relacións entre eles, usurpando a posibilidade dun pleno desenvolvemento educativo, cultural, sanitario, etc.

Diante desta situación, convencidos de que só mediante unha presión pública internacional chegaranse a adoptar medidas de desarme; conscientes da nosa responsabilidade como formadores dos nosos alumnos-as e do papel que poden xogar as institucións educativas,

xunto con outro tipo de organizacións e instancias sociais, propoñemos a adopción das seguintes medidas no campo educativo:

- Incorporación desta problemática nos currículos de todos os niveis, non coma unha asignatura máis senón coma unha das dimensións que debe inspirar o proceso educativo.
- Revisión dos textos escolares, especialmente no ámbito das Ciencias Sociais, que supoñan unha apoloxía da violencia.
- Celebración do “DÍA ESCOLAR POLA PAZ MUNDIAL E O DESARME” (30 de Xaneiro), coma unha xornada de concienciación e divulgación dos obxectivos da Educación para a Paz.
- Eliminación de actitudes e actividades que fomenten a aceptación e o culto da violencia (utilización de xoguetes bélicos, prácticas escolares que impliquen a coacción física e psíquica, familiarización co armamento real...).

Panxón, 25, 26, de Outono de 1.986

CONCLUSIONS DO 1º ENCONTRO GALEGO DE EDUCADORES POLA PAZ

Na fin de semana do 25 e 26 de Outubro xuntámonos en Panxón -previa convocatoria do grupo EDUCADORES POLA PAZ da Asociación Nova Escola Galega-, un grupo de 36 educadores co denominador común da Educación para a Paz. Uns estamos a traballar dentro do sistema educativo ben no EXB, BUP ou FP, outros aínda non remataron os seus estudos, outros desde fóra do S.E. e outros atópanse, moi ó seu pesar, no paro (violencia estrutural da nosa sociedade).

Dos obxectivos marcados para o Encontro hai que resaltar, como conclusión previa, o logro do ambiente de cordialidade, ledicia e outro nivel de comunicación acadado en tan escaso período de tempo. Os xogos, o debate, a coña, a reflexión, a troula, o intercambio de puntos de vista e mais de experiencias, estiveron presentes nas horas que pasamos xuntos. Profundizar neste tipo de Encontros, rompendo coa tradicional estrutura vertical da conferencia ou dos discursos aburridos e soporíferos, parece, tamén, unha liña de traballo aceptada por todos.

Desde o p. d. v. dos organizadores o resultado non puido ser máis satisfactorio, tanto polo nº de asistentes, polo nivel de profundización nas discusións como polo -xa citado-, grado de comunicación conquerido. O esforzo e o traballo previo tivo pois os seus resultados. Agora depende de todos que para o II Encontro non sexamos 36 senón xustamente o dobre.

CONCLUSIÓNS

1º.- Dada a situación de competitividade e violencia que impregne á sociedade en xeral e ó sistema educativo en particular.

Coñecendo a importancia das aprendizaxes na formación da personalidade humana desde a 1ª infancia.

Convencidos de que a paz na súa aceptación positiva de ampla xustiza a

reducida violencia, directa e estrutural, é posible.

Concluímos, a sabendas das limitacións da escola, que é necesario e urxente impulsar programas de educación para a paz en tódolos niveis educativos e para tódalas idades. Así mesmo faise un chamamento á introducción desta dimensión educativa nas Escolas Universitarias de Formación do Profesorado de EXB, Facultades de Pedagogía e demais carreiras con implicacións docentes.

2º.- A Educación para a Paz ten como obxectivo a formación de persoas solidarias, felices, críticas e pacíficas. Constitúe, xa que logo, unha educación en valores e non só un mero cambio curricular.

Neste sentido cabe suliñar que:

2.1. Cómpre distinguir entre unha educación sobre a paz (predominio da información) e unha educación para a paz,

na que ademais dos aspectos cognoscitivos priman os afectivos e actitudinais.

2.2.A Educación para a Paz debe ser un modelo educativo que invite á acción, á participación crítica, a aprender desde pequenos a non ser indiferentes.

2.3. A educación para a Paz parte do conflito como algo natural á existencia humana. Polo tanto, hai que enfocalos como problemas ós que cómpre buscar unha solución e orientalos cara a actividades socialmente útiles.

2.4. Desde a perspectiva da Educación para a paz, os medios non poden ser antitéticos ós fins perseguidos.

2.5. Resaltase a importancia do papel do profesor na consecución dos fins da Educación para a paz. A coherencia entre a forma de educar e a forma de vivir dos ensinantes, constitúe un requisito imprescindible na educación para a paz.

3º.- A Educación para a paz como dimensión educativa que é, afecta a tódalas áreas e estrutura escolar, reiterándose a negativa á creación dunha asignatura máis. En consecuencia, a educación para a paz, ten que ser algo real, tanxible e cotián, incidindo desde a primeira infancia na aprendizaxe dos hábitos

democráticos de conducta da seguridade en si mesmos, e do amor polo que nos rodea, persoas, animais, plantas e cousas.

4º.- Acórdase celebrar o II Encontro Galego de Educadores pola Paz, en Oleiros na 1ª fin de semana de Outubro de 1.987 correndo coa organización o Concello de Oleiros e o grupo de Educadores pola Paz de A Coruña.

5º.- Acórdase editar un cartel-calendario do próximo ano 1.987 coa convocatoria de II Encontro, para distribuír polas escolas e institucións educativas de toda Galicia. O concello de Oleiros, por medio do seu ponente de Cultura, asume o coste económico desta conclusión.

6º.- Acórdase crear un Centro de Recursos sobre a Paz, no Concello de Oleiros, contando co seu respaldo económico e institucional. Este Centro de Recursos sobre a Paz servirá como lugar de intercambio, documentación, difusión,, etc. de estudos e actividades sobre a educación para a paz.

7º.- Acórdase establecer un circuito de correspondencia pola paz, tanto a nivel de profesorado como de alumnos-as, entre as escolas de Galicia e resto do estado.

8º.- Acórdase impulsar a difusión da celebración do DIA ESCOLAR POLA PAZ

NOVAPAZ
nova escola galega

BOLETIN INFORMATIVO DO GRUPO EDUCADORAS/ES POLA PAZ DE
NOVA ESCOLA GALEGA

N.º 9
Febreiro, 1993

OPINION

Non podemos, por máis que nolo propoñamos, permanecer calados ante unha situación como a que toda España viviu non hai moitos días. Referímonos ós violentos sucesos de Alcazar (Valencia), e á violencia do tratamento informativo especialmente exercido por dous canais televisivos. Primeiro foi a dor que supuxo a certeza do grave atentado á liberdade da persoa, máis condenable se cabe por seren as vítimas menores de idade. Logo a incredulidade ante o tratamento que certos profesionais deron ó suceso nos medios de comunicación facendo que algo dentro de nós se sublevase. A impotencia ante o poder dos medios de comunicación, a utilización das opinións dos directamente afectados en momentos de grande tensión e sufrimento para aumentar os índices de audiencia e a lei de que todo vale para acadar tal fin, quedou unha vez máis reflexado ante a nosa indignación e incredulidade.

Pero nesta voraxine de alienación e de aparente rechazo da violencia cando as propias programacións televisivas están repetidas dunha programación que rezuma violencia polos catro costados, tamén apareceu a esperanza da sanazón e da racionalidade tras comprobar as diversas reaccións suscitadas, rápidas e sinxelas. Como mostra delas queremos reproducir aquí o comentario de Antonio Gala (El Mundo, 30-1-93), que con mellores palabras que as nosas sintetiza o noso pensamento ó respecto.

«Os medios de comunicación de masas poden en todas as consecuencias sociolóxicas dun crime perversivos de tal xeito que constitúan outro crime en si mesmos. Falo da televisión especialmente, o feito dunha reportaxe non se mide polo número de espíritos que existe, nin de corazóns que trátase. A dor dos familiares e a súa intimidade deben resistirse sen abrí-las portas á curiosidade, non sempre saudable e equívoca, dos espectadores. A solidariedade dos convecivos ha de ser tratada sen provocación, e sábese filiado o centro do atención desvirtúa a sinceridade de moitas expresións e embute o sentido doutros. Das mans da xusticia haberán de saír, por grande que sexa o noso espanto, as sancións materiais; a sanción moral xa está emitida».

PUBLICACIONES

IRIMIA FERNANDEZ, Emilia e RODERO BARROS, Mercedes (1992). "Coide-mo-la terra". Conleiteira de Ordenación do Territorio e Obras Públicas. Santiago.

O libro, feito coherentemente en papel reciclado, conta coa aportación visual das ilustracións de Xaquín Mariño de cada un dos temas que desenvolve. Con nivel de profundización que podemos catalogar de iniciación, as autoras presentan unha panorámica global dos temas máis sustanciais da problemática ecolóxica: o problema da subpoblación, a deforestación e a desertización, o armamento e os conflitos bélicos, a desaparición da fauna e da flora, os residuos, a contaminación acuática, a contaminación atmosférica e as enerxías alternativas. En cada un destes temas repílese a mesma estrutura: unha pequena información sobre o tema, uns apuntes para a reflexión, as consecuencias negativas do tema tratado para o medio ambiente e uns consellos ou accións directas para intervir no noso micro-mundo.

Cecilia botamos en falla unha primeira parte contextualizadora da acción educativa que se pretende desenvolver e un apartado de "profundización", dentro do ton xeral do libro de iniciación, así como unhas referencias bibliográficas básicas sobre cada tema, que permitisen unha maior versatilidade para aquelas persoas que quixesen saber algo máis de cada un dos temas desenvolvidos. Pero sen dúbida, estas melloras ou suxerencias non ampañan a loxía por ver nacer este tipo de materiais dos que estamos tan escasos, e máis na nosa lingua. Pensamos que este libro pode ser un instrumento moi útil tanto para o labor de educación de adultos para o que foi creado como nos niveis da Educación Primaria.

As persoas interesadas deberán dirixirse á Dirección Xeral de Ordenación Territorial e Calidade Ambiental da Conleiteira de Ordenación Territorial da Xunta de Galicia.

GREENPEACE. Revista Informativa Trimestral.

Non é a primeira vez que nas páxinas do NOVAPAZ nos facemos eco e mesmo recomendamos a suscripción a diversas revistas ecoloxistas que consideramos de interese. Nesta ocasión, e despois de vivir sucesos lúptuosos como o do Mar Egeo, a contaminación da ría de Pontevedra que non cesa, o plan forestal da Xunta de Galicia, as centras térmicas e as choivas ácidas, o tratamento dos residuos urbanos, etc., por citar só algúns dos problemas ambientais urxentes da nosa comunidade autónoma, fan que nesta ocasión consideremos oportuno chamar a vosa atención para que vos fagades so-

NOVAPAZ
nova escola galega

BOLETIN INFORMATIVO DO GRUPO EDUCADORAS/ES POLA PAZ DE
NOVA ESCOLA GALEGA

Nº 2
Xaneiro - 1991

EXTRAORDINARIA ACOLLIDA...

...a que tivó o nº 1 da NOVAPAZ. Estamos a recibir felicitacións e solidariedades do Secretariado de Asesoramento da Nova Escola Galega, de outras persoas, de publicacións, etc. Tamen chegan de fóra de Galicia.

Os mil exemplares foron poucos. Así que repetiremos tirada para este número.

Esperámo-la vosa colaboración. NOVAPAZ precisa traballo e tamén un esforzo económico. Pedímocelle suscripcións! Deseamos que NOVAPAZ sexa unha empresa compartida por todas/os que quexamos construír unha cultura de Paz. Gracias!

OPINION

SEXISMO

Un dos principais obxectivos da Educación para a Paz é conciliar as persoas das diversas situacións de violencia directa e institucional que nos rodean, co fin de potenciar os cambios de conducta necesarios para a busca de solucións.

O sexismo é unha destas situacións violentas, xeradas pola cultura patriarcal que padecemos e que a sociedade fai nosa vida coma natural.

Sabemos que o sistema educativo é clave dentro do conxunto das institucións que aseguran a reprodución da sociedade e nestos tempos estase a implantar unha Reforma educativa que aporta cambios ao devandito sistema. Buscamos, por exemplo, un deseño curricular que transforme os obxectivos conceptuais en desenvolvemento de capacidades, que cree as condicións favorables para a operacionalización, o respecto á diversidade e a autonomía de Centros e Mestras/es.

Pero a pesar do pretendido espírito democrático e progresista da Reforma, non se explicita, porque se omite, a análise dun feito moi importante: no marco escolar conviven dous colectivos humanos, o dos rapaces e o das rapazas, en desiguals condicións obxectivas, e xerarquizados. Na escola mixta xuntáronse as culturas masculina e feminina sen ningunha análise, sen ningunha medida correctiva. A que era predominante (a masculina) segue a sela.

Durante todo o proceso de aprendizaxe, cada persoa vai desenvolvendo dous rasgos psicolóxicos funda-

mentais: a necesidade de identidade e a de filiación; pero esta evolución irá marcada polo xénero no que previamente queda encaixado cada quen.

Os nenos son educados para se afirmar no xénero masculino, sentíndose respaldados polo medio social no que viven. Desenvolven sentimentos do autoestima e, coñecedores da súa pertencencia ao colectivo dominante, adquiren agresividade, independencia, seguridade...

As nenas son educadas para se identificar co xénero feminino, pero tamen para que se integren nun medio social masculinizado. Elas perciben que o valorado socialmente é o masculino e aspiran a se identificar con el, vivindo así un proceso tan incoherente de afirmación que enxendrará neelas sentimentos de inseguridade, inferioridade, inhibición.

Sen embargo, esta desvalorización do feminino ocasionará a nenas e nenos dificultades de identificación persoal, porque é como conseguir un desenvolvemento global da persoa, cando unha parte das capacidades e valores -os considerados femininos- están devalados nesta sociedade?

PUBLICACIONES

MIRANDA, Anisla e OUTROS (1990): Pareda amiga Fundación Municipal de Cultura Concello de Oleiros Oleiros (A Coruña)

A activa e comprometida Ponencia de Cultura do Concello de Oleiros, fainos entrega dun libro de carácter infantil e xuvenil que consideramos interesante paratraballar aspectos ecoloxistas na escola.

Cun deseño moi bonito e cuidado, o libro conta de cinco apartados. No primeiro, aparece o conto que dá título o

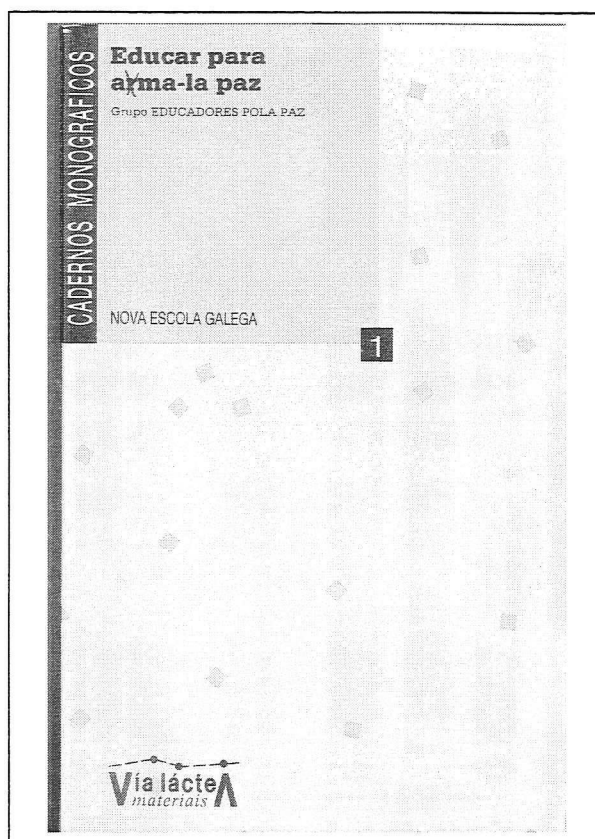
(30 de Xaneiro), como data específica de concienciación e reivindicación da paz desde as escolas. Sempre tendo claro, que a Educación para a paz non debe quedar reducida á celebración dunha efeméride.

9º.- Acórdase facer unha crítica seria e sen paliativos á administración educativa tanto municipal -salvo contadas excepcións-, como estatal e moi especialmente á que nos incumbe, a autonómica, polo seu absoluto abandono e ignorancia cara a esta temática. Remata o ano 1.986, Ano Internacional da Paz, sen que as nosas autoridades se dignasen apoiar e impulsar os programas e grupos que traballan en favor da Educación para a paz. Non cabe dúbida que o Ano Internacional de Paz converteu en “pasotas” ós nosos gobernantes.

Concluímos, pois, que cómpre articular, desenvolver e levar á práctica o apartado “g” do artigo nº 2 da LODE que propugna como finalidade da educación “a formación para a paz, a cooperación e a solidariedade entre os pobos”.

10º.- Acórdase facer un chamamento a todo o profesorado para que se sume a este proxecto educativo, realmente apaixonante e insoslaible. Así mesmo, acórdase divulgar por tódolos medios de comunicación posibles estas conclusións; solicitando a participación e colaboración de todos.

Panxón, 25, 26 de Outubro do 1.986

I CONGRESO MOVEMENTOS SOCIAIS ALTERNATIVOS
VI XORNADAS PARA A PAZ

O RETO DO PRESENTE:
FEMINISMO, ECOLOXIA, PACIFISMO

Ourense, 2 - 6 de marzo de 1993

Organiza: • Facultade de Humanidades de Ourense
• Nova Escola Galega. Educadores/as pola Paz

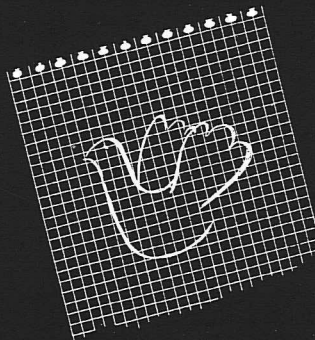
Colaboran: • Depto. de Análise e Intervención Psicosocioeducativa
• Asociación Estudiantil "Escola Moderna"
• Organización de Xovas Estudiantes de Psicoloxía
• Cruz Vermella de Ourense

Subvencionan: • Universidade de Vigo. Vicerrectorado de Investigación
• Deputación de Ourense
• Concello de Ourense. Centro Asesor da Muller
• Concello de Vigo. Concellería da Muller
• Caixa Galicia. Aula de Cultura
• Xunta de Galicia. Consellería de Educación e Ordenación Universitaria

3.º ENCONTRO
GALEGO
DE
EDUCADORES
POLA PAZ

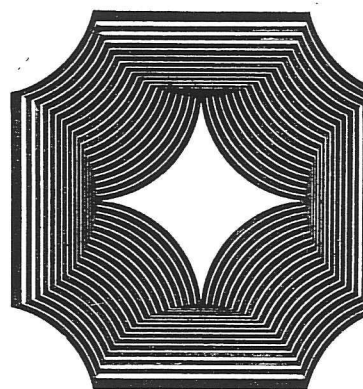
14, 15 de Xaneiro 1989
Residencia General Moscardó

DESENHO: PESTINHO

EDUCADORES POLA PAZ
(Nova Escola Galega)
O CARBALLIÑO (Ourense)

nova
escola
galega

AUDITORIO

TEATRO / MUSICA / CONFERENCIAS / PROYECCION

Do 13 ó 18 de Xaneiro de 1984
às 8 da tarde

PRIMEIRAS XORNADAS SOBRE
EDUCACION PARA A PAZ

Organiza: NOVA ESCOLA GALEGA
Entrada libre según aforo

PATROCINA:

Caixa de Aforros Municipal de Vig

APRENDE A JUGAR,
APRENDE A VIVIR.

APRÈN A JUGAR,
APRÈN A VIURE.

JOLASTEN IKASI,
BIZITZEN IKASI.

APRENDE A XOGAR,
APRENDE A VIVIR.

CALENDARIO 1993

MANIFESTO SOBRE DO XOGO E DO XOGUETE

OS NENOS E NENAS son a base do mundo futuro. Eles xogaron sempre a través da historia e en toda-las culturas.

O XOGO, xunto coas necesidades básicas de nutrición, saúde, protección e mais educación, é esencial para desenvolver o potencial dos nenos e nenas.

O XOGO é instintivo, voluntario e espontáneo, natural e exploratorio.

O XOGO é comunicación e expresión, combinación do pensamento e da acción; proporciona ledicia e sentimento de logro.

O XOGO está relacionado con tódolos aspectos da vida.

O XOGO contribúe ó desenvolvemento físico, mental e social de nenos e nenas.

O XOGO é un medio de aprender a vivir, non é un simple pasatempo.

OS XOGUETES deben estar ó servizo do neno/a e do seu xogo, non ó revés.

ESTAMOS profundamente preocupados por unha serie de tendencias alarmantes e polo seu efecto negativo sobre do desenvolvemento

infantil.

A INDIFERENCIA da sociedade respecto da importancia do xogo.

A CRECENTE explotación comercial da nenez a través dos medios de comunicación e produción, o que conleva ó estrago dos valores morais e das tradicións culturais.

A FABRICACIÓN e publicidade de xoguetes que reforzan os estereotipos sexistas.

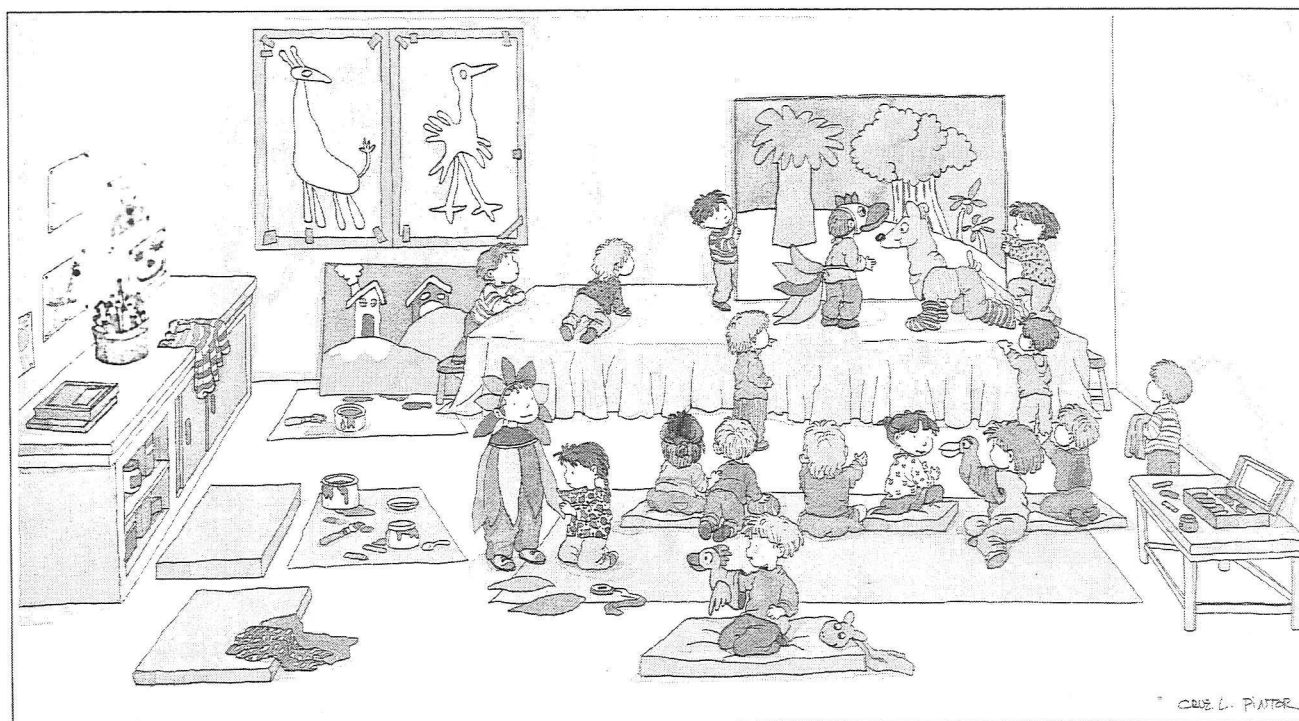
O PERMANENTE contacto dos nenos coa violencia,, a destrución e a guerra a través de xoguetes, series de bandas deseñadas e películas.

A ENFASE esaxerada na malsá actitude competitiva e de “gañar por riba de todo” nos xogos deportivos dos nenos.

A CRECENTE segregación dos nenos/as na sociedade.

A ENFASE esaxerada nos estudos teóricos e académicos na escola.

Baseado na Declaración de Malta da International Playground Association (1977, 1982)

La Voz de Galicia

1. XII. 1998

Los profesores también pueden influir positivamente en la elección del juguete adecuado

La asociación inicia la campaña «Aprende a xogar, aprende a vivir»

Nova Escola Galega pide a los padres una actitud reflexiva al elegir los juguetes

Vigo (Redacción, por M.A.). Que el juguete no es un elemento neutral sino que, por el contrario, genera ideologías y reproduce en muchos casos valores sociales dominantes, es uno de los mensajes que está transmitiendo la asociación Nova Escola Galega dentro de una campaña que acaba de iniciar bajo el lema: «Aprende a xogar, aprende a vivir». Este colectivo de renovación pedagógica pretende sensibilizar al ciudadano sobre la importancia del juego y del juguete en el desarrollo del niño/a; frenar la utilización de juguetes y juegos discriminatorios, sexistas y belicistas y propiciar actitudes no consumistas en relación con los juguetes.

La campaña fue diseñada inicialmente en el Seminario de Educación para la Paz de la Asociación Pro Derechos Humanos de Madrid, de la que son miembros los profesores Calo Iglesias y Xesús Jares, ambos integrantes de Nova Escola Galega. Por primera vez una iniciativa de esta naturaleza se dirige también a los profesores por el importante papel que juegan en la educación del niño. Anteriores campañas, como las que se desarrollaron contra el juguete belicista y sexista, tenían a los padres como principales destinatarios. La asociación considera que la escuela debería dedicar, precisamente en este mes, algún espacio para reflexionar sobre el tema de la elección de juguete adecuado.

Xesús Jares recordó ayer en

Vigo, durante la presentación de la campaña que según un estudio efectuado en Galicia, más del 80 por ciento de los juguetes que piden los niños se anuncian en televisión. Al respecto agregó que el tipo de juguete que se presenta a través de la publicidad televisiva sigue llevando implícito un tipo de valores muy en la línea del sexismo, el belicismo y las actitudes consumistas.

Un elemento que no es neutral

Jares explicó que el juguete no es neutral y que por lo tanto no es lo mismo regalar una cosa que otra o regalar un objeto determinado a una edad que a otra. Para este profesor está claro también que se está utilizando el mundo infantil como reclamo de prestigio o distintivo social. En ese sen-

tido aludió a que se está generando entre los padres la idea de que cuanto más caro y sofisticado es el juguete, mejor es ese juguete, cuando en realidad ese tipo de juguetes convierten al niño o niña en meros espectadores. «Pero e que ademais en moitos casos —siguió explicando Xesús Jares— os pais reclaman un xoguete caro para os seus fillos como distintivo de éxito e prestixio social, do mesmo xeito que compran para eles un gran coche ou un abrigo de peles. E non se trata dun mensaxe oculto xa que explicitamente se está decindo que con determinados xoguetes o neno vai xenerar envidia entre os amigos».

Se puede contactar con los responsables de esta campaña en Nova Escola Galega, apartado de correos 577 de Vigo.

«El uso de este objeto puede perjudicar la salud del niño»

Como principal soporte de esta campaña se está utilizando una carpeta que consta de tres bloques, el primero de los cuales contiene información con la que Nova Escola Galega justifica su defensa de «otro tipo de xoguetes». Un segundo bloque, de acción, contiene propuestas para organizar un programa de difusión pública de esos planteamientos. Entre las sugerencias figura una campaña de colocación de pegatinas advirtiendo de que «este juguete es perjudicial para la salud del niño». Por último, el tercer bloque, recoge una serie de alternativas para trabajar en las aulas en el campo del juguete, a fin de que los alumnos/as reflexionen, entre otras cosas, sobre

los juguetes y su publicidad, los juguetes y el sexismo y sobre los juguetes alternativos.

Para difundir los objetivos y materiales de la campaña se están desarrollando una serie de actividades, entre las que figuran cursos para educadores, conferencias en centros educativos, tanto para niños como para padres y sesiones de juegos cooperativos.

Nova Escola Galega se ha dirigido a las autoridades para que hagan cumplir la legislación europea en materia de juguetes bélicos y sexistas y a los responsables municipales para que impulsen iniciativas alternativas a los juegos competitivos y discriminatorios y al consumismo de juguetes.

A EDUCACION INFANTIL

A EDUCACION INFANTIL EN GALICIA

Nova Escola Galega como colectivo de profesores e profesoras preocupados pola mellora da calidade educativa nos centros de educación, quere manifestar-la súa opinión ante o desconcerto creado pola falla de criterios da Consellería de Educación e a súa inhibición no proceso de escolarización das nenas/os de tres anos.

Como colectivo levamos anos reclamando a consideración da etapa 0-8 anos como fundamental no proceso educativo das rapazas/es.

Entendemos a educación infantil (0-8 anos) coma unha etapa educativa con características específicas, que as educadoras/es deben atender, tendo en conta, que neste período danse unha serie de procesos que van ter moita importancia, na consolidación e desenrolo da personalidade destas nenas/os.

PROCESO DE MADURACION E CAMBIO NA ÉTAPA 0-8 ANOS

Neste período os nenos e nenas viven cambios como son:

- De manterse sentada/o a gatear, poñerse de pé: andar.
- Do cueiro ó orinal e controla-los esfínteres.
- Do balbuceo á tertulia.
- Do egocentrismo á descentración. Do "eu" ó "nos".

Todos estes aspectos están inter-relacionados.

Manifestanse dun xeito global e o mesmo tempo da maneira diferente e peculiar en cada nena/o. Por esta razón é tan importate nesta etapa a educación psicomotriz.

A FORMACIÓN DO PROFESORADO

Efectivamente, os/as profesores/as de educación infantil sabemos que para elaborar proxectos curriculares de calidade precisamos dunha formación específica.

Unha das razóns que parece máis evidente é a dificultade de comprensión dos códigos de expresión que estas nenas/os utilizan e que

están tan lonxe dos nosos como persoas adultas

MEDIOS PARA A ESCOLARIZACION

Sabemos tamén que para que estes proxectos poidan ser levados a práctica é necesario unha dotación económica que posibilite a elaboración e adquisición da materiais, e, igualmente, unha serie de modificacións infraestructurais nos centros: adecuación de espazos, mobiliario que cumpra unhas mínimas condicións de seguridade...

Aspectos todos eles que xa se teñen contemplado noutras Comunidades Autónomas.

COMUNIDADE EDUCATIVA E ADMINISTRACIÓN

Os pais e nais destas alumnas/os non deben renunciar ó seu dereito a escolarizalos, tanto no medio rural como no urbano. Este servicio público ten que xeneralizarse pois parece xusto que os escolares de medios máis desfavorecidos sexan os que reciban unha atención prioritaria.

O "deixar facer" da Administración parece estar pensado para agudiza-las desigualdades e favorece-la escolarización nos centros privados, ós cales, curiosamente, si se lles proporciona axuda económica.

Dende Nova Escola Galega compartimos as inxedanzas das Comunidades Educativas nesta situación de indefensión, e animamos ós distintos sectores sociais comprometidos na dignificación da Escola Pública a solicitar conxuntamente da Consellería de Educación un Plano Global no que se contemplen obxectivos, recursos, medios... a curto, medio e longo prazo, que permita coñecer-las condicións nas que as nenas/os van ser escolarizadas/os; previsións mínimas que, por outro lado, xa se teñen feito noutras Comunidades Autónomas.

NOVA ESCOLA GALEGA. ABRIL 1991

O CONTEXTO AMBIENTAL DA EDUCACIÓN

**Itinerarios naturais
Roteiros didácticos
por Galicia
III) Itinerario polo
Baixo Miño**

M. Xosé Ascariz Arias
Xoán Andrés Fernández Castro
Rosario Fernández Manzanal
Manuel A. Fernández Domínguez

NOVA ESCOLA GALEGA

4

Via láctea
materiais

**Itinerarios naturais
Roteiros didácticos
por Galicia
I) Itinerario polo
Concello de A Estrada**

Rosario Fernández Manzanal
M. Xosé Ascariz Arias
Xoán Andrés Fernández Castro
Manuel A. Fernández Domínguez

NOVA ESCOLA GALEGA

2

Via láctea
materiais

**Os monumentos
megalíticos**

Hernando Martínez Chantada
Manuel Núñez Pérez
Antón Rozas Caoiro
Eduardo M. Seco Pérez

NOVA ESCOLA GALEGA

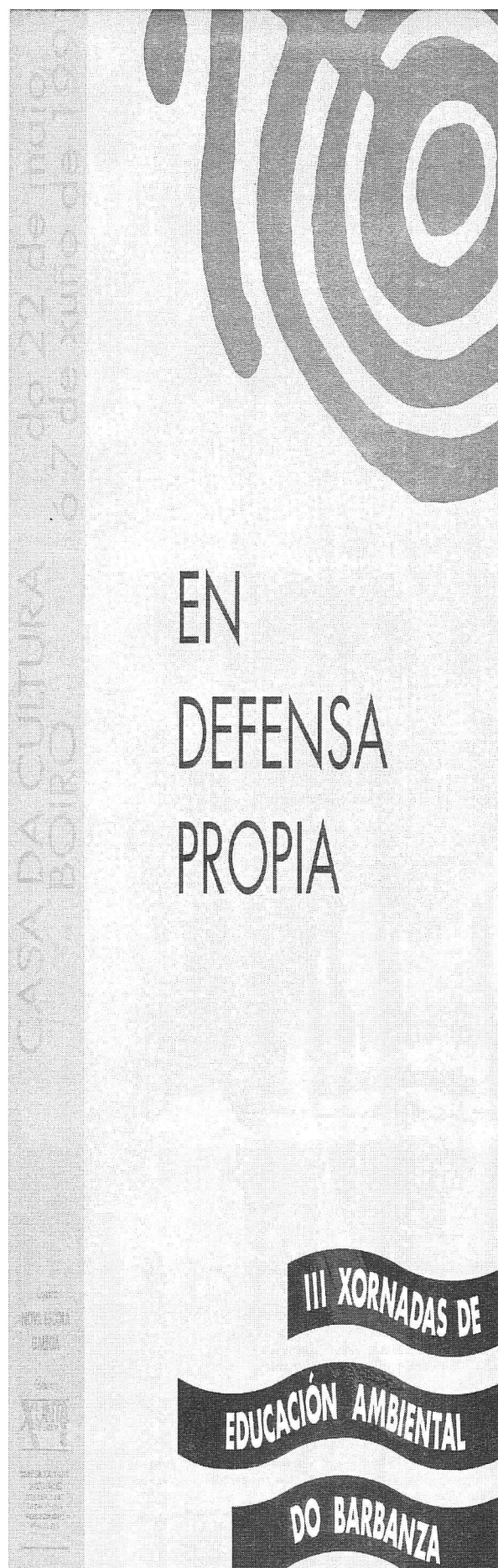
1

Via láctea
materiais

**DESEÑO CURRICULAR E
INVESTIGACION DO MEDIO**

MERCEDES SUAREZ PAZOS

CONCELLO DE OURENSE
CONCELLERIA DE CULTURA
NOVA ESCOLA GALEGA

M
a
t
e
r
i
a
i
s
D
i
d
a
c
t
i
c
o
s

P. Membiela Iglesia (coordinador)
M. C. Cid Manzano
F. Fariña Busto
J. L. Hernández Mañas
V. Rodríguez Gracia
X. R. Vidal Romani
A. Villarino Gómez

ITINERARIO OURENSE-CASTRELO

CONCELLO DE OURENSE
CONCELLERÍA DE CULTURA
NOVA ESCOLA GALEGA

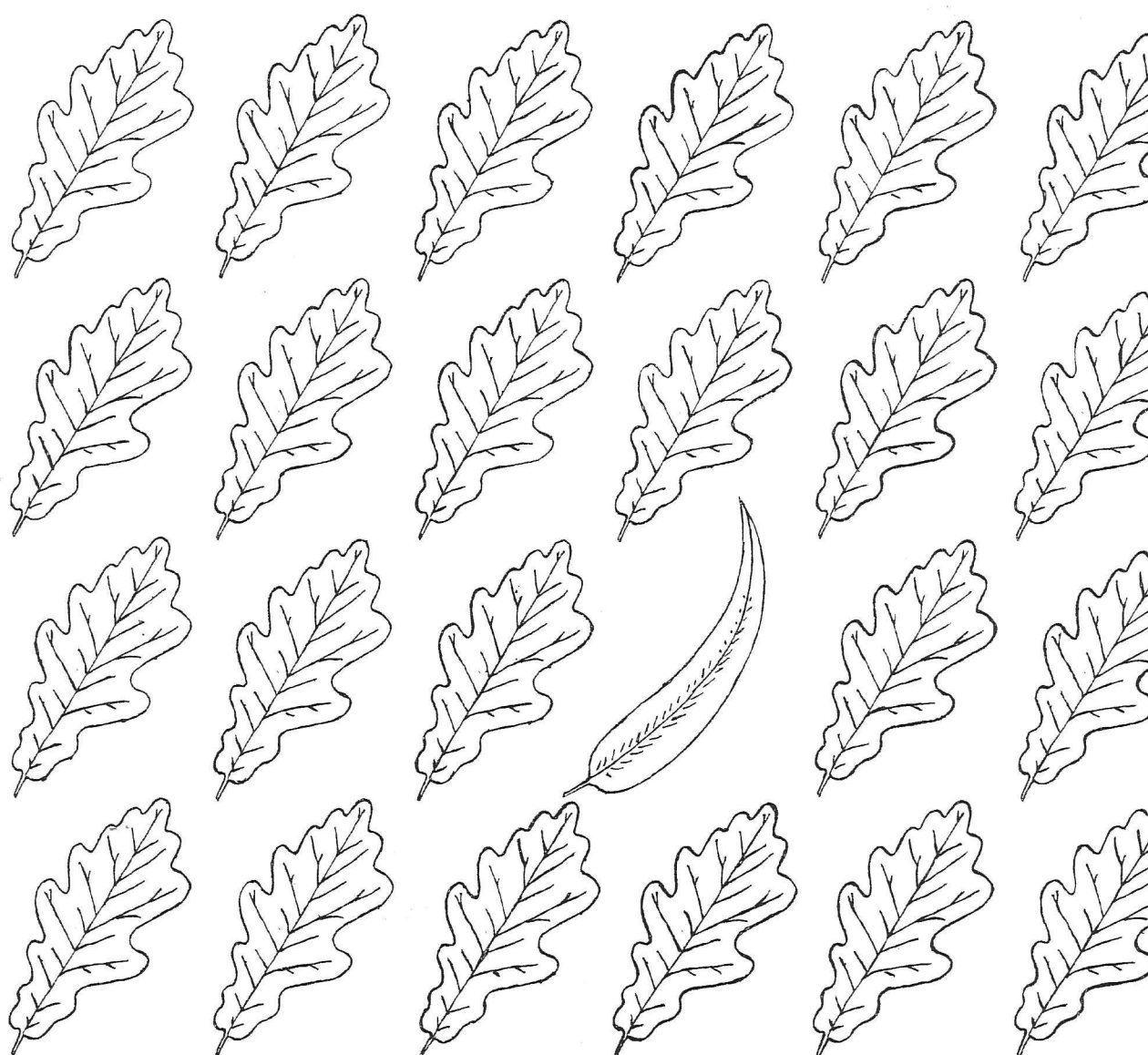

**I^{as} XORNADAS
DE
EDUCACIÓN
AMBIENTAL**

NOVA ESCOLA GALEGA

27 - 28 Abril 1.990

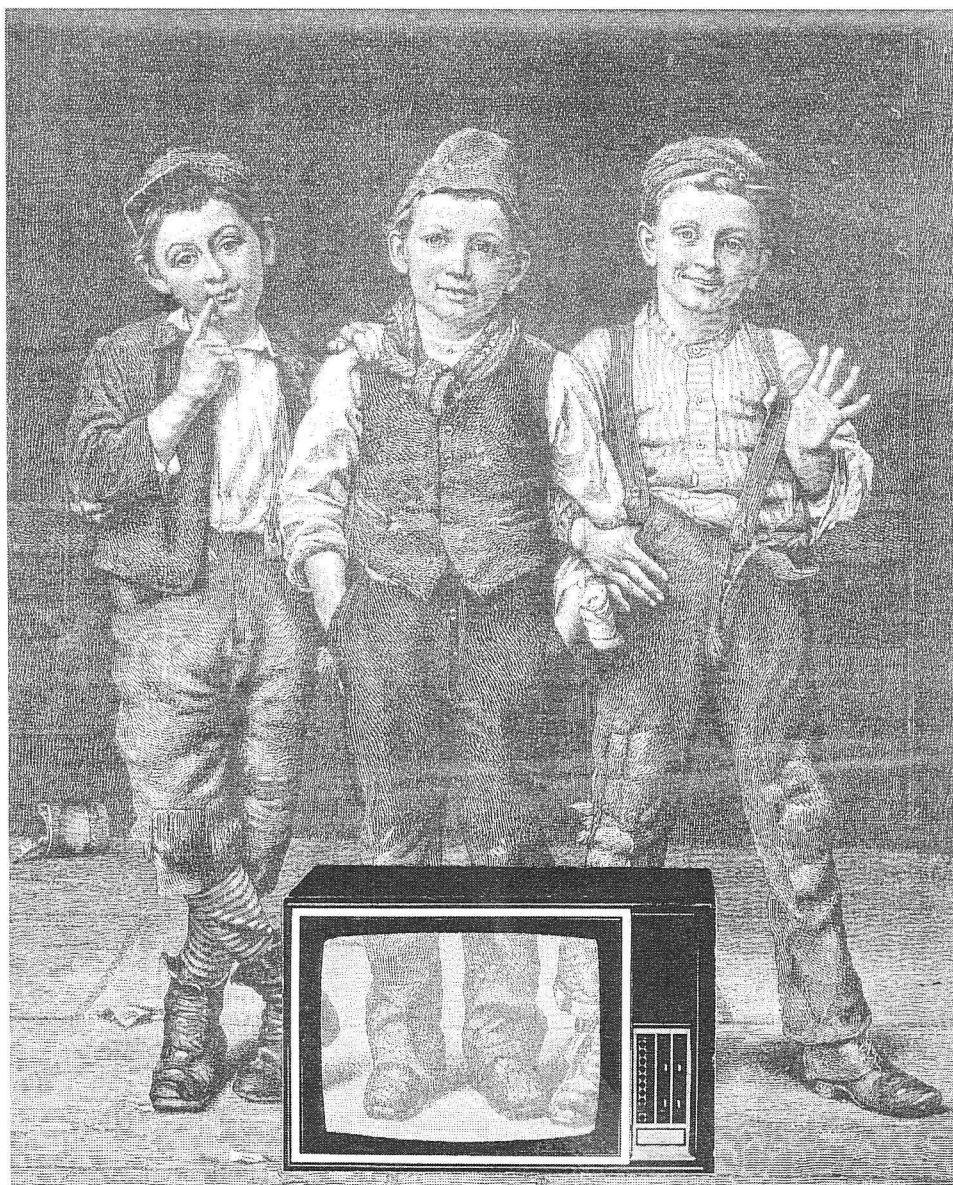
Complexo hotelero Valle Inclán.
As Sinas
VILANOVA DE AROUSA

II XORNADAS de EDUCACION MEDIOAMBIENTAL
BARBANZA

Casa da Cultura de BOIRO (5 - 13 Maio)

Organiza: NOVA ESCOLA GALEGA

Pé de imaxe

Congreso Internacional de Pedagogía da Imaxe

Lugar: Escola de Imaxe e Son (A Coruña). Datas: 30 Xuño - 4 Xullo 1992

Organiza: Nova Escola Galega. Colabora: Escola de Imaxe e Son. Gabinete da Reforma Educativa

UNHA PEDAGOXÍA DA IMAXE

CONCLUSIONS DO PRIMEIRO CONGRESO INTERNACIONAL DE PEDAGOXIA DA IMAXE PÉ DE IMAXE

1. Os alumnos de tódolos niveis educativos naceron xa dentro dun entorno cultural dominado polas mensaxes audiovisuais transmitidas a través dos medios de comunicación de masas. Sen embargo, as institucións educativas non teñen adoptado aínda medidas sistemáticas para garanti-la inclusión do estudio destas mensaxes dentro do curriculum escolar.

2. As propostas nesta dirección, que aparecen nos novos deseños curriculares da reforma educativa, poden supoñer un cambio positivo, tanto pola incorporación da análise dos medios de comunicación e dos códigos audiovisuais previstas para a área de Linguaxe e de Educación Plástica e Visual, como pola posibilidade de dispór de asignaturas optativas para o estudio específico da linguaxe da imaxe e a tecnoloxía audiovisual.

3. Non obstante, ó longo do Congreso puido constatarse a distinta evolución desta incorporación nas diferentes administracións autonómicas. Así, mentres no ámbiro catalán e andaluz obsérvanse mediadas concretas e continuadas, en Galicia a Xunta véñse caracterizando por oscilar entre pasos adiante e paróns, e mesmo algún paso atrás.

4. Contrasta esta desatención oficial, coa vitalidade das iniciativas individuais, por parte de profesores e alumnos de tódolos niveis educativos en centros de tódalas partes de Galicia. Tanto no campo do estudio dos medios como no da creación en obradoiros audiovisuais, vitalidade que se puxo da manifesto nas numerosas comunicación e experiencias presentadas neste Congreso.

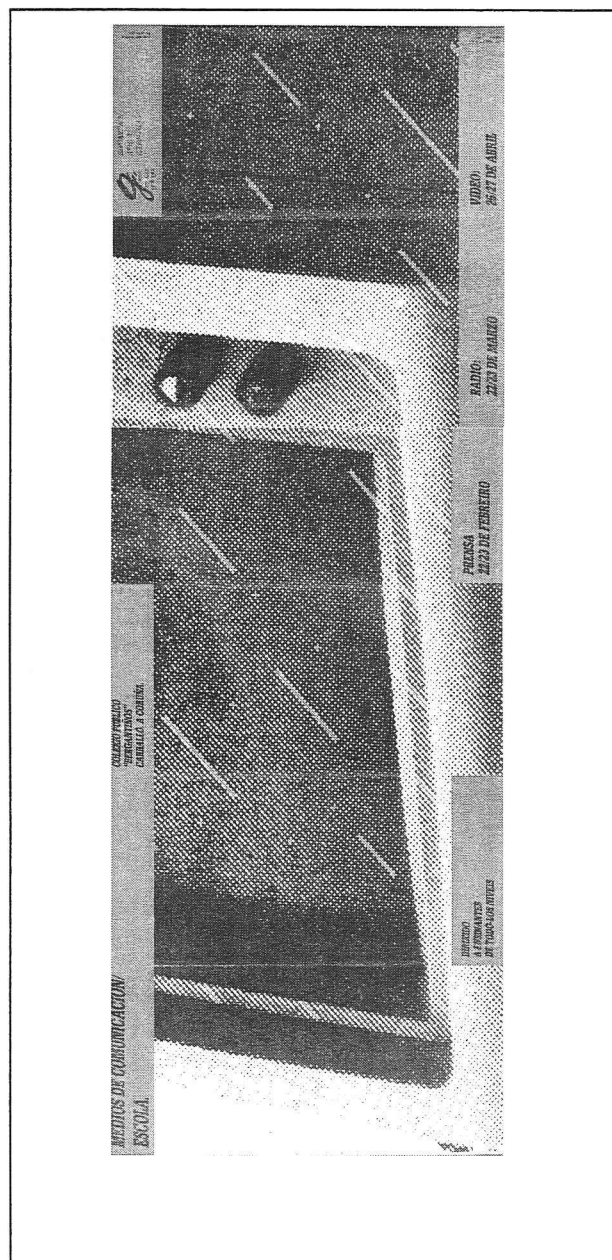
5. Para evitar aquelas discontinuidades da administración autonómica e reforzar esta vitalidade das iniciativas de base, son imprescindibles, entre outras, as seguintes medidas:

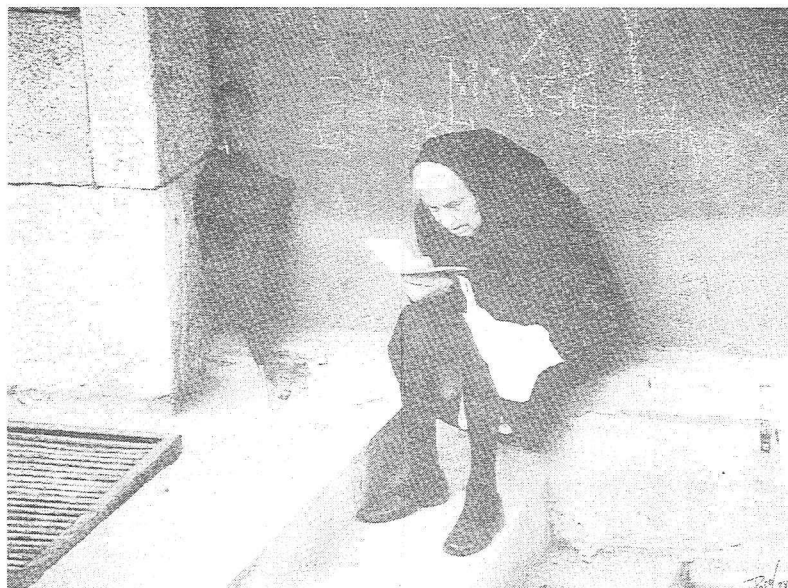
- Creación de materiais curriculares de apoio sobre alfabetización na imaxe e análise crítica dos medios de comunicación.
- Plans sistemáticos de formación do profesorado sobre análise dos medios, iniciación á tecnoloxía e a linguaxe audiovisuais.
- Esta formación debe estar tamén presente nos plans de estudio das Escolas de Formación do Profesorado.
- Dotación ós centros de recursos tecnolóxicos e espacios idóneos para a análise e a produción de mensaxes audiovisuais (aula ou aulas de

audiovisuais, segundo número de alumnos, creación de fototecas, fonotecas, videotecas etc.)

6. Unha educación democrática que persegue a formación de cidadáns libres e autónomos é actualmente impensable se non inclúe a capacitación dos alumnos e alumnas na análise crítica e reflexiva das mensaxes audiovisuais.

A Coruña, 4 de xullo de 1992

1.990 Ano Internacional da Alfabetización
ENCONTROS GALEGOS DE
EDUCACIÓN PERMANENTE
DE ADULTOS

NOVA ESCOLA GALEGA
1 e 2 de Xuño de 1.990

Escola Obradoiro de Restauración do Patrimonio Histórico Artístico
Rúa do Curro, s/n - **NOIA**

A EDUCACION **DOS ADULTOS**

Encontros Galegos de Educación Permanente de Adultos

Organizados por Nova Escola Galega celebráronse os Encontros Galegos de Educación Permanente de Adultos que reuniron na Escola Obradoiro de Restauración de Noia, durante os días 1 e 2 de xuño a 70 persoas relacionadas en Galicia coa educación das persoas adultas.

Estes Encontros constituiron un fito de especial importancia na Educación das persoas Adultas en Galicia, xa que foi a primeira actividade que aquí se organizou, neste ano 1.990, Ano Internacional da Alfabetización.

Nos Encontros presentáronse doce experiencias das diferentes modalidades de E.A., con especial atención á problemática das Escolas Obradoiro e dos estudos de E.P.A. de carácter presencial.

Contouse coa participación dos profesores Agustín Requejo Osorio, da Universidade de Santiago que abordou en profundidade a problemática da E.P.A. en Galicia e de Ramón García Flecha, da Universidade de Barcelona, unha das persoas máis destacadas a nivel europeo nesta materia, que deseñou maxistralmente as perspectivas desta modalidade no futuro nos vindeiros anos.

Nun animadísimo debate polemizouse sobre a incidencia da LOXSE no regulamento da E.A., no que participaron, ademais dos profesores universitarios invidados, Tiberio Feliz Murias, profesor de E.A., Camilo Ocampo, Inspector de E.P.A. e Faustino Salgado en representación da Dirección Xeral de Ensinanzas Medias.

Dende estas páxinas queremos agradecer a colaboración inestimable de todo o persoal da Escola Obradoiro de Noia, local no que se celebraron os Encontros, e moi especialmente ós membros da comisión organizadora Emilia Seoane, Concepción Allut e Elixio Villaverde que co seu traballo teimóso fixeron posible que estes Encontros constituíran un rotundo éxito.

CONCLUSIONS DOS ENCONTROS GALEGOS DE EDUCACION DE ADULTOS

1.- Os asistentes os ENCONTROS GALEGOS DE EDUCACION PERMANENTE DE ADULTOS, celebrados en Noia os días 1 e 2 de xuño de 1.990 queren manifesta-la súa satisfacción pola

realización deste Primeiro Encontro de Educadores/as de Persoas Adultas en Galicia e a necesidade que esta iniciativa teña continuidade anualmente.

2.- Manifestámo-la necesidade de crear unha coordinadora galega de educación das persoas adultas, onde o profesorado das diferentes modalidades de E.A. (Escolas Obradoiro, Formación Ocupacional, Educación Permanente de Adultos de carácter presencial, Radio ECCA, estudos a distancia e animación sociocultural) teña oportunidade de debater sobre a súa problemática e relacionarse con outros colectivos, tanto a nivel estatal como internacional.

Con este obxecto NOVA ESCOLA GALEGA convocará unha xuntanza no vindeiro mes de Setembro para constituir esta Coordinadora.

3.- Os debates realizados nos Encontros amosan a necesidade dunha lexislación-marco da educación das persoas adultas, actualmente dispersa en diferentes normativas. Solicitamos da Xunta de Galicia a elaboración dunha LEI GALEGA DA EDUCACION DAS PERSOAS ADULTAS, como existe noutras comunidades (Andalucía, Cataluña, Canarias e País Valenciano).

4.- Demandámo-la creación do INSTITUTO GALEGO DE EDUCACION DAS PERSOAS ADULTAS, como organismo da Administración Educativa que xestione e coordene tódalas iniciativas desta modalidade educativa.

5.- Denunciámo-lo desinterese da Administración Educativa Galega sobre todo o referido á Educación das Persoas Adultas. Non existe dentro do organigrama da Consellería de Educación ningún organismo ou persoa adicada a coordinar as modalidades de Educación de Adultos. Os centros de E.A. carecen das instalacións propias adecuadas e do material máis imprescindible. Non existen tampouco programas de desenvolvemento curricular específicos.

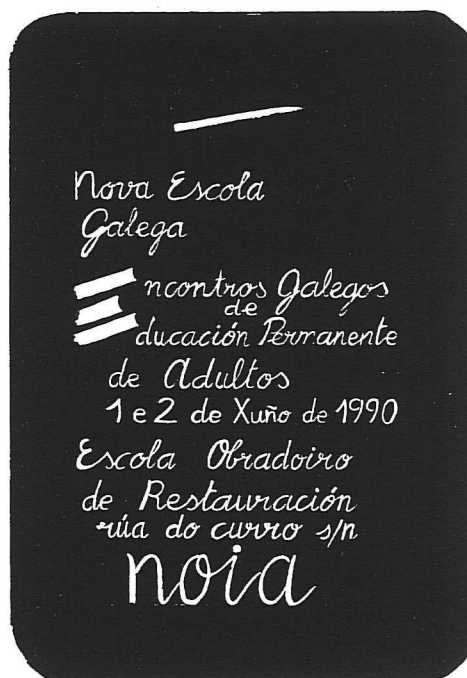
6.- Demandámo-la creación dunha rede de centros E.A. territorializada que cubra as demandas, crecentes cada ano, de escolarización rural e urbana en tódalas áreas xeográficas do noso país.

7.- Coñecedores da situación que están atravesando
NOVA ESCOLA GALEGA

la ESCOLA OBRADOIRO de Rivadavia e os profesionais que alí traballan, que despois dunha serie de inxerencias e trabas no seu funcionamento por parte do grupo de goberno municipal, recibiron notificación de non renovación dos seus contratos e dado o gran labor desenvolvida por este centro e da vontade do seu equipo profesional de seguir avanzando no desenvolvemento do seu proxecto, manifestámo-la nosa solidariedade con eles e coas súas reivindicacións, esixindo:

- * autonomía que permita un funcionamento normal desta Escola Obradoiro, sen interferencias caprichosas;
- * respecto ó proxecto aprobado polo INEM e polo Concello;
- * cumprimento da normativa sobre Escolas Obradoiro;
- * renovación dos contratos do equipo profesional.

Noia, 2 de Xuño de 1990

EXPERIENCIAS PRESENTADAS NOS ENCONTROS

- * Programa Municipal de Formación para o Emprego do Concello de Santiago. A cargo de Xosé Manuel Rodríguez Gómez.
- * Programa de Capacitación Agraria da Consellería de Agricultura.
- * Escola Obradoiro "Auria" de Ourense. A cargo de Federico Pérez Mato.
- * Escola Obradoiro de Restauración de Noia. A cargo de Emilia Seoane Pérez.
- * Curso experimental de educación de adultos a nivel postgraduado da comarca do Barbanza. A cargo de Elixio Villaverde.I.E.S.P. Pobra do Caramiñal.
- * Visión diacrónica dun curso escolar en EPA. A cargo de Mercedes Rodeiro Barros.Centro E.P.A. Narón.
- * Estudio descriptivo e aportes estadísticos sobre o funcionamento do Centro ECCA-Galicia. A cargo de Emilia Irimia Fernández.
- * O centro galego de educación básica a distancia. A cargo de Mará Jesús Fernández Fernández.
- * Preescolar na casa. A cargo de Francisco Veiga García.

PONENCIAS PRESENTADAS OS ENCONTROS

- * Unha aproximación ó carácter compensatorio da educación de adultos. A cargo de José Antonio Rodríguez Nieto.
- * A educación de adultos na comunidade autónoma galega. A cargo de Eduardo López. Escola Taller "Braña".
- * A Escola Taller Braña. A cargo de Serafín González Prieto.
- * Taller de medio ambiente. A cargo de Alfonso Fernández González.
- * Unha experiencia de teatro na aula de E.P.A. de Cee. A cargo de Purificación Martínez Bouzas.
- * Elementos de cálculo mercantil e o uso da calculadora nas clases de E.P.A. A cargo de Agustín Prado Verdeal.
- * Reflexión sobre a motivación do xove (12-26) con estudos incompletos. A cargo de Victoria Díaz cabanela e pedro manuel Presedo Iglesias.

GARABULLIÑO

e a escola elástica

ORIXINAL DE
Andrade

PROLOGO:
Francesco Tonucci

COORDENACIÓN
X.M. Cid

MANUSCRITOS
Luís Taboada Camoeriras

Nova Escola Galega

PUBLICACIÓNS PERIÓDICAS

NA ESCOLA

Xoves, 7 de abril de 1988

La Región

Núm. 1

NA ESCOLA presentación

Cando toda a prensa galega leva varios anos tirando Suplementos Educativos (alguns xa desaparecidos), **La Región** inicia esta andaina que agardamos sexa punto de confluencia das inquietudes renovadoras no eido pedagóxico.

O debate, os recursos, as experiencias, a crítica, as iniciativas que xurden na práctica cotidián dos educadores e educadoras, teñen cabida nas páxinas de "Na Escola", que tódalas semanas deica o fin de curso, sen dúbida, vai ser tribuna aberta ás aportacións de cantas persoas estean interesadas pola problemática educativa tan complexa nos nosos días.

Temas como a reforma educativa, alternativas para a escola rural, a galeguización no ensino, a formación dos mestres, a educación para a paz, e moitos outros irán aparecendo nas diversas seccións deste suplemento.

A primeira páxina adicarase a un tema monográfico analizado dende diversas perspectivas. Na segunda presentaremos recursos, actividades e experiencias relacionadas coa educación dentro e fora da escola. Os nenos terán reservado un espazo na terceira páxina para os seus textos e debuxos libres; páxina na que ademais se dará a coñecer o seu centro. Na contraportada: reseña de libros, reflexións, críticas, novidades e humor.

Esta estrutura non pretende ser totalmente rixida, de xeito que aparezan recetas, pero coídamos que é precisa unha boa organización do espazo para que, segundo os diversos intereses, se poda ter no suplemento un espazo habitual de referencia.

Páxinas pedagóxicas na prensa ourensán

As publicacións periódicas de carácter pedagóxico na prensa local ourensana carecen de historia recente. Para situar este suplemento que agora inicia **La Región**, nada mellor que remontarnos aos derradeiros anos vinte, nos que o problema pedagóxico era caseque explosivo.

Tres diarios existiron naquelas datas ata 1936: **La Región**, **La Zarpa** e **Galicia**. Tamén se mantivo todo o período 1929-36, o semanario galeguista **Heraldo de Galicia**, namentras que outras tentativas, cecais mais interesantes dende o punto de vista pedagóxico-social, foron menos duradeiras: **La República** (semanario de F. republicana), **La Lucha** (semanario das Agrupacións Agrarias e socialistas), **Escuela de Trabajo** (revista mensual da A.T.E.O.).

Pola nosa banda, centrarémonos nas publicacións periódicas da prensa diaria con especial fincapé nas propostas de **La Región**.

Páxina de La Zarpa

Esta páxina comezou a súa publicación o 16 de novembro de 1929, con carácter semanal, xeralmente os venres. A derradeira que atopamos

corresponde ao 26 de abril de 1930, sen que poidamos precisar se foi recuperada ou non nos anos da República.

As firmas non resultan coñecidas entre o maxisterio local, polo que a páxina era unha porta aberta á penetración en Ourense dos novos ideais educativos que a novel internacional defendían os movementos de Educación Nova, a Escola Soviética e a Institución Libre de Enseñanza.

Atopamos na páxina pedagóxica de **La Zarpa** unha reflexión global sobre os problemas educativos da época, cunha visión actualizada e de futuro: a necesidade de escolas, a dinificación do traballo docente e da formación do maxisterio, a filosofía da escola unificada e activa, as relacións escola-traballo, escola-medio, a educación integral, hixiene escolar, institucións circunescolares, etc.

No ánimo dos colaboradores latexaba unha mentalidade rexeneracionista, moi propia do primeiro tercio de século. Vexámolo nestas palabras de Tomás Albert, correspondentes ó primeiro número:

"O Estado debe proveer ao presuposto de Instrución Pública... coas mesmas exheberancias con que soe atenderse o de Guerra e o de Mariña, tendo

en conta que ningún gasto é tan reproductivo para a nación como o que se invirte en cultura".

Reflexións completadas dous meses mais tarde con outro artigo titulado "Cada escola que se abre... unha cárcere que se pecha".

A escola activa e unificada, baseada no principio de igualdade de oportunidades, era outra preocupación constante, tratada por V. López, nunha sección fixa titulada: "Puntos cardinales": "Atrevémonos a afirmar que os numerosos defectos do actual sistema educativo veñen da ruptura, historicamente necesaria, entre a escola e o traballo. Algo parece que se fixo introducindo nos mellores locais un cuarto destinado a taller, un salón para museo e unhas vitrinas de laboratorio. Pero non simulemos o que non existe... Hay museos checos de polvo, talleres onde non se entra, laboratorios onde traballan as arañas, mentras os nenos nos pupitres destrúen os xérmenes creadores que con eles veñen á vida, e incuban un feroz individualismo".

Tentativas

No diario **La Región** non pudo consolidarse

Pasa a páxina seguinte ►

Consello de Redacción:

ANTON COSTA RICO

MODESTO HERMIDA GARCÍA

MIGUEL VAZQUEZ FREIRE

ANTONIO GARCIA TELJEIRO

MANUEL BRAGADO RODRIGUEZ

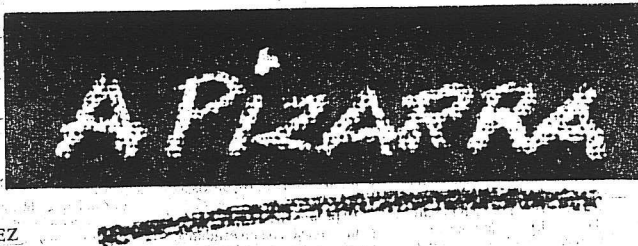
SEMANARIO DE
EDUCACION

DE FARO DE VIGO

Coordina:

JOSE A.º PEROZO

ANO IV Nº 188

INFORME

Aproveitamento dos recursos espaciais e ambientais da escola

MONTSERRAT MORALES

A importancia e a necesidade dun mellor emprego e transformación do espazo escolar ven dada polo feito de que é no espazo onde se constitúen os aspectos sensorio-motores, socio-afectivos, intelectuais... e é no espazo onde se leva a termo parte do proceso de socialización e de estruturación da personalidade do individuo.

Esto fainos pensar que hemos de ser moi conscientes do tipo de espazo que propoñemos aos nenos.

En principio, sempre é desexabel apropiarse do lugar onde se fan actividades importantes da nosa vida, máis aínda cando o lugar é a escola. Efectivamente, para que se dea de forma satisfactoria o diálogo entre o neno e que o arroea ten que haber unhas condicións básicas.

O organismo é receptor de numerosos estímulos e a súa ausencia no momento xusto e adecuado limita e imposibilita este diálogo, pois que os estímulos teñen un valor fundamental:

- Informadores: ao recoller as informacións do mundo exterior a través dos sentidos.

- Formadores: ao axudar á adquisición das diferentes noções, á construción do coñecemento e á configuración da organización e da orientación.

Desde a pedagogía tradicional onde só había unha transmisión verbal desde un lugar prominente, as pedagogías chamadas activas hai un grande choito.

Compre ter presente que a estruturação e os elementos que configuran o espazo escolar comunican sempre unha mensaxe global que se está a transmitir a nivel humano-pedagógico. O educador, entón, non se pode conformar co espazo tal e como lle ven doado; ha de incidir nel, transformalo, personalizalo... e chegar a apropiarse do espazo onde desenvolve o seu labor.

Compre, xa que logo, que o educador sexa sensible ás características e cualidades do espazo para que poida ser capaz de modificalo e transformalo no "lugar" máis axeitado para cada un dos momentos e necesidades, chegando a crear entornos que:

- faciliten a realización de diferentes actividades,
- posibiliten o correcto desenvolvemento armónico,
- favorezan a apropiación, de xeito que cada neno poida atopar o seu lugar.

Definiremos o entorno escolar como o resultado da interacción entre os sistemas naturais onde está ubicada a escola e os sistemas sociais que configuran cada comunidade escolar completa (contexto socio-cultural, económico, tendencia pedagógica...).

Esta interacción diaria e continuada é a que vai dando categoría de "lugar" ao todo global que é a ESCOLA. E certo que hai condicións establecidas previamente e que poden ser difíciles de transformar, mais hai toda unha serie de elementos con máis posibilidades de transformación e que poden ser adaptados polo grupo que os emprega.

Comprimos por parte dos ensinantes o senti-la necesidade de transformar o espazo en función do que se desexa facer, que non é só unha transmisión unidireccional de coñecementos; tamén ter unha sensibilización suficiente a respecto dos

A estruturação e os elementos que configuran o espazo escolar comunican sempre unha mensaxe.

aspectos de satisfacción vital (temperatura, illamento, ventilación, luz, cor, visibilidade, son, intimidade, densidade espacial e social...) xa que están intimamente relacionados coa calidade do "lugar".

Criterios para mellorar o espazo

Ao falar da calidade do espazo escolar da primeira infancia, pódense establecer tres criterios fundamentais:

- as necesidades dos diferentes usuarios nos diferentes momentos evolutivos;
- as actividades a realizar para favorecer o desenvolvemento armónico;
- as características que habrían de ter os espazos escolares, en función das necesidades dos usuarios e das actividades a realizar.

O neno sae da súa familia para integrarse no espazo que lle é novo. Por elo, comprirá, en principio unha certa continuidade entre o espazo familiar e o escolar, de xeito que uns elementos cotiáns que lle son próximos e teñen un valor afectivo importante, aparezan no novo entorno como elementos referenciais que lle facilitan ao neno o paso dun lugar a outro, aínda que simultaneamente se lle introduzan novas formas de uso e novas consignas de actuación. Isto favorecerá a continuidade da vivencia do neno, ao ter un punto de partida para establecer novas e máis complexas relacións co seu entorno.

Necesidades dos usuarios a respecto do espazo en función do momento e proceso evolutivo

Entre as necesidades plenamente inbricadas temos:

- as físico-biolóxicas: protección, repouso, hixiene, alimentación;
- as físico-motrices: desprazarse, manipular, actuar;
- as psico-afectivas: puntos de referencia, risco, seguridade, autonomía, independencia, senso da pertencencia, orde, armonía...

- as psico-sociais: identificación, relación; comunicación, participación;
- as intelectuais: experimentar, descubrir, transformar, coñecer, crear...

Como consecuencia directa das diferentes necesidades surden as diversas actividades: de movemento, de expresión, de interacción co entorno (experimentar, confrontar, manipular, observar...).

Endali que se precisen espazos seguros e confortábeis, onde o neno se sinta a gusto, que poida sentir a proximidade do adulto, ben sexa por contacto directo, visual, a través da voz ou ben con puntos de referencia fixos. Espazos favorecedores da adaptación gradual, facilitadores das relacións sociais positivas e posibilitadores da integración criadora, da descuberta e da reflexión; lugares ricos de configuracións e cualidades de materia estimulantes.

Este entorno permítiralle ao neno estar tranquilo ou activo, isolarse ou reagruparse, moverse ou repousar, á vez que lle permita ao adulto dirixir e suxerir, estimular e protexer, acoller e dar liberdade. Aspectos referentes ao espazo interior.

Os espazos grandes son necesarios en moitos momentos; agora ben, un espazo demasiado grande pode desorientalo neno e pódese facelo sentirse seguro.

A forma do espazo debe permitir unha boa supervisión de todo o lugar por parte do adulto, suscitando diversas actividades por parte dos nenos.

O neno deberá atoparse nun espazo agradable, tendo a sensación de pertencencia, porque alí ten obxectos a súa medida, cousa que suscitará nel a participación e o interese.

A cor habería de ser escollida en función do emprego dos espazos, frecuencia do uso e de como seña de grande a superficie a pintar. A cor pode axudar a identificar rincóns ou lugares de actividades.

A luz natural estará relacionada coas aperturas: fiestras, portas, etc. Permittiralle entrar ao neno en contacto co mundo exterior e establecer a relación dentro-fóra. A luz artificial e a súa cantidade dependerán do sistema de alumneamento e

da dispersión e uniformidade da luminosidade ambiental.

A temperatura ambiente na escola ha de axudar ao confort físico, tendo presente que tanto se realizan actividades de movemento como outras máis tranquilas.

O control acústico é importante. A interferencia de sons pode provocar irritabilidade, distracción ou cansaio. O nivel de ruído ambiental aceptábel pode determinarse pola capacidade de entenderse facilmente cando se fala nun toño normal de voz.

Os materiais han de armonizar co resto dos elementos do entorno; compre que non seyan tóxicos e que reúnan as suficientes medidas de seguridade, fácil limpeza e bo mantemento.

Finalmente, o espazo debe ser flexible con posibilidade de agrandarse, con posibilidade usos múltiples e de cambio.

A estruturação do espazo

A distribución, uso e organización do espazo dispoñible pode facerse segundo a característica da actividade: zonas de actividades tranquilas (observación, repouso, lectura)...; semitránsquilas, movidas e ruidosas... Tamén pode organizarse o espazo polo tipo de actividade; é dicir, cada unha das actividades comporta un tipo de aprendizaxe concreto e implica un material e un espazo específico: espazos de actividades motoras; de construción, manipulación e transformación; de presión e creación; de comunicación; de observación; espazos para actividades lúdicas e de representación, etc.

Este tipo de organización comporta distintas vantaxes: simultaneidade na realización; estímulo á cooperación entre as diferentes actividades e aprendizaxes; facilitación do control por parte dos adultos sen necesidade de intervencións moi rixidas.

En todo caso, a distribución dos espazos debe responder aos obxectivos do programa educativo de cada grupo ou de cada escola, a fin de satisfacer as necesidades específicas e de manter unha coherencia entre contidos e contenedores.

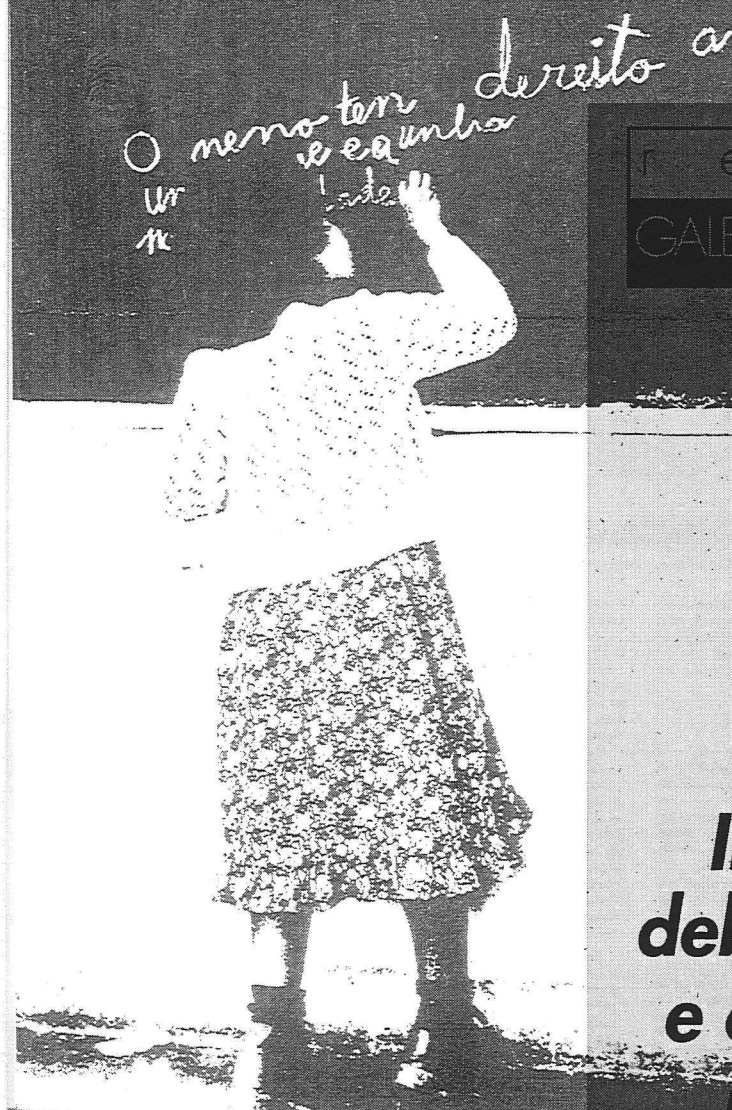
O espazo exterior, mais alá das posibilidades de expansión que supón para cada neno, debe permítirle un contacto directo cos elementos do seu entorno natural (sol, aire, terra, plantas, auga, seres vivos...). Ao plantexarmos os espazos exteriores podemos referir aos mesmos criterios que temos empregado na estruturação dos espazos interiores. Comprirán espazos con certa protección para os máis pequenos; presenza de puntos de auga; presenza de elementos transportábeis; de elementos estimulantes (montóns, pendentes...); de diferentes superficies; de elementos naturais... podéndose considerar como espazo mínimo o de 5,4 m² para alumnos de ata sete anos.

En definitiva, todos os criterios sinalados converxen cos obxectivos fundamentais da escola: contribuir ao desenvolvemento armónico do neno, permítirlle proseguir o seu camiño persoal, enriquecer a súa capacidade de entrar en contacto cos outros e interaccionar co entorno.

(Tradución de Antón COSTA RICO, Guix 99 (1985))

AS ROLADAS-2

Revista Pedagóxica galega editada polo
Movemento Cooperativo da Escola Popular Galega

r e v i s t a
GALEGA DE EDUCACIÓN

**Información,
debate, reflexión
e comunicación
pedagóxica**

REVISTA GALEGA DE EDUCACIÓN
promovida polo movemento
de renovación pedagóxica
NOVA ESCOLA GALEGA
e editada por
Edicións Xerais de Galicia.

r e v i s t a
GALEGA DE EDUCACIÓN

a letra e a música da renovación pedagóxica •
cada trimestre unha nova partitura • unha
campaña orquestada contra o ensino tradicional
• tirámoslle da lingua ó estado da lingua • un
coro de voces ceibes • a letra e a música da
renovación pedagóxica • cada trimestre unha
partitura • unha campaña orquestada contra
o ensino tradicional • tirámoslle da lingua ó
estado da lingua • un coro de voces ceibes

**REVISTA GALEGA
DE EDUCACIÓN**

p r e s e n t a c i ó n

Para avanzar entre todos

A sociedade galega está a mudar. Do mesmo xeito, no sistema educativo estanse a rexistrar algunhas modificacións que se afastan progresivamente do comportamento tradicional vixente non hai máis de dez anos.

Quedan lonxe o Manifesto dos Ensinantes Galegos, as Primeiras Xornadas do Ensino, ou o nacemento do grupo galego de Pedagogía Freinet, como primeira agrupación estable de renovación pedagóxica implantada na nosa Terra.

Co paso do tempo variaron as estruturas político-administrativas, mais os postulados socio-educativos polos que loitamos unha minoría de ensinantes, aínda seguen vixentes. As metas son as mesmas, por máis que as condicións de traballo sexan diferentes.

Hoxe en día vai medrando a preocupación social pola educación, do que son un indicio as diversas Escolas de Verán, as publicacións pedagóxico-didácticas, a existencia de colectivos adicados á renovación pedagóxica, a presenza dos concellos nas tarefas educativas e o dictado de algunhas disposicións lexislativas, aínda moi escasas, que favorecen a innovación pedagóxica.

Sen embargo, as melloras producidas no contexto educativo distan moito de estar xeralizadas: a galeguización lingüística e cultural é escasa, as prácticas educativas son pouco innovadoras, perviven comportamentos clasistas e autoritarios no mundo da educación ... distante todo iso da educación que nesta hora precisamos.

Sustancialmente o noso ensino non é hoxe o que sería mester para unha sociedade galega que quere recupera-los seus sinais de identidade e construírse en favor das maiorías sociais. Ante as portas do ano 2000 e dun mundo atravesado polos avances científico-técnicos, polos conflitos ideolóxicos e sociais e polos anxeos de xusticia, paz e liberdade, a escola do futuro debe ser unha institución especializada, de calidade, inserta na realidade galega, que non marxine, que socialice e que eduque as capacidades de investigación, de crítica e de creatividade.

Estamos nun momento crucial, ben para transformala escola, para simplemente renova-la ou ben para mantela dentro do modelo tradicional. Velai o reto que temos por diante.

A prol da nova realidade, vanse articulando, ós poucos, iniciativas e experiencias, e aí compre encadra-la presente **Revista Galega de Educación**. Saímos á rúa ofrecendo ós lectores un instrumento de comunicación, debate, reflexión e aprendizaxe, para que entre todos, cooperativamente, definamos e construamos esa "outra escola" necesaria.

A presenza da **Revista Galega de Educación** fíxose agardar máis do que sería de desexar. No ano 78 naceu **As Roladas**, pequeno símbolo e portavoz dun sector apreciable dos ensinantes galegos. Diversas circunstancias silenciaron aquela experiencia no ano 81; desde aquela foron varios os intentos de recupera-lo mellor de aquel patrimonio e de reemprender con máis sabiduría aquel camiño aberto. Hoxe finalmente reemprendemos, porque estamos avanzando.

Mercedes Suarez Pazos (Presidenta Nova Escola Galega)
Antón Costa Rico (Secretario Nova Escola Galega)

editorial

Pechamos este segundo número cando son moitas as chamadas á participación da comunidade educativa. A LODE e os Decretos que a desenvolven enchen o ar con palabras como: democratización, participación e liberdade. Nós non queremos entrar a valorar polo miúdo a letra das novas disposicións legais, mais apoiamos este proceso.

Sen embargo, seméllanos que estas palabras non significan para todos o mesmo. Determinados síntomas fannos sospeitar que moitos non cren aínda mesmo nos textos que se publican nos diarios oficiais. Hai pouco, unha circular cursada polo Delegado Provincial de A Coruña da Consellería de Educación probaba que as máis vellas inercias seguen rexendo a concepción da educación que teñen algunhas autoridades educativas. Nesta circular chámase a atención a tódolos directores dos centros sobre contínuas “inxerencias de organismos públicos e privados” nestes, nunha clara referencia ás actuacións de asociacións de pais de alumnos e dos concellos na educación dos seus fillos e cidadáns⁽¹⁾.

Na máis vella tradición de control e burocratismo márcanse os “coidados e regras” a ter en conta para matar ese “perigoso” virus participativo. Son voces que os ensinantes coñecemos xa de vello, e que enturbian a confianza no bo desenvolvemento da normativa legal democratizadora das escolas.

A campaña pola elección dos Consellos Escolares estará en marcha cando este número vexa a luz. Sen dúbida, sen que esta afirmación supoña un apoio á Lei na que se enmarca, nin ó Decreto que as regula⁽²⁾, estas eleccións poden contribuir a democratiza-la vida interna dos centros escolares. Non obstante, sería un grave erro confundi-la democratización do ensino coa mera participación na elección e funcionamento nos órganos de xestión dos centros educativos. A participación democrática de profesores, alumnos e pais debe estar garantizada e impulsada día a día. Medidas como as contidas na referida circular cuestionan a existencia nalgunhas autoridades educativas dunha vontade certa de contribuir a esa garantía e de apoiar ese impulso.

A democratización é unha condición indispensable e intrínseca á renovación pedagóxica. Debe significar un novo marco nas relacións cotiáns nunha escola que como a que vivimos está baseada, maiormente, no autoritarismo nas aulas, no paternalismo e no resquemor nas relacións entre profesores e pais. Sen este cambio, a formación dos Consellos escolares será —novamente— o barniz que decora a fachada para non deixar ver un interior apodrecido.

Democratización significa tamén, rebasa-lo ámbito participativo da escola para facer funcionar a pleno rendimento os Consellos Escolares dos distintos ámbitos territoriais (Municipais, Comarcais, Autonómico, do Estado) cun regulamento plenamente democrático. Neste sentido algún dos procesos de formación dos Consellos Municipais volven amosa-los vellos temores a unha participación directa e transparente.

Con todo, benvidos sexan dende aquí os novos Consellos. Oxalá traian de seu o cambio nas vellas rémoras autoritarias que nos arrodean. Oxalá os nenos e nenas que sofren a cotío unha escola moi alonxada das súas necesidades, pasen a se-lo centro das preocupacións de tódolos que nestes días chaman ás urnas sen lembrárense deles.

1. Sobre esta circular e a reacción dos M.R.P.S., Asociacións de Pais, Coordinadora Galega de Concellos e Educación, Grupos Parlamentarios da oposición e outras entidades pódese recabar máis información no “Panoraula” deste número.

2. A LODE ten sido analisada en declaracións públicas dos órganos directivos de Nova Escola Galega, ás que nos remitimos.

editorial

Pouco podemos engadir ao moito escrito sobre a desafortunada sentenza do tribunal constitucional que suprimiu a obrigatoriedade de coñece-lo galego, como establecía a Lei de Normalización lingüística. Un croque máis para o noso idioma, amolentado de novo, deixado noutra virada dese camiño cara a Normalización, cheo de trampulladas e atrancos.

Sabedores do pouco que fica por dicir da sentenza e das súas vergonzantes adhesións, quixeramos tirar algunhas reflexións.

Parece que por defende-los dereitos individuais dos non galegofalantes se negan na práctica os dereitos colectivos de todo un país a exercer e utilizar plenamente o seu idioma, amais de garanti-lo seu futuro, por medio da obrigatoriedade de coñecelo mesmo.

Coa súa interpretación o tribunal constitucional modifica sustancialmente o concepto vixente de cooficialidade legal, trocando a cooficialidade por unha tolerancia da lingua non estatal –o galego no noso caso– para aqueles que voluntariamente decidamos usala. Como afortunadamente alguén ten escrito, a partir da sentenza, os galegos sabemos que “podemos pero non debemos” emprega-lo noso idioma.

Pola razón anterior, outra cuestión fica meridianamente clarexada: o galego e o castelán non son a mesma cousa. Non entramos, podería ser discutible, en se é correcto impór algunha obrigatoriedade de coñecemento lingüístico aos cidadáns, pero si nos parece discriminatorio que se considera para o castelán o que é innecesario para o galego, porque deste xeito crébase o pé de igualdade da cooficialidade que reconece a propia Constitución Española. Non pode haber tal senón hai igualdade de dereitos e deberes para ámbalas dúas linguas.

A pesar da propia sentenza, esta non pode impedir que a través do artigo 14 da Lei de Normalización (“A lingua galega é materia de estudio obrigatorio en tódolos niveis educativos non universitarios”) teñámo-la obriga de aprende-lo galego nas escolas. ¡Ollo! Se alguén quere acollerse ao seu dereito de non te-lo deber de coñece-lo galego, avisémoslle que, polo de agora, ten o deber de aprendelo.

Esta aparente paradoxa sabemos que non deixa de dana-lo proceso de galeguización da escola, que nos últimos tempos amosa sinais de preocupante febleza. Por isto tímidas medidas –que consideramos insuficientes– como a primeira escolarización dos nenos galegofalantes no seu idioma (que sabemos que aínda non se cumpre en moitas escolas, a pesar de ser contemplada nos programas oficiais), ou da obrigatoriedade de cumpli-lo horario de lingua galega, ou de impartir outra(s) asignaturas en galego (comezando este curso coa área de experiencias de EXB) deben ser apoiadas e defendidas, se é preciso, belixerantemente, se non queremos que a volta duns anos o noso idioma fiquen reducido a unha peza de museo, que utilizan uns poucos nostáxicos dun lonxano país “Atlántico”, como agora algúns adoitan dicir.

editorial

Cando estas páxinas vexan a luz é posible que a axitación dos estudantes de ensino medio –en folga mentres escribimos estas liñas– vaia de recuada, acaden ou non as súas reivindicacións. Nestas condicións é moi difícil adiantar unha avaliación. Máis sinxelo resulta intentar unha interpretación –unha máis– dos factores que poidan estaren na orixe deste, por outra banda, para todos inagardado espertar do movemento estudantil. Unha máis, dicimos, e é que un dos elementos máis definitorios desta folga foi a rápida e abondosa atención prestada polos medios de comunicación de masas, con debates na televisión coa presenza de representantes da administración, os inevitables sociólogos (por certo, sempre escollidos dentro da máis xenuína “dereita sociolóxica”) e uns sedicentes “líderes” que non se sabe quen semellaba querer popularizar a toda presa, sen falta-los máis serios editoriais e artigos de fondo.

¿Por que ese interese en reserva-las primeiras planas, desde o primeiro momento para unhas loitas ás que, en principio, ninguén parecía lle atribuír unha especial transcendencia?

Con ocasión doutros problemas de non menor importancia, os medios se teñen manifestado menos unánimes, ás veces colaborando activamente en minimizalos ou en desprestixiar ós axentes dos conflitos sociais para contribuíren a desactivalos. En contraste, a folga dos estudantes de ensino medio é reflexada con aberta simpatía polos medios de difusión, e só certas accións violentas producidas nas manifestacións (xeralmente identificadas con “grupos marxinais”) merecen expresa condena. A “revolta xuvenil” é vista con paternalista condescendencia. Compáranla co “maio do 68” para salientar que, se os xoves rebeldes de entón querían “a revolución”, os de agora só queren que lles deixen entraren na universidade.

Non é a nosa intención restar importancia a este renacer do movemento estudantil. Pola contra, queremos advertir-lo risco de que o seu indubidable potencial anovador poida ser desvirtuado. Unha posibilidade clara dada a febleza organizativa do movemento é a indefinición dos seus obxectivos. Este berro xuvenil constitúe en moitos anos a primeira expresión de rebeldía dunha xuventude a quen se lle tiña calificado de “pasota”.

Sería erróneo circunscribilo ó simple malestar fronte dos males dun sistema educativo que non veñen de hoxe nin de onte. De seguro representa máis ben un sinal de atención dunhas xeneracións ás que a sociedade non acerta a ofrecer un futuro claro. Fora mágoa que todo isto se diluira da noite á mañá coas promesas duns vagos cambios nos exames de selectividade e certas melloras nas taxas universitarias.

Para nós a importancia deste espertar dos xoves do seu tantas veces (e tan interesadamente) sinalado “pasotismo” é indiscutible, sempre que se saiba esquivar ese risco de utilizalo como pantalla trala que agachar, aproveitando a súa febleza, os problemas de fondo, tanto na educación como na sociedade en xeral. É importante porque por primeira vez desde 1979 un amplo movemento ocupa as rúas para rexeita-la política educativa desde posicións que non poden ser asimiladas á dereita. Porque supón, xa que logo, a posibilidade de que a esquerda recupere o protagonismo na intervención activa para o cambio da educación, rachando coa dinámica que identificaba ás alternativas de esquerda coa acción lexislativa do Goberno.

É importante xa porque evidencia que as novas xeracións non se conforman con aceptaren pasivamente ese futuro sen futuro que outros tiñan deseñado para eles.

Nós, desde logo, preferimos estes xóves rebeldes e activos a aqueloutros conformistas e pasivos. ¡O “pasotismo” morreu! ¡Viva o 86!

Tralas eleccións municipais do 10-X, cumpríranse oito anos de Concellos democráticos. A previsión dun fondo cambio nos Concellos que os convertira en institucións dinámicas, fortemente participativas, xeradoras dos servizos mínimos indispensables para unha mellora das condicións de vida, ten sido en boa medida frustrada. Pensamos estar no certo se afirmamos —cingúndonos exclusivamente ó

eido educativo— que oito anos despois aínda está todo por facer en Galicia.

Temos a obriga de apunta-la responsabilidade que neste feito teñen os partidos con tarefas de goberno nos concellos galegos, maioritariamente continuístas —na práctica— desa especie de xestora de servizos e almacén de favores e clientelismo político que eran os concellos franquistas. Pero non podemos esquecer tamén a responsabilidade dos partidos na oposición, dos sindicatos de clase e mesmo dos movementos de renovación pedagóxica, que non souberon entroncar coas perspectivas que tanto nalgunhas cidades e vilas do Estado como en Europa, contemplan ás Corporacións Locais como elementos esenciais na mellora e democratización do ensino. Sindicatos e MRPs, máis preocupados polo que ocorría na Consellería e no Ministerio ou de substituír á Administración nas tarefas de reciclaxe do profesorado, esqueceróñse de propoñer alternativas de programación e xestión no seu entorno próximo, esqueceron que, probablemente, o logro dunha escola activa, fortemente vencellada á comunidade e á vida productiva da localidade, pasa por unha irrupción municipal no mundo educativo.

Só dende este panorama —necesariamente pesimista— pódese explica-la cantidade de cuestións que ficaronpendentes dende 1979: un sistema de mantemento dos centros igual ó pasado, obriña sobre obriña, parche e chapuza continuados en función da presión social ou do perigo inminente, pero nunca dun plan que con obxectivos a medio e longo prazo garantizase o adecentamento definitivo dos Colexios. Os Programas de Reforma, ampliación e mellora da Xunta, de costas a toda planificación e á intervención dos directamente interesados, improvisados e baseados moitas veces no clientelismo. Os proxectos de novas construcións na mesma ou semellante tónica de sempre, con importantísimos defectos nas instalacións e que permanentemente apandará o Concello co chorreo de recursos das reparacións.

A outra grande tarefa municipal, segue valeira: a participación popular en educación. Se en 1979, algúns Concellos do Estado español propiciaron xa a creación de Consellos Escolares Municipais amplamente representativos, forzando mesmo a lexislación existente e reconvertindo dende unha perspectiva constitucional ás antigas Xuntas Municipais de Ensino Primario do franquismo, na Galicia de 1987 practicamente non existe ningún Consello cun funcionamento real, e existen aínda —pásmense!— as Xuntas á vella usanza. Pero é que, ademais, os Concellos galegos non teñen nin sequera aproveitado as canles de participación na xestión interna dos centros que posibilitaba o Estatuto de Centros, e hoxe a LODE, que houberan suposto unha vía prometedora entre a escola e as institucións da comunidade.

Se nas competencias específicas das Corporacións Locais é este o panorama xeral, nesa ventá aberta (e cativa, por insuficiente) da “participación na programación do ensino” (LRBRE, Lei Reguladora das Bases do Réxime Local), as realizacións forman parte do anecdótico. Agás algunhas cidades galegas onde existe un cativo desenvolvemento de programas educativos relacionados co aproveitamento didáctico do territorio, a educación cívica, sanitaria, a orientación profesional, a animación sociocultural, algúns equipamentos pedagóxicos, etc., a situación está baixo mínimos e na grande maioría dos concellos galegos non se pasa dun episódico e consabido concurso de redacción e debuxo co que se cubre o expediente.

Resulta certamente chamativo que concellos que asinaron as esperanzadoras, renovadoras e municipalistas conclusións das I Xornadas Galegas sobre Concellos e Educación de 1985, e que formaron parte da Coordinadora delas resultante, non só non teñen aplicado nin remotamente as indicacións alí contidas, senón que hoxe teñen mesmo despedido ós técnicos contratados (se ás condicións laborais nas que éstos se movían pode chamárselles contrato), e pechado o chiringuito sen o máis mínimo rubor, ou continúan hoxe con técnicos sen contrato, con contratos temporais perpetuos, coa esmola permanente do INEM, sen que se vislumbre unha vontade política de continuidade.

Frente a toda esta cativa perspectiva, compre resaltar que nestas eleccións os programas dos partidos políticos recollen, por primeira vez en moitos casos, apartados específicos adicados á educación (moitos collidos de oído, e sen saber moi ben de que vai a festa), que prometen algo máis que tixolos.

Que vostedes o saiban esixir logo.

editorial

Non podemos evitar, pensando neses mudos clientes do ensino básico obrigatorio, unha certa sensación de escepticismo diante das reformas anunciadas, diante dos novos libros brancos. Perante esas sombras inclinadas en perfecto ángulo recto de pupitre, alleas a circulares e decretos, exemplos repetidos de que a realidade —viscosa e espesa— está dende nonsesabecendo, por detrás das verbas racionalizadoras das disposicións legais, non podemos evitar un aceno de incredulidade. Cando os recoñecemos pegados a camiños e asfaltos, costas curvadas que se prolongan dunha carteira, nonseicantos quilos de sabedoría enlatada, negociada nun despacho cutre de tiza e adxudicada seguramente ó mellor postor (sociais-naturais-lingua pendurando dun snoopy azul eléctrico de hipermercado), abroianos unha sospeita de fraude.

Eses seres dicotómicos, metade alumnos metade nenos, son a teimosa constatación da capacidade que a escola ten de parecerse, sobre todo, a si mesma; a pesar incluso do Diario Oficial de Galicia, do Boletín Oficial do estado e de toda a Colección Lexislativa.

Agora que unha nova —e seguramente máis racional reforma— aparece no horizonte de papel, cómpre reflexionar sobre o cotián da escola: sobre os muros sucios e antiestéticos dos Colexios Públicos, sobre a tristeza das aulas onde grises corredores de fondo (nenos-alumnos) discorren a través dun funil gris de po de tiza e cheiro innomeable entre chicle de fresa e sobaquillo; sobre a mesma cantinela e as cartillas, as notas e os deberes e o sodes uns burros; sobre as aulas dos marxinados a tempo parcial habilitadas en percheiros (“educación especial” e “integración” na linguaxe oficial). Sobre as humidades, as paredes nunca máis pintadas, as grietas que como fiestras abren a escola ó mundo, os patios asfaltados, as sillas polas que penduran as pernas aéreas dun preescolar. Na palabra “nivel” nunha escola onde nin tan sequera se poden face-las necesidades fisiolóxicas nunhas condicións de mínima hixiene, na escola dos castigos sen recreo, do desprestixio sistemático do noso idioma (para isto tamén hai frases de papel: incumplidas); da identificación única co alumno que máis se parece a nós mesmos, do turismo diario en transporte escolar...

Son momentos tamén para reflexionar sobre a marxinación dos case todos diferentes, da indiferencia dunha comunidade só atenta a que a escola non se desvíe un ápice dos seus propios recordos de escola, a de sempre.

Agora que unha nova —e seguramente desexable reforma— aparece no horizonte dos diarios oficiais, queremos que se nos informe e explique *cando e como* se vai rematar coa situación de miseria física e moral na que se segue a desenvolve-la escola pública neste país. Queremos coñece-los Plans de Equipamento Escolar e Infraestructura, as normas técnicas para novas construcións, o Mapa Escolar de Galicia (non o mapa de situación das escolas), os Plans de renovación e dignificación do mobiliario e material didáctico dos centros, o decreto que desenvolva o artigo 14 da LODE (ese que descansa in per omnia secula seculorum dende a súa promulgación), os Plans de formación e perfeccionamento do profesorado, a comarcalización da administración e a planificación educativa de Galicia, a planificación lingüística. Pero queremos algo máis ca decretos e declaracións de intencións, debemos esixir unha *planificación* seria, con obxectivos, tempos, financiación, formas de xestión, control e participación comunitaria. Plans que empecen nun día e rematen noutro, avaliados seguindo procedementos científicos, é dicir, o que debía ser habitual en lugar da chapuza á que nos teñen afeitados para oculta-la súa ineficacia. *Plans* concretos e nada utópicos que teñan como fin a consolidación dunha escola digna, lonxe da inxustificable miseria na que nos movemos.

Os Movementos de Renovación Pedagóxica temos nesta tarefa un importante papel mobilizador. Para asumilo cremos necesario abandona-las prácticas substitutorias da administración, para poder ter un papel activo na difusión dos nosos obxectivos programáticos e na reivindicación dunha política educativa acorde con eles. A reflexión, a actuación programada e rigurosa e a intervención social, poden se-la nosa contribución a unha nova escola, a nosa area na engranaxe dun sistema educativo que serve á reprodución social, asumindo neste proceso a función contradictoria de ensinantes implicados nun sistema que queremos cambiar radicalmente.

Que se reformen

Mentiríamos se dixeramos que estamos contra o Conselleiro, o Ministro, as APAS e os medios de comunicación cando din que “os profesores son a clave da reforma”. Do que non estamos tan seguros é do sentido que uns e outros lle dan a esa afirmación.

¿Entenden eles que é impensable unha transformación do ensino sen modificación do papel do profesor pasando de ser un repartidor de saber a ser un organizador das aprendizaxes?. ¿Están pola autonomía do centro e do profesor para delimita-lo currículo tendo en conta o seu entorno e os seus particulares alumnos?. ¿Entenden connosco que a renovación pedagóxica non é só unha cuestión de vontade individual senón, e sobre todo, de recursos nos centros, de formación planificada e organizada, de investimentos?.

Non vaia a se-lo caso que a consabida frase —“a clave da reforma son os profesores”— non sexa unha cortina de fume —a primeira— para agachar outras responsabilidades máis principais, coma a da Consellería de Educación que non fixo unha experimentación propia deseñando un modelo específico para Galicia; que aínda non se comprometeu a levar adiante as 13 medidas anunciadas no “Libro blanco”; que non ten un modelo de formación do profesorado; que por non ter non ten nin tan sequera un mapa escolar para toma-las decisións máis elementais sobre equipamentos.

A cuestión é que a estas alturas do século XX parecen rexurdir vellas concepcións sobre a educación que non levan a ningures: O mestre como portador dunha vocación milagreira que remedia tódalas calamidades da escola, a escola como reparadora de tódolos desaguisados sociais, a educación para o lecer, a paz, o medio ambiente como garantía de que non haberá marxinação, guerra ou contaminación no futuro. Pero ¿non está claro que pouco pode face-lo cursiño de tres días sobre a droga ó lado do responsable de urbanismo que deseña un barrio de 20 habitantes por metro cadrado, sen parques, sen biblioteca, sen campos de deportes, etc.? ¿poderá convence-lo profesor de educación para a saúde ós seus alumnos da importancia da hixiene bucal cando os retretes do seu centro están permanentemente suxos?, ¿poderá falar o profesor de educación para a convivencia da igualdade de oportunidades cando os alumnos de COU do Instituto aproban menos cós do Colexio privado?, ¿vai tragar un neno as normas do tráfico cando o conductor do autobús salta os semáforos vermellos para chegar a tempo ó seu segundo servicio?, etc., etc.

Eles, administradores, inspectores, conselleiros, coordinadores, deputados, pais, televisións, xornais, tamén educan. ¡Que se reformen!.

A Folga

A folga dos profesores do ensino público non universitario esixe unha análise que as circunstancias —este número xa pechado e no prelo, e o conflito aínda aberto— reclaman deixar para máis adiante. Pero en calquera caso, non hai dúbida de que, sexan cales sexan as saídas, que conduzan á resolución do contencioso, as súas pegadas van ser importantes e duradeiras. Despois da folga —un “despois” aínda hipotético cando se escriben estas liñas— a ollada sobre a problemática educativa non poderá ser idéntica á de antes.

A calidade da escola pública, a reforma do sistema educativo pasa tamén, entre outros aspectos, pola tarefa ben feita do mestre, e por tanto por todos aqueles condicionantes que afecten a súa persoa, a súa profesionalidade, as súas retribucións, consideración social e protección civil.

A desigualdade do tratamento económico dos profesores respecto dos outros funcionarios é un exponente da pouca consideración social que ten, hogano, o oficio de mestre, susceptible da opinión e da crítica de todos. A tarefa do mestre non é unha función repetitiva, e cada vez está máis vencellada ós cambios estruturais e ambientais dos que os mestres non poden ser alleos.

Mención aparte merece o lamentable papel que nesta folga adopta a Consellería de Educación facendo deixación expresa das súas competencias e responsabilidades. Neste aspecto, como noutros, os galegos atopamos aínda razóns suplementarias para a queixa e, se se nos permite a expresión, o cabreo.

¿Notas asasinas? (I don't like Mondays)

"As malas notas matan a catro adolescentes". Así titulaba un coñecido semanario, non sensacionalista precisamente, a nova do suicidio de catro rapaces nos primeiros días de setembro. Cando nenos e pais comenzaban os rituais da merca de libros, lápices e roupa, a nova viña escurece-lo comenzo de curso e provocaba reaccións dispares.

Deixando de lado ós eternos "rosmóns" da falta de disciplina —que habelos hainos— as opinións abarcaron desde lamentos insustanciais ata cuestionamentos globais. Para uns trátase de penosos casos individuais, illados e patolóxicos que non paga a pena senón laiar. Outros prefiren englobalos dentro dun conxunto no que se atopan os sucedidos na cárcere, na mili e mesmo nas protestas dos países orientais. Serían, xa que logo, indicadores da mala saúde dun sistema social que nada ofrece ós seus xoves, agás, a marxinalidade e a competencia.

Aínda non admitindo que sexan as notas a única causa de tales sucesos, cómpre, así e todo, facer unha reflexión específica dende o sistema educativo. E non sería preciso referirmos a estes casos para dicir que as notas son vividas polos alumnos como auténticas sentencias xudiciais. Non só sobre unha parte residual da súa vida, senón como unha descalificación global do seu ser como persoa.

Por moi boas palabras que se digan, a práctica escolar xira ó redor dun resultado final que condiciona carreiras, veráns, economías familiares, satisfaccións persoais e ata prestixios profesionais ou de centro. Cómpre lembrar aquí que no longo conflito do ano pasado acadouse o maior grao de tensión cando chegado o mes de xuño poderían estar en perigo as notas. No colectivo de profesores producíronse importantes rupturas no momento de continua-la folga co dubidoso argumento de *"non perxudicar ós alumnos"*. As autoridades decretaron servizos mínimos para garanti-la realización de avaliacións importándolle moi pouco o que había ou non había que avaliar. O papel clasificador e selectivo do sistema educativo asomou a orella sen disfraz.

Temos teorizado moito sobre a avaliación; sobre o seu carácter orientador, globalizado, persoalizado; sobre a conveniencia de substituí-las formas de expresión das notas; sobre a necesaria participación do alumno/a... sen embargo, a práctica escolar está chea de reunións feitas a présa, sen reflexión, sen datos, con medias matemáticas que agachan as insuficiencias trala obxectividade numérica.

Pero o que dá máis noxo é a falta de respecto polo alumno/a. Dicía Mario Lodi nun artigo recente (*RGE 5/1987*) que *"o neno, sexa na familia ou na escola, é un cidadán á par de tódolos outros, que goza por isto dos mesmos dereitos"*. ¿Respétase a vida privada do alumno/a? ¿Ten algún dereito a defende-la súa imaxe e honor? ¿Admítase na escola a presunción de inocencia? ¿Dáselle algunha oportunidade de correxi-los seus erros? ¿Déixanse de lado as diferencias de sexo, raza, relixión ou clase social?

É moi posible que moitas das deficiencias da avaliación sexan corregidas na *Reforma* que ven ou nas que seguirán. ¿E porque non imos respetando os dereitos humanos dos alumnos/as entrementes?

A Reforma aínda. Pero, ¿outra volta co “rollo” da Reforma? Si, outra volta, a Reforma aínda. E non pode ser doutro xeito porque –gústenos ou non, falemos dela ou non– as transformacións educativas que nela se contemplan, para ben ou para mal, rematarán por afectar a tódolos implicados nos procesos educativos, o que é case o mesmo ca dicir a toda a sociedade. Mesmo anque finalmente poidamos dicir que non houbo tal transformación: daquela será hora de falarmos de que unha gran oportunidade –unha máis– se perdeu de afrontar decididamente a mellora en profundidade do actual e insatisfactorio sistema educativo. Mentres tanto, a nosa responsabilidade é a de tratar –cada quen cos seus medios e posibilidades de intervención: os partidos políticos, os sindicatos, os movementos de renovación pedagóxica... pero tamén os grupos de profesores nos seus centros, as asociacións de pais e de alumnos– de intervir no proceso, pulando porque este se mova cara a un cambio real e progresista da escola. O que en Galicia quere dicir, como se recolle nos estatutos de Nova Escola Galega: cara a unha escola pública, de calidade, non

dirixista e *en galego*.

A novidade, a estas alturas, é a presentación por parte do Ministro Solana do Libro Branco da Reforma. Nel, finalmente, recóllese unha esixencia que era xa un clamor: un estudio de financiación da Reforma, requisito indispensable para que esta tivese credibilidade.

Non estamos aínda en condicións de xulgar se ese espectacular case billón de pesetas é unha cifra acorde coas pretensións dos cambios proxectados e, en xeral, coas necesidades de mellora da educación. Dicir –como lle espetou un compañeiro dos MRPs no recente Congreso de Gandía ó Director Xeral Álvaro Marchesi– que ese case billón, comparado cos seis investidos na compra dos novos cazabombardeiros para o Exército do Aire, proba o valor relativo que o Goberno concede á educación, pode parecer arroutada demagóxica. Nós coidamos que é elemental lembranza nunca de máis repetida... polo menos, en tanto esa relación non se invirta.

Xunto ó Libro Branco, o Ministerio vén de presentar unha primeira elaboración do que deberá se-lo chamado Deseño Curricular Base, e que, de acordo coas previsións do calendario da Reforma, terá que ser obxecto de discusión durante todo o curso vindeiro. Se os grandes cambios estruturais –en particular, a nova distribución de etapas educativas coa conseguinte ampliación da escolaridade obrigatoria– requiren para a súa aplicación a penas dunha decisión administrativa, é o cambio curricular o que deberá facer que esas modificacións non se queden en meros cambios nominais.

Pois ben, é aquí onde asoman xa unhas sospeitas que apuntan a cuestiona-lo modelo de currículo aberto e unificado, sobre o que se tiña construído certo amplo consenso. Despois dun acordo sobre as grandes liñas da Reforma entre representantes dos Gobernos autonómicos –acordo ó que, por certo, só se lle deu unha publicidade parcial–, a proposta de Deseño Curricular Base agora dada a coñecer ten sido elaborada polos expertos do MEC sen discusión previa cos equipos dos Gobernos autonómicos. Aínda admitindo que logo este DCB deberá ser “adaptado” nas instancias autonómicas, máis coherente co pretendido carácter aberto debiera ser que fose previamente consensuado. Polo camiño seguido, córrese o risco de que a “adaptación” remate por se limitar á indispensable –e irrenunciable– inclusión do ensino da

lingua autóctona.

Un dos aspectos máis potencialmente anovadores do modelo curricular proposto reside na diferenciación de tres niveis curriculares, dos cales só o primeiro é reservado pola administración, mentres o segundo e o terceiro serán responsabilidade exclusiva dos equipos dos centros e equipos de área. Tamén sobre isto é de advertir que as propostas curriculares que o MEC vén de presentar para as Etapas de Primaria e Secundaria Obrigatoria, e para as diversas áreas, acadan ás veces tales niveis de concreción que ameazan con baleirar de contido á teoricamente admitida autonomía dos centros.

É indiscutible que, en calquera caso, esta autonomía só será posible en tanto o profesorado reciba unha formación axeitada para poder asumir as novas funcións que se lle piden (participación na elaboración dos Proxectos educativos e curriculares de centro, capacidade para confeccionar unidades didácticas, uso de novos sistemas de avaliación, etc.). Rematamos cunha pregunta que, cada día que pasa, se vai facendo máis apremiante: ¿para cando ese Plan Galego do Profesorado? ¿Para cando a implantación e conveniente dotación dos Centros de Profesores en Galicia? ¿Para cando...?

editorial

O desaloxo precipitado e orde de peche, nuns casos para reparacións de estruturas, noutros para derrubo, de 21 colexios de Vigo, pon de manifesto a falta absoluta dunha planificación do ensino no noso país cun mínimo de rigor. Xa pouco se pode dicir da corrupción de constructores e da administración que alá polos anos setenta deu lugar á construción apresurada de colexios nos que se utilizou máis area ca formigón, senón a esixencia das responsabilidades económicas e penais que correspondan. Sen embargo, os responsables políticos da improvisación actual teñen que se facer responsables para que non teñámo-la perigosa sensación da inevitabilidade e a impunidade de feitos como estes.

Dende diversos sectores cidadáns –e teimudamente tamén dende esta Revista– vimos reclamando unha actuación pública no eido do ensino baseada en Plans sistemáticos e priorizados. O mal estado dos centros escolares públicos non se circunscribe á cidade de Vigo, e moito nos tememos que un número importante de colexios e institutos de toda Galicia se atopen en condicións semellantes ós derrubados ou apuntalados na cidade olívica.

A pesar disto a administración educativa autónoma segue sen contar cun diagnóstico preciso sobre as necesidades infraestructurais da rede escolar pública, que serva de base a un auténtico Plan para a súa mellora, a pesar de que o propio Sr. Conselleiro de Educación, diante dunha asemblea de pais de alumnos de Vigo, estimou en 26.000 millóns de pesetas o orzamento necesario para acondiciona-los centros de toda Galicia.

Co ritmo previsto de investimentos pola administración educativa, tardaríase unha década en aborda-las necesidades infraestructurais actuais. Tempo excesivo para dignificar unha escola pública que se atopa cada día nunha situación de maior miseria física e moral, que non paga a pena volver a describir.

Non dubidamos da necesidade da reforma educativa que se anuncia, nin da ampliación da oferta educativa ata os dezaseis anos, nin da reforma curricular que se propón a debate entre o profesorado, nin dunha formación do profesorado, ata hoxe practicamente inexistente, nin duns servicios de apoio á escola, nin da territorialización da administración educativa, nin da mellora das condicións de traballo dos docentes... Sen embargo, insistimos en que hoxe, como antes, continúa sendo prioritario realizar un esforzo planificado (o que suporá uns fortes investimentos) en mellora-las condicións dos centros escolares.

Cómpre que o Mapa Escolar de Galicia, como instrumento técnico de planificación, o Decreto de condicións mínimas para os centros, e o impulso dos procesos de participación social en materia educativa contribúan á racionalización e seguimento deses investimentos. Só así poderemos ter escolas máis seguras, amplas, limpas e dignas, e evitaremos noxentas situacións como as padecidas nos colexios públicos de Vigo no remate do curso pasado.

Cultura de/para todos

Neste ano celebra a UNESCO o ano internacional da alfabetización co que se quere poñer de manifesto que boa parte da humanidade descoñece a lectoescritura totalmente, e a maioría sofren os distintos graos de analfabetismo funcional. Vaia a nosa dúbida por diante da efectividade de semellantes efemérides, se ben, canto menos son unha oportunidade para manifesta-las reivindicacións e inxedanzas verbo do tema elixido. Vaíamos pois.

O analfabetismo é un problema dos nosos días e do noso pobo. Analfabetismo puro e duro e analfabetismo "light" ou funcional que afecta a grande parte da poboación e en tódalas idades. Se engadimos que temos un pobo analfabeto case totalmente na súa propia lingua, teremos unha idea das dimensións que esta cuestión ten en Galicia.

Neste ano internacional da alfabetización queremos apostar pola utopía, pola crenza nas posibilidades ilimitadas da humanidade para democratiza-la cultura. Cómpre non emprega-los recursos existentes en xerar un subproduto cultural para consumo de "ignorantes", senón poñer a disposición da poboación programas integrais de promoción cultural que dean á cidadanía os mecanismos interpretativos e creativos para acceder en condicións de igualdade á CULTURA sen adxectivos.

Para este labor a escola actual ten amosado dramaticamente a súa ineficacia. Unha institución conceptualmente destinada á preparación cultural e técnica da poboación, para un desenvolvemento cultural e humano integral, vén ser, na práctica, unha fábrica especializada na produción de analfabetos funcionais e alleados crónicos. ¿Cantos adolescentes que rematan a súa escolaridade obrigatoria posúen os instrumentos básicos dunha lectura comprensiva?, ¿cantos serían capaces de escribir coherentemente un só folio sobre un tema cotián? ¿cantos teñen a capacidade expresiva para manifesta-los seus sentimentos por escrito?, ¿cantos posúen a sensibilidade suficiente para valorar unha obra de arte?

Se isto é así na adolescencia, podemos comprobar como a poboación adulta carece destes instrumentos convertíndose en fácil obxecto de manipulación. Fronte a un obxectivo de persoa culta para o conxunto da poboación, a realidade amósanos a súbditos aculturizados que só acceden a produtos culturais de celofán en canto meros consumidores.

Que vivan moitos anos internacionais da alfabetización sempre que sirvan para poñer de manifesto non só a inxente cantidade de analfabetos sensu estricto, senón tamén para a denuncia dun sistema que ten no analfabetismo e na incultura un subtexto da súa propia esencia. Que sirva para poñer de manifesto que a desigualdade no acceso e na produción da cultura non son intrínsecas á natureza humana, senón produto dun sistema social, polo tanto histórico e non natural, que require como condición para a súa existencia o manter mergullados na máxima ignorancia e acriticidade á maioría da poboación.

A adquisición da categoría de cidadáns fronte á de súbditos, pasa, para nós, necesariamente, porque se poña a disposición das persoas os mecanismos necesarios para o acceso global á educación, á ciencia e á cultura. Dificilmente podemos imaxinar un sistema plenamente democrático sen afronta-lo reto da igualdade perante a cultura de todos e cada un dos seres humanos.

Alá polo ano 1978, unha efímera organización estudiantil de esquerdas encheu Vigo de carteis cunha extrana consigna contra a selectividade: "loitemos todos por unha universidade para todos". Detrás da utopía existía a negación de falsas barreiras xenetistas e meritocráticas no acceso da cidadanía ós bens da produción cultural da humanidade e salientábase o carácter histórico da desigualdade no acceso á educación.

Traballar polo obxectivo dunha permanente educación para todos que permita o pleno acceso de todos á cultura, eis o noso desexo para este novo Ano Internacional.

Temos LOXSE

Despois de tres anos de debate no seo da comunidade educativa, aprobouse a Lei de Ordenamento Xeral do Sistema Educativo (LOXSE). Un novo marco normativo vén substituír á Lei Xeral de Educación de 1970. A partir de agora é cando ás Administracións Educativas (MEC e Consellería de Educación) lles agarda o trago máis difícil: vence-los receos, bastante evidentes, do profesorado sobre os resultados educativos da Lei e acadar un maior apoio social do que a Reforma, ata agora veu obtendo.

Estes receos e desconfianzas son razoables, porque o Ministerio non quixo ou non puido transmitir ó profesorado, e por ende a toda a comunidade educativa, as vantaxes da reforma, que as ten e que xa temos sinalado nestas mesmas páxinas, e tampouco aclarou as incógnitas e os numerosos interrogantes que supón a posta en práctica da Lei.

Querámolo ou non. Esteamos ou non de acordo co aprobado polas Cortes, o futuro do sistema educativo galego depende da LOXSE. Isto é irrefutable. Do que se trata agora é de reforzar os aspectos máis progresivos da Reforma, corrixir os máis febles e planificar coidadosamente tódolos aspectos da posta en práctica da Lei.

A LOXSE supón unha importante modificación da estrutura do actual sistema educativo: alongamento da escolaridade obrigatoria, caracterización da educación infantil coma etapa educativa, carácter comprensivo da educación secundaria obrigatoria, modificacións no carácter e modalidades da formación profesional... Mais tamén ten que ver con modificacións de carácter pedagóxico e curricular: opción por un currículo aberto, necesidade elaboración de proxectos educativos e curriculares en cada centro... Son os grandes principios destinados a acadalo consenso social e formulados no nivel do discurso que a gran maioría do profesorado está disposto a admitir, como se ten demostrado en todo o longo proceso de debate dende a primeira iniciativa do MEC.

Sen embargo as reformas educativas non se establecen só a nivel das intencións.

Onde verdadeiramente se valoran é na súa posta en práctica. E aquí é onde, sinceramente somos pesimistas, e moito máis pesimistas no caso de Galicia. Temos razóns dabondo.

Porque en Galicia non existe un compromiso por parte da Consellería de Educación de asumir un conxunto de medidas para ir mellorando a calidade do ensino. NOVA ESCOLA GALEGA ten insistido, ó longo de todo este ano, unha e outra vez, na necesidade de acometer un cobizoso *plan de mellora da escola pública*. A única resposta que acadamos da Administración foi a privatización do ensino preescolar que afortunadamente foi rexeitada, recentemente, por unha sentenza do Tribunal Supremo.

Porque temos insistido tamén, o mesmo que outros sectores progresistas do profesorado, na necesidade de planifica-lo proceso de implantación da reforma: realizando previsións da rede de centros, comarcalizando os servizos e recursos de apoio á escola, establecendo un programa institucional de formación do profesorado nas novas propostas curriculares, estimando os custos financeiros do impacto da reforma en Galicia. Ningunha destas medidas foi acometida e tampouco parece que se vaia facer nun futuro próximo.

Porque descoñecemos-lo apoio que se vai proporcionar ó profesorado que desde hai tempo está comprometido coa innovación e renovación pedagóxica (sendo moitos dos seus presupostos asumidos formalmente pola Lei recién aprobada). ¿Como se van integra-las propostas da Administración co traballo renovador que xa se vén realizando nalgúns centros?

O futuro da Lei non está no papel escrito. O cerne do problema radica na posta en práctica da Lei. Só estamos no primeiro chanzo dunha longa escaleira.

A voltas coa participación

O último informe anual do *Consello Escolar do Estado*, correspondente ó ano 1989, amosa a súa preocupación pola falta de candidatos a ocupar responsabilidades directivas nos centros escolares.

Este é un feito sobradamente coñecido polo profesorado, e que polos datos que temos aínda se agravou máis nas últimas eleccións a directores/as do mes de xuño pasado. Parece que ó redor da metade das direccións dos centros escolares non foron eleixidas democraticamente, sendo designadas directamente pola Administración Educativa.

Este feito amosa o fracaso do modelo de xestión participativa deseñado pola LODE. A pesar de case sete anos de funcionamento dos consellos escolares, como órganos de xestión dos centros, a comunidade educativa aínda non está plenamente comprometida con este modelo de xestión.

O problema é complexo e non ten doada solución. Sabemos das insuficiencias do modelo de xestión participativa da LODE: falta de corresponsabilidade do profesorado, preponderancia do papel do director/a, manipulación dos diferentes estamentos da comunidade educativa, etc.

Sen embargo cremos que neste momento, e se viu claramente no trámite parlamentario da LOXSE, cando as voces máis conservadoras teimaron na necesidade de profesionaliza-la xestión e dirección das escolas, do que se trata é de eleixir entre xestión ou xestión democrática dos centros.

Se queremos só xestión: que veñan os directores/as profesionais, e xestionarán os centros educativos cos criterios de eficacia e rendabilidade política e económica da Administración Educativa.

Se queremos xestión democrática e participativa, como vimos e debemos seguir defendendo os sectores que apoiámo-lo modelo de escola pública galega, temos que comprometermos na dirección dos proxectos educativos que asuman os retos que ten prantexada a escola.

A dixuntiva como noutras ocasións radica no compromiso e na necesidade de mobilización dos sectores máis dinámicos do profesorado. O dito, cómpre eleixir entre xestión ou xestión democrática.

Mobilizarse polo ensino público

Preocúpano-la actual situación do ensino público. O abandono dos centros, as faltas de previsións sobre a reestructuración da rede escolar de cara á implantación da reforma, o recorte nos presupostos para gastos de funcionamento, o "desinterese" da Consellería de Educación pola escolarización nos tres anos, os problemas de participación e xestión dos centros, as sancións disciplinarias ó profesorado —como as recentes do Centro Manuel Antonio de Vigo—, ...deseñan un escuro panorama para o futuro escola pública galega. Se non queremos que quede reducida a unha rede subsidiaria de escolarización, fronte ós cada día maiores privilexios do ensino privado, a comunidade educativa debe mobilizar conxuntamente os seus esforzos, na dirección de asegura-la calidade e mellora do funcionamento do ensino público.

A Formación do Profesorado

NA LOXSE recóllese a Formación Permanente do profesorado como "un dereito e unha obriga" de todo o profesorado e, como contrapartida, como "unha responsabilidade das Administracións educativas", que deben "garantir unha oferta diversificada e gratuíta".

A LOXSE está promulgada. A LOXSE é unha Lei Orgánica que obriga a Administración educativa galega en Galicia. Pero é un clamor que este apartado non se cumpra en Galicia, nin se lle vexa horizonte ningún.

Perdéronse seis anos con relación á posta en marcha dos Centros de Profesores por parte do MEC. Foi un tempo precioso, por moitas dificultades e contradicións que atoparan no seu funcionamento. Perdéronse dous anos dende a asinatura do Plan Galego de Formación do Profesorado (Xaneiro de 1990), que previa unha forte inversión, máis de 11.000 millóns de ptas. en 6 anos, á altura das que fai o MEC, pero aínda insuficiente para recuperar o terreo perdido.

Xa non queda tempo, os Centros de Formación Continuada do Profesorado (equivalentes en Galicia dos CEPs), sempre están "a punto" de poñerse a funcionar, pero xa pasaron case tres anos, si tres anos, dende o Decreto da súa creación legal (DOG do 31 de Marzo de 1989); as ofertas de actividades son escasas pola precariedade de medios e da rede de formación, a inversión en modalidades de formación máis autónomas e rendibles (Seminarios permanentes, Grupos de Investigación e Innovación, Formación en Centros, etc.) non contan cos asesoramentos, infraestructuras, seguimentos e avaliacións pertinentes e imprescindibles.

Non é cuestión de curtas ou longas estratexias políticas ou sindicais. Non é cuestión de contentar ou non molestar a tal ou cal estamento educativo. É cuestión de legalidade, pero sobre todo de supervivencia, porque a credibilidade e a eficacia das reformas están en xogo, a Escola Pública de Galicia, en definitiva, está tamén en xogo.

¿Normalización sen Planificación?

APOSTA en marcha de procesos e de programas de planificación social para o logro da normalización da lingua galega —en xeral, a posta en marcha de proxectos e de programas de planificación— implica unha decidida vontade política de intervención para asegurar a súa plasmación operativa e real e reduci-los riscos do albur.

Sen embargo, na nosa circunstancia a penas poderíamos falar de planificación lingüística; non podemos falar entón dunha decidida vontade de intervención política. ¿E poderíamos falar de avance na normalización? para que nos entendan os gobernantes, *no comment*".

Aínda desta hora, a normalización da nosa lingua camiña substancialmente a ombreiros de decididos compromisos particulares, sendo a política oficial o caxato que non sempre se atopa cando se precisa... Isto dicímolo case na fronteira dos dez anos de existencia dunha lei de normalización lingüística, con eivas, mais venturosamente practicable para o exercicio preciso da planificación e para a normalización.

Vén o comentario a propósito da pasada convocatoria do Primeiro Seminario Internacional de Planificación Lingüística por parte do Consello da Cultura Galega, coa participación de 150 investigadores, administradores e políticos.

Presentáronse máis de 50 comunicacións, vinteunha delas desde Galicia. Pasouse revista a cousas como: os plans de formación no traballo, cultura —identidade— e competencia lingüística, nación-estado e lingua, o conflito lingüístico, a estandarización, as cuestións xurídicas, os medios de comunicación, as linguas no ensino, as actitudes lingüísticas dos alumnos de maxisterio, os instrumentos de avaliación e de planificación, o perfil socio-lingüístico dos traballadores da administración autonómica, o galego nos lindeiros da galegitude, os equipos de normalización no ensino, os límites legais para a planificación, e mesmo os procesos de normalización doutras linguas sen Estado propio en Europa.

A pesar da diversidade temática, pouco se puido falar en serio de planificación lingüística en Galicia e desde Galicia, todo o contrario do que debiera ter acontecido. De guinda "o papelón" representado unha vez máis pola Administración autonómica galega, en contraste cos representantes das Administracións vasca e catalana.

¡NO COMMENT!

za naria

POIS DE CINCO anos de debate no seo da comunidade educativa, neste mes de outubro comeza a implantación do primeiro dos ciclos da Educación Primaria. A partir de agora sendo o profesorado e os alumnos e alumnas haberán enfrontarse non só a unha nova ordenación das etapas educativas, senón tamén a un curriculum renovado.

Novas esixencias para o profesorado que a partir desta Administración Educativa a responsabilidade sobre os catro elementos do currículo: contidos, metodoloxía e avaliación.

Par satisfeitos do proceso de Reforma tal como se levou a cabo, nestas mesmas páxinas temos denunciado reiteradamente o retraso do proceso en Galicia. A aprobación do currículo da Educación Primaria en pleno mes de agosto (ve-lo Diario Oficial de Galicia) poucos días antes do comezo oficial deste novo curso 92/93; a rede de centros; a ralentización do plan institucional do profesorado; ou a febleza da campaña institucional para o profesorado das características do novo currículo, son todos aspectos que a Reforma foi acollida con pouco apoio da Administración Educativa galega, que non se priva de a súa Reforma.

Como vimos hai un ano nestas mesmas páxinas, insistimos en promover un cobizoso plan de mellora da escola pública. O abandono dos centros escolares públicos, o recorte dos gastos, o desinterese pola escolarización nos tres anos, a falta de participación e xestión dos centros, a falta de medidas de normalización lingüística.

A Educación Primaria debería ser unha boa oportunidade para darlle as patas arriba. Inxectando recursos e ilusión no profesorado. As medidas de mellora da calidade educativa que asume a Reforma: apoio aos alumnos por aula, apoio á innovación pedagóxica no propio centro, impulso da formación en novas áreas curriculares (educación física), apoio ó tratamento da diversidade, mellora das condicións dos centros, potenciación dos plans de normalización lingüística...

A Educación Primaria debe ser tamén unha oportunidade de traballo dos Movementos de Renovación Pedagóxica. O involucramento do currículo na aula a grande oportunidade para os docentes e apoio a todos aqueles ensinantes que queren facer a feita á medida de todos.

**QUE FLOREZAN CEN
ESCOLAS NOVAS**

QUE FLOREZAN CEN ESCOLAS NOVAS NO PAIS DOS MIL RIOS

Proposta de declaración no Xº aniversario de Nova Escola Galega

A modo de memoria

1. Hai dez anos, profesores e profesoras, educadores e técnicos de educación de toda a nación decidimos unir en cooperación os nosos saberes e prácticas educativas coa intención de impulsar e desenvolver unha orientación plenamente renovada da educación en Galicia, mediante un instrumento organizativo que nos permitise crear espazos adecuados de traballo pedagóxico, de reflexión, de creación de materiais didácticos e de información sobre as nosas búsquedas, tanteos e experiencias.

2. Xurde, tamén, Nova Escola Galega coa pretensión de recuperar un impulso renovador xa histórico na educación en Galicia, emerxente de novo nos anos setenta, así como de proxectar cara ao futuro as nosas perspectivas a prol dun ensino de calidade, público, galeguizado e de orientación progresista e democrática.

3. Facendo un moi sintético balanço, cómpre salientar que nestes últimos dez anos foron certamente notables as modificacións que se rexistraron en todo o sistema educativo. Neste senso, abondosas indicacións formuladas polos Movementos de Renovación Pedagóxica viñeron tomar corpo legal e diverso grao de plasmación no sistema educativo, aínda que non por iso debemos estar satisfeitos.

4. Como Nova Escola Galega fomos constituíndo unha corrente dinámica de renovación pedagóxica e de transformación das prácticas educativas, tendo como eixo conductor e articulador unha proposta pedagóxica e escolar

tamén por nós paulatinamente madurada: o noso Modelo de Escola Pública Galega.

Como tal corrente dinámica, desde Nova Escola Galega e a través dos seus afiliados, viñéronse impulsando, entre outras, iniciativas como:

- * A revalorización das prácticas pedagóxicas nas aulas desde as perspectivas da profesionalidade docente e do modelo didáctico de investigación-acción.
- * A galeguización curricular no ensino, mediante prácticas, encontros de debate e documentos que deron lugar ao Modelo de Normalización Lingüística no Ensino.
- * A creación e difusión de libros de texto e outros materiais didácticos para a práctica dunha educación renovada, preferentemente nos campos lingüístico-literario, socio-natural e do medio.
- * Os encontros de expresión corporal e de educación física, porque o desenvolvemento persoal integra o corpo cos procesos psicolóxicos.
- * A elaboración de recursos para a práctica dunha educación do medio, marcando orientacións na actualidade difundidas en todo o sistema educativo.
- * A xeración dunha educación para a paz, como dimensión educativa que promove o diálogo, o respecto ás diferencias, a integración e a resolución de conflitos.
- * Os encontros e materiais pedagóxicos arredor dunha pedagogía da imaxe.
- * O deseño dunha proposta anovadora para a funcionalidade e a organización escolar no medio rural galego, como antecedente dos Colexios Rurais Agrupados.

- * As novas prácticas para a escola infantil.
- * A reflexión e as propostas arredor do tempo escolar.
- * O impulso á literatura infantil e xuvenil en lingua galega.
- * A creación e desenvolvemento de canles de información como Boletíns, o Novapaz, A Pizarra, Na escola e a Revista Galega de Educación.
- * As Escolas de Verán e outros Encontros de intercambio e de reflexión educativa.
- * A organización funcional e de cometidos para algúns dos departamentos municipais de educación existentes no país, a partir das primeiras experiencias.
- * A democratización nas estruturas de goberno e de xestión escolar e o apoio ás instancias de participación social na educación.
- * A formación do profesorado con criterios de actualización e de renovación, tanto a través de estruturas universitarias como de outras para a formación continuada.

Non é, se cadra, mal balanço para estes anos, pero temos a conciencia de que podería ter sido máis logrado.

Non estamos satisfeitos co presente

5. Desde as nosas perspectivas valoramos criticamente a acción desenvolvida ata o presente pola Administración Pública Autonómica de Educación. A súa creación e a súa acción deberían ter significado unha vigorosa posta en marcha de proxectos educativos anovadores, catalizadores de enerxías colectivas de transformación educativa, logo de tantos anos de centralismo educacional negativo para o desenvolvemento cultural en Galicia.

6. Un ton crítico debemos tamén empregar en relación coa nosa sociedade no seu conxunto e singularmente en relación coas instancias e organizacións sociais ligadas ao ensino (Movementos e Colectivos de Renovación Pedagóxica coma nós mesmos, APAs, sindic-

tos de profesores e outras entidades), pois que con frecuencia temos declinado da nosa intervención responsable na reforma de educación, con constancia, con iniciativas e con madurez no protagonismo, como mostra da creatividade social precisa para que unha nova educación exista.

7. Aínda así, non podemos descoñecer a existencia de froitos espléndidos desta nova educación. Ao longo e ancho de todo o tecido formativo de Galicia temos experiencias, iniciativas e datos que falan tamén da nova educación e das novas escolas que andan a madurar.

Temos un futuro por construír

8. A escola, ou xenericamente o sistema educativo, non é actualmente o único lugar de formación. É un instrumento, entre outros, para a formación e a socialización das persoas, mais a ela lle corresponde formalizar, sistematizar e transmitir a síntese crítica dos saberes e contidos científicos e culturais recibidos no exterior de forma dispersa e fragmentaria, contribuíndo deste modo ao correcto desenvolvemento das personalidades infantís e xuvenís e á súa socialización.

9. É mester formar espíritos abertos, con flexibilidade e adaptabilidade cognitivas, dotados das disposicións e dos saberes necesarios para adquirir constantemente outros novos e adaptarse criticamente a situacións tamén novas, permitindo que cada escolar poida ser cada vez máis capaz para afrontar os problemas da súa vida. Para conseguilo cómpre un currículo integrado e atento ao devir social, anovador en canto á súa revisión e modernización constante, na procura da existencia de contidos de aprendizaxe significativos, pola súa capacidade formativa, ante unha sociedade en cambio na que os estudantes se ven mergullados.

10. Unha escola que debe contrarrestar os mecanismos que conducen a crear as condicións do fracaso escolar, facendo dela unha axencia de lexitimación dunha sociedade desigualitaria, a través de mecanismos selectivos e meritocráticos. É mester, pois, plasmar unha pedagogía do éxito, potenciadora do desenvolvemento integral de todos e da expansión dunha pluralidade de formas a ser recoñecidas pola escola, unha pedagogía xeneradora da construción da autonomía persoal, así como da activa integración social de cada persoa desde o respecto ás diferencias.

11. Porque a escola debe promover a reflexión, a análise e o espírito crítico, debe fundamentarse no modelo pedagóxico preconizado pola pedagogía científica e experimental, reivindicando, pois, a experimentación e a investigación como estratexias didácticas para a construción do coñecemento na escola, así como a realización dun ensino psicolóxicamente fundamentado.

12. Contemplamos tamén a escola como un espacio humano que debe estar cargado de afectividade positiva, de modo que se promovan as condutas de cooperación e de solidariedade e a acollida de historias de vida e non só das intelixencias. Unha escola que valora, pois, os saberes e as manipulacións concretas, así como as diversas formas de aptitude cultural socialmente recoñecidas, e que asume polo tanto o pluralismo e o relativismo cultural, ao tempo de construír pensamento científico.

13. A nova escola galega, en tódolos seus niveis educativos, terá que ofrecer unha formación inscrita nunha permanente inculturación galeguizadora. Partindo creativamente da lingua e da cultura galega, ela mesma deberá ser tamén axencia e motor de impulso da galeguización e da normalización lingüística. Escola que participa así na construción da identidade do país, unha identidade integradora da multiculturalidade, ao mesmo tempo que aposta pola incardinación na dimensión social, cultu-

ral e educadora europea e internacional.

14. Sendo múltiples os axentes de socialización e de transmisión cultural, é tamén responsabilidade de todos eles -institucións, poderes públicos, axentes sociais- a de atender á dimensión educadora das súas actividades.

Atendida a diversidade do noso espacio social, cómpre reafirmar o valor da participación social democrática para intesificar o diálogo educativo entre profesores e profesoras, nais e pais, alumnos e alumnas e o contorno, de xeito de facer viables as estratexias de renovación pedagóxica e de reforma escolar.

15. Cómpre unha educación que fomente a iniciativa e a capacidade emprendedora, que fomente o exercicio real de responsabilidades, así como a cultura do traballo enriquecedor. Unha educación que, noutra orde de cousas, fomente a plasmación dos valores de paz e dos dereitos humanos, promovendo en particular a coeducación, a tolerancia, a solidariedade, así como o refugo da marxinación, do racismo e da violencia.

De hoxe para mañá

16. Os contidos culturais dos currículos escolares deberían recoller as liñas sinaladas, compaxinando o rigor da ciencia e o coñecemento sistematizado coa relevancia para os que aprenden, a utilidade para mellorar a vida persoal e social e a significatividade para comprender e interpretar a realidade contextual. A adaptación do currículo a cada contexto é así responsabilidade dos equipos educativos. A autonomía dos centros para elaborar autonomamente proxectos de centro é así unha das garantías para conquistar o máximo desenvolvemento de todo o alumnado. Autonomía que non quere dicir arbitrariedade nin falta de control externo. Quere dicir competencia decisiva para axustar creativamente os obxectivos de cada etapa, para xestionar os recursos didácticos e económicos precisos para aplicar o pro-

xecto, e quere dicir avaliación regular e sometemento da programación e do funcionamento do centro á avaliación externa.

En todo caso, a elaboración dos proxectos de centro debe ser un proceso dialogado de traballo, de sistematización e de formulación do que se fai. Un proceso que debe ser estimulado e facilitado desde o exterior en canto ás condicións da súa realización.

17. Ante o proceso de reforma educativa suscitado pola LOXSE e a súa plasmación, cómpre que se intensifiquen os recursos económicos, as investigacións e as accións de planificación que a farán posible, coa participación e o consenso dos sectores afectados. Particular atención merecen no momento presente a ordenación estrutural, os criterios de planificación e de distribución de recursos e a elaboración dos deseños curriculares.

Para tal plasmación é mester o impulso colectivo dos profesores, o que á súa volta conleva a obxectiva valoración e dignificación social da función profesional docente e da súa complexidade. Só así serán atendidas adecuadamente as correctas esixencias laborais, as necesidades de formación inicial -que deberá ser do máximo nivel superior- así como as da súa formación permanente.

18. Para todo isto cómpre unha maior mobilización da sociedade galega.

Cómpre modificar os programas políticos, así como as prácticas das Administracións Públicas, para adaptalas ás demandas plurais e diversas xeneradas por proxectos educativos parcialmente diferentes.

Cómpre tamén unha revisión dos tempos e dos espazos escolares, porque nos son necesarias escolas con recursos humanos, tempos e espazos máis flexibles, redimensionados e con

equipamentos adecuados ás novas necesidades. Os procesos de coordinación, de elaboración e de programación así o reclaman tamén.

Precísase do mesmo modo a descentralización administrativa, con atención ás realidades comarcais, co recoñecemento da administración local, desde unha óptica de coordinación, que non de eliminación das responsabilidades da Administración Autonómica Galega.

É preciso do mesmo modo a coordinación de recursos entre tódolos servizos e instancias que realizan funcións de soporte pedagóxico, organizativo e curricular.

Nova Escola Galega

19. A dez anos da nosa constitución expresamos a nosa vontade de seguir sendo unha instancia organizativa con capacidade de atracción e de articulación para un sector significativo dos ensinantes, educadores e técnicos da educación en Galicia.

Unha instancia para a elaboración, a reflexión e a difusión didáctico-pedagóxica, desde as perspectivas trazadas, afirmando así o protagonismo docente; un protagonismo que recoñece as funcións e o protagonismo das demais instancias relacionadas coa educación, así como o labor de tódolos que interveñen responsablemente na educación en Galicia.

20. O noso sentir máis profundo é o de que florezan cen novas escolas, signo de vitalidade, de autonomía, de creatividade e de maduración social.

Cen novas escolas para vivir, con nenas e nenos e con rapaces mozos que son a Galicia do mañá, unha Galicia que queremos ben mellor e máis plena. Este é o noso sentir.

A dixitalización destes documentos foi posible grazas á axuda concedida a Nova escola Galega da Secretaría Xeral de Modernización e Innovación Tecnolóxica (Consellería de Industria - Xunta de Galicia), do Ministerio de Industria, Turismo e Comercio, así como do Plan Avanza e do Fondo Europeo de Desenvolvemento Rexional (FEDER), ao abeiro da *Orde do 31 de decembro de 2008 pola que se establecen as bases reguladoras para a concesión, en réxime de concorrència competitiva, das subvencións destinadas a entidades de dereito público e privado, sen ánimo de lucro, para impulsar a realización de actuacións de difusión e formación relacionadas especificamente co desenvolvemento e implantación da sociedade da información na Comunidade Autónoma de Galicia, no marco do Plan Estratégico Galego da Sociedade da Información e o Plan Avanza, e se procede á súa convocatoria para 2009 (código procedemento IN521C)*

As publicacións están dispoñibles baixo unha licenza Recoñecemento-Non comercial-Compartir baixo a mesma licenza 3.0 España de Creative Commons que reza:

Vostede é libre de:

- Copiar, distribuír, exhibir e executar a obra.
- Facer obras derivadas.

Baixo as seguintes condicións:

- Vostede debe atribuír a obra na forma especificada polo autor ou o licenciante. Isto quere dicir que tanto os textos como as imaxes da Web poden ser utilizados por calquera, sempre que se cite a súa orixe, sempre que non se obteña un beneficio económico directo ou indirecto dese uso, e sempre que se inclúa no produto resultante a mesma licenza CC-NEG.

